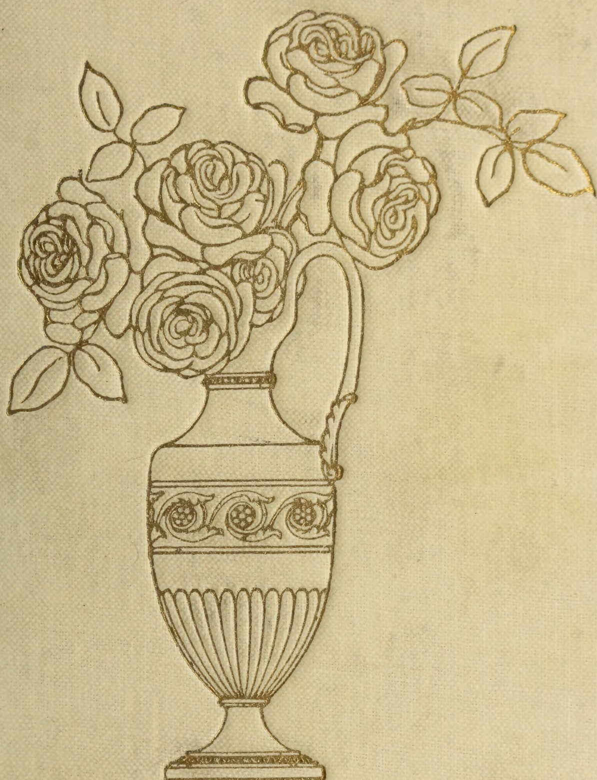

SELMA LAGERLÖF

DROTTNINGAR I KUNGAHÄLLA

DROTTNINGAR I KUNGAHÄLLA

AV

SELMA LAGERLÖF

---

10 edition

TIONDE UPPLAGAN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1920

PÅ DET STORA KUNGAHÄLLAS GRUND

OM NÅGON, som har hört talas om den gamla staden Kungahälla, skulle komma till den plats vid Nordre älv, där den en gång var belägen, skulle han helt säkert bli mycket förvånad. Han skulle fråga sig om kyrkor och kastell ha kunnat smälta bort som snö eller om jorden har öppnat sig för att sluka dem. Han är kommen till ett ställe, där det i forna tider stod en mäktig stad, och han finner inte en gata, inte en skeppsbrygga. Han får varken se ruinhögar eller brandtomter, han finner endast en herregård, omgiven av gröna träd och röda lador. Han får endast se vida fält och ängar, där plogen går fram år efter år utan att hindras av grundmurar eller stensatta gårdar.

Man kan ju tänka sig, att han allra först skulle gå ned till älvstranden. Han skulle nog inte vänta att där finna några av de stora skepp, som foro till Östersjöhamnarna och det fjärran Spanien. Men han skulle hoppas att få se något spår av de gamla skeppsvarven, av de stora båthusen och bryggorna. Han tänker, att han skall finna någon av de stora ugnarna, där man brände salt, han vill

se den nötta stenläggningen på den gatan, som förde till hamnen. Han frågar efter tyskbryggan och svenskbryggan, han vill se gråterskornas brygga, där Kungahällas kvinnor sade farväl till sina män och söner, då dessa drogo bort på långtur. Men då han kommer ned till älvstranden, får han inte se annat än den böljande vassen. Han får se en gropig körväg, som leder ned till färjestaden, han får se några rankiga roddbåtar och en liten platt färja, som för en bondvagn över till Hisingen. Men inga stora fartyg komma sakta uppför älven, han får inte ens se några mörka skeppsskrov ligga och förmultna på älvbottnen.

Då han inte finner något märkligt nere vid hamnen, söker han kanske reda på den ryktbara Klosterkullen. Han kunde vilja se spår av de skanspålar och vallar, som omgåvo den förr i världen. Han kunde vilja se det höga kastellet och de långa klosterbyggnaderna. Han skulle säga sig, att det åtminstone borde finnas några spillror kvar av den härliga Korskyrkan, där det undergörande korset, som var hemfört från Jerusalem, förvarades. Han tänker på den massa av minnesmärken, som täcka de heliga kullar, vilka höja sig över andra forntidens städer, och hans hjärta börjar klappa av glad förväntan. Men då han kommer till den gamla kullen, som reser sig över åkrarna, finner han där ingenting annat än några susande träd. Han skall inte finna murar och torn eller gavlar, genomsprängda av spetsbågsfönster. Trädgårdssoffor och stolar skall han se under

träden, men ingen pelarprydd klostergård, inga skönhuggna gravstenar.

Nå, då han inte heller här har funnit något, skall han kanske börja söka efter den gamla kungsgården. Han skall tänka på de stora salarna, efter vilka Kungahälla har fått sitt namn. Kanske kunde det dock ännu finnas något kvar av det alnstjocka timret i väggarna eller av de djupa källrarna under den stora hallen, där de norska kungarna firade gästabud. Han tänker på kungsgårdens jämngröna gårdsplan, där kungarna redo in silverskodda fålar och där drottningarna mjölkade guldhornade kor. Han kommer att tänka på den höga jungfruburen, på brygghuset med de stora kittlarna, på den stora stekarestugan, där en oxhalva lades på en gång i grytan och hela svin vändes på spettet. Han tänker på trälhuset och falkburen och visthusboden, byggnad vid byggnad hela gården runt, mossgrodda av ålder, utsirade med drakhuvuden. Av en sådan mängd byggnader måtte det dock finnas något spår, tänker han.

Men då han frågar efter den gamla kungsgården, för man honom till en herregårdsbyggnad med glasveranda och vinterträdgård. Högsätesbänken är försvunnen och alla silverbeslagna dryckeshorn och alla oxhudsklädda sköldar. Man kan inte ens visa honom den släta gårdsplanen med det korta, täta gräset och med smala gångstigar upptrampade på den svarta mullen. Han får se jordgubbsland och rosenplantering, han får se glada barn och unga flickor, som leka under äpple- och

päronträd. Han får inte se kämpar, som brottas, eller riddare, som spela fjäderboll.

Kanske han efterfrågar eken på torget, under vilken kungarna höllo ting och där de tolv domstenarna voro resta. Eller den långa gatan, som man påstod skulle vara milslång? Eller de rika köpmansgårdarna, som åtskildes av mörka gränder och alla hade brygga och båthus nere vid älven? Eller Mariekyrkan vid torget, där de sjöfarande offrade små, riggade skepp och de bedrövade små hjärtan av silver?

Men ingenting skall man ha att visa honom. Kor och får beta, där den långa gatan strök fram. Det växer råg och havre på torget, och stall och ladugård resa sig, där människor fordom trängdes omkring lockande salustånd.

Helt säkert skall detta göra honom mycket bedrövad. »Finns då ingenting kvar?» skall han säga. »Har man då alls ingenting att låta mig se?»

Och han skall kanske tro, att man har bedragit honom. Han skall säga, att det stora Kungahälla omöjligt kan ha legat här. Det måste ha varit beläget annorstädes.

Då skall man föra honom ned till älvstranden, och man skall visa honom ett grovhugget stenblock, och man skall skrapa undan de silvergrå lavarna, så att han kan se, att det finns några figurer inristade i stenen.

Han skall alls inte kunna förstå vad de föreställa, de skola vara lika otydbara för honom som fläckarna på månskivan. Men man skall försäkra

honom, att de föreställa ett skepp och en älg och att de ha blivit inristade där i forntiden till minne av stadens första grundläggning.

Och då han alltjämt ingenting förstår, skall man berätta honom vad hällristningen föreställer.

SKOGSDROTTNINGEN

MARCUS ANTONIUS POPPIUS var en ansedd romersk köpman. Han idkade handel med avlägsna länder, och från hamnen i Ostia sände han väl utrustade triremer till Spanien, till Britannien och även till Germaniens nordkust. Lyckan gynnade honom, och han samlade otroliga rikedomar, som han gladde sig att lämna i arv till sin ende son. Tyvärr hade dock denne son inte ärvt sin fars duglighet. Ack, hela världen känner till dessa förhållanden! En rik mans ende son! Behöver man säga mer? Det har alltid varit samma historia.

Man skulle kunna tro, att gudarna giva de rika männen dessa odrägliga lättingar, dessa slöa, bleka, trötta dårar till söner för att visa människorna den oändliga dårskapen i att samla rikedomar. När skola människorna få sina ögon öppnade? När skola de börja att taga vara på gudarnas lärdomar?

Den unge Silvius Antonius Poppius var vid tjugu års ålder så långt kommen, att han hade hunnit pröva alla livets njutningar. Han lät också gärna förstå, att han var trött vid dem alla, men detta

oaktat märkte man intet avbrott i den iver, varmed han efterjagade dem. Tvärtom blev han alldeles förtivlad, då en envis, besynnerlig otur, som på en gång började förfölja honom, störande grep in i hans nöjesliv. Hans numidiska hästar blevo halta dagen före årets förnämsta kappkörning, hans olovliga kärleksförbindelser blevo upptäckta, hans skickligaste kock dog i träskfeber. Detta var mer än nog för att bryta en sinnesstyrka, som inte hade härdats i möda och ansträngning. Den unge Poppius kände sig så olycklig, att han beslöt att beröva sig livet. Han tycktes tro, att han inte på ett mera verksamt sätt kunde gäcka dessa oturens gudar, som förföljde honom och gjorde hans liv till en pina.

Man kan förstå en olycklig, som begår självmord för att undfly människors förföljelser, men endast en dåre som Silvius Antonius kan vilja begagna sig av en dylik utväg för att undfly gudarna. Det kommer en att tänka på den ryktbara berättelsen om mannen, som flydde för lejonet och sprang rätt in i dess uppspärrade gap.

Den unge Poppius var alltför vekligt sinnad för att välja en blodig död. Inte heller behagade det honom att dö för ett plågsamt gift. Efter noggrant övervägande beslöt han sig för att dö den lena döden i vågorna. Men då han kom ned till Tibern för att dränka sig, kunde han inte förmå sig att anförtro sin kropp åt det smutsiga, tungt framglidande flodvattnet. En lång stund stod han obeslutsam och stirrade ned i strömmen. Då greps

han av den trollmakt, som ligger och drömmer över floderna. Han erfor den stora, heliga trånad, som besjälar dessa naturens oroliga vandrare, han ville se havet.

»Jag vill dö i ett klarblått hav, som ända ned till sin botten genomsilas av solljus,» sade Silvius Antonius. »Min kropp skall vila på en röd bädd av koraller. De skumböljor jag upprör, då jag sjunker ner i djupet, skola vara snövita och friska, de skola inte likna det sotstänkta lödder, som står och darrar vid flodkanten.»

Han skyndade genast hem, lät spänna för och körde ut till Ostia. Han visste, att ett av hans fars skepp låg segelfärdigt i hamnen. Den unge Poppius manade sina hästar till den yttersta skyndsamhet och lyckades komma ombord, just då ankaret hissades. Det är lätt att förstå, att han inte ansåg sig behöva någon packning eller utrustning. Han brydde sig inte ens om att fråga skepparen vart kosan styrdes. Det bar ju i alla händelser av ut till havs, och det var nog för honom.

Det dröjde inte heller länge, innan den unge självmördaren uppnådde vad han önskade. Triremen hade lämnat Tibermynningen, och Medelhavet utbredde sig för Silvius Antonius, blått, skumglittrande och solbeglänst. Havet var sådant, att det kom Silvius Antonius att sätta tro till poeternas påstående, att det svallande vattnet endast var ett tunt hölje, som dolde den skönaste värld. Han måste tro deras ord, att den, som modigt genomtränger vattentäcket, genast når havs-

gudens pärleslott. Den unge mannen lyckönskade sig att ha valt detta dödssätt. Egentligen kunde man inte kalla det så; det var omöjligt att tro, att detta vackra vatten kunde döda. Det var endast en genväg in i en värld, vars njutningar inte skulle vara bedrägliga och endast efterlämna trötthet och avsmak.

Det var med möda han kunde lägga band på sin iver. Men däcket runtomkring honom var uppfyllt av sjöfolk. Till och med Silvius Antonius kunde förstå, att om han nu sprunge i havet, skulle följden helt enkelt bli den, att en av hans fars raska sjömän kastade sig i vattnet och fiskade upp honom.

Emellertid kom skepparen, sedan seglen hade blivit hissade och roddarna kommit sig riktigt i farten, med största hövlighet fram till honom.

»Du ämnar således följa mig till Germanien, min Silvius,» sade han. »Du gör mig en stor ära.»

Den unge Poppius påminde sig med ens, att denne man aldrig hade kommit hem från en resa utan att föra med sig till honom som en gåva något märkvärdigt föremål från de barbarländer han besökte. Han hade givit honom trästycken, ur vilka vildarna kunde framkalla eld, stora oxhorn, vilka de begagnade som dryckeskärl, och ett halsband av björntänder, vilket hade varit en stor hövdings utmärkelsetecken.

Denne präktige man strålade av belåtenhet över att ha sin herres son ombord på sitt skepp. Han ansåg det som ett nytt bevis på den gamle

Poppius klokhet, att han sände sonen till avlägsna länder och inte längre lät honom gå bland de lata unga romarna och lära veklighet.

Den unge Poppius tog honom inte ur hans villfarelse. Han var rädd för att skepparen genast skulle ha vänt om hem med honom, om han hade förrått sin avsikt.

»Sannerligen, Galenas,» sade han, »ville jag inte gärna följa dig på denna resa, men jag fruktar, att jag måste bedja dig landsätta mig i Bajæ. Jag har fattat mitt beslut för sent. Här ser du mig utan packning, utan pengar.»

Men Galenas försäkrade honom, att för en så lätt avhulpen brist behövde han inte avstå från resan. Stod han inte på sin fars välutrustade skepp? Han skulle varken behöva sakna varma, pälsfodrade kläder, om vädret bleve hårt, eller lätta dräkter av syriska vävnader, sådana sjömännen brukade ikläda sig, då de i gott väder kryssade i någon vänlig arkipelag.

•

Tre månader efter avfärden från Ostia rodde Galenas trirem fram i en klippig skärgård. Varken skepparen eller någon av manskapet hade full reda på var de befunno sig, men de voro glada över att för en stund vara skyddade för de stormar, som rasade ute på det öppna havet.

Man skulle verkligen ha kunnat tro, att Silvius Antonius hade rätt i sitt påstående, att en gudom

förföljde honom. Ingen på skeppet hade någonsin gjort en sådan resa. De olyckliga sjömännen sade till varandra, att de inte hade haft två dagars vackert väder, sedan de hade lämnat Ostia. Den ena stormen hade jagat den andra. De hade måst underkasta sig otroliga lidanden. Hunger och törst hade plågat dem, under det att de både dag och natt, uttröttade och nästan sjuka av sömnlust, hade måst sköta åror och segel.

Det ökade sjömännens missmod, att de inte hade kunnat driva någon handel. Hur skulle de ha kunnat nalkas en kust för att utbreda sina varor på stranden och idka byteshandel under ett sådant väder? Tvärtom, så snart de hade sett en kust dyka upp ur det envisa, regntyngda gråväder, som hade omgett dem, hade de måst styra ut till havs av fruktan för dess skumomsprutade klippor. En natt, då de hade stött på grund på ett skär, hade de måst vräka halva lasten i sjön. Och den andra hälften vågade de knappast tänka på, ty var det inte att frukta, att också den skulle vara alldeles fördärvad efter alla de störtsjöar, som hade överspolat skeppet?

Säkert är, att Silvius Antonius inte hade visat sig vara en man med sjölycka. Ty han levde ännu, Silvius Antonius, han hade inte dränkt sig. Det skulle vara omöjligt att söka förklara varför han förlängde en tillvaro, som inte kunde vara behagligare nu, än då han först beslöt sig för att förkorta den. Kanske hade han hoppats, att havet skulle bemäktiga sig honom utan hans eget åt-

görande. Kanske älskade han inte mer det vredesrytande havet, kanske hade han beslutat sig för att dö i det grönskimrande, parfymerade vattnet i sitt marmorbadkar.

Men om Galenas och hans män hade vetat varför den unge Poppius hade kommit ombord, skulle de helt säkert ha bittert beklagat, att han inte fullföljde sin avsikt, ty de voro alla övertygade, att det var hans närvaro, som hade medfört denna otur. Mången mörk natt hade Galenas fruktat, att sjömännen skulle kasta sig över redarens son och vräka honom i havet. Mer än en av dem berättade, att han under de hemska stormnätterna hade sett mörka händer sträckas upp ur vattnet och gripa efter skeppet. Och man trodde sig inte behöva kasta lott bland skeppsmanskapet för att finna den, som dessa händer ville rycka ned i djupet. Både skeppare och manskap gjorde Silvius Antonius den synnerligt stora äran att tro, att det var för hans skull alla dessa stormar genombrusade luften och upprörde havet.

Om Silvius Antonius under denna tid hade uppfört sig som en man, om han hade tagit sin del av arbete och omtanke, skulle kanske någon av hans följeslagare ha fattat medlidande för honom som för en olycklig, vilken hade ådragit sig gudarnas vrede. Men den unge mannen hade inte förstått att förvärva deras medkänsla. Han hade inte tänkt på annat än att hålla sig i lä för vinden och att leta fram pälsverk och täcken ur lasten för att skydda sig mot kölden.

Dock för ögonblicket voro alla klagomål över hans närvaro förstummade. Så snart stormen hade lyckats driva in triremen i den omtalade skärgården, hade den upphört att rasa. Den uppförde sig som en vallhund, vilken tystnar och håller sig stilla, då den ser hjorden på rätt väg hem till fähuset. De tunga skyarna rullade bort från himlen. Solen sken. För första gången på resan kände skeppsmanskapet sommarens välbehag utbreda sig över naturen.

På dessa stormjagade män verkade solskenet och värmen nästan som ett rus. I stället för att längta efter vila och sömn kände de sig muntra som morgonglada barn. Hoppet blossade på nytt upp inom dem. De antogo, att de skulle finna ett stort fastland bakom denna massa av klippiga skär. De väntade sig att finna människor, och vem kunde veta? På denna främmande kust, som kanske inte förr hade besökts av ett romerskt skepp, skulle troligen deras varor finna god avsättning. Det skulle kanske dock till sist lyckas dem att göra en förmånlig byteshandel, att fylla skeppsrummen med stora hudar av björn och älg, med stora mängder av vitt vax och guldskimrande bärnsten.

Medan triremen fortsatte att leta sig fram mellan skären, som blevo allt högre och allt rikare på saftig grönska och skog, skyndade man att pryda den, så att den skulle draga till sig barbarernas blickar. Skeppet, redan utan alla prydnader det vackraste av allt människoverk, låg snart på vågen, tävlande i prakt med den skönaste be-

fjädrade fågel. Nyss stormvräkt och förhärjat, bar det nu på sin mast en gyllene spira och härliga, purpurrandade segel. I framstammen reste sig en strålande Neptunibild och i bakstammen ett tält av mångfärgade sidendukar. Och man må inte tro, att sjömännen försummade att behänga skeppssidorna med mattor, vilkas fransar släpade på vattnet, eller att vira de tunga årorna med guldband.

Inte heller behöll skeppsfolket de saltdränkta kläder, som de hade burit under resan och som stormarna och havsvattnet hade gjort sitt bästa att förvandla till trasor. De iförde sig vita dräkter, virade purpurskärp kring livet och satte blänkande ringar om håret.

Även Silvius Antonius reste sig ur sin slöhet. Det tycktes, som om han gladde sig att nu äntligen få syssla med något, som han förstod sig på. Han lät raka och klippa sig samt lät ingnida hela sin kropp med doftande essenser. Därpå hängde han över sig en fotsid dräkt, fäste en mantel på sina axlar, satte en bred guldring om håret, och ur det stora smyckeskrin, som Galenas öppnade för honom, plockade han upp ringar och armband, halskedjor och ett gyllene bälte. Då han var färdigklädd, rullade han upp sidentältets purpurgardiner och lade sig på en låg vilobädd i tältöppningen för att bli sedd av strändernas invånare.

Under dessa tillrustningar hade skeppet glidit fram genom allt trängre och trängre sund, och till sist märkte sjömännen, att de hade råkat in i myn-

ningen till en flod. Man seglade i sött vatten. Fastlandet utbredde sig på ömse sidor om skeppet.

Triremen gled långsamt fram på den glittrande älven. Vädret var det härligaste, hela naturen var strålande lugn. Men hur ljuvt upplivades inte den stora ödsligheten av det praktfulla köpmansskeppet!

På båda älvstränderna växte hög och tät urskog. De mörka barrträden stodo nedträngda ända till vattnet. Under sitt eviga lopp hade det lyckats älven att bortföra jorden mellan deras rötter, och ännu mer än vid åsynen av de uråldriga träden stämdes sjömännen till vördnad vid anblicken av de nakna rötterna, som liknade väldiga jättelemmar. »Här,» tänkte de, »skall det aldrig lyckas människan att odla säd, aldrig skall här röjas rum för en stad eller ens en lantgård. Milsvitt omkring är ju marken genomvävd av detta nätverk av stålhårda rötter. Endast detta är nog för att göra skogens välde evigt, oföränderligt.»

Utmed floden stodo träden så tätt, och deras grenverk var så sammangyttrat, att det bildade fasta, ogenomträngliga murar. Dessa murar av stickande barr voro så starka och höga, att ingen befästad stad kunde ha önskat sig ett väldigare försvar.

Men här och där fanns dock en öppning i barrmuren. Det var mynningarna till de stigar, på vilka djuren brukade komma ned till älven för att dricka. Genom dessa öppningar kunde främlingarna smyga en blick in i skogen. Aldrig hade

de sett något liknande. I sollös skymning växte träd, vilkas stammar voro grövre än tornen vid Roms portar. Där var ett vimmel av träd, som stredo med varandra om ljus och luft. Träd trängdes och kämpade, träd förkrymptes och tyngdes ned av andra träd. Träd rotade sig på varandras grenar. Träd stredo och tävlade, som hade de varit människor.

Men skeppsfolket tänkte, att om djur eller människor färdades inne i denna trädvärld, måtte de äga andra sätt att tränga sig fram, än romarna kände till, ty från marken och ända upp till toppen var hela skogen ett nätverk av styva, barrlösa grenar. Från dessa grenar fladdrade ned alnslånga flikar av grå skägglav, som förvandlade träden till trolska varelser med hår och skägg. Men under dem var skogsbottnen täckt med multnande stammar, och foten skulle ha sjunkit ner i den murkna veden såsom i smältande snö.

Ut ur skogen trängde en doft, som alla på skeppet kände såsom något ljuvt bedövande. Det var den starka doften från kåda och vildhonung, som blandades med den unkna lukten från ruttnande stammar och från röda och gula jättesvampar.

Utan tvivel låg i allt detta något förfärande, men det var också upplyftande att möta naturen i all dess makt, innan människor hade ingripit i dess välde. Det dröjde inte länge, innan en av sjömännen började gnola en hymn till skogsguden, och ovillkorligen föll allt manskapet in med samma sång. Det var inte mera så, att de väntade att finna

människor i denna skogsvärld. Deras hjärtan upplyftes av fromma tankar, de tänkte på skogsguden och hans nymfer. De sade sig, att Pan, bortjagad från Hellas skogar, hade flyktat till yttersta norden. Med from sång drogo de in i hans rike.

Under varje uppehåll i sången hörde de en stilla musik i skogen. Barren högt uppe i trädtopparna, som darrade i middagshettan, spelade och sjöngo. Sjömännen höllo allt oftare inne med sången för att höra om inte också Pans flöjt snart skulle ljuda.

Skeppet framdrevs allt långsammare av roddarna. Sjömännen spejade ned i vattnet, som flöt guldgrönt och svartviolett inne under granarna. De spejade in bland den höga vassen, vars blad darrade och rasslade för strömdraget. Det var en sådan förväntan över dem, att de ryckte till vid åsynen av en irrande slända, vid åsynen av de vita näckrosorna, som lyste i det vackra dunklet inne bland vasstråen.

Och åter ljöd sången: »Pan, du skogens behärskare!»

De hade övergivit all tanke på köpenskap. De kände, att de stodo vid ingången till gudarnas boningar. All jordisk omsorg hade lämnat dem.

Då med ens vid mynningen till en av dessa djurstigar —

Där stod en älg, ett kungligt djur med bred panna och en skog av spetsar på hornen.

På triremen uppstod andlös tystnad. Årorna

spända mot vattnet hejdade farten. Silvius Antonius reste sig från sin purpurbädd.

Allas ögon voro vända mot älgoxen. Man tyckte sig skymta något, som han bar på sin rygg, men skogsdunklet och de nedhängande grenarna gjorde det omöjligt att se tydligt.

Den väldiga älgoxen stod länge och vädrade ut mot triremen med lyftad nos. Äntligen tycktes han inse, att den inte var något fientligt föremål. Han tog ett steg ned i vattnet. Han tog ännu ett. Bakom de breda hornen framskymtade allt tydligare något ljust och skärt. Bar månne älgoxen på sin rygg en hel skörd av vildrosor?

Skeppsmanskapet gjorde några försiktiga rörelser med årorna. Triremen kom djuret till mötes. Den flyttade sig liksom av sig själv allt närmare vasskanten.

Älgen skred sakta ut i vattnet, satte försiktigt ned foten för att inte fastna bland rötterna på älvbottnen. Nu såg man tydligt bakom hornen ett flickansikte, omgivet av ljust hår. Älgen bar på sin rygg en av dessa nymfer, som man hade väntat, som man insåg nödvändigt måste finnas i denna urvärld.

Folket på triremen greps av helig hänförelse. En av dem, som härstammade från Sicilien, påminde sig en sång, som han hade sjungit i sin ungdom, då han lekte på de blomsterrika slätterna omkring Syracusa.

Han började gnola:

»Nymf, Arethusa nämnd, nymf ibland blommor född,
Du, som i skogars hägn vandrade månskensvit!»

Och då de stormhärdade männen uppfattade orden, sökte de dämpa det orkanlika bruset i sina stämmor för att sjunga:

»Nymf, Arethusa nämnd, nymf ibland blommor född»

Man stakade skeppet allt närmare och närmare vasskanten. Man ville inte akta därpå, att det redan ett par gånger hade skrapat mot bottnen.

Men den unga skogsvarelsen satt och lekte tittut mellan älghornen. Än gömde hon sig, än tittade hon fram. Hon hejdade inte älgen, hon drev den längre ut i vattnet.

Då det högbenta djuret hade kommit ett par famnar framåt, smekte hon det för att få det att stanna. Hon böjde sig ned och ryckte upp några näckrosor. Männen på skeppet sågo skamsna på varandra. Nymfen var då kommen endast och allenast för att plocka de vita näckrosorna, som gungade på älvvattnet. Hon var inte kommen för de romerska sjömännens skull.

Då drog Silvius Antonius en ring av fingret, uppgav ett rop, som kom nymfen att se upp, och kastade ringen till henne.

Hon sträckte fram handen och uppfångade den. Hennes ögon började glänsa. Hon räckte ut handen efter mer. Silvius Antonius kastade ännu en ring.

Hon vräkte med ens näckrosorna tillbaka i älven och manade älgen vidare ut i vattnet. Stundom hejdade hon honom. Då kom en ring från Silvius Antonius och lockade henne framåt.

Plötsligen övergav henne all tvekan. Färgen steg på hennes kinder. Hon kom närmare skeppet utan att behöva lockas. Älgen gick i vatten ända till bogarna. Hon kom alldeles under skeppsbord. Och där hängde sjömännen ut över relingen för att hjälpa den sköna nymfen ombord, ifall hon skulle vilja bestiga triremens däck.

Men hon såg ingen annan än Silvius Antonius, som stod där ringprydd och pärlsmyckad och grann som en soluppgång. Och då den unge romaren märkte, att nymfens ögon voro vända mot honom, sträckte han sig längre ut än envar annan. Man ropade åt honom att akta sig, att inte förlora fotfästet och falla i vattnet.

Men denna varning var fåfäng. Ovisst är om nymfen genom ett häftigt ryck drog till sig Silvius Antonius eller hur det tillgick, men han var över bord, innan någon hade hunnit tänka på att gripa tag i honom.

Dock var det ingen fara, att Silvius Antonius skulle drunkna. Nymfen hade sträckt ut sina rosiga armar och uppfångat honom. Han hade knappast vidrört vattenytan. I samma ögonblick kastade hennes gångare om, störtade bort genom vattnet och försvann i skogen. Och högt hördes den vilda ryttarinnans skratt, då hon bortförde Silvius Antonius.

Galenas och hans män stodo för ett ögonblick skräckslagna. Likasom vid en olycka på sjön kastade somliga kläderna för att simma i land. Galenas hejdade dem.

»Tvivelsutan är detta gudarnas vilja,» sade han. »Det är fördenskull de ha jagat Silvius Antonius Poppius genom tusen stormar bort till detta okända land. Låt oss vara glada, att vi ha varit redskap för deras vilja! Men låt oss inte heller söka att hindra den!»

Och sjömännen återtogo lydigt sina åror och rodde utför floden, och till årornas taktmässiga slag gnolade de sakta sången om Arethusas flykt.

*

Då man nu har slutat denna berättelse, så måtte ju den resande förstå den gamla hällristningen, som man har visat honom på det stora Kungahällas grund. Han måtte ju kunna se både älgen med de mångreniga hornen och triremen med de långa årorna. Man begär inte, att han skall se Silvius Antonius Poppius och den sköna urskogsdrottningen, ty för att se dem tarvas det, att man ser med de gamla sagoberättarnas ögon.

Och han skall även förstå, att hällristningen härrör från den unge romaren själv, och att så även är förhållandet med den gamla berättelsen. Silvius Antonius har ord för ord inlärt den åt sina efterkommande. Han visste ju, att det skulle glädja dem att veta, att de härstammade från de världsberömda romarna.

Men naturligtvis behöver inte den främmande tro, att någon av Pans nymfer har vandrat på denna älvstrand. Han kan ju förstå, att en vild

människostam vandrade omkring i urskogen och att den stora älgens ryttarinna var dotter till kungen, som behärskade dessa fattiga människor. Och att flickan, då hon bortförde Silvius Antonius, endast ville röva till sig hans smycken. Och att hon alls inte tänkte på Silvius Antonius själv, hon visste väl knappast om han var en människa som hon.

Och den resande kan ju förstå, att Silvius Antonius namn inte ännu skulle ihågkommas på dessa stränder, om han alltid hade fortfarit att vara samma narr. Han kan få höra hur den unge romaren upprättades av olyckan och av nöden samt att han, ifrån att vara vildarnas föraktade slav, blev deras konung. Han var det, som gick lös på urskogen med eld och stål. Han reste den första, fast upptimrade gården. Han byggde skepp och odlade säd. Han lade grunden till det stora Kungahällas härlighet.

Och då den resande hör detta, skall han se ut över nejden med gladare blickar än förr. Ty fastän stadsgrunden är förvandlad till fält och äng och älven är tom på seglare, är det dock denna mark, som har låtit honom se syner ur det försvunna och andas drömmarnas luft.

SIGRID STORRÅDA

DET VAR EN GÅNG en skön vår. Och det var just den våren, då den svenska drottningen Sigrid Storråda hade stämt möte i Kungahälla med den norske konungen Olof Tryggvason för att träffa avtal om deras giftermål.

Det var ganska underligt, att kung Olof ville äga drottning Sigrid, ty visserligen var hon rik, skön och storsinnad, men hon var den argaste hedning, medan konung Olaf var kristen och inte tänkte på annat än att bygga kyrkor och tvinga folket att låta döpa sig. Men kanhända tänkte han, att Herren Gud i höjden skulle omvända henne.

Men än underligare var det, att då Storråda hade kungjort för kung Olofs sändebud, att hon ville segla till Kungahälla, så snart havet var isfritt, började våren genast. All kyla och snö flydde sin kos, just då det eljest brukar vara full vinter.

Då Storråda talade om, att hon skulle börja rusta ut sina skepp, försvann isen från fjärdarna, ängsmarken började grönska, och fastän det ännu

var långt före vårfrudag, kunde boskapen sändas på bete.

Då drottningen rodde mellan Östgötaskären ut i Östersjön, sutto gökar och golo på klipporna, fastän det var så tidigt, att man knappast hade kunnat hoppas att få höra en lärka.

Det blev också stor glädje, varest Storråda drog fram. Alla de jättar, som hade måst flytta från Norge under kung Olofs regering, därför att de inte tålde ljudet av kyrkklockor, kommo ut på bergklintarna, då de sågo Storråda segla förbi. De ryckte upp unga lövträd med roten och vinkade med dem till drottningen, och då de gingo in i sina stenstugor, där hustrun satt i bekymmer och längtan, skrattade de och sade:

»Nu, kvinna, skall du inte vara sorgsen mer. Nu reser Storråda till kung Olof. Nu få vi snart komma åter till Norge.»

Då drottningen seglade förbi Kullaberg, kom Kullamannen ut ur sin bergshåla. Och han lät det svarta berget öppna sig, så att hon såg hur guld- och silverådror löpte fram därinne och fägnades åt hans rikedom.

Då Storråda for förbi Hallandsfloderna, sam strömkarlen nedför sina forsar och fall och kom ända ut i älvmynningen och spelade på sin harpa, så att skeppen dansade på vågen.

Då hon seglade fram under Nidingarnas skär, lågo havsfruarna där och blåste i snäckor, så att vattnet sprutade upp till höga skumpelare.

Men då motvind blåste, kommo leda troll upp

ur djupet och hjälpte Storrådas skepp fram över vågorna. Somliga lågo vid aktern och sköto på, andra togo rep av sjögräs i munnen och spände sig för skeppet som hästar.

De vildaste vikingar, som kung Olof inte ville tåla i landet för deras ondskas skull, kommo roende mot drottningens skepp med seglen nedfällda och änterbilorna höjda för att börja strid. Men när de kände igen drottningen, läto de henne fara vidare oskadd och ropade efter henne: »Vi dricka en skål för ditt bröllop, Storråda.»

Alla hedningar, som bodde utmed kusten, lade ved på sina stenaltaren och offrade både får och get till de gamla gudarna, för att de skulle stå Storråda bi på hennes färd till den norske konungen.

Då drottningen seglade uppför Nordre älv, kom sjörået simmande utmed skeppet, sträckte sin vita arm upp ur djupet och räckte henne en stor, klar pärla. »Bär denna, Storråda,» sade det, »så att kung Olof må bli intagen av din skönhet och aldrig kunna glömma dig!»

Då drottningen hade kommit ett litet stycke uppför älven, hörde hon ett starkt brusande och buller, så att hon undrade om hon skulle möta ett vattenfall. Ju längre drottningen kom, desto mer tilltog larmet, och hon trodde till sist, att hon skulle komma mitt i en stor slaktning.

Men då drottningen hade rott förbi Gullön och svängde in i en bred bukt, såg hon det stora Kungahälla ligga på älvstranden.

Staden var så stor, att hon inte kunde se så långt uppåt älven, att där inte låg gård vid gård. De voro alla ansenliga och välupptimrade med många uthus; smala gränder löpte emellan de grå timmerväggarna ned till floden, breda gårdsplaner öppnade sig framför stugorna, välupptrampade stigar förde från varje gård ned till dess båthus och brygga.

Storråda befallde sina roddare att lyfta årorna långsamt. Hon stod högt i bakstammen av skeppet och såg mot stranden. »Aldrig har jag sett något liknande,» sade hon.

Nu förstod hon, att det starka bullret hon hade hört kom allenast av allt det arbete, som pågick i Kungahälla om våren, då skeppen skulle sändas ut på långtur.

Hon hörde smeder hamra med tunga släggor, brödkavlen slamrade i bagarstugan, timmerplankor lastades bullersamt på tunga pråmar, ungersvenner barkade maststräd och hyvlade breda årblad.

Mången grön gårdsplan såg hon, där tärnor gingo och snodde rep åt de sjöfarande, där gamla män sutto med nål i hand och satte klutar på grå vadmalssegel.

Hon såg båtbyggare tjärbrå de nya båtarna. Naglar slogos in i starka ekplankor. Ur båthusen skötos skroven fram för att tätas. Gamla skepp pryddes med nymålade drakbilder. Varor stuvades, folk sade brådskande farväl, tungt packade skeppskistor buros ombord.

Skepp, som redan voro färdiga, lade från land.

Storråda såg, att de, som roddes uppåt älven, förde tung last av sill och salt, men de, som styrdes västerut mot det öppna havet, voro högt uppåt masten lastade med dyrbart ekvirke, hudar och skinn.

Då drottningen såg allt detta, log hon av glädje. Hon sade, att hon ville gärna bli gift med kung Olof för att få råda över en sådan stad.

Storråda rodde fram till kungsgårdens brygga. Där stod kung Olof och mötte henne, och då hon steg fram emot honom, syntes hon honom vara den skönaste han hade råkat.

Därpå följdes de upp mot kungsgården, och mellan dem båda var stor enighet och vänskap. Och då de skulle sätta sig till bords, log Storråda och glammade med kungen under hela tiden, som biskopen läste bordsbönen, och kungen log och talade även han, eftersom han såg, att det behagade Storråda.

Då de hade slutat måltiden och alla knäppte sina händer för att lyssna till biskopens bön, började Storråda berätta kungen om sina rikedomar. Hon fortsatte härmed, så länge som bordsbönen varade. Och kungen hörde på Storråda, men inte på biskopen.

Kungen satte Storråda i högsätet, och själv satte han sig vid hennes fötter. Och Storråda berättade honom hur hon hade låtit innebränna två småkonungar, som hade vågat fria till henne. Och kungen fröjdade sig och tänkte, att så borde det

gå alla småkonungar, som vågade fria till en sådan kvinna som Storråda.

Då det ringde till vespern, reste sig kungen för att enligt vanan gå till Mariekyrkan och bedja. Men då kallade Storråda fram sin skald, och han sjöng kvädet om Brynhild, som lät dräpa Sigurd Fafnesbane. Och kung Olof gick inte i kyrkan; i stället satt han och betraktade Storrådas mäktiga ögon och såg hur täta de svarta ögonbrynen tecknade sig. Då förstod han, att Storråda var Brynhild och att hon skulle döda honom, om han sveke henne. Han tänkte också, att hon skulle vara kvinna till att låta bränna sig på bål samman med honom. Alltmedan präster mässade och bådo i Mariekyrkan i Kungahälla, satt kung Olof och tänkte på att han ville rida till Valhall med Storråda framför sig på hästen.

På natten hade färjkarlen vid Älvbacken, som förde folk i sin färja över Göta älv, mera att göra än någonsin förr. Gång på gång blev han ropad över till andra stranden, men då han kom dit, fanns aldrig någon att se. Dock hörde han steg runtomkring sig, och båten blev fylld, så att den höll på att sjunka. Han for hela natten fram och åter och visste inte vad detta skulle betyda. Men på morgonen var sanden vid älvstranden full av små fotspår, och i fotspåren hittade färjkarlen små vissna löv, som, då han bättre betraktade dem, visade sig vara ädelt guld. Då förstod han, att det var alla de tomtar och pysslingar,

vilka hade flytt från Norge för kristendomens skull, som nu vände åter.

Men jätten, som bodde i Fontinsberget strax öster om Kungahälla, tog upp stora stenblock och kastade block efter block mot Mariekyrkans torn, så länge som natten varade. Om jätten inte hade varit så stark, att alla hans stenar hade gått över älven och fallit ned långt borta på Hisingen, kunde en stor skada ha uppkommit.

Varje morgon hade kung Olof för vana att gå i mässan, men den dagen, då Storråda var i Kungahälla, menade han sig inte ha tid därtill. Så snart han hade uppstått, ville han genast gå ned till hamnen, där hon bodde på sitt skepp, för att fråga henne om hon ville dricka bröllop med honom före kvällen.

Biskopen hade låtit ringa i klockorna i Mariekyrkan hela morgonen, och då kungen kom ut ur kungsgården och gick över torget, slogos kyrkdörrarna upp, och en skön sång strömmade emot honom. Men kungen gick vidare, som om han ingenting hade hört. Då lät biskopen hejda klockorna, sången upphörde, och ljusen släcktes.

Det kom så plötsligt, att kungen stannade ett ögonblick och såg tillbaka upp mot kyrkan. Det tycktes honom då, att kyrkan var mer oansenlig, än han någonsin förr hade märkt. Den var lägre än andra hus i staden, torvtaket låg tungt över de fönsterlösa väggarna, porten var låg och mörk med ett litet skärmtak av granbark.

Medan kungen stod så, kom en ung, smärt

kvinna ut ur den mörka kyrkporten. Hon var klädd i röd kjortel och blå mantel och bar ett ljuslockigt barn på armen. Hennes dräkt var torftig, men kungen tänkte, att hon såg ut att vara den mest ädelborna kvinna han någonsin hade mött. Hon var hög och av skön gestalt och hade ett ljuvt ansikte.

Kungen såg med stor rörelse hur den unga kvinnan tryckte sitt barn intill sig och bar det med sådan kärlek, som ägde hon intet annat kärt eller dyrbart i världen.

Då kvinnan hade kommit i porten, vände hon det hulda ansiktet och såg tillbaka in i den skumma, fattiga kyrkan med mycken längtan i blicken. Då hon åter vände sig utåt torget, hade hon tårar i ögonen.

Men då hon skulle gå över tröskeln ut på torget, svek henne modet. Hon stödde sig mot dörrposten och såg på barnet med sådan ängslan, som ville hon säga: »Var, var i hela vida världen skola nu vi två få tak över huvudet?»

Kungen stod alltjämt orörlig och betraktade den husvilla. Vad som rörde honom mest, var, att han såg barnet, som satt alldeles sorglöst på hennes arm, sträcka upp en blomma mot hennes ansikte för att locka henne att småle. Och då såg han, att hon sökte förvisa sorgen från sina anletsdrag och log mot sonen.

»Vem är den kvinnan?» tänkte kungen. »Mig synes, att jag har sett henne förr. Tvivelsutan är hon en högboren kvinna, som har råkat i nöd.»

Så bråttom än kungen hade för att hinna till Storråda, så kunde han inte slita sina ögon från kvinnan. Han undrade endast var han förr hade sett så milda ögon och så ljuvt format anlete.

Alltjämt stod kvinnan kvar i kyrkporten, som om hon inte kunde slita sig därifrån. Då gick kungen fram till henne och frågade:

»Varför är du så bedrövad?»

»Jag är utdriven ur mitt hem,» sade kvinnan och visade in mot den lilla mörka kyrkan.

Kungen tänkte, att hon menade, att hon hade vistats i kyrkan, därför att hon ingen annan bostad hade. Han frågade vidare.

»Vem har drivit bort dig?»

Hon såg då på honom med outsäglig bedrövelse.

»Vet du det inte?» sporde hon.

Men då vände sig kungen från henne. Han hade inte tid, tyckte han, att stå där och gissa gåtor. Det syntes, som om kvinnan menade, att han hade drivit bort henne. Han kunde inte förstå vad hon syftade på.

Kungen gick raskt vidare. Han kom ned till kungsbryggan, där Storrådas skepp lågo förtöjda. Nere vid hamnen mötte han drottningens tjänare, som alla hade guldbårder på kläderna och silverhjälm på huvudet.

Storråda stod högt på skeppet och blickade ut över Kungahälla och gladde sig åt dess makt och rikedom. Hon stod och såg ned på staden

så, som om hon redan betraktade sig som dess drottning.

Men då kungen såg Storråda, tänkte han genast på den ljuva kvinnan, som hade kommit fattig och elända ut ur kyrkan. »Vad är detta?» tänkte han. »Jag menar, att hon synes mig skönare än Storråda.»

Då Storråda nu log mot honom, påminde han sig hur tårarna hade glänst i den andra kvinnans ögon.

Kung Olof hade den främmandes ansikte så för tanken, att han därmed måste jämföra Storrådas ansikte drag för drag. Och då han så jämförde, försvann all Storrådas skönhet.

Han såg, att Storrådas ögon voro grymma och hennes mun vällustig. I varje drag av hennes ansikte spårade han en synd.

Han såg väl alltjämt, att hon var skön, men han fann inte mer behag i hennes åsyn. Han började avsky henne, som om hon hade varit en glänsande giftorm.

Då drottningen såg kungen komma, drog ett segerstolt leende över hennes läppar.

»Jag väntade dig inte så tidigt, kung Olof,» sade hon. »Jag hade trott, att du skulle vara i mässan.»

Det kom över kungen en lust att retas med Storråda och göra allt, som hon inte ville.

»Mässan är inte ännu börjad,» sade han. »Jag kommer för att bedja dig, att du följer mig i min Guds hus.»

Då kungen sade detta, såg han, att Storråda

fick en vass blick i ögonen, men hon smålog alltjämt.

»Kom hellre hitöver på skeppet!» sade hon. »Jag vill visa dig de gåvor, som jag har fört med mig till dig.»

Hon tog upp ett gyllene svärd liksom för att locka honom, men kungen tyckte sig alltjämt se den andra kvinnan jämte henne. Och han tyckte, att Storråda stod bland sina skatter såsom en led drake.

»Jag vill först veta,» sade kungen, »om du vill gå med mig i kyrkan.»

»Vad skall jag göra i din kyrka?» frågade hon och såg spotsk ut.

Då märkte hon, att kungens ögonbryn drogos samman, och förstod, att han inte var så till sinnes som förra dagen. Hon bytte då genast om sätt och blev mild och undfallande.

»Gå du i kyrkan, så mycket dig lyster,» sade hon, »fast jag inte går! Fördenskull må det inte uppstå ovänskap mellan oss.»

Drottningen gick ned från skeppet och kom fram till konungen. Hon höll i handen ett svärd och en pälsbrämad mantel, som hon ville förära honom.

Just i detsamma kom konungen att se bortåt hamnen. Långt borta såg han den andra kvinnan komma gående. Hon gick lutande med trötta steg, alltjämt med barnet på armen.

»Vad är det du ser efter så ivrigt, kung Olof?» frågade Storråda.

Då vände sig den andra kvinnan om och såg på kungen, och vid det hon såg på honom, tyckte han sig se, att över hennes och barnets huvuden tändes gyllene ljusringar, skönare än alla kungars och drottningars smycken. Men strax därpå vek hon av uppåt staden igen, och han såg henne inte mer.

»Vad är det du ser efter så ivrigt, kung Olof?» sporde Storråda än en gång.

Men då kung Olof vände sig mot drottningen, såg han henne gammal och led, omgiven av all världens ondska och synd, och han förfärades över att han skulle ha kunnat falla i hennes garn.

Han hade dragit av handsken för att räcka henne handen. Men nu tog han handsken och slog henne med den över ansiktet. »Vad skall jag så med dig, din gamla hundhedning?» sade han.

Då for Storråda tillbaka tre steg. Men hon sansade sig raskt och svarade: »Detta slag torde bli din bane, kung Olof Tryggvason.»

Och hon var blek som Hel, då hon vände sig från honom och besteg skeppet.

Nästa natt drömde kung Olof en sällsam dröm.

Vad han såg framför sig, var inte jorden, utan havsbottnen. Det var en gröngrå mark, över vilken vattnet stod många famnar högt. Han såg fiskar simma efter rov, skeppen såg han glida förbi uppe på vattenytan som mörka moln, och solskivan såg han blänka matt som en blek måne.

Då kom den kvinnan, som han hade sett i kyrkporten, gående nere på havets botten. Hon hade samma lutande gång och samma slitna kläder, som då han hade mött henne, och hennes ansikte var alltjämt fullt av sorg.

Men där hon gick fram på havsbottnen, delade sig vattnet framför henne. Han såg hur det, liksom drivet av oändlig vördnad, reste sig upp i valv och slöt sig samman i pelare, så att hon gick fram genom en den härligaste tempelsal.

Plötsligen såg kungen, att vattnet, som höjde sig över kvinnan, började byta färg. Pelarna och valven blevo först ljust röda, men togo raskt en allt starkare färg. Hela havet runtom var också rött, såsom hade det blivit förvandlat till blod.

På sjöbottnen, där kvinnan gick fram, såg kungen brutna svärd och pilar, brustna bågar och spjut. De voro inte många först, men ju längre hon vandrade in i det röda vattnet, desto tätare lågo de hopade.

Kungen såg bävande hur kvinnan vek av från räta vägen för att inte trampa en död man, som låg utsträckt på den gröna tångbädden. Mannen var brynjeklädd, hade svärd i handen och ett djupt sår i huvudet.

Kungen tyckte, att kvinnan slöt ögonen för att inte se. Hon rörde sig mot ett visst mål utan tvekan eller ängslan. Men han, som drömde, kunde inte vända bort ögonen.

Han såg hela sjöbottnen översållad av spillror. Han såg tunga skeppsankaren, tjocka rep slingrade

sig som ormar, skepp lågo där med uppfläkta sidor, de gyllene drakhuvudena, som hade suttit å stäven, blickade mot honom med röda, hotfulla ögon.

»Jag ville väl veta vilka som ha hållit slag på sjön och lämnat allt detta till rov åt förgängelsen,» tänkte den drömmande.

Överallt såg han döda: de hängde ned från skeppsborden eller lågo nedsjunkna i den yviga tången. Men han hade inte mycken tid att betrakta dem, därför att han måste se efter kvinnan, som alltjämt vandrade framåt.

Äntligen såg kungen henne stanna framför en död man. Han hade röd livrock, blank hjälm på huvudet, skölden var trädd på armen, och ett bart svärd höll han i handen.

Kvinnan böjde sig över honom och viskade, som om hon hade velat väcka en sovande: »Kung Olof,» viskade hon, »kung Olof!»

Då såg den drömmande, att mannen på sjöbottnen var han själv. Han kände tydligt igen, att han var den döde.

»Kung Olof,» viskade kvinnan än en gång, »jag är den, som du såg utanför kyrkan i Kungahälla. Känner du mig inte?»

Då den döde alltjämt låg orörlig, lade hon sig på knä bredvid honom och viskade i hans öra:

»Nu har Storråda sänt sin flotta emot dig och tagit hämnd på dig. Ångrar du dig, kung Olof?»

Än en gång frågade hon: »Nu lider du dödens bitterhet, därför att du valde mig och inte Storråda. Ångrar du dig? Ångrar du dig?»

Då slog den döde äntligen upp ögonen, och kvinnan hjälpte honom att resa sig. Han stödde sig mot hennes skuldra, och hon vandrade sakta bort med honom.

Åter såg kung Olof henne vandra och vandra genom natt och dag, genom hav och land. Äntligen tyckte han sig se, att de voro komna längre bort än molnen och högre än stjärnorna.

De vandrade in i en lustgård, där marken lyste som vitt ljus, och där blommorna voro klara som daggdroppar.

Kungen såg, att när kvinnan trädde in i lustgården, lyfte hon huvudet, och hennes gång blev lättare.

Då hon hade kommit ett stycke längre in, började hennes kläder stråla. Han såg huru de av sig själva kantades av guldbårder och upplystes av färger.

Han såg också, att en ring av strålar tändes omkring hennes hjässa och beglänste hennes ansikte.

Men den fallne, som stödde sig mot hennes skuldra, upplyfte sitt huvud och frågade: »Vem är du?»

»Vet du det inte, kung Olof?» svarade hon då, och oändlig höghet och härlighet omgav hennes varelse.

Men kungen fylldes härvid i drömmen av stor glädje över att han hade valt att tjäna den ljuva himladrottningen. Det var en glädje, sådan

han aldrig förr hade erfarit, och den var så stark, att den väckte honom.

Då han vaknade upp, kände han tårar skölja ned över ansiktet, och han låg med händerna knäppta till bön.

ASTRID

I.

MELLAN DE LÅGA STUGORNA i den gamla kungsgården i Uppsala stod jungfruburen. Den var rest på stolpar såsom ett duvslag, man kom ditupp på en trappa, så brant som en stege, trädde ditin genom en dörr, så låg som en lucka. Väggarna därinne voro betäckta med runor, som skulle betyda kärlek och längtan, vid de trånga glugghålen såg man små runda gropar innötta i trävirket, ty där brukade tärnorna stå stödda mot armbågen och stirra ned på gårdsplanen.

Sedan några dagar gästades kungsgården av den gamle Hjalte skald, och han kom varje dag upp i jungfruburen till prinsessan Ingegärd och talade med henne om kungen i Norge, Olof Haraldsson. Och varje gång Hjalte kom, satt Ingegärds trälinna Astrid och hörde på hans tal med lika stor glädje som prinsessan.

Allt medan Hjalte talade, lyssnade båda jungfrurna så ivrigt, att de fällde arbetet i skötet och höllo händerna stilla. Den, som såg dem, skulle alls inte ha trott, att något kvinnoarbete då ut-

fördes i jungfruburen. Man skulle alls inte ha kunnat tro, att de uppsamlade Hjaltes ord, som om de hade varit silkestrådar, och att de därav formade var sin bild av kung Olof. Man skulle inte ha kunnat tro, att de i tankarna virkade samman skaldens ord till var sin strålande väggbonad.

Men i alla fall var det så, och prinsessans bild var så skön, att var gång hon såg den framför sig, skulle hon ha velat kasta sig ned på knä och tillbedja. Ty hon såg kungen sitta hög och kronbeprydd på sin tron; hon såg en röd- och guldbroderad kåpa hänga från hans skuldra ända ned till hans fötter. Hon såg inte svärd i hans hand, men heliga skrifter, och hans tron såg hon uppbäras av ett kuvat troll. Vitt som vax sken hans ansikte mot henne ur långa, jämna lockar, och hans ögon lyste av fromhet och frid. Ack, ack, hon förfärades nästan, då hon såg den övermänskliga kraft, som lyste ur detta bleka ansikte. Hon förstod, att kung Olof inte allenast var en konung, hon såg, att han var ett helgon och änglarnas vederlike.

Men sådan var ingalunda den bild, som Astrid skapade sig av kungen. Den ljushåriga trälkvinnan som hade prövat både hunger och köld och burit mycken möda, men som ändock var den, vilken fyllde jungfruburen med gyckel och skämt, tänkte sig kungen helt annorlunda. Hon kunde inte hjälpa, att var gång hon hörde talas om honom, måste hon se framför sig vedhuggarens pojke, som om kvällen kommer fram ur skogen med yxan på

skuldran. »Jag ser dig, jag ser dig så väl,» sade Astrid till bilden, alldeles som hade där varit någon. »Hög är du inte, men skulderbred och lätt och vig, och eftersom du har gått i skogsmörkret hela gudslånga dagen, så tar du det sista stycket i ett språng och ler och hoppar högt, då du når ut på vägen. Då lysa tänderna och håret flyger, och det tycker jag om. Jag ser dig, du har rödlätt ansikte och ett ok med fräknar över näsan. Och du har blå ögon, som bli mörka och dystra inne i skogsdjupet, men kommer du bara så långt, att du ser dalen och ditt hem, så ljusna de och bli milda. Så snart du ser din egen stuga i daldjupet, så lyfter du på luvan och hälsar, och då ser jag din panna. Skulle inte den pannan duga för en kung? Skulle inte den breda pannan kunna bära krona och hjälm?»

Men så olika dessa bilder än voro, så är det visst, att lika högt som prinsessan älskade den heliga bild, som hon hade framtrollat, lika högt älskade den stackars trälkvinnan den käcke ungersvennen, som hon såg komma emot sig ur skogsdjupet.

Och om Hjalte skald hade fått se de båda bilderna, skulle han säkert ha prisat dem båda. Han skulle ha sagt, att de båda liknade kungen. »Ty det är kung Olofs goda lycka,» skulle han ha sagt, »som har velat, att han är en frisk och munter yngling, på samma gång som han är en Guds helige hjälte.»

Ty den gamle Hjalte älskade kung Olof, och

ehuru han hade gått från hov till hov och sett många människor, hade han aldrig kunnat finna hans like. »Var finner jag någon, som kommer mig att glömma Olof Haraldsson?» brukade han säga. »Var skall jag möta en utmärktare man?»

Hjalte skald var en kärv gubbe med ett strävt utseende. Så gammal han var, hade han svart hår, hans hy var mörk och hans ögonkast lyste vassa. Och hans sång hade alltid svarat väl till hans utseende. Han hade aldrig funnit andra ord på tungan än stridsord. Han hade aldrig diktat andra sånger än stridssånger.

Den gamle Hjaltes hjärta hade ända hittills varit som vildmarken utanför skogsbons stuga. Det hade varit som ett stort stenrös, ur vilket ingenting annat vill växa än mager ormbunke och hårt skärgräs.

Men under sina vandringar hade Hjalte kommit till Uppsalahovet och fått se prinsessan Ingegärd. Han hade sett, att hon var ädlare än varje annan kvinna han hade råkat. Sannerligen var inte prinsessan så mycket ljuvare än andra kvinnor, som kung Olof var härligare än andra män.

Då uppstod helt plötsligt hos Hjalte den tanken, att han skulle söka väcka kärlek mellan den svenska prinsessan och den norske kungen. Han frågade sig varför inte hon, som stod främst bland kvinnor, skulle kunna älska kung Olof, som var ypperst av män.

Och sedan denna tanke hade slagit rot hos Hjalte, diktade han inte mer sina mörka hjältesånger,

Han avstod från att vinna pris och ära hos de sträva kämparna vid Uppsalahovet och satt långa timmar hos kvinnorna i jungfruburen. Och man skulle inte ha kunnat tro, att det var Hjalte, som talade. Man skulle inte ha trott, att han kunde finna så fagra och milda ord på sin tunga, som han nu använde för att tala om kung Olof.

Ingen skulle ha kunnat känna igen Hjalte. Alltsedan tanken på giftermålet hade uppstått inom honom, var han alldeles förvandlad. Då den ljuva tanken växte upp ur Hjaltes själ, var det, som om en färgrik ros med doftande och lena blad hade vuxit upp över en vildmark.

*

En dag satt Hjalte åter hos prinsessan i jungfruburen. Alla tärnorna voro utgångna utom Astrid.

Hjalte tänkte på att han nu hade talat länge nog om Olof Haraldsson. Han hade sagt allt fagert om honom, som han visste. Men hade det nu gagnat något? Vad tänkte prinsessan om kungen?

Hjalte började lägga snaror för prinsessan för att få veta vad hennes mening var om kung Olof. »Jag skall kunna se det på en blick eller en rodnad,» tänkte han.

Men prinsessan var en högboren kvinna, hon visste att dölja sina tankar. Hon varken rodnade eller log. Hennes ögon antogo ingen strålglans. Hon lät inte Hjalte förstå vad hon tänkte.

Medan skalden såg in i hennes ädla ansikte,

började han blygas över sig själv. »Hon är för god för att man skall söka smyga sig över henne,» sade han. »Man måste gå emot henne i öppen kamp.»

Så sade Hjalte rent ut: »Kungadotter, om Olof Haraldsson begär dig av din far, vad skulle du säga därtill?»

Den unga prinsessans ansikte ljusnade, såsom människors ansikten ljusna, då de komma upp på ett berg och skåda havet. Hon svarade genast utan omsvep:

»Är han en sådan kung och en sådan kristen, som du har sagt, Hjalte, så vore detta för mig en stor lycka.»

Men knappt hade hon sagt detta, förrän glansen dog bort ur hennes ögon. Man skulle ha trott, att en dimstod hade rest sig mellan henne och den stora, sköna synen i fjärran.

»Ack, Hjalte,» sade hon, »du glömmer en sak. Kung Olof är vår fiende. Det är krig och inte friareanbud vi vänta från honom.»

»Låt detta inte bedröva dig!» sade Hjalte. »Vill du det allenast, så är allt gott. Jag vet kung Olofs vilja i denna sak.»

Hjalte skald var så nöjd, att han log, då han sade detta, men prinsessan blev mer och mer sorgsen.

»Nej,» sade hon, »varken på mig eller kung Olof beror detta, utan på min fader Olof Sötkonung. Och du vet, att han hatar Olof Haraldsson och inte ens vill tillåta, att någon nämner hans namn. Aldrig låter han mig följa en fiende

till hans rike. Aldrig ger han sin dotter till Olof Haraldsson.»

Då prinsessan hade sagt detta, lade hon bort all sin stolthet och började klaga inför Hjalte. »Vad hjälper det mig, att jag nu har lärt känna Olof Haraldsson,» sade hon, »att jag drömmer om honom alla nätter och längtar till honom alla dagar? Hade det inte varit bättre, att jag aldrig hade hört något om honom? Hade det inte varit bättre, om du aldrig hade kommit hit och talat med mig om honom?»

Då prinsessan sade detta, fylldes hennes ögon av tårar, men då Hjalte såg tårarna, lyfte han handen, het av iver.

»Gud vill det!» ropade han. »I hören samman. Strid måste byta ut sin röda mantel mot fredens vita dräkt, så att er lycka kan fröjda jorden.»

Då Hjalte sade detta, böjde prinsessan först sitt huvud för Guds höga namn, sedan upplyfte hon det med nyvaknat hopp.

*

Då den gamle Hjalte steg ut genom jungfruburens låga dörr och gick fram på den smala svalgången, som inte skyddades av minsta ledstång, kom Astrid efter honom.

»O, Hjalte!» ropade hon till honom. »Varför frågar du inte mig vad jag skulle svara Olof Haraldsson, om han hade begärt min hand?»

Det var första gången Astrid talade till Hjalte.

Men Hjalte kastade blott en snabb blick på den guldhåriga trälkvinnan, som bar håret krusigt vid tinningarna och i nacken, som hade de bredaste armband och de tyngsta örringar och hade kjorteln bunden med silkessnören och livstycket så späckat med pärlor, att det var styvt som ett harnesk. Sedan gick han vidare utan att svara henne.

»Varför spörjer du endast prinsessan Ingegärd?» fortfor Astrid. »Varför spörjer du inte också mig? Vet du då inte, att även jag är Sveakungens dotter?»

»Vet du inte,» fortfor hon, då Hjalte alls inte svarade, »att fastän min mor var trälinna, så var hon dock kungens ungdomsbrud? Vet du inte, att så länge hon levde, vågade ingen komma ihåg hennes börd? O, Hjalte, vet du inte, att det först var, sedan hon hade dött och kungen hade fått en drottning, som alla påminde sig, att hon var en ofri?»

»Det var först sedan jag hade fått en styvmor, som kungen började tänka på att jag var av låg trälabörd. Men är jag inte en kungadotter, Hjalte, fastän min far anser mig så ringa och föraktlig, att han har låtit mig sjunka ned i trälhopen? Är jag inte en kungadotter, fastän min styvmor lät mig gå klädd i trasor, medan min syster gick i gyllentyg? Är jag inte en kungadotter, fastän min styvmor satte mig till att valla ankor och gäss, och fastän jag har blivit straffad med trälpiskan? Och om jag är kungadotter, varför frågar du mig inte om jag vill gifta mig med Olof Haraldsson? Se, jag har krusigt

guldhår, som står så lätt över mitt huvud som dun! Se, jag har sköna ögon, jag har blomstrande kinder! Varför skulle inte kung Olof vilja äga mig?»

Hon följde Hjalte över gården och ända fram till kungsstugan. Men Hjalte aktade lika litet på hennes klagan, som en väpnad kämpe aktar stenkast från en pojke. Han lyssnade inte mer till den guldlockiga trälinnan, än om hon hade varit trädtoppens sladdrande skata.

*

Ingen skall tro, att Hjalte nöjde sig med detta, att han hade vunnit Ingegärd för sin kung. Nej, följande dag tog den gamle isländaren mod till sig och talade med Olof Skötkonung om Olof Haraldsson. Men Hjalte fick knappast komma till ordet. Kungen avbröt skalden, så snart som han ville tala om hans fiende. Hjalte förstod, att den ädla prinsessan hade rätt. Han tyckte sig aldrig ha mött större hatfullhet.

»Men detta giftermål måste ändå ske,» sade Hjalte. »Det är Guds vilja, Guds vilja.»

Och det såg alldeles så ut, som om Hjalte hade rätt. Endast ett par dagar senare kom bud från kung Olof i Norge för att medla fred med svearna. Och Hjalte uppsökte detta sändebud och sade honom, att freden mellan de båda länderna inte kunde befästas bättre än genom ett giftermål mellan prinsessan Ingegärd och Olof Haraldsson.

Sändebudet trodde väl knappast, att den gamle Hjalte hade kunnat vända en tärnas håg till en främmande man, men han tyckte likväl, att hans förslag var gott. Och han lovade Hjalte, att han skulle bära fram äktenskapsförslaget inför Olof Skötkonung på det stora vintertinget i Uppsala.

Strax därefter lämnade Hjalte Uppsala. Han drog omkring från gård till gård på den vida slätten, han trängde långt in i skogarna, han kom ända till havsstranden.

Hjalte mötte aldrig en människa utan att tala om Olof Haraldsson och prinsessan Ingegärd. »Har du någonsin hört talas om en utmärktare man eller en vänare kvinna?» sade han. »För visso är det Guds vilja, att de tillsammans skola genomvandra livet.»

Hjalte kom till gamla vikingar, vilka övervintrade vid stranden och som fordom hade rövat kvinnor på varje kust. Han talade med dem om den sköna prinsessan, till dess de sprungo upp och med handen på svärdsfästet lovade honom, att de ville hjälpa henne till hennes lycka.

Hjalte gick till gamla, myndiga bondemän, som aldrig hade lyssnat till egna döttrars klagan, utan gift dem så, som klokheten och ättens ära fordrade, och han talade med dem så visligt om freden och giftermålet, att de svuro att hellre fråntaga kungen riket, än att en sådan förening inte skulle komma till stånd.

Men till de unga kvinnorna sade Hjalte så hulda ord om Olof Haraldsson, att de svuro att

aldrig blicka med välbehag på en ungersven, som inte stode sändebudet bi på tinget och hjälpte till att bryta storkonungens motstånd.

Så gick Hjalte omkring och talade, ända tills vintertinget skulle samlas och folket på snöiga vägar drog ned till de stora tingshögarna i Uppsala.

Och då tinget öppnades, var folkets iver sådan, att det var, som om stjärnorna skulle ha slocknat på himmelen, om inte giftermålet hade blivit fastställt.

Och fastän kungen tvenne gånger sade ett strävt nej till både fred och frieri, vad hjälpte det?

Vad hjälpte det, att han inte ville höra kung Olofs namn nämnas? »Vi vilja inte föra krig med Norge,» ropade folket. »Vi vilja, att dessa båda, som alla hålla ypperst, tillsammans skola genomvandra livet.»

Och vad kunde så den gamle Olof Skötkonung göra, då folket bröt ut mot honom med hot och hårda ord och sköldegny? Vad kunde han göra, då han inte såg framför sig annat än lyftade svärd och rasande människor? Måste han inte lova bort sin dotter, om han ville behålla krona och liv? Måste han inte svära att nästa sommar sända prinsessan till Kungahälla för att möta kung Olof?

Se, se, på detta sätt blev Ingegärds kärlek främjad av allt folket. Men ingen var det, som sökte hjälpa Astrid till att nå sin lycka, ingen människa fanns, som eftersporde hennes kärlek. Och dock levde den. Den levde, som den fattiga

fiskaränkans barn, i brist och saknad, men den växte sig dock glad och hoppfull. Den växte och levde, ty i Astrids själ fanns det, såsom vid havet, frisk luft och ljus och ymnigt skum och vågsvall.

II.

I det rika Kungahälla långt borta vid gränsen fanns en stor, gammal kungsgård. Den var omgiven av en hög, torvklädd vall. Utanför portarna stodo väldiga bautastenar såsom vakt, och inne på gården växte en ek, som gav skugga åt hela kungens hov.

Över hela området innanför vallen stodo långa, låga träbyggnader. De voro så gamla, att det växte lavar på takåsen, bjälkarna i väggarna hade vuxit sig tjocka i urskogen och voro silvervita av ålder. Torvtaken stodo grönskande och blomstrande. Taklöken satt så tätt som fjäll på en fisk, starrgräset fick knappast rum att sticka upp några enstaka strån mellan den.

Vid sommarens början kom Olof Haraldsson till Kungahälla, och i den stora, gamla kungsgården insamlade han allt, som behövdes för att fira bröllop. Uppför den långa gatan drogo då under ett par veckor långa rader av bönder, som på sina små hästar forslade smör i byttor och ost i säckar, humle och salt, rovor och mjöl.

Sedan dessa foror äntligen upphörde, kommo i ett par veckor bröllopsgästerna dragande uppför

gatan. Där kommo höga män och kvinnor i karmsadlar med långa följen av tjänare och trälar. Därefter följde hopar av gycklare, av vissångare, av sagoförtäljare. Köpmän kommo ända från Venden och Gardarike för att locka kungen att köpa brudgåvor.

Sedan dessa tåg hade brusat fram genom staden i tvenne veckor, väntade man endast det sista tåget, som var brudens.

Men brudens tåg dröjde och dröjde. Varje dag väntade man, att hon skulle stiga i land vid kungsbryggan och sedan, föregådd av pipare och trummare, av glada ungersvenner och allvarliga präster, skrida uppför gatan fram mot kungsgården. Men brudtåget kom inte.

Då bruden så länge lät vänta på sig, sökte allas blickar kung Olofs för att se om han plågades av oro. Men kungen visade alla ett lugnt ansikte. »Om Gud vill,» sade kungen, »att jag skall äga denna sköna kvinna, så lär hon väl komma.»

Och kungen väntade, medan gräset fälldes på ängen och blåklinten slog ut i rågåkern.

Kungen väntade ännu, då linet rycktes ur jorden och då humlerankan gulnade på de höga stängerna.

Han väntade ännu, då björnbäret började svartna i klippskrevan och då nyponet rodnade på törnbuskens nakna grenar.

Hela sommaren hade Hjalte gått nere i Kungahälla och väntat på bröllopet. Ingen kunde vänta prinsessan ivrigare än han. Han längtade för visso med mycket större oro och trånad än kung Olof själv.

Inte heller nu trivdes Hjalte bland kämparna i kungsstugan. Men långt nedåt älven fanns en brygga, dit Kungahällas kvinnor brukade gå för att blicka efter sina män och söner, då de drogo bort på långtur. Här brukade de ock samlas hela sommaren för att speja nedåt älven efter seglare och för att gråta över de bortfarna. Ned till denna brygga kom nu Hjalte alla dagar. Han tyckte om att uppehålla sig bland dem, som sörjde och längtade.

Helt säkert hade ingen av de kvinnor, som hade suttit på gråterskornas brygga och väntat, stirrat nedåt älvloppet med mer ängsliga blickar än Hjalte skald. Det var ingen, som med större förväntan hade fäst sina blickar vid varje framglidande segel.

Stundom smög sig också Hjalte in i Mariekyrkan. Han bad aldrig om något för egen del. Han kom blott in för att påminna de heliga om detta giftermål, som måste ske, som Gud själv hade befrämjat.

Helst av allt talade dock Hjalte i enrum samman med Olof Haraldsson. Han tyckte om att sitta och berätta för honom varje kungadotterns ord. Han skildrade varje hennes anletsdrag.

»Konung!» sade han till honom. »Bed Gud,

att hon kommer till dig! Varje dag ser jag dig draga på jakt mot gammal hedendom, som sitter likt en uv, dold i skogs och klyftas mörker. Men din falk, konung, skall aldrig övervinna uven. En duva allenast kan göra det, allenast en duva.»

Skalden frågade konungen om det inte var sant, att han ville bryta ned alla motståndare. Var det inte så, att han ville vara ensam herre i landet? Men aldrig skulle det lyckas honom. Aldrig skulle det lyckas, innan han ägde den krona Hjalte hade utvalt honom, en krona, som var så prydd med ädelhet och glans, att han, som ägde henne, måste lydas av alla människor.

Och till sist frågade han kungen om han inte ville vinna väldet över sig själv. Men det skulle aldrig lyckas honom att övervinna det egna hjärtats motstånd, om han inte kunde vinna en sköld, som Hjalte hade sett i jungfruburen i kungsgården i Uppsala. Det var en sköld, från vilken himmelens renhet strålade. Det var en sköld, som skyddade för all ondska och all köttets lust.

Men hösten kom, och alltjämt dröjde prinsessan. Den ene efter den andre av de stormän, som för bröllopsfestens skull hade kommit till Kungahälla, måste resa. Sist av alla for också den gamle Hjalte skald. Han gick till segels med tungt hjärta, nödd att hinna till sitt hem på det fjärran Island före julen.

Den gamle Hjalte hade knappast hunnit ut i den klippiga skärgården utanför Nordre älvs mynning, förrän han mötte ett långskepp. Genast lät han sina män hålla inne med rodden. Han hade vid första ögonkastet känt igen, att fartyget var den drake, som ägdes av prinsessan Ingegärd.

Utan dröjsmål lät Hjalte ro sig fram mot draken. Han lämnade sin plats vid rodret och ställde sig med glädjestrålande ansikte långt framme i fören. »Det gläder mig, att jag får skåda den sköna mön än en gång,» sade skalden. »Det gläder mig, att hennes ljuva anlete blir det sista, som möter mig före Islandsfärden.»

Det var knappast en rynka att se i Hjaltes ansikte, då han trädde ombord på draken. Han hälsade de raska svennerna, som lyfte årorna, så vänligt, som hade de varit hans stallbröder, och han gav en guldring till tärnan, som vördsamt förde honom till kvinnotältet i skeppets bakstam.

Hjaltes hand skälvde, då han lyfte upp förhänget, som hängde ned för tältöppningen. Detta ögonblick syntes honom det skönaste i hans liv. »Aldrig har jag kämpat för en större sak,» sade han. »Aldrig har jag så ivrigt eftersträvat något som detta giftermål.»

Men då Hjalte kom innanför tältet, trädde han skrämd ett steg tillbaka. Hans ansikte uttryckte den största förvirring.

En hög, skön kvinna såg han därinne. Hon kom emot honom med utsträckt hand. Men denna kvinna var inte Ingegärd.

Hjaltes ögon irrade sökande kring det trånga tältet för att finna prinsessan. Visserligen såg han, att hon, som stod därinne, var en kungadotter. Endast en kungadotter kunde se på honom med så stolta blickar och hälsa honom med sådan värdighet. Och hon bar furstligt pannband och drottningskrud. Men varför var hon inte Ingegärd?

Hjalte började häftigt utspörja den främmande. »Vem är du?» frågade han. — »Känner du mig inte, Hjalte? Jag är den kungadotter, med vilken du har talat om Olof Haraldsson.» — »Jag har talat med en kungadotter om Olof Haraldsson, men hon nämnes Ingegärd.» — »Jag nämnes ock Ingegärd.» — »Du må nämnas hur du vill, men du är inte prinsessan. Vad vill allt detta säga? Vill Sveadrotten svika kung Olof?» — »Ingalunda sviker han honom. Han sänder honom sin dotter, såsom han har lovat.»

Det var inte långt ifrån, att Hjalte hade dragit sitt svärd för att hugga ned den främmande kvinnan. Han hade redan handen på svärdfästet, men så besinnade han hur föga det anstod en kämpe att taga en kvinnas liv. Men flera ord ville han inte spilla på denna bedragerska. Han vände sig för att gå.

Den främmande ropade honom tillbaka med mycket blid röst: »Vart vill du gå, Hjalte, ämnar du fara till Kungahälla för att varna Olof Haraldsson?» — »Just detta är min avsikt,» svarade Hjalte utan att se på henne. — »Varför vill du

då lämna mig, Hjalte? Varför stannar du inte hos mig? Jag reser ju också till Kungahälla.»

Nu vände sig Hjalte om och såg på henne. »Är du kvinna till att ha förbarmande med en gammal man?» sade han. »Jag vill säga dig, att jag har satt hela min håg till att detta giftermål skulle komma till stånd. Låt mig nu veta hela min olycka! Får Ingegärd alls inte komma?»

Då upphörde prinsessan att retas med Hjalte. »Kom in och sitt ner här under tältet,» sade hon, »och jag skall säga dig allt, vad du vill veta. Jag förstår väl, att det inte båtar till något att dölja sanningen för dig.»

Så började hon berätta för honom. Redan hade det börjat lida mot slutet av sommaren, sade hon. Redan hade orrens muntra ungar fått starka pennor i den kluvna stjärten och styvhet i de runda vingarna, redan hade de börjat att med snabba, bullersamma vingslag fladdra kring i furuskogens grennät.

Då hade Sveakonungen en morgon kommit ridande över slätten. Han hade vänt åter från en lyckad jakt. Vid sadelknappen hängde en gammal orrtupp, svartglänsande och blåsvart, en bister herre, röd i ögonbrynen, samt fyra av hans oförfarna ungar, vilka ännu i sin ringhet buro spräcklig klädnad. Och kungen hade varit mycket stolt. Han tänkte på att det inte ofta hände, att man med falk och hök gjorde en bättre jakt än denna på en morgon.

Men nu skulle Hjalte veta, att denna morgon

hade prinsessan Ingegärd stått med sina tärnor i borgaled och väntat kungen. Och bland tärnorna hade det funnits en, som nämndes Astrid, vilken likaväl som Ingegärd var en dotter till Sveakungen, ehuru född av en ofri moder och därför hållen som en träl. Och denna unga tärna hade stått där och visat sin syster hur svalorna flockade sig ute över fälten och valde sig ledare för den långa flykten. Hon påminde henne om att sommaren nu höll på att fly, denna sommar, som hade bort skåda Ingegärds bröllop, och eggade henne att fråga kungen varför hon inte hade fått resa till kung Olof. Ty Astrid hade velat göra denna resa med sin syster. Hon tänkte, att hon skulle vara glad alla dagar, blott hon en gång finge skåda Olof Haraldsson.

Men då Sveakungen hade fått se prinsessan, hade han ridit emot henne. 'Se, Ingegärd,' hade han sagt, 'här hänga fem orrar vid sadelknappen! På denna enda morgon har jag fällt fem orrar. Vem tror du kan yvas av en bättre lycka? Har du någonsin hört, att en konung har gjort en bättre jakt?'

Men då hade prinsessan harmats, att han kom så stolt och prisade sin egen lycka, han, som stängde lyckans väg för henne. Och för att få ett slut på den ängslan, som förtärde henne sedan veckor tillbaka, hade hon svarat: 'Du, fader, har med stor ära fällt fem orrar, men jag vet en kung, som på en morgonstund fångade fem kungar, och det var Olof, den hjälte, som du har utvalt till min make.'

Då hade Sveakungen vredgad sprungit ur sadeln och med knutna nävar kommit fram till prinsessan.

'Vad troll har bitit dig?' hade han frågat. 'Vad ört har förgjort dig? Hur blev din håg vänd till denne man?'

Då hade inte Ingegärd svarat, hon hade skrämd tagit ett steg tillbaka.

Och kungen hade blivit lugnare. 'Väna dotter,' hade han sagt till henne, 'vet du då inte, att jag har dig kär? Hur skall jag då kunna skänka dig till den, som jag inte kan fördraga? Jag vill följa dig med hulda önskningar. Jag vill kunna komma i din sal. Jag säger dig, att du måste vända din håg till andra länders kungar, ty Norges kung skall aldrig äga dig.'

Härvid hade prinsessan blivit så förvirrad, att hon inte hade vetat något annat att svara kungen än: 'Jag bad dig icke. Det var folkets vilja.'

Och kungen hade genast frågat om hon menade, att Sveakungen var en träl, som inte fick råda för egna ungar, om han hade en herre som ägde makt att skänka bort hans döttrar.

'Vill då Sveakung tillåta, att han nämnes löftesbrytare?' hade prinsessan frågat.

Sveakungen hade lett högt. 'Var utan omsorg, du! Sådant skall inte sägas. Varför spörjer du om detta, du, som är kvinna? Ännu sitta män i mitt råd. För dylikt skola män veta att finna hjälp.'

Och kungen hade vänt sig till de kämpar, som redo i jägarskaran.

'Min vilja bindes av detta löfte,' sade han till dem. 'Jag vill bli fri från detta band.'

Men ingen av kungens män hade svarat ett ord, ingen hade vetat något råd att ge honom.

Allt större harm hade då gripit Olof Skötkonung. Han hade blivit så vild som en dåre. 'Ve er visdom!' hade han ropat gång på gång till sina män. 'Jag vill bli fri. Vi prisar man er visdom?'

Men medan kungen så hade väsnats och skrikit, och då ingen hade vetat något att svara honom, steg Astrid fram ur tärnornas krets och framlade ett förslag. Men hon hade endast uttalat det, Hjalte måste tro och veta detta, därför att det hade förefallit henne lustigt och legat likasom kittlande på tungan, alls inte därför, att hon hade funnit det möjligt och utförbart.

'Varför sänder du inte mig?' sade hon. 'Jag är också din dotter. Varför sänder du inte mig till den norske konungen?'

Men så snart Astrid hade sagt detta, hade Ingegärd blivit helt blek. 'Tig stilla och gå hädan!' sade hon vredgad. 'Gå hädan, du sladdertunga, du lömska, onda ting, som föreslår min fader en sådan nesa!'

Men kungen hade inte tillåtit Astrid att gå. Tvärtom, tvärtom! Han hade sträckt ut handen och dragit henne till sitt bröst. Han hade skrattat och gråtit och varit yr av glädje som ett lekfullt barn.

'Å!' hade han ropat. 'Vad påhitt! Vad

hedniskt streck! Vi skola kalla Astrid Ingegärd. Vi skola locka Norges kung att äkta henne. Och då det sedan blir kunnigt kring landen, att hon är av trälabörd, så skola många glädjas. Överallt skall man sedan driva spe med den där digre mannen.'

Men då hade Ingegärd gått fram till kungen och bett: 'O fader, o fader, gör inte detta! Jag har kung Olof av hjärtat kär, det gör mig stor smärta, att du vill bedraga honom.'

Och hon sade, att hon i tålamod ville lyda storkonungens bud och avstå från giftermålet med Olof Haraldsson. Han skulle blott lova att inte göra honom detta, inte detta.

Men Sveakungen hade inte alls lyssnat till hennes böner. Han hade allenast vänt sig till Astrid, som han smekte, som om hon hade varit ljuv som hämnden själv. 'Du skall få fara, du skall få fara snart, i morgon re'n,' hade han sagt till henne. 'Vi måtte väl äga något skepp, som håller sjön. Allt, vad du behöver av hemgift, dina kläder, kära dotter, och ditt följe, det kan bli utrett med största hast. Den norske kungen tänker inte på sådant, han tänker blott på glädjen att äga Sveakungens högborna dotter.'

Då han hade sagt detta, hade Ingegärd väl förstått, att i detta ingen ändring stod att vinna. Och då hade hon kommit fram till systern, lagt sin arm om hennes hals och fört henne med sig in i sin sal. Och i sin egen högbänk satte hon henne, medan hon själv tog plats på den låga

pallen vid hennes fötter. Och hon hade sagt till Astrid, att hon nu skulle sitta däruppe för att vänja sig vid första platsen. Hon skulle sitta där för att veta vad plats hon skulle intaga som drottning. Ty Ingegärd ville inte, att kung Olof skulle behöva blygas över sin hustru.

Därpå hade prinsessan sänt sina andra tärnor till klädesloft och fatbur för att hämta den hemgift, som hon hade ordnat åt sig själv. Och detta allt hade hon skänkt sin syster, på det att Astrid inte skulle komma till Norges kung som en fattig trälkvinna.

Hon hade också nämnt vilka tjänare och tärnor som skulle följa Astrid, och till sist hade hon givit henne sitt sköna långskepp.

'Visserligen skall du taga mitt långskepp,' sade hon. 'Du vet, att många goda svenner där lyfta åran. Ty min vilja är, att du kommer stolt till Norges kung, så att han känner sig hedrad genom sin drottning.'

Och sedan hade prinsessan suttit mäkta länge hos sin syster och hade talat med henne om kung Olof. Men hon hade talat så, som man talar om Guds heliga män och inte om kungar, och Astrid hade inte förstått mycket av hennes tal. Men så mycket hade hon förstått, att kungadottern hade velat skänka Astrid alla goda tankar, som bodde inom henne, blott för att kung Olof inte skulle bliva så gäckad, som hennes fader önskade.

Och då hade till sist Astrid, som väl inte var så ond, som alla trodde, glömt hur ofta hon hade

måst lida just för sin systers skull, och hon hade önskat, att hon hade ägt friheten att säga: 'Jag skall inte fara.' Hon hade även talat om denna sin önskan för prinsessan, och de hade båda gråtit, och för första gången hade de känt sig som systrar.

Men nu skulle Hjalte förstå, att Astrid inte är en av dem, som grubbla och sörja. Då hon hade kommit ut på havet, hade hon glömt all sorg och fruktan. Hon hade fått fara omkring som härskarinna, hon hade blivit betjänad som en kungadotter. För första gången, alltsedan hennes mor dog, hade hon varit lycklig.

Den sköna kungadottern teg ett ögonblick, då hon hade sagt allt detta. Hon såg snabbt upp på Hjalte, som inte hade rört sig, så länge som hon hade talat. Hon bleknade, då hon såg vilken smärta som hans ansikte avspeglade.

»Säg mig vad du tror, Hjalte!» ropade hon. »Nu äro vi ju snart i Kungahälla. Hur skall det gå mig där? Skall kungen döda mig? Skall han sända mig tillbaka, brännmärkt med rött järn? Säg mig sanningen, Hjalte!»

Men Hjalte svarade henne inte. Han satt och talade för sig själv, utan att han visste det. Astrid hörde hur han mumlade, att därborta i Kungahälla ingen fanns, som kände Ingegärd, och att han själv hade ringa lust att vända åter.

Men nu föll Hjaltes mörka blick på Astrid, och han började utfråga henne. Hon hade ju önskat sig fri för att få svara nej till denna resa. Och då hon nu kom till Kungahälla, var hon fri.

Vad ämnade hon alltså göra? Ämnade hon säga kung Olof vem hon var?

Detta var en fråga, som högligen förbryllade Astrid. Hon teg stilla en lång stund. Men därpå började hon bedja Hjalte, att han skulle följa med henne till Kungahälla och säga konungen sanningen. Hon sade Hjalte, att hennes skeppsfolk och tärnor hade förbundit sig att tiga. »Och jag själv vet ju inte hur jag gör,» sade hon. »Hur kan jag veta vad jag kommer att göra? Jag har ju hört allt, vad du har berättat Ingegärd om Olof Haraldsson.»

Då Astrid sade detta, såg hon hur Hjalte återsjönk i grubbel. Hon hörde, att han satt och mumlade, att han inte trodde, att hon skulle komma att bekänna. »Men jag måste dock säga henne vad hon går till mötes,» sade han.

Och så reste Hjalte sig och talade med djupt allvar. »Hör än en sägen, Astrid, som jag inte förr har förtalt dig om kung Olof!»

»Det var på den tiden, då kung Olof endast var en arm sjökonung, då han blott ägde några goda skepp och några trogna kämpar, men ingen del av sina fäders rike. Det var den tiden, när han stred med ära på fjärran hav, då han förföljde vikingar och skyddade köpmän samt lånade ut sitt svärd till kristna furstar.

»Då drömde kungen en gång, att en ljusets furste, en Guds sköna ängel, i natten steg ned till hans skepp och spände upp alla segel samt styrde hän mot norr. Och det syntes kungen, att de inte

seglade längre tid, än en stjärna behöver för att slockna en morgon, förrän de kommo till en hög och klippig strand, genombruten av fjordar och kantad av mjölkvit bränning. Men då de nådde stranden, sträckte ängeln ut handen och talade med sin silverstämma, som överröstade vindens larm i seglen och vågens vilda brusande, då kölen genomträngde den med sådan hisklig fart. 'Du, Olof kung', så ljödo ängelns ord, 'skall äga detta land till evig tid.' Och som han hade sagt detta, var drömmen slut.»

Men nu sökte Hjalte förklara för Astrid att på samma sätt, som morgonrodnaden mildrar övergången från natten till den solblanka dagen, så hade Gud inte velat, att kung Olof genast skulle fatta, att drömmen hade bådat honom övermänsklig ära. Kungen hade inte förstått, att Guds vilja var, att han från en av himmelens troner skulle till evig tid regera Norges land, att kungar skulle komma och kungar gå, men helge kung Olaf alltid styra sitt rike.

Kungens ödmjukhet bröt ljusets fulla klarhet, sade Hjalte, och han uttolkade ängelns ord så, att han och männen av hans ätt beständigt skulle styra det landet, som ängeln hade visat honom. Och som han trodde sig igenkänna fädrens rike i detta land, så styrde han dit, och av lyckan hulpen, blev han snart dess konung.

»Och så, Astrid, är det allt framgent. Väl tyder allting därpå, att en himmelsk kraft bor hos kung Olof, dock tvekar han ännu och tänker, att han

allenast är kallad till jordisk konung. Han griper inte ännu efter helgonkronan. Men nu är den stund inte fjärran, då full klarhet om hans uppgift måste komma till honom. Nu är den stunden inte fjärran.»

Och den gamle Hjalte talade vidare, medan siarljus strålade i hans själ och på hans panna.

»Finns det väl en kvinna utom Ingegärd, som inte skulle bli förkastad av Olof Haraldsson och bortdriven från hans sida, då han står upp och fattar ängelns ord, att han är Norges kung till evig tid? Finns det någon, som då kan följa honom på hans höga vandring utom Ingegärd?»

Och än en gång vände Hjalte sig till Astrid och frågade med stor stränghet: »Svara nu och säg mig om du inte vill tala sanning inför kung Olof!»

Astrid hade blivit helt skrämd. Hon svarade mycket ödmjukt. »Varför vill du inte följa mig in till Kungahälla? Då skall jag vara tvungen att yppa allt. Ser du inte, Hjalte, att jag inte vet vad jag vill? Jag skulle ju lova det du önskar, om jag vore sinnad att bedraga kungen. Jag skulle locka dig att resa vidare, om jag verkligen ville detta, men jag vet, att jag är svag. Jag ber dig ju endast, att du följer mig.»

Men knappt hade hon svarat detta, förrän hon såg Hjaltes ansikte uttrycka en förfärlig vrede. »Vi skulle jag förhjälpa dig att undgå ditt hårda öde?» frågade han.

Han sade, att han inte behövde bevisa henne

barmhärtighet. Han hatade henne för hennes synd mot systern. Ingegärds hade den mannen varit, som hon ville stjäla till sig, tjuv, som hon var. En härdad kämpe som Hjalte måste stöna av smärta, då han betänkte vad Ingegärd hade lidit. Men Astrid hade ingenting känt. Mitt i den ädla ungmöns smärta hade hon kommit grymt förslagen och endast sökt sin fröjd. Å, ve Astrid, ve henne!

Astrid hörde Hjaltes röst sänka sig till så dyster vildhet, som om han hade mumlat fram en trollsång.

»Du är det,» sade han till henne, »som har förvrängt min skönaste dikt. Ty den skönaste dikt, som Hjalte skald har diktat, var den, att han skulle sjunga samman den frommaste av kvinnor med den ypperste av män. Men du har förvrängt den dikten och förvandlat den till ett narrspel. Och jag skall straffa dig, du avföda av Hel. Jag skall straffa dig, liksom Gud fader straffade den frestarn, som förde in synden i hans värld. Jag skall straffa dig.

Men bed mig icke,» fortfor han, »att jag skall följa dig, kvinna, för att skydda dig för dig själv! Jag tänker på prinsessan, hur hon lider av denna lek, som du driver med kung Olof. För hennes skull måste du straffas liksom för min. Och jag skall inte följa dig för att förråda dig. Det är min hämnd, Astrid. Jag skall inte förråda dig.

Du får fara in till Kungahälla, du Astrid, och om du inte talar av dig själv, får du bli kungens brud. Men sedan, du orm, skall straffet gripa dig.

Jag känner kung Olof och jag känner dig. Så tungt skall ditt liv varda, att du önskar dig döden varje dag.»

Då Hjalte hade sagt detta, vände han sig från henne och gick.

Astrid satt stilla en lång stund och tänkte på det hon hade hört. Men så kom ett löje och överfor hennes ansikte. Han glömde, den gamle Hjalte, att hon hade prövat alla lidanden, att hon hade lärt att le åt plågor. Men lyckan, lyckan hade hon aldrig prövat!

Och Astrid reste sig och gick ut i tältöppningen. Hon såg den bistre Hjaltes skepp styra mot väster mot det dimhöljda Island, som med köld och mörker välkomnade sin vittbereste son.

III.

Det är en solblank dag på hösten. Det är inte det minsta moln på himmelen. Det är en sådan dag, då man tänker: den väna solen vill ge jorden allt ljus hon har! Den väna solen är som en moder, vars son skall resa bort, och som nu i avskedsstunden inte vill vända sitt öga från den älskade.

I den långa dalen, där Kungahälla ligger, stå många små runda kullar, vilka äro klädda med bokskog. Och nu på hösten ha träden anlagt

så granna skrudar, att man måste förvåna sig över dem. Det är, som om träden ville draga ut på friarfärder. Det är, som hade de klätt sig i guld och scharlakan för att vinna rika brudar med sin prakt.

Den stora ön Hisingen på älvens andra strand är också smyckad. Men på Hisingen stå vitgula björkar. På Hisingen stå träden ljusklädda, som om de voro tärnor, vilka skola stå brud.

Men uppför älven, som störtar nedåt mot havet så stolt och yr, som om höstens regn hade fyllt den med brusande vin, kommer skepp på skepp roende mot hemmet. Och då skeppen komma i närheten av Kungahälla, bytas deras grå vadmalssegel mot nya, vita. Och man måste tänka på sagor om kungasöner, som gå på äventyr i tiggarpaltor, och som kasta dem, då de åter träda in i den höga kungsgården.

Men allt folk i Kungahälla är samlat nere vid bryggorna. Gamla och unga hålla på att lossa varor från skeppen. De fylla förrådshusen med salt och tran, med dyrbara vapen och skiftande bonader. De draga upp fartyg och båtar på land, de utspörja de hemkomna om deras resa.

Men plötsligen upphör allt arbete, och alla vända ögonen mot älven.

Mittibland de tunga köpmansskeppen kommer ett stort långskepp roende. Och folket undrar vem det är, som hissar purpurrandade segel och för gyllene märke i stäven. Man undrar vad det är för ett skepp, som kommer flygande över

vågen så lätt som en fågel. Man prisar dess roddare, som föra årorna så jämnt, att de blixtra utmed skeppets sidor som örnvingar.

»Det måste vara den svenska prinsessan, som kommer,» säger man. »Det måste vara den sköna prinsessan Ingegärd, som Olof Haraldsson har väntat på under hela sommaren och hösten.»

Och kvinnorna skynda ut på bryggorna för att se prinsessan, där hon ror upp mot kungsbryggan. Män och pojkar springa ut på skeppen och klättra upp på taken av båthusen.

Då kvinnorna se prinsessan stå i praktfull skrud på sitt däck, börja de ropa till henne och hälsa henne med välkomstord. Och alla män, som se hennes hult leende ansikte, lyfta luvan av huvudet och svinga den högt i luften.

Men nere på kungsbryggan står kung Olof själv, och då han ser prinsessan, strålar hans ansikte upp av glädje, och hans ögon lysa av blid ömhet.

Och eftersom det är så sent på året, att alla blommor äro fallna, så rycka unga flickor ned från träden rödgula höstlöv och strö ut på bryggan och på gatan. Och med all hast skynda de att kläda husväggarna med glänsande rönnbär och mörkröda aspblad.

Prinsessan, som står högt på sitt skepp, ser folket, som viftar och hälsar henne välkommen, hon ser det rödgula lövet, som hon skall vandra på. Och längst framme på bryggan ser hon kungen, som ler emot henne.

Och prinsessan glömmer bort allt det, som hon skulle säga och bikta. Hon glömmer, att hon inte är Ingegärd. Hon glömmer allt, utom att hon vill bli Olof Haraldssons hustru.

•

En söndag satt Olof Haraldsson vid middagsbordet och hans sköna drottning vid hans sida. Han talade ivrigt vid henne, stödde armbågen mot bordet samt vände sig så, att han kunde se hennes ansikte.

Men då Astrid talade, sänkte kungen sina ögon för att endast tänka på ljuvheten i hennes röst, och då hon talade länge, började han utan att tänka på det att tälja med kniven i bordskivan.

Alla kung Olofs män visste, att han inte skulle ha gjort detta, om han hade kommit ihåg, att det var söndag. Men de hade för mycken vördnad för kung Olof för att våga påminna honom om att han syndade.

Ju längre Astrid talade, desto oroligare blevo kämparna. Drottningen såg väl, att de utbytte bekymrade blickar med varandra, men hon visste inte vad som var på färde.

Alla hade upphört att äta, och maten var borttagen, men kung Olof satt alltjämt stilla, talade med Astrid och skar i bordskivan. En hel liten hög av spånor låg framför honom.

Då talade äntligen hans vän Björn, son av Ogur på Sälön.

»Vad dag ha vi i morgon, Eilif?» frågade han och vände sig till en kertilsven.

»I morgon ha vi måndag,» svarade Eilif med hög, klar stämma.

Då lyfte kungen sitt huvud och såg upp på Eilif. »Säger du, att det är måndag i morgon?» sade han eftertänksamt.

Utan ett ord vidare samlade han i sin hand alla spånorna, som han hade skurit ur bordet, gick bort till härden, krafsade fram ett eldkol och lade det på spånorna, som snart fattade eld.

Kungen stod stilla och lät dem brinna till aska i sin hand.

Då gladdes alla kämpar, men den unga drottningen blev blek som ett lik.

Hur skall han döma mig, då han en gång får veta min synd, tänkte hon, han, som straffar sig själv så hårt för så ringa brott?

•

Acke från Gårdarike låg sjuk på sin skuta i Kungahälla hamn. Han låg nere i det trånga skeppsrummet och väntade döden. Han hade länge haft svår värk i sin fot, det hade nu blivit ett öppet sår, och på de sista timmarna hade foten börjat svartna.

»Du behöver alls inte dö, Acke,» sade Ludolf från Kungahälla, som hade kommit ned i skeppsrummet för att se till Acke. »Vet du inte, att kung Olof är i staden och att Gud har givit ho-

nom stora krafter för hans helighets och fromhets skull? Låt bedja honom, att han kommer till dig och lägger sin hand på dig, så får du leva!»

»Nej, jag kan inte begära hjälp av honom,» sade Acke. »Olof Haraldsson hatar mig, därför att jag har slagit till döds hans fosterbror, Reor den vite. Om han visste, att jag ligger med mitt skepp här i hamnen, skulle han döda mig.»

Men då Ludolf hade lämnat Acke och kom upp på stadsgatan, mötte han den unga drottningen, som hade varit ute på nötplockning i skogen.

»Drottning,» ropade Ludolf till henne, »säg detta till kung Olof! Acke från Gårdarike, som slog ihjäl din fosterbror, ligger för döden på sin skuta här i hamnen.»

Den sköna drottningen skyndade hem och gick fram till kung Olof, som stod på gården och ryktade sin häst.

»Gläd dig, kung Olof!» sade hon. »Acke från Gårdarike, som har dödat din fosterbror, ligger sjuk på sin skuta här i hamnen och håller på att dö.»

Olof Haraldsson förde skyndsamt in hästen i stallet. Han gick sedan utan svärd och utan hjälm ut på gatan. Han skyndade raskt fram mellan husen, tills han kom ned till hamnen. Han sökte reda på den skuta, som tillhörde Acke. Kungen stod nere i rummet hos den sjuke, innan dennes män hade hunnit tänka på att hindra honom.

»Acke,» sade kung Olof, »många gånger har jag jagat dig ute på havet, och du har alltid undgått mig. Nu har du drabbats av sjukdom här i

min stad. Det är mig ett tecken, att Gud har givit ditt liv i min hand.»

Acke svarade inte. Han var alldeles maktlös, döden var honom mycket nära.

Olof Haraldsson lade sina händer på hans bröst och bad till Gud. »Giv mig denne min fiendes liv!» sade han.

Men drottningen, som hade sett kungen skynda ned till hamnen utan hjälm och svärd, hade gått in i stugan, hämtat hans vapen och kallat några av hans män. Hon kom nu efter honom ned på skeppet.

Men då hon stod utanför det trånga skeppsrummet, hörde hon kung Olof bedja för den sjuke.

Astrid blickade in till kungen och Acke utan att röja, att hon var där. Hon såg, att medan kungens händer vilade på den sjukes panna och bröst, försvann dödsblekheten ur hans ansikte, han började andas lätt och stilla och upphörde att jämra sig. Till sist föll han i ljuv sömn.

Astrid gick sakta tillbaka uppåt kungsgården. Hon släpade kungens svärd tungt framåt gatan. Hennes ansikte var mera gråblekt, än den döendes nyss hade varit. Hennes andedrag voro så tunga som rosslingar.

*

Det var på morgonen av Allhelgonadag, och kung Olof stod i begrepp att gå i mässan. Han kom ut ur kungsstugan och gick över gårdsplanen

fram mot porten. Flera män stodo ute på gården för att följa kungen i mässan. Då han nu kom, ställde de upp sig i tvenne led, och kungen gick fram mellan dem.

Astrid stod uppe på den smala svalgången utanför frustugan och såg ned på kungen. Han bar bred guldring om huvudet och var klädd i lång kåpa av röd sammet. Han gick mycket stilla med helgdagsfrid över sitt ansikte. Astrid skrämdes vid att se hur han liknade Guds heliga män och kungar, som sutto skurna i trä över altaret i Mariekyrkan.

Längst nere vid porten stod en man i slokig hatt och med en stor kappa slängd omkring sig. Då kungen nalkades honom, kastade han av sig kappan, lyfte högt ett bart svärd, som han hade burit dolt under den, och störtade mot honom.

Men då han kom alldeles nära, föll kung Olofs blick ljus och mild på honom, och han stannade i sitt lopp. Han lät svärdet falla till marken, och han sjönk ned på knä.

Kung Olof stod stilla och såg på mannen med samma klara blick, och mannen försökte att vända ögonen från honom, men han kunde inte. Äntligen började han att snyfta och gråta.

»O kung Olof, kung Olof,» klagade han, »dina fiender sände mig hit för att döda dig. Men då jag såg ditt ansiktes helighet, föll svärdet ur min hand. Dina ögon, kung Olof, hava fällt mig till marken.»

Astrid sjönk på knä, där hon stod på sval-

gången. »Förbarma dig, Gud, över mig, synderska!» sade hon. »Ve mig, ve mig, att jag med lögn och list har blivit den mannens hustru!»

IV.

På kvällen av Allhelgonadag var det klart månsken. Kungen hade gått runt gårdsplanen och tittat in i stall och ladugård för att se efter, att allt stod väl till, och även varit inne i den stugan, där trälar och tjänstfolk bodde, och sett, att de blevo väl förplägade. Då han vände åter mot kungsstugan, såg han en kvinna med svart huckle över huvudet smyga sig ned mot gårdsporten.

Han tyckte sig känna igen henne och följde därför efter henne. Hon gick ut genom porten, överskred torget och smög sig genom de trånga gränderna ned mot älven.

Olof Haraldsson följde henne, så tyst han kunde. Han såg henne gå ut på en av de höga bryggorna och ställa sig där och se ned i vattnet. Strax därpå sträckte hon armarna uppåt och gick tungt suckande så långt ut på bryggan, att kungen tydligt såg, att hon ämnade störta sig i älven.

Kungen närmade sig henne med steg, som han i många faror hade lärt att göra ohörbara. Tvenne gånger redan hade kvinnan lyft foten för att göra språnget ut i vattnet, men hejdat sig. Innan hon hade hunnit göra ett nytt försök, hade Olof

Haraldsson lagt armen om hennes liv och ryckt henne in på bryggan.

»Du olyckliga!» sade han till henne. »Du vill göra det Gud har förbjudit.»

Då kvinnan hörde hans röst, satte hon båda händerna för ansiktet liksom för att dölja det. Men kung Olof visste vem hon var. Fraset av hennes kläder, formen på hennes huvud, glansen i ringarna kring hennes armar hade redan sagt honom, att det var drottningen.

I första ögonblicket hade Astrid kämpat för att göra sig fri, men hon blev hastigt stilla och sökte förtaga kungen den tron, att hon hade velat döda sig.

»O, kung Olof, varför smyger du dig sålunda över en stackars kvinna, som har gått ned till älven för att se hur månen speglar sig i vattnet? Vad skall jag tänka om dig?»

Astrids röst ljöd lugn och skämtande. Kungen stod tyst.

»Du hade kunnat skrämma mig så, att jag hade störtat i älven,» sade Astrid. »Trodde du kanske, att jag ämnade dränka mig?»

Kungen svarade: »Jag vet inte vad jag skall tro. Gud skall upplysa mig.»

Astrid skrattade till och kysste honom. »Dödar man sig, då man är lycklig som jag? Dödar man sig i paradiset?»

»Jag förstår det inte,» sade kung Olof på sitt stillfärdiga sätt. »Gud skall upplysa mig. Han skall

säga mig om jag är skuld till att du har velat begå en sådan synd.»

Astrid gick nu fram till honom och smekte hans ansikte. Den vördnad hon alltid hade känt för kung Olof hade hittills avhållit henne från att visa honom hela ömheten i sin kärlek. Nu omslöt hon honom med ens med ett hårt famntag och kysste honom otaliga gånger. Därpå började hon tala med en röst, som var ljuv och kvittrande.

»Hör nu hur starkt min håg är fästad vid dig!» sade hon.

Hon förmådde kung Olaf att taga plats på en upp- och nedvänd båt. Själv lade hon sig på knä framför hans fötter.

»Kung Olof,» sade hon, »jag vill inte längre vara drottning. Den, som har någon så kär som jag dig, kan inte vara drottning. Jag ville, att du skulle draga långt bort i skogen och låta mig vara din trälkvinna. Jag skulle då få tjäna dig varje dag.

Då skulle jag laga din mat, bädda din säng och vakta din stuga, när du sover. Ingen annan än jag skulle få betjäna dig.

Då du komme hem från jakten om aftonen, skulle jag gå emot dig och lägga mig på knä framför dig på vägen och säga: 'Kung Olof, mitt liv är ditt.'

Och du skulle le och sänka ditt spjut mot mitt bröst och säga: 'Ja, ditt liv är mitt. Du har inte far, inte mor, du är min, och i min hand är ditt liv.'»

Då Astrid sade detta, tog hon på lek kung Olafs svärd ur skidan. Hon satte fästet i kungens hand, men spetsen förde hon ned mot sitt hjärta.

»Säg nu detta till mig, kung Olof,» sade hon, »som om vi vore ensamma i skogen och jag vore din trälinna! Säg detta: Ditt liv är mitt.»

»Ditt liv är Guds,» sade kungen.

Astrid skrattade lätt. »Mitt liv är ditt,» upprepade hon med stor ömhet i rösten, och med detsamma kände kung Olaf, att hon tryckte svärdet nedåt mot sitt bröst.

Men kungen höll sitt svärd med stadig hand även under lek. Han ryckte det till sig, innan Astrid hade hunnit göra sig någon skada.

Och han sprang upp. För första gången i sitt liv var han så skrämd, att han darrade. Drottningen hade velat dö för hans hand, och det hade varit nära, att hon hade genomfört sin vilja.

Men i samma ögonblick kom en ingivelsens tanke till honom, så att han förstod vari hennes förtvivlan var grundad. »Hon har förbrutit sig,» tänkte han. »Hon bär en synd på sitt samvete.»

Han böjde sig ned över Astrid. »Säg vad du har förbrutit!» sade han.

Astrid hade kastat sig ned på bryggans grova plankor i förtvivlad gråt.

»Så gråter ingen skuldlös,» tänkte kungen. »Men hur kan den ädla kungadottern ha dragit över sig en sådan tung ängslan?» frågade han sig. »Hur kan den höga Ingegärd ha ett brott på sitt samvete?»

»Ingegärd, säg mig vari du har brutit!» frågade han på nytt.

Men Astrids strupe tillsnördes av snyftningar,

och hon kunde inte svara. I stället strök hon av sig de glimmande ringarna och armbanden och räckte dem med bortvänt ansikte till kungen.

Kungen tänkte blott på hur föga allt detta liknade den fromma kungadottern, om vilken Hjalte hade talat. »Är det Hjaltes Ingegärd, som snyftar här vid mina fötter?» tänkte han.

Han böjde sig ned och grep Astrid i skuldran. »Vem är du, vem är du?» sade han och skakade hennes arm. »Jag ser, att du inte är Ingegärd. Vem är du?»

Alltjämt snyftade Astrid, så att hon inte kunde svara. Men för att upplysa kungen om vad han ville veta drog hon ned sitt långa hår, lindade en lock därav om sina armar och sträckte dem mot kungen. Så satt hon väntande med böjd rygg och nedåtlutat huvud.

Kungen tänkte: »Hon vill bekänna, att hon är en av dem, som bära bojor. Hon vill säga mig, att hon är en trälinna.»

Åter kom en ingivelse över kung Olof, som lät honom förstå sammanhanget.

»Har inte Sveakungen en dotter, som är barn av en trälinna?» frågade han plötsligt.

Han hörde intet ord från Astrid, endast ständigt ökad jämmer.

»Har Sveakungen,» frågade då kung Olof, »inte unnat mig sin drottnings barn, utan sänt mig trälinnans?»

Inte heller nu fick han svar, men han hörde Astrid rysa och huttra som av köld.

Kung Olof gjorde än en fråga. »Har du, som jag har gjort till min hustru,» sade han, »har du så neslig håg, att man kan bruka dig till att förminska hedern för en man? Är du så lågsinnad, att du har fröjdat dig åt att hans ovänner skulle få beskratta den bedragne?»

Astrid hörde på kungens röst hur bittert han led vid den skymf, som hade blivit honom tillfogad. Hon glömde härvid sitt eget lidande och upphörde att gråta. »Tag mitt liv!» sade hon.

Och kung Olof erfor en tung frestelse. »Stick ihjäl den leda trälkvinnan!» sade den gamla syndens människa inom honom. »Visa Sveakungen vad det kostar att skämta med Norges kung!»

Olof Haraldsson kände ingen kärlek till Astrid i detta ögonblick. Han hatade henne, därför att hon var redskapet för hans förödmjukelse.

Han visste, att alla skulle gilla honom, om han besvarade ont med ont. Men om han inte bestraffade förolämpningen, skulle skalderna göra spe av honom, och hans fiender skulle upphöra att frukta honom.

Han hade blott en längtan: att stöta ned Astrid, att utsläcka hennes liv. Hans vrede var sådan, att den begärde blod.

Om en narr hade vågat komma och trycka sin hätta på hans huvud, skulle han då inte riva den i stycken, kasta den på marken, trampa på den?

Om kungen lade Astrid som ett blodigt lik på hennes skepp och sände henne åter till hennes far, skulle man säga om honom, att han var en

värdig ättling till den store konungen Harald Hårfager.

Men kung Olof höll ännu sitt svärd i handen, och under sina fingrar kände han fästet, i vars guld han en gång hade låtit inrista: »Salige äro de fridsamme. Salige äro de ödmjuke. Salige äro de barmhärtige.» Och varje gång han i stundens ångest grep hårt om svärdet för att stöta ned Astrid, kände han dessa ord under sin hand. Han tyckte sig känna varje bokstav.

Han kom ihåg den dag, då han första gången hade hört dessa ord. »Detta skall jag med gyllene bokstäver sätta in i fästet på mitt svärd,» hade han sagt, »så att orden må bränna handen, då jag vill föra mitt svärd med häftigt mod eller för orättrådig sak.»

Nu kände han hur svärdfästet brände handen.

Kung Olof sade högt till sig själv: »Fordom har du varit många lustars tjänare. Nu har du blott en herre, och det är Gud.»

Med dessa ord stack han svärdet i skidan. Han började gå fram och åter på bryggan. Astrid låg alltjämt kvar i samma ställning. Kung Olof såg hur hon kröp samman i dödsfrukten, varje gång han gick förbi henne.

»Jag skall inte döda dig,» sade han till Astrid, men hans röst ljöd hård av hat.

Ännu en stund gick kung Olof fram och åter på bryggan. Sedan kom han fram till Astrid och frågade med samma hårda röst efter hennes verkliga namn, och härpå kunde hon svara.

Kung Olof såg nu hur denna kvinna, som han hade skattat så högt, låg på bryggan som ett skadskjutet djur. Han såg ned på henne så, som en död mans ande i ömkan ser ned på den arma kropp, som förr hyste honom.

»O, du min själ!» sade kung Olof. »Där var det du bodde i din kärlek, nu är du så hemlös som en tiggare.»

Han kom Astrid närmare och talade, liksom om denna inte mera ägde liv och kunde höra vad han sade.

»Man hade sagt mig, att en kungadotter fanns, vars hjärta var så högt och heligt, att hon ingav frid åt envar, som kom i hennes närhet. Man hade talat vid mig om hennes blidhet, som var sådan, att den, som såg henne, kände sig trygg som ett värnlöst barn hos sin mor. Och då denna sköna kvinna, som nu ligger här, kom till mig, så trodde jag, att hon var Ingegärd, och hon blev mig mycket kär. Hon var vän och glad, och hon gjorde mina tunga stunder lätta. Om hon än stundom talade och handlade så, att jag undrade på den stolta Ingegärd, var hon mig dock alltför kär för att jag skulle tvivla på henne. Hon smög sig in i min håg med sin glädje och sin skönhet.»

Han teg stilla en stund och tänkte på hur kär Astrid hade varit honom och hur lyckan med henne hade kommit in i hans hus.

»Jag kunde förlåta henne,» sade han därpå högt. »Jag kunde åter göra henne till min drottning, jag kunde i kärlek upplyfta henne i mina

armar, men detta får jag inte göra, ty min själ skulle dock förbli hemlös. O, du sköna kvinna,» sade han, »varför är lögnen hos dig inhyst? Hos dig finns ingen trygghet, ingen trevnad.»

Han skulle ha fortfarit ännu längre att klaga, men nu reste sig Astrid. »Kung Olof, tala inte så till mig!» sade hon. »Jag vill hellre dö. Kom ihåg, att detta är mitt allvar!»

Därpå försökte hon säga några ord för att urskulda sig. Hon sade honom hur hon hade rest till Kungahälla, inte i tanke att bedraga honom, utan för att under några veckor få vara furstinna, för att bli betjänad, för att få segla på havet. Men hon tänkte bekänna vem hon var, så snart hon hade nått Kungahälla. Där väntade hon att finna Hjalte och andra stormän, vilka kände Ingegärd. Det föll henne inte in, att hon skulle kunna hyckla, då hon hade kommit dit. Men av en ond makts försåt voro alla de borta, som kände Ingegärd, och då hade hon blivit frestad till lögn. »Då jag såg dig, kung Olof,» sade hon, »glömde jag allt annat för att bliva din. Och jag tänkte, att jag med glädje skulle låta dig döda mig, blott jag under en dag hade varit din hustru.»

Kung Olof svarade henne: »Väl förstår jag att det var lek för dig, det, som för mig är dödstunga allvaret. Aldrig har du betänkt vad det var att komma och säga till en man: Jag är den, som du hetast har åtrått. Jag är den högborna jungfrun, som det är den största ära att vinna. —

Och så är du inte denna kvinna, du är blott en lögnaktig träl.»

»Jag har hållit dig kär, alltsedan jag hörde ditt namn nämnas,» sade Astrid stilla.

Kungen knöt sin hand i vrede emot henne. »Vet det, Astrid, att jag har längtat efter Ingegärd, såsom ingen man har längtat efter en kvinna. Vid henne ville jag hålla mig fast, såsom den dödes själ vid de bärande änglarna, för att stiga uppåt. Jag trodde, att hon var så from, att hon skulle hjälpa mig att leva ett skuldfritt liv.»

Och han bröt ut i vild längtan och talade om att han trånade efter det välde, som ägdes av Herrens heliga, men att han var för svag och syndfull att nå fullkomligheten. »Men kungadottern skulle ha hulpit mig,» sade han. »Hon, den helgonljuva, skulle ha hulpit mig.

O Gud,» sade han, »vart jag vänder mig, ser jag syndare, vart jag går, möter jag dem, som locka mig till synd! Varför lät du inte kungadottern komma, som inte bär en ond tanke i sitt hjärta? Hennes milda ögon skulle ha spanat ut för mig den rätta vägen. Så fort jag hade velat bryta mot ditt bud, skulle hennes milda hand ha hållit mig tillbaka.»

En djup vanmakt och en förtvivlans trötthet sänkte sig över Olof Haraldsson. »Det är detta jag har hoppats på,» sade han, »att äga en god människa vid min sida. Att inte ständigt vandra ensam bland vildhet och ondska! Nu känner jag, att jag skall duka under. Jag förmår inte strida längre.

Har jag inte frågat Gud,» utropade han, »vilken plats jag har inför honom! Vartill har du, Själars Herre, korat mig? Är det mig ämnat att bli apostlars och martyrers like?

Men nu, Astrid, behöver jag inte fråga mer. Gud har inte velat skänka mig den kvinnan, som skulle stå mig bi på min vandring. Nu vet jag, att jag aldrig skall vinna helgonkronan.»

Och kungen teg tröstlöst i sin förtvivlan.

Då kom Astrid närmare fram till honom.

»Kung Olof,» sade hon, »detta, som du nu säger, har såväl prinsessan som Hjalte för längesedan sagt mig, men jag ville dock inte tro, att du var annat än en god och tapper hjälte och en ädel konung. Det är först sedan jag har levat under ditt tak i dessa veckor, som min själ har börjat frukta för dig. Jag har känt, att det var värre än döden att träda inför dig med lögn på tungan.

Aldrig har något så skrämt mig,» fortfor Astrid, »som då jag förstod, att du var ett helgon. Då jag såg dig bränna spånorna i din hand, då jag såg, att sjukdomen flydde på ditt bud och att svärdet föll ur din fiendes hand, när han mötte dig! Det har skrämt mig till döds, att du var en helig man. Och jag beslöt att dö, innan du visste, att jag bedrog dig.»

Kung Olof svarade inte. Astrid såg upp till honom. Hans ögon voro vända mot himmelen. Hon visste inte om han hörde henne.

»O, denna stund, som vi nu uppleva,» sade

hon, »den har jag fruktat för varje dag och timme, alltsedan jag kom hit. Hellre ville jag dö än uppleva den.»

Alltjämt teg Olof Haraldsson.

»Kung Olof,» sade hon, »jag ville göra något för dig, ge dig mitt liv. Jag ville kasta mig i den gråa älven, för att du inte skulle ha en lögnerska vid din sida. Ju mera jag såg av din helighet, desto tydligare förstod jag, att jag måste gå bort från dig. Ett Guds helgon kunde inte ha en lögnaktig trälkvinna till hustru.»

Alltjämt teg kungen, men nu lyfte Astrid sina ögon till hans ansikte. Då gav hon till ett anskri.

»Kung Olof, ditt ansikte skiner!» ropade hon.

Medan Astrid talade, hade Herren Gud upplåtit kung Olofs ögon för en syn.

Alla himmelens stjärnor såg han begiva sig från sina platser och flyga kring himmelen som svärmande bin. Men plötsligen hade de alla förenat sig över hans huvud och bildat en glansomfluten krona.

»Astrid,» sade han med bävande röst. »Gud har talat till mig. Det är sant, som du säger. Jag skall bliva Guds helgon.»

Hans stämma skalv av rörelse, och hans ansikte sken i natten.

Men då Astrid såg ljuset, som omstrålade hans huvud, reste hon sig. Det sista hoppet var utslocknat för henne.

»Nu vill jag gå,» sade hon. »Nu vet du vem du är, aldrig kan du nu mera tåla mig vid din

sida. Men tänk i mildhet på mig! Utan fröjd och lycka levde jag hela mitt liv. Tänk, jag har blivit slagen, jag har gått i trasor. Förlåt mig, då jag är borta. Min kärlek har inte skadat dig.»

Då Astrid i tung förtvivlan skred bort över bryggan, vaknade Olof Haraldsson ur sin hänförelse. Han skyndade fram till henne.

»Varför vill du gå?» sade han. »Varför vill du gå?»

»Måste jag inte gå nu, då du är ett helgon?» viskade hon knappt hörbart.

»Inte skall du gå fördenskull, just nu menar jag att du kan stanna,» sade kung Olof. »En ringa man var jag förr, och för allt ont måste jag bäva. En fattig jordisk kung var jag, för arm att skänka dig min nåd. Men nu är himmelens härlighet given mig. Om du är svag, så är jag Herrens hjälte. Om du faller, så kan jag uppresa dig. Gud har utvalt mig, Astrid, du kan inte skada mig, men jag kan bistå dig — Ack, så jag talar! I denna stund har Gud tömt sin kärlek i mitt hjärta så rikligt, att jag inte ens förstår, att du har felat.»

Och i stor mildhet upplyfte han den darrande gestalten, och ömt stödjande henne, som alltjämt snyftade och knappast kunde hålla sig uppe, vände han med Astrid åter till kungsgården.

MARGARETA FREDKULLA

PÅ DETTA SÄTT tillgick det, då Margareta Fredkulla, som skulle rida till Norge och gifta sig med kung Magnus Barfot, kom till Storgårdsbyn i Västergötland på södra stranden av Göta älv ett stycke ovanför Kungahälla.

Först av alla hade de båda gummorna Karin Wullum och Valborg Toot, vilka hade varit uppe på Storskogen för att samla mossa, fått se en skymt av prinsessan från en hög bergklint. De kastade genast sina bördor och rusade ned till byn för att berätta, att det red något ljust och fagert långt borta på skogsvägen, att vackra människor färdades fram under träden. Men ingen, som hörde dem, ville tro dem. »Ve edra skumma ögon!» ropade man till dem. »Det kan inte ha varit en prinsessa, det var säkerligen ingenting annat än träskdimman, som dansade kring under röda furustammar.»

Strax efter gummorna kom Rasmus kolargosse springande. Ögonen skeno i hans ansikte, och han var så andfådd, då han kom till byn, att han knappast förmådde tala. Men så snart han kunde få fram orden, började han överljutt ropa:

»I skolen vara glada! Prinsessan kommer! Jag har sett den fagra sakteligen rida fram under träden. I skolen vara glada!»

Rasmus kolargosse hade stannat på den trekantiga platsen mitt i byn, där tre vägar möttes. Några bönder stodo där och viskade med varandra om att kriget med Norge snart skulle bryta ut på nytt, och då de hörde Rasmus, trodde de, att han ville göra spe av deras olycka. »Björnunge,» sade de och hotade honom med nävarna, »tig, om du vill behålla livet! Inte ett ord mer om detta, du bortbyting!»

Men Rasmus kolargosse var inte så lätt att tysta. Han började på med sitt än en gång: »Prinsessan kommer. Furuskogens tysta fåglar hörde jag kvittra för att hälsa henne. Där hon drog fram, hasade sig ekorren ned ur trädtoppen och satt stilla på lägsta grenen med svansen upprätt och ögon som eldkol. Och tjädern flög upp mellan träden, dundrande som åskan.»

Då han sade detta, rusade Per smed fram och tog Rasmus kolargosse vid örat. »Prinsessan,» väste han åt honom, »säger du, att du har sett prinsessan! Det var ett rå, förstår du, ett fagert skogsrå. Prinsessan kommer inte. Gud ömke sig, prinsessan kommer inte!»

Men fastän ingen ville tro ryktet, löpte det genom byn på ett ögonblick, och folk kom från alla håll ned till trekanten för att höra vad gossen hade att säga. Storgårdsbyn hade till största delen blivit nedbränd under förra årens krig och bestod

nu mest av svarta brandtomter, på vilka man inte hade vågat resa nya hus av fruktan för kriget. Men ur källare och usla jordkulor, där människor bodde, kommo de framsmygande, avtärda och i trasor. De gingo mycket stilla och tordes knappast komma ända fram till Rasmus kolargosse, som om de inte vågade höra hans budskap.

Men då Per smed såg, att allt fler och fler kommo, knep han gossen i örat så hårt, att han jämrade sig. På samma gång försökte smeden att med kloka ord övertala gossen att tiga.

»Du skall inte driva gäck med oss arma bönder, som bo i gränslandet under dessa onda tider, då nordens kungar inte bevara freden,» sade han. »Vi äro får, som äro skilda från hjorden. Vi äro jagade av björnar, vi äro fallna i bråddjup. Varje dag och varje timme blicka vi döden in i hans grymma anlete.»

Medan smeden talade, kommo allt fler och fler bönder tillstädes. Där kom en vid namn Hallvard, som förra dagen hade varit så viss, att kriget skulle börja på nytt, att han hade ställt ut sin skattekista på allfarsvägen och bjudit alla de förbigående att taga därur vad de ville. Och där kom folket från Västergården, som hade förvandlat allt sitt arvegods i öl och gillesmat och väntade kriget, vältrande sig i synd, och till sist kommo människorna från en liten gård längst borta i byn, vilka nyligen hade tagit sig för att själva bränna upp allt sitt hö och slakta ned boskapen, för att inte norrmännen skulle ha nytta därav.

Då smeden såg alla dessa människor komma ännu alltjämt tysta och stilla, men med vansinne brinnande i ögonen, blev han rädd för vad de skulle taga sig till, om de nu narrades att hoppas på fred.

»Begriper du inte, att det var skogsrået?» sade han åter till Rasmus och talade högt, så att alla skulle höra honom. »Det går däruppe i skogen och smilar och smiskar och förvänder ögonen på er, kolare. Det kan du väl veta, att skogsrået har reda på att kung Inge höll fredsmöte med den norske kung Magnus i fjol sommar i Kungahälla. Det vet nog, att det då bestämdes, att freden skulle befästas på så sätt, att kung Inges dotter skulle komma till Norge och gifta sig med kung Magnus. Och då skogsrået nu kan förstå, att vi alla gå och spana och speja efter fredsjungfrun, så gör det sig till för att förvrida synen på oss och ter sig som en prinsessa. Det tycker om att gäckas, det trollet.»

Rasmus kolargosse stod stilla och hörde fromt på Per smed, så att denne trodde, att han hade övertygat gossen och släppte honom. Men inte förr var Rasmus fri, än han började skrika högre än förut: »Prinsessan kommer, jag har sett prinsessan!»

Och på det att man skulle tro honom, började han berätta om kronan, som var lik en blomma med pärledagg, och om sadeltäcket, som lyste så grant som den röda flugsvampen.

Men då kom gamla gumman Sigrid Tors-

dotter fram ur hopen. Hon svängde sin käpp högt i luften och började ropa:

»Vem är det, som säger, att prinsessan kommer? Jag vet, jag, vad det är, som kommer. Hela långa vintern satt jag ensam i stugan och såg röken bolma upp från härden. Men varje kväll var röken full av tecken. Den fylldes inför mina ögon av gestalter, som buro spjut och pansar. Och jag vet vad det betyder, då röken är full av krigare. De äro förebud för andra, som en mörk natt, medan vi sova, komma framsmygande till våra hus. Vi höra dem inte, då de komma, ty vi sova, men vi vakna, då den röda hanen börjar gala på taket, då vi hålla på att kvävas i våra rökfyllda stugor, då den norske konungens folk höjer segerskrik utanför de brinnande väggarna.»

Alla människor kände rysningar av fruktan, då de hörde Sigrid Torsdotter, men kolargossen ställde sig rätt i vägen för henne.

»Jag bryr mig inte om edra rökmoln,» sade han. »Jag har sett prinsessan. Fin och fager lyser hon under kronan.»

Per smed, som fruktade för de arma människornas gäckande hopp, rusade över Rasmus kolargosse och släpade honom bort till jordkulan, där han hade sin smedja, förde in gossen där och vräkte för ingången den stora stenen, som tjänade till dörr.

Men Rasmus skrek oupphörligen:

»Jag har sett prinsessan, och mig synes, att ni borde glädja er åt att hon kommer.»

Men knappast hade Per smed skaffat undan kolargossen, förrän en man, som i flera år hade vandrat omkring fredlös på Storskogen, kom ned till byn. Han såg ut som ett vilt djur i sin skinndräkt och med sitt långa, oklippta skägg, men han log högt av glädje, då han kom springande, och han svängde en grön kvist över huvudet som ett fredstecken. Han sprang genom hela byn, stannade på var och en av de svarta brandtomterna och ropade så högt, att det hördes ned i de mörka källrarna, där folket bodde: »Prinsessan kommer! Jag har sett prinsessan!»

Sålunda kom den fredlöse också till Folke Lagmans stora gård och ropade lika högt där som annorstädes. Men Folke Lagman, som hörde honom, kom då gammal och böjd ut ur en källargång och ropade till honom: »Fred vare med dig, du fredlöse! Du behöver inte komma med lögner för att locka oss att förlåta dig. Jag lyfter bannet från ditt huvud. Du skall inte vända åter till skogen. Vi äro själva som fredlösa, vi döma ingen att gå biltog bort ifrån oss.»

»Varför vill du inte tro mig?» sade den fredlöse. »Vet du inte, att kung Inge har lovat att sända fredsjungfrun nu till våren?»

Då han sade detta, såg den gamle på honom med trötta, hopplösa blickar. »Inte vet jag något om att det nu är vår,» sade han. »Vän, för oss arma bönder äro nu höst och vår ett och detsamma. För oss må drivan bli liggande på åkern, ty vi skola inte fåra den med våra plogar. Regnet

må bli hängande i molnen, och fröet må ligga stilla i jorden utan att gro och spira. Vi skola inte så och inte skörda. Vi sitta stilla och vänta fördärvet.»

Men under tiden kommo fattiga jägare och trälar, som hade förlupit sina herrar, ned ur skogen och berättade nyheten för folket, som hade samlats på trekanten. Hoppet började lysa ur mångas ögon, endast gamla gumman Sigrid Torsdotter satt ännu skum och dyster och talade om sina drömmar.

»Ve den, som hoppas, innan han har sett prinsessan med egna ögon!» ropade hon. »Då hon blänker i skogsbrynet på silverskodd fåle, då pärlkronan lyser över dalen, då är det tid för gränsbönderna att börja hoppas.»

Knappast hade hon sagt detta, förrän Karin Wullum och Valborg Toot utstötte ett »Guds moder, hjälp oss!» och sågo upp mot skogsbrynet, där vägen kom fram ur den täta skogen som ur ett källarvalv.

Då började alla ropa om varandra: »Kommen hit och skåden! — Vad är det? Guds moder, hjälp oss! — Skuggen era ögon med handen och sen upp mot skogen! — Gören korstecken och sen upp mot skogen!»

»Är det inte en jungfru, som kommer där med fagert följe? Se vi henne alla?»

Alla de förskrämda och förvildade människorna började ropa och sträcka upp händerna.

»Är inte detta ett rå?» skreko de. »Är det inte ett gyckelspel av trollen? Se vi alla en prinsessa?»

De kastade sig på knä och började bedja och sjunga fromma sånger. De skyndade bort till klockstapeln och ringde för att pröva om den fagra jungfrun var ett troll, som fruktade klockklangen.

Men då gamla Sigrid Torsdotter med sina långsynta ögon såg, att en jungfru kom ridande ut ur den mörka skogen, så tvekade hon inte, utan var den första, som ropade:

»O kära, väna, morgonljus och blomma! Du är inte ett rå, du är en kungadotter. Tacken, loven! Nej, kära, att du äntligen är kommen! Att det är du, som rider ned i dalen!»

Sigrid Torsdotter svängde käppen högt över huvudet, och följd av allt folket, skyndade hon mot prinsessan.

»Kära, väna, morgonljus och blomma!» ropade de alla mot henne.

Och då de voro henne alldeles nära, ropade de:

»Kära, väna, du lyser fin och fager under kronan! Vik undan silkesdoket! Låt oss se dig riktigt!»

De trängde sig tätt intill den stora, svarta gångaren, som gick fram högtidligt i sitt purpurtäcke med stora plymer gungande vid örat, med manen delad i flätor, omvirade med guldband.

»Kära, väna!» ropade de. »Den är väl sedig denna stora, svarta hästen! Kära, att du äntligen är kommen!»

Där Margareta Fredkulla kom ridande, följdes hon av många ädla herrar och fruar från hennes faders land, men framför hennes häst gick en fattig

bonde, som bar ett brutet spjut i handen och oupphörligen ropade:

»Här rider den sköna fredens jungfru! Här rider Margareta Fredkulla!»

Under hela den tid prinsessan hade ridit fram genom gränslandet, hade hon sett glädje och lugn utbreda sig bland folket. Varhelst hon hade kommit, hade hon sett bönder sätta plog i jorden och husmödrar breda ut vävar på bleke. Hungrig boskap hade blivit utsläppt på betet, de unga hade åter vågat smycka sig med armband och ringar. Hjälmar och svärd hade blivit nedkastade i vapenkistan.

Varhelst hon hade dragit fram, hade barn och kvinnor kommit emot henne med blommor och med spätt vårlöv. Och uppe på Storskogen hade den gamle, vilde kolaren kommit springande och bjudit in henne i sin koja samt fägnat henne med frusna bär.

Men aldrig hade den vackra kungadottern blivit hälsad med sådan glädje som i Storgårdsbyn.

Ett par av männen togo hästen vid tygeln och började varligt leda den i den branta utförsbacken.

»Gud signe dig!» ropade de till henne. »Gud signe ditt vackra ansikte! Gud signe dig, Fredkulla!»

Medan tåget gick ned mot Storgårdsbyn, sprungo bönderna bredvid kungadottern och berättade henne flämtande hur de hade lidit och väntat. De talade om för henne allt, vad de hade utstått under den långa ofreden.

Då de äntligen hade kommit ned på trekanten, drog Fredkulla tyglarna åt sig och höll inne den stora gångaren. Hon hade aldrig förr sett så mycket elände. Hon såg bort över brandtomter och plundrade hus, och hon såg på de arma människorna. Och hennes ögon fylldes av tårar.

Men då kysste bondkvinnorna hennes händer och ropade åt henne, att nu voro de inte mera sorgsna, eftersom hon var kommen. Nu hade de fredsjungfrun ibland sig, nu var det slut med deras lidande.

»Tänk inte på oss, du Fredkulla,» sade de, »gråt inte över vårt elände! Tänk på kung Magnus, den store hjälten, som du skall tillhöra! Le mot honom i huldhet! Smek du i tanken hans långa, ljusa, silkebleka hår!»

Och då hon alltjämt satt stilla på hästen och grät, började de alla att trösta henne.

»Nu är inte tid att gråta, jungfru,» ropade de. »Ser du, här ligger älven, och på andra stranden är Norge, där är skeppsrikt Kungahälla, där din brudgum väntar dig. Gud signe dig! Han lär nog glädas den stunden han får sluta dig i sina armar.»

»Se, jungfru, nu vet man redan längs båda älvstränderna, att du är kommen! Se glädjeeldarna, som tändas på alla kullar! Se folket, som strömmar ned mot älven! Och hör, att därborta ha de redan lärt att ropa: 'Fredkulla, hell!' Du kan höra orden, de bäras tydligt över vattnet.»

Men Fredkulla lät inte trösta sig, utan alltjämt höll hon bedrövad hästen stilla och lät sina blickar

vandra från den ena till den andra. Hon såg dem trasiga och sjuka, hon såg dem förvildade, så att de inte mer voro lika människor.

Då lyfte hon högt handen till tecken, att hon ville tala, och det blev tyst omkring henne.

Så talade Margareta Fredkulla på trekanten i Storgårds brända by, och alla de fattiga människorna hörde henne, och likaså hörde henne de höga herrar och fruar, som redo i hennes följe.

»Det vill jag, att I alla skolen minnas vad jag nu lovar vid Gud och alla helgon: Så länge som jag äger ord på tungan, så länge som jag äger blod i hjärtat, så länge skall jag verka fredens verk.»

Här tystnade hon, som om hon förstode, att i detta, som hon hade lovat, låge en fara, och så tillade hon: »Om ock det skall kosta mig liv och lycka.»

Då kungadottern hade givit detta löfte, såg hon upp med glättigt mod och grät inte mera. Hon drev hästen framåt på vägen, som förde ned till färjestaden.

Men utmed den gröna vägkanten satt där en liten herdegosse. Han var fullt ut så glad som någon annan, och han ville ge prinsessan vad han hade bäst. Han började sjunga för henne en liten kärleksvisa om en kung högt i nordanland, som längtade till österns kejsardotter.

Och återigen satt Fredkulla stilla på hästen och lyssnade till gossen, som sjöng med hög och klar röst:

En är hon, som mig binder
att vaka långa nätter,
en är, som mig förmenar
att njuta lek och fröjder,
den fagra mön i östern,
som själv sitt rike värjer,
svarthårig, svartögd stridsmås
Matilda, kejsarns dotter.

Vad är i hemmet bättre
än stolt och fager hustru?
Nu följer mig min längtan
på fältet och i stugan.
Från tinget rider sorgen
tung jämte mig på hästen,
den sorgen, att jag aldrig
skall kejsarns dotter äga.

Så ljöd visan, och då kungadottern hade hört den till slut, log hon mot gossen och frågade vem som hade diktat den.

Och ingen var det, som förstod att hindra herdegossen, utan han svarade på frågan, stolt över att kunna svara:

»Det är kung Magnus, som har diktat visan i tanke på Matilda, kejsarns dotter.»

Ack, vilken sorg som då grep den väna Fredkulla!

»Har kung Magnus diktat den visan!» ropade hon. »Vad skall då jag hos honom, som trånar efter Österlandets kejsardotter? Om mig har han inte diktat visor, som gå från mun till mun allt över landet. För mig bär han ingen kärlek i sitt hjärta.»

Och i stor bestörtning hörde de arma bönderna hur jungfrun kallade på sitt följe.

»O, kära herrar och goda fruar, följen mig hem tillbaka! Haven miskund med mig, min faders goda tjänare! Låten mig slippa att fara till kung Magnus! Hören I inte visan? Det är inte efter mig han längtar, den mannen. Han trånar efter en skön kejsardotter.»

Då Fredkulla sade detta, hörde hon hur folkskaran, som stod utefter vägen och väntade, högljutt ropade: »Fredkulla, hell!» Och från alla de tusen, som strömmade ut ur det stora Kungahälla för att möta henne, hörde hon upprepas i ett mångstämmigt eko: »Fredkulla, hell!»

Men jungfrun fortfor att klaga och bedja.

»Kära, goda herrar och ädla fruar, fören mig hem! Hörden I inte visan? Vi göra synd mot kungen. Jag vill inte tvinga mig till drottningnamnet. Det är endast hem jag vill komma.»

Alltjämt ropade de, som stodo på avstånd längs båda älvstränderna: »Fredkulla! Fredkulla!»

Då satte Fredkulla händerna för öronen. Hon hade redan vänt hästen och drev honom upp mot skogen med höga tillrop.

»Ack, att folket tege!» sade hon. »Fredkulla ropa de, men det blir väl fred, fastän jag inte kommer. Kung Magnus börjar inte kriget för min skull. Det vållar honom endast glädje, att jag vänder åter hem.»

Alltjämt, alltjämt fortsatte de, som stodo utefter vägkanten och väntade henne, att ropa sitt Fredkulla.

Men de, som stodo nära, började fråga och undra: »Vart rider hon? Vart rider hon?»

Och då de sågo, att hon ville rida upp mot skogen, stormade de efter henne.

»Hör, kungadotter, hör vad denna gamla kvinna säger!» ropade de.

»Mitt huvud vacklar under årens tyngd,» säger hon, »skall nu kriget beröva mig min son?»

»Nu, kungadotter,» skreko de, »nu skola alla dörrar slås igen längs hela dalen! Nu skall vapenkistan öppnas! Bonden skall rycka plogen ur jorden! Vad menar du med att hålla händerna för öronen? Du måste höra, höra, höra!»

»Fredkulla!» ropade de, där de jagade efter henne. »Du bär ditt namn i fåvitsko. Fredkulla, vi våga inte kasta säd i jorden! Fredkulla, vår dotter skall inte fira bröllop detta år! Fredkulla, då våra gårdar ha brunnit, skola gamla kvinnor resa en nidstång på den svarta grunden och därpå skola de rista ditt namn, Fredkulla, Fredkulla!»

Hela hopen från Storgårds by var efter henne. De skreko omkring henne, alla de olyckliga människorna.

»Fredkulla, tänk på oss, då vi falla! Då boskapen rövas från oss, tänk på oss! Då vi hämnas våra fränder, tänk på oss! Då vi öva vilda dåd, tänk på oss! Tänk på oss, såsom vi alltid skola tänka på dig!»

»Du får inte rida hem, jungfru, du får inte rida ifrån oss. Vad svor du nyss, du löftesbryterska?

Hör du vad folket ropar emot dig från andra älvstranden?»

Och folket från Storgårds by rusade om Fredkulla och kastade sig framför henne på vägen.

»Över våra kroppar, jungfru, kan du rida hemåt!» ropade de.

Men somliga kysste jungfruns händer och bådo sakta och vackert: »O, stanna, rid inte bort ifrån oss!»

Hon såg, att de inte ville göra henne något ont. Men det stackars fattiga, krigströtta folket visste sig ingen råd. Somliga grepo efter hästens tyglar för att vända honom.

Fredkulla höll då inne sin häst, fastän hon väl visste, att hon skulle ha fått rida hemåt oskadd, ty om det ock fanns några vilda män från skogen och några fredlösa, som hon hade lovat tillgift, vilka nu hotfullt höjde knivarna mot henne, så kysste de dock med detsamma hennes kjortelfåll.

Hon lät ridspöet vina mitt i flocken och ropade: »Undan, undan!» Och när bönderna sågo detta, drogo de sig bort från henne och stodo slagna av förtvivlan. De sågo, att över henne vilade en sådan ångest, att de inte vågade begära hennes miskund.

»Ske dig, som du vill, jungfru!» ropade de. »Din väg är fri.»

Fredkulla satt stilla, och hennes blickar gledo längtansfullt upp mot de skogbevuxna kullarna i fjärran. Därbakom låg hemmet, dit hon ville fly, som ett sårat djur flyr till sin kula. En lång

stund satt hon så och stirrade med ögon, som voro så heta, att varje tår i dem förtorkades.

Så vände kungadottern hästen helt stilla och red åter ned mot dalen.

Hon vände om ensam, onödd, av kärlek till den stora, sköna freden.

Det bar åter ned mot dalen, men inte raskt och muntert, endast fot för fot.

Sakta red Fredkulla utför skogssluttningen till Storgårdsbyn och fram förbi brandtomterna, ned till älven och färjestaden.

Folket smög tyst i hennes spår och viskade och sade, att man skulle lämna jungfrun ostörd, att ingen skulle våga prisa hennes gärning.

Då Fredkulla färdades över älven i den stora färjebåten, steg hon av hästen och stod och skådade ned i vattnet. Och hon började stilla tala till sig själv.

»Ser du nu detta stora vatten,» sade hon, »som obevekligt föres ned till havet? De lena vågorna få inte tveka att kasta sig i den starkes famn, om han än synes bitter och förfärlig. Om älven även finner en liten fredlig, sävomkransad bukt på sin väg, aldrig får hon dröja där. Och om hon skulle vilja vända åter till den fredliga källan långt borta i skogen, ingalunda kan hon göra detta. Hon måste framåt, ständigt och obevekligt framåt. Ser du, sådan är bestämmelsen. Du måste vara den lena böljan, som skall ingjutas i världens ofrid för att mildra dess bitterhet.»

Men under tiden rida några stolta riddersmän ut från Kungahälla och nalkas färjestaden.

Må nu jungfrun lyfta ögonen från marken! Må hon se kung Magnus! På hjälmen vilar det gyllene lejonet, som är hans märke, det fladdrar från baneret ovan honom, det lyser från hans röda silkekläder. Må hon se honom! Han själv är Nordens lejon! Se hur det långa, silkebleka håret fladdrar kring skuldran, se hans stolta hållning, se krigarblicken i hans ögon!

Nu kommer han. Dammet välver upp framför honom. Han kommer. Hans svarta skugga rider i aftondagern långt utöver fältet, och marken skälver under ritten. Lyft ögonen, jungfru, och le mot din brudgum! Tänk inte mer, att du hellre ville kasta dig under dessa snabba hovar, som dåna mot dig, och mötte döden!

DROTTNINGEN PÅ RAGNHILDSHOLMEN

DET VAR EN GÅNG en kung, som kom ridande österifrån längs med Nordre älv för att fara ned till Kungahälla. Det var bortemot slutet av året. Det var tung luft och grå himmel, såsom det ofta är vid den tiden.

Stigen, på vilken kungen red, slingrade sig fram över tuviga strandängar. Här och där stucko albuskar upp ur starrtuvorna, och längs med vägen hade de hopat sig, som om de voro nyfikna att se den, som red förbi. De till och med trängde sig ut över vägen, så att kungen hade svårt att föra fram hästen mellan dem.

Det var så sent på året, att allting var avlövat och allt liv avstannat i skog och äng. På marken lågo sommarbladen grånade och förvissnade, och av de långa höstregnen hade de blivit hoppackade till ett slemmigt täckelse, under vilket otaliga spindlar och sniglar lågo i vintersömn.

Grått och dimmigt var det runtom, och kungen tänkte: »Detta är just ingen vacker väg för en kung att rida på.»

Men rätt upp från den sanka strandängen nästan alldeles invid vägkanten reste sig det vackra Fontinsberget.

Längst nere vid foten omgärdades det av en rand klargul sand, så reste sig lodrätt ett stycke naken bergvägg, därpå löpte en rad av blågröna tallar fram på en smal avsats. Högre upp kom sönderslittrat berg, översilat av små klara rännilar, så en räcka björkar med vita stammar och rödbrunt grenverk, så åter en sandrand. Men ovanför sanden reste sig berget med mäktiga, nakna, gråröda klippväggar ända upp till den djupgröna granskogen, som växte tät och kraftig uppe på den platta bergshöjden.

Men kungen hade ingen glädje av att vara så nära det vackra berget, ty dimflikar ströko fram över bergväggen, och molntappar hängde ned över den, och ur alla dess klyftor och träddungar steg grå regnrök. Och så kom det sig, att det mångfärgade Fontin syntes kungen likaså grått som allt annat.

Kungen suckade tungt och djupt, medan han red fram mellan albuskarna, som skakade ned på honom och hans häst ett helt regn av tunga droppar.

Med ens kände han sig så bedrövad, där han red, att han knappast förr hade känt sådan sorg. »Så är det ständigt för mig,» tänkte han. »Allting är grått och regnigt, där jag kommer. Seglar jag på havet, blir det dimma, så att jag inte ser handen framför mig, och rider jag ut en natt, så går

månen in i svartaste moln för att inte behöva lysa mig.

»Jag tror, att om jag fore till himmelen,» sade kungen, »så skulle alla stjärnor vara släckta, då jag komme dit.

Det är detsamma med vad helst jag företager mig,» for han ut och knöt näven, där han red. »Andra, som ha blivit kungar, ha mötts av prakt och heder och ära och glans, men jag är en riktig kung Gråväder. Jag har bara uppror att tänka på, och det är inte stor bit av landet, som vill lyda mig. Annat var det för de gamla kungarna, som sutto i Uppsala och styrde hela riket. För dem kunde det duga att vara kung.

»Gud har väl bestämt, att det alltid skall vara så för mig,» sade han för sig själv.

Men på samma gång kämpade han emot och ville inte tro detta. Han höll inne hästen och lyssnade efter ett fågelkvitter. Det skulle ha varit honom ett tecken, att han bedrog sig.

Men himmelen stod jämngrå och berget dimhöljt, och alla fåglar voro dragna från landet. Det enda ljud, som hördes i sumpmarken, var den lätta klangen av vattendroppar, som hade rullat så långt ut på alkvistarna, att de inte kunde hålla sig kvar längre, utan föllo till marken.

Och kungens huvud sjönk allt djupare.

»Jag skulle vilja se något, som är brinnande rött,» sade han. »Jag skulle tycka om att se något korpsvart, som har guldglans i djupet, jag ville höra klar sång och klingande skratt.»

Åter såg han sig omkring, men allting var sig likt, och han märkte, att till och med den eljest så glittrande älven flöt fram mörk som en natt mellan sina vasstränder.

Han blev så nedslagen, att allt han ägde syntes honom fult och värdelöst. Han tänkte på sin välbyggda kungsgård, såsom om den vore en usel skogshydda. Alla hans segrar byttes i nederlag, och alla hans undersåtar tycktes honom vara nesliga bovar eller fattiga tiggare.

»Men allt detta ginge väl an att kämpa med,» tänkte han, »om jag inte hade min drottning. Det är det hårdaste av allt. Det kan vara tungt nog att leva, utan att jag också skall pinas med att tänka på en kvinna. Den omsorg jag bär för riket är sådan, att den inte lämnar mig en lugn stund. Och dock fordra människorna av mig, att jag skall lägga på mig en ny börda.»

Ty det förhöll sig så, att kungen var gift med en norsk kungadotter, och det var en rik och mäktig prinsessa, som var hans drottning, men olyckan ville, att kungen hade blivit vigd vid henne, redan då hon var ett barn.

De hade måst ställa det så, för att ingen annan skulle komma och taga bort henne, men nu syntes det kungen, att han vida hellre hade velat gå miste om henne.

Alltsedan bröllopsdagen hade drottningen bott på en liten klippholme, som låg ute i Nordre älv mittför Kungahälla och kallades Ragnhildsholmen. Där hade man byggt upp ett torn av sten, för

att hon skulle kunna växa upp där i all trygghet, till dess att hon bleve så gammal, att hennes man kunde föra henne till sitt hov.

Men kungen hade hela tiden suttit hemma i sitt rike, och de hade alls inte råkats. Och fastän kungen väl visste, att drottningen var vuxen och fastän många påminde honom om att han nu borde före hem henne, så kunde han inte komma sig för att hämta henne till hovet.

Han skyllde på uppror och han skyllde på svår tid, och år efter år lät han drottningen leva kvar i det grå tornet med några gamla fruar, som aktade på henne, och med intet annat att se på än den grå älven.

Nu var han äntligen på väg för att hämta drottningen. Men då han under vägen hade tänkt på henne, hade ett sådant missmod fallit över honom, att han hade skilt sig från sitt följe för att få rida ensam och ostörd kämpa med sorgen.

Han kom nu fram ur albuskarna och red ut på en vid äng. Om det hade varit sommar, skulle han där ha sett stora hjordar av kor och får, men nu var där alldeles öde, ingenting annat att se än upptrampad mark och avbetade grästuvor. Och kungen sporrade hästen och red över ängen, så fort han kunde, för att inte hinna att bli mer missmodig, än han redan var.

Han var en tapper man, och hade det varit så, att kungadottern hade suttit fången i ett förtrollat slott, där jättar och drakar hade vaktat

henne, så skulle han ha kommit ridande i sporrsträck för att befria henne, men nu var olyckan den, att hon satt väl förvarad i sitt torn och väntade honom och att ingen i hela, vida världen nekade honom att äga henne.

Han ångrade bittert, att han allaredan hade gift sig med henne. »Allt, som är stort och stolt och fagert, det nekas mig,» sade han. »Icke en gång det skänktes mig, att få kämpa och tävla om min hustru.»

Och han red allt långsammare och långsammare, ty nu löpte vägen upp på en brant bergkulle, och där nedom vidtog Kungahällas långa gata.

Men uppe från toppen av kullen såg kungen tydligen framför sig den lilla Ragnhildsholmen, där hans drottning satt och väntade honom.

Han såg hur dyster den låg mitt i den svarta älven, han såg grå torvvallar löpa fram över den avvissnade marken, han såg tornets gråa stenväggar. Alltsammans syntes honom hemskt och avskräckande.

Det fanns inte en ljungtuva, som rodnade emot honom, inte ett grönt strå, som lyste på vallarna. Hösten hade gjort sin sak med nit och allvar, då den hade gått fram över landet.

Men det, som kungen längtade efter, var blixtrande rött och skarpt svart, som skiftar i guld, och han tyckte sig se, att här inte var rätta platsen att finna det.

Ju längre han såg på tornet, dess bättre förstod han, att det var som framväxt ur själva klippan.

Det syntes honom omöjligt, att det på vanligt sätt hade blivit rest av människor. Det var berget självt, som en gång hade velat växa, såsom jorden växer upp till skog och gräs, och så hade tornet kommit till. Och han förstod varför det hade blivit så tungt och hemskt och tryckande.

När han nu tänkte på sin drottning, som hade vuxit upp där, trodde han, att hon måste likna en grovhuggen stenbild, som han hade sett stå över ingångsdörren till en kyrka. Han tänkte sig henne inte annorlunda än som en grå gestalt med långt, orörligt ansikte och med platt kropp och med händer och fötter, som voro två gånger längre och två gånger bredare, än ännu någon människas hade varit.

»Men det är så mitt öde,» tänkte kungen och red vidare.

Och han kom färjestaden så nära, att väktaren på andra sidan lyfte hornet till läpparna för att blåsa ut hans ankomst och vindbron drogs upp och porten i det fasta tornet öppnades för honom.

Men så höjde kungen pannan och höll inne hästen. »Jag är ju ändock en kung,» sade han, »och ingen människa kan tvinga mig att göra vad jag inte vill. Ingen i hela världen kan förmå mig att fara och möta den där stenbilden. Jag skall väl ha någon glädje av att jag är kung.»

Därmed svängde han om hästen och red tillbaka samma väg, som han hade kommit. Han red i stormande hast, liksom om han hade varit rädd för att bli fångad, och saktade inte farten, förrän

han hade kommit in bland albuskarna på strandängarna under Fontinsberget.

Och drottningen fick sitta kvar i det grå tornet och sörja och längta. Och hon hade lena kinder och blixtrande röda läppar, hon hade böljande, korpsvart hår, genomspunnet med guld, hon hade en röst, klar som sång, och ett klingande skratt.

Men vad hjälpte det kungen? Han red bort på den smala vägen mellan alarna. Och var det inte mindre sumpigt och fuktigt än nyss omkring honom, så var det åtminstone inte mer, än sist han for där.

———*———

Innehåll.

SELMA LAGERLÖF

LEGENDER

LEGENDER

BERÄTTADE

AV

SELMA LAGERLÖF

ÅTTONDE UPPLAGAN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1920

LEGENDEN OM FÅGELBOET

HATTO, eremiten, stod i ödemarken och bad till Gud. Det var storm, och hans långa skägg och toviga hår fladdrade omkring honom som de vindfarna grästuvorna på krönet av en gammal ruin. Dock strök han inte håret ur ögonen eller stack skägget inom bältet, ty han höll sina armar upplyftade till bön. Alltifrån soluppgången hade han lyft sina knotiga, håriga armar mot himmelen lika outtröttligt, som ett träd ditåt sträcker sina grenar, och han ämnade stå kvar så alltintill kvällen. Han hade en stor sak att bedja om.

Han var en man, som hade erfarit mycket av världens ondska. Han hade själv förföljt och plågat, och förföljelser och plågor från andra hade kommit på hans del, mer än hans hjärta hade kunnat bära. Så drog han ut på den stora heden, grävde sig en håla i flodstranden och blev en helig man, vars böner hördes vid Guds tron.

Hatto, eremiten, stod där vid flodstranden utanför sin håla och bad sitt livs stora bön. Han bad Gud, att han måtte låta domens dag inbryta över denna onda värld. Han kallade på

de basunblåsande änglarna, som skulle förkunna slutet på syndens välde. Han ropade på blodhavets vågor, som skulle fördränka de orättfärdiga. Han kallade på pesten, som skulle fylla kyrkogårdarna med högar av lik.

Runtomkring honom var öde hed. Men ett ett litet stycke högre upp vid flodstranden stod en gammal pil med kort stam, som överst svällde ut till en stor, huvudlik knöl, från vilken nya, färskgröna grenknippen växte ut. Varje höst blev den plundrad på dessa friska årsskott av invånarna i det bränslefattiga slättlandet. Varje vår sände trädet ut nya, smidiga skott, och under stormiga dagar sågos dessa fladdra och svänga kring det, liksom hår och skägg fladdrade kring Hatto, eremiten.

Ärleparet, som brukade lägga sitt bo överst på pilens stam inne bland de uppspirande kvistarna, hade ämnat börja sitt byggnadsföretag just denna dag. Men bland de våldsamt piskande grenarna funno fåglarna ingen ro. De kommo flygande med sävstrån och rottågor och vinterstånden starr, men de måste vända om med oförrättat ärende. Just då märkte de den gamle Hatto, som anropade Gud om att stormen måtte varda sju gånger våldsammare, på det att småfågelnästet måtte bortsopas och örnaredet förödas.

Naturligtvis kan ingen nu levande begripa hur mossig och förtorkad och knotig och svart och olik en människa en sådan där gammal hedbo kunde vara. Skinnet satt så stramt över panna och kinder, att han närmast liknade en dödskalle,

och man såg blott på ett litet glimmande i bottnen av ögonhålorna, att han ägde liv. Och kroppens förtorkade muskler gåvo den ingen rundning, utan den uppsträckta, bara armen bestod endast av några smala benpipor, klädda med tillskrynklat, hårdnat, barkliknande skinn. Han bar en gammal, tätt åtsittande, svart kåpa. Han var brunbränd av solen och svart av smuts. Endast hans hår och skägg voro ljusa, bearbetade av regn och solsken, tills de hade kommit att få samma gröngråa färg som pilbladens undersida.

Fåglarna, som foro omkring och sökte boplats, togo Hatto, eremiten, för en annan gammal pil, stäckt i sin himmelssträvan av yxa och såg liksom den verkliga. De kretsade omkring honom många gånger, foro och kommo igen, togo märke på vägen till honom, beräknade hans läge med avseende på rovfåglar och stormar, funno honom rätt ofördelaktig, men bestämde sig ändock för honom på grund av hans närhet till floden och starrtuvorna, till visthuset och materialboden. En av dem sköt pilsnabbt ned i hans utsträckta hand och lade där sin rottåga.

Det var ett uppehåll i stormen, så att rottågan inte genast blev bortryckt ur handen; men i eremitens böner var intet uppehåll. »Måtte Herren snart komma och förgöra denna fördärvets värld, så att människorna inte hinna samla över sig mera synd! Måtte han frälsa de ofödda från livet! För de levande finns ingen frälsning.»

Så började stormen åter, och den lilla rottågan

fladdrade bort ur eremitens stora, knotiga hand. Men fåglarna kommo igen och försökte kila in det nya hemmets grundpelare mellan fingrarna. Plötsligt lade sig då en klumpig och smutsig tumme över stråna och fasthöll dem, och fyra fingrar välvde sig över handytan, så att den blev en lugn vrå att bygga i. Men eremiten fullföljde sina böner.

»Herre, var äro de skyar av eld, som förhärjade Sodom? När öppnar du de himmelens källor, som lyfte arken till Ararats topp? Äro inte ditt tålamods kar uttömda och din nåds skålar tomma? Herre, när kommer du ur din rämnande himmel?»

Och där visade sig för Hatto, eremiten, febersyner från domens dag. Marken bävade, himmelen glödde. Under den röda skyn såg han svarta moln av flyende fåglar, över marken vältrade sig rytande och vrålande en flod av flyktande djur.

Men på samma gång som hans själ var upptagen av dessa eldsyner, började hans ögon att följa de små fåglarnas flykt, där de blixtsnabbt foro fram och åter och med ett litet pip av tillfredsställelse flätade in ett nytt strå i nästet.

Den gamle tänkte inte på att röra sig. Han hade avgivit ett löfte att bedja stillastående med uppsträckta händer hela dagen för att på detta sätt tvinga vår Herre till bönhörelse. Ju mera utmattad hans kropp blev, dess livligare syner fyllde hans hjärna. Han såg städernas murar störta och människoboningarna rämna. Skriande, skräckslagna människohopar rusade förbi honom, och

efter dem jagade hämndens och förödelsens änglar, höga gestalter med stränga, sköna anleten, bärande silverrustningar, ridande svarta hästar och svängande gissel, flätade av vita blixtar.

De små ärlorna byggde och timrade flitigt hela dagen, och arbetet gjorde stora framsteg. På denna tuviga hed med dess styva starr och vid denna flod med dess vass och säv var det ingen brist på byggnadsämnen. De hade varken tid till middagsrast eller aftonvardsvila. Glödande av iver och nöje foro de från och till, och, innan kvällen kom, voro de nära nog uppe vid takåsen.

Men innan kvällen kom, hade eremiten råkat att alltmer fästa ögonen på dem. Han följde dem på deras färd, han grälade på dem, då de buro sig dumt åt, han harmades, då vinden gjorde dem skada, och tålde minst av allt, att de inte arbetade.

Så sjönk solen, och fåglarna gingo till vila på sina kända sovplatser inne bland vassen.

Den, som om kvällen går över heden, må böja sig ned, så att hans ögon komma i jämnhöjd med tuvorna, och han skall få se en underlig syn avteckna sig emot den ljusa västern. Ugglor med stora, runda vingar jaga över fältet osynliga för den, som står upprätt. Huggormar ringla fram där, smidiga, snabba, med smala huvuden upplyfta på svanlikt krökta halsar. Stora paddor krypa trögt framåt, harar och sorkar fly för rovdjuren, och räven tar språng efter en läderlapp, som jagar myggor över floden. Det är, som om varje tuva hade fått liv. Men under allt

detta sova småfåglarna på de gungande vasstråna, säkra för allt ont på dessa viloplatser, som ingen fiende kan nalkas, utan att vattnet måste plaska eller vassen darra och väcka dem.

Då morgonen kom, trodde ärlorna först, att gårdagens händelser hade varit en skön dröm.

De hade tagit sina landmärken och flögo rätt på sitt bo, men det var borta. De jagade sökande utåt heden och stego rätt upp i luften för att speja. Det fanns inte spår av bo eller träd. Till sist satte de sig på ett par stenar vid flodstranden och funderade. De vippade på den långa stjärten och vände på huvudet. Vart hade träd och bo tagit vägen? Men knappt hade solen hunnit en handsbredd över skogsbältet på andra flodstranden, förrän deras träd kom vandrande och ställde sig på samma plats, som det förra dagen hade intagit. Det var lika svart och knotigt som då och bar deras bo på toppen av något, som måste vara en torr, upprättstående gren.

Då började ärlorna åter bygga utan att vidare grubbla över naturens många under.

Hatto, eremiten, som jagade de små barnen bort från sin håla, sägande dem, att det hade varit bäst för dem, att de aldrig hade sett dagen, han, som rusade ut i dyn för att slunga förbannelser efter de glada, unga människor, som rodde uppför floden i vimplade båtar, han, för vilkens onda ögon hedens herdar vaktade sina hjordar, återvände inte till sin plats vid floden för småfåglarnas skull. Men han visste, att inte blott varje bokstav

i de heliga böckerna har sin dolda, mystiska betydelse, utan så har ock allt, som Gud låter ske ute i naturen. Nu hade han funnit ut, vad det kunde betyda, att ärlorna byggde sitt bo i hans hand. Gud ville, att han skulle stå kvar, bedjande med upplyftade armar, till dess fåglarna hade hunnit uppfostra sina ungar, och mäktade han detta, skulle han bli hörd.

Men under denna dag såg han allt färre domedagssyner. I stället följde han allt ivrigare fåglarna med sina blickar. Han såg boet snabbt fulländas. De små byggmästarna fladdrade runtom det och avsynade det. De hämtade några små lavar från den verkliga pilen och satte fast utanpå: det skulle vara i stället för rappning eller färg. De hämtade den finaste ängsull, och ärlehonan tog dun från sitt eget bröst och klädde boet invändigt: det var inredning och möblering.

Bönder, som fruktade för den fördärvliga makt, som hedbons böner kunde ha vid Guds tron, brukade bära till honom bröd och mjölk för att blidka hans vrede. De kommo även nu och funno honom stående orörlig, med fågelboet i sin hand. »Se hur den fromme mannen älskar de små djuren!» sade de och fruktade inte mer för honom, utan lyfte mjölkämbaret till hans mun och förde brödet inom hans läppar. Då han hade ätit och druckit, drev han bort människorna med onda ord, men de logo blott åt hans förbannelser.

Hans kropp hade för längesedan blivit hans viljas tjänare. Med hunger och slag, med dags-

långa knäfall och veckolång vaka hade han lärt den lydnad. Nu höllo järnhårda muskler hans armar uppsträckta under dagar och veckor, och då ärlehonan låg på äggen och inte mer lämnade nästet, uppsökte han inte sin håla ens under natten. Han lärde sig att sova sittande med uppsträckta armar. Bland öknens vänner finnas nog de, som ha gjort större ting.

Han vande sig vid de två små oroliga fågelögon, som blickade ned till honom över nätets rand. Han gav akt på hagel och regn och skyddade boet, så gott han kunde.

Så slipper honan en dag lös från sin vakt. Båda ärlorna sitta på boets kant, vippa med stjärten och rådslå och se hjärtligen nöjda ut, fastän hela nästet tyckes vara fullt av ett ängsligt pipande. Efter en liten stund sätta de åstad på den allra vildaste myggjakt.

Så fångas mygga efter mygga och föres hem till detta, som piper uppe i hans hand. Och då maten kommer, pipes där just allra värst. Den fromme mannen störes i sina böner av detta pipande.

Och sakta, sakta sjunker hans arm på leder, som nästan ha mist förmågan att röra sig, och hans små eldögon stirra ned i boet.

Aldrig hade han sett något så hjälplöst fult och uselt: små nakna kroppar med några glesa dun, inga ögon, ingen flygkraft, egentligen blott sex stora, gapande munnar.

Det kom honom så underligt före, men han

tyckte om dem, just sådana de voro. Deras far och mor hade han aldrig fritagit från den stora undergången, men då han hädanefter åkallade Gud för att av honom begära världens frälsning genom förstörelsen, gjorde han ett tyst undantag för dessa sex värnlösa.

Då bondkvinnorna nu bragte honom mat, tackade han dem inte med att önska deras undergång. Eftersom han var nödvändig för de små däruppe, var han glad, att de inte läto honom svälta ihjäl.

Snart syntes sex runda huvuden hela dagen sträcka sig utom boets kant. Den gamle Hattos arm sjönk allt oftare ned till hans ögon. Han såg fjädrarna sticka fram ur det röda skinnet, ögonen öppnas, kroppsformen avrundas. Lyckliga arvingar till den skönhet, som naturen har skänkt de luftfärdande djuren, utvecklade de sig snart i sin fägring.

Och under allt detta stego bönerna om det stora fördärvet allt tveksammare från den gamle Hattos läppar. Han menade sig ha Guds löfte, att det skulle inbryta, då fågelungarna voro flygfärdiga. Nu stod han och liksom sökte en undflykt för Gud Fader. Ty dessa sex små, som han hade värnat och omhuldat, kunde han inte uppoffra.

Det var en annan sak förut, när han inte hade något, som var hans eget. Kärleken till de små och värnlösa, som det har blivit varje litet barns uppgift att lära de stora, farliga människorna, kom över honom och gjorde honom tveksam.

Han ville stundom slunga hela boet i floden, ty han menade, att det är gott för dem, som få dö utan sorg och synd. Skulle han inte rädda de små undan rovdjur och köld, undan hunger och livets mångahanda hemsökelser? Men då han tänkte så, kom sparvhöken susande rätt ned mot boet för att förgöra ungarna. Då grep Hatto den djärve med sin vänstra hand, svingade honom runt över sitt huvud och slungade honom med vredens makt ut i floden.

Den dag kom, då de små voro flygfärdiga. En av ärlorna arbetade inne i boet för att knuffa ungarna ut på kanten, medan den andra flög omkring, visande dem hur lätt det vore, om de blott vågade försöka. Och då ungarna envisades med att vara rädda, foro de båda fullväxta åstad, visande dem sin allra vackraste flygkonst. Sprittande till med vingarna, flögo de fram i långa bukter, eller ock stego de rätt upp som lärkor och höllo sig stilla i luften med häftigt dallrande vingar.

Men då ungarna alltjämt envisades, kunde Hatto, eremiten, inte låta bli att blanda sig i saken. Han gav dem en varlig knuff med fingret, och så var allt avgjort. Ut foro de fladdrande och osäkert, piskande luften som läderlappar, sjönko, men höjde sig, fattade vari konsten låg och använde den till att så snart som möjligt nå boet igen. Föräldrarna kommo, stolta och jublande, ned till dem, och den gamle Hatto smålog.

Det var han, som hade gjort slag i saken i alla fall.

Han undrade nu på allvar om det inte kunde finnas någon undflykt för vår Herre.

Kanske, när allt kom omkring, att Gud Fader höll denna jord på sin högra hand som ett stort fågelnäste, och kanske han hade kommit att hysa kärlek för alla dem, som där bygga och bo, för alla jordens värnlösa barn. Kanske han ömkade sig över dem, som han hade lovat att förgöra, liksom hedbon ömkade sig över fågelungarna.

Visserligen voro eremitens fåglar mycket bättre än vår Herres människor, men han kunde nog förstå, att Gud Fader ändock hade hjärta för dem.

Nästa dag stod fågelboet tomt, och ensamhetens bitterhet lade sig över eremiten. Långsamt sjönk hans arm ned till hans sida, och det tycktes honom, som om all naturen höll andan för att lyssna efter domsbasunens dån. Men i detsamma kommo alla ärlorna åter och satte sig på hans huvud och axlar, ty de voro inte alls rädda för honom. Då for en ljusstråle genom den gamle Hattos förvirrade hjärna. Han hade ju sänkt armen, sänkt den var dag för att se på fåglarna.

Och stående där med alla sex ungarna fladdrande och lekande runtom honom, nickade han belåtet åt någon, som han inte såg. »Du slipper,» sade han, »du slipper. Jag har inte hållit mitt ord, så behöver du inte heller hålla ditt.»

Och det syntes honom, som om hällebergen upphörde att darra och som om floden lade sig ned till makligt lugn i sin fåra.

GAMLA AGNETA

EN GAMMAL KVINNA gick uppför bergstigen med små trippande steg. Hon var liten och tunn. Hennes ansikte var förbleknat och förvissnat, men inte hårt eller fårat. Hon kom i lång kappa och krusad mössa. Bönbok hade hon i handen och en kvist lavendel i näsduken.

Hon hade en stuga långt uppåt högfjället, där träden upphörde att växa. Den låg alldeles vid kanten av den breda gletschern, som förde sin isström från den snöklädda bergstoppen ned mot daldjupet. Där bodde den gamla alldeles ensam. Alla, som hade tillhört henne, voro döda.

Det var söndag, och hon hade varit i kyrkan. Men hur det nu kunde komma sig, så hade hon inte blivit glad, utan vemodig av den vandringen. Prästen hade talat om döden och de osaliga, och detta hade gripit henne. Plötsligt hade hon påmint sig, att hon hade hört berättas i sin barndom, att många osaliga pinades i den eviga kölden på bergstoppen ovanför hennes boning. Hon påminde sig saga efter saga om dessa gletschervandrare, dessa outtröttliga skuggor, som jagades av de iskalla bergvindarna.

Hon kände med ens djup fasa för berget och tyckte, att hennes stuga låg fruktansvärt högt uppe. Om nu de, som osynliga färdades där på höjden av alpen, toge vägen utför gletscherna! Och hon, som var alldeles ensam!

Vid det ordet »ensam» togo hennes tankar en ännu bedrövligare riktning. Nu stod hon åter mittinne i den sorg, som tärde henne alla dagar. Hon kände det hårt att vara så långt borta från människor.

»Gamla Agneta,» sade hon högt till sig själv, som det hade blivit hennes vana där i ödemarken, »du sitter uppe i din stuga och spinner och spinner. Du får slita och sträva alla dagens timmar för att inte förgås av hunger. Men är det någon, som har glädje av att du lever? Är det någon, gamla Agneta?

Hade du en av de dina i livet, kunde det så vara. Bodde du längre nedåt bygden, vore du väl till glädje för någon. Så fattig, som du är, kunde du varken ta till dig hund eller katt, men du kunde väl ibland låna hus åt en tiggare. Du skulle inte bo så långt ur stråkvägen, gamla Agneta. Om du bara en enda gång finge ge en törstig vandrare en dryck vatten, så visste du ändå, att du levde till någon nytta.»

Hon suckade och sade sig, att inte ens bondkvinnorna, som lämnade henne spånad, skulle sörja hennes död. Nog hade hon sökt göra ett ärligt arbete, men det fanns väl många, som kunde göra det bättre. Hon kom i riktig gråt, då hon be-

sinnade, att herr kyrkoherden, som hade sett henne på samma plats i kyrkan under alla dessa Herrans år, kanske skulle tycka det vara alldeles lika gott, om hon vore där eller inte. »Jag är som en avliden,» sade hon, »ingen frågar efter mig. Jag kunde lika så gärna lägga mig att dö. Jag är redan förfrusen i kölden och ensamheten. Jag är hjärtfrusen, det är jag.

»Kors ja, kors ja,» sade hon, ty nu var hon riktigt i farten, »om här bara funnes någon, som behövde mig, så skulle det väl ännu finnas värme i gamla Agneta. Men kan jag sticka strumpor åt stengetterna kanske eller bädda sängar åt murmeldjuren? Det säger jag dig,» sade hon och sträckte handen mot himmelen, »att du får skaffa dig någon, som behöver mig, annars lägger jag mig att dö.»

I detsamma kom en hög och allvarlig munk emot henne på gångstigen. Han slog sällskap med henne, därför att han såg, att hon var bedrövad, och hon berättade för honom om sin sorg. Hon sade, att hjärtat höll på att frysa bort i henne och att hon skulle bli som en av vandrarna på gletscherisen, om inte Gud gåve henne något att leva för.

»Det kan väl Gud göra,» sade munken.

»Ser du inte, att Gud är maktlös häruppe?» sade den gamla Agneta. »Här finns ingenting annat än den kalla, tomma ödemarken.»

De kommo allt högre upp mot alpen. Mossan låg mjuk över hällarna, alpväxter med ludna blad kantade stigen, högfjället med klyftor och stup,

med isfält och snömassor stod framför dem så överhängande och tungt, att bröstet sammantrycktes. Då såg munken gamla Agnetas stuga alldeles under gletschern.

»Å,» sade han, »är det här du bor? Då är du inte ensam, här har du sällskap nog. Se bara!»

Munken satte ihop pekfingret och lillfingret, höll upp dem för gummans vänstra öga och bad henne att se mot berget. Men gamla Agneta ryste och slöt ögonen.

»Är det något att se däruppe, så vill jag alls inte se det,» sade gamla Agneta. »Bevare oss, bevare oss! Här kan vara hemskt nog i alla fall.»

»Ja, farväl då!» sade munken. »Det lär inte bjudas dig en annan gång att se något sådant.»

Gumman blev nyfiken, hon slog upp ögonen och skådade upp mot snöfälten. Hon såg ingenting underbart i förstone, men så började hon märka hur det rörde sig däruppe. Hon såg vitt röra sig mot vitt. Vad hon hade trott vara dimma och dunst och blåvita skiftningar i isen, det var massor av osaliga, som pinades i den eviga kölden.

Lilla gumman Agneta stod och riste som ett löv. Det var allt så, som de gamla hade berättat i sina sagor. De döda vandrade däruppe i oändlig pina och ångest. De flesta voro insvepta i något långt vitt, men alla hade de nakna fötter och obetäckta huvuden.

Där var en oräknelig massa av dem. Flera och flera komma fram, ju längre hon såg. Somliga gingo stolta och högresta, andra kommo svä-

vande, som om de dansade över isfälten, men hon såg hur de ena som de andra skuro sina fötter blodiga på taggar och iskanter.

Det var alldeles som i sagorna. Hon såg hur de oupphörligen slöto sig intill varandra liksom för att få värme, men ögonblickligen skildes de åt, skrämda av dödskylan, som utströmmade från deras kroppar. Det var, som om kölden på berget hade kommit från dem, som om just de höllo snön osmält och dimman bitande.

Alla rörde sig inte, några stodo stilla i frysande förstening och tycktes ha stått så under åratal, ty snö och is hade hopat sig omkring dem, så att blott överkroppen syntes.

Ju längre den lilla gumman såg, desto lugnare blev hon. Rädslan övergav henne, men i dess ställe blev hon hjärtligen bedrövad över alla dessa plågade. Det var intet uppehåll i plågan, ingen vilostad för de sårade fötterna, som ilade fram över is, skärande som vässat stål. Och så de fröso, så de skälvde och huttrade av köld! De, som voro förstenade, och de, som kunde röra sig, alla fröso av svidande, skärande, outhärdlig köld.

Där funnos många unga, gossar och flickor, men det var ingen ungdom i deras blåfrusna ansikten, det såg ut, som de lekte, men all glädje var död. De huttrade av köld, ryste och kröpo ihop som åldringar, medan deras nakna fötter tycktes söka ut de mest vasskantade isstyckena att stiga på.

Det, som rörde henne mest, var att se dem,

som lågo inbäddade i den hårda gletscherisen, och dem, som hängde som stora istappar ned från fjällsidorna.

Då tog munken bort sin hand, och gamla Agneta såg blott de tomma, nakna snöfälten. Några tunga ismassor lågo kringströdda här och där, men de omgärdade inga förstenade spöken. Den blå glansen på gletschern kom inte av infrusna kroppar. Vinden jagade några lätta snöflingor, inte andar.

Men hon var dock viss om att hon hade sett riktigt, och hon frågade munken:

»Är det tillåtet att göra något för dessa osaliga?»

Han svarade: »När har Gud förbjudit kärleken att öva gott eller barmhärtigheten att hugsvala?»

Därmed gick han, och gamla Agneta skyndade in i sin stuga och satte sig att tänka. Hela kvällen grubblade hon över huru hon skulle kunna hjälpa de osaliga, som vandrade på gletscherna. Hon hade inte tid att komma ihåg sin ensamhet.

Nästa morgon gick hon åter nedåt bygden. Hon log och var rask. Ålderdomen var inte mer så tung för henne. »De döda,» sade hon till sig själv, »fråga inte stort efter röda kinder och lätta fötter. De begära blott, att man kommer ihåg dem med litet värme. Men på sådant kunna inte de unga tänka. Jojomän, var skulle de hädanfarna skydda sig mot dödens omätliga köld, om inte de gamla uppläte sina hjärtan för dem?»

Då hon kom till handelsboden, köpte hon där en stor knippa ljus, och hos en bonde beställde

hon ett stort lass ved, men för att kunna betala detta måste hon taga emot dubbelt så mycken spånad som vanligt.

Mot aftonen, då hon åter var hemma, läste hon många böner och sökte hålla sig modig med att sjunga fromma sånger. Men modet sjönk alltmer hos henne. Likafullt gjorde hon vad hon hade satt sig i sinnet att göra.

Hon bäddade sin säng i den inre kammaren av sin stuga. I den yttre reste hon upp ett stort fång ved i eldstaden och antände det. I fönstret ställde hon två ljus, stugdörren slog hon upp på vid gavel. Därpå gick hon och lade sig.

Hon låg i mörkret och lyssnade.

Jo, det var bestämt steg! Det var, som om någon hade kommit åkande nedåt gletschern. Det kom släpande och stönande. Det smög kring stugan, som om det inte tordes gå in. Tätt vid knuten stod det och huttrade.

Gamla gumman Agneta kunde inte härda ut med detta. Hon for upp ur bädden och ut i yttre kammaren. Där ryckte hon igen dörren och låste den. Det var för mycket; kött och blod kunde inte uthärda!

Utanför stugan hörde hon tunga suckar och hasande steg som av ömma, såriga fötter. De släpade sig allt längre bort uppåt gletscherisen. Det hördes också en och annan snyftning, men det blev snart åter alldeles tyst.

Då blev gamla Agneta utom sig av ängslan. »Du är feg, du gamla nöt,» sade hon. »Brasan

brinner ut och de dyra ljusen med. Skall allt vara förgäves bara för din eländiga feghets skull?» Och som hon hade sagt detta, steg hon upp än en gång, gråtande av fruktan, med klapprande tänder och darrande kropp, men ut i kammaren kom hon, och dörren fick hon upp.

Hon låg åter och väntade. Nu var hon inte rädd mer för att de skulle komma. Hon bara låg och ängslades för att hon hade skrämt bort dem, så att de inte skulle försöka att komma igen.

Då började hon ropa i mörkret som i de unga dagarna, då hon följde hjorden: »Mina små vita lamm, mina lamm i bergen, kom, kom! Kom ner från klyftor och stup, mina små vita lamm!»

Då var det, som hade en hård vind från fjällen kommit och farit i stugan. Hon hörde inga steg eller suckar, bara vindstötar, som brusade omkring knuten och veno in i stugan. Och det lät, som om någon oupphörligen varnade: »Sch! Sch! Skräm inte! Skräm inte! Skräm inte!»

Hon hade en förnimmelse av att det yttre rummet var så packande fullt, att man trängdes upp mot väggarna och höll på att spränga dem. Ibland var det, som om de därute skulle lyfta på taket för att få utrymme. Men alltid var det någon, som viskade: »Sch! Sch! Skräm inte! Skräm inte!»

Då kände sig gamla Agneta lycksalig och lugn. Hon knäppte sina händer och somnade.

Om morgonen var det, som om det hade varit en dröm. Allt var sig likt i det yttre rummet,

brasan var utbrunnen och ljusen med. Det fanns inte så mycket som en droppe talg i stakarna.

Så länge gamla Agneta levde, fortsatte hon att på detta sätt sörja för de döda. Hon spann och strävade, så att hon kunde hålla sin brasa brinnande alla nätter. Och hon var lycklig, eftersom hon visste, att någon behövde henne.

Så kom det en söndag, då hon inte sågs på sin plats i kyrkan. Några bönder gingo upp till hennes stuga för att se om något fattades henne. Då var hon redan död, och de buro liket med sig nedåt bygden för att begrava det.

Då gamla Agneta nästa söndag sattes i jorden, strax före mässan, var det ett ganska ringa antal människor, som följde henne. Inte heller såg man sorg i någons ansikte.

Men plötsligen, just då kistan skulle sänkas, kom en hög och allvarlig munk in på kyrkogården, och han ställde sig att peka uppåt den snöklädda alpen. Då sågo de, som stodo vid graven, att hela alpen hade klätt sig i skäraste rött, liksom sken den upp av glädje, och att mittöver den slingrade sig ett tåg av små, gula lågor liksom av brinnande ljus. Och dessa ljus voro lika många som de ljus den döda hade givit de osaliga.

Då sade folket: »Prisad vare Gud! Hon, som ingen härnere sörjer, har dock kunnat finna vänner däruppe i den stora ödsligheten.»

FISKARRINGEN

I DOGEN GRADENIGOS regeringstid fanns i Venedig en gammal fiskare vid namn Cecco. Han hade varit mycket stark och var ännu rask för sin ålder, men på sistone hade han dock upphört att arbeta och lät de två sönerna, som han hade, försörja sig. Han var mycket stolt över sönerna, och han älskade dem, o signore, så han älskade dem!

Men det förhöll sig så, att han hade varit nästan ensam om att uppfostra dem. Deras mor hade dött tidigt, och Cecco hade fått draga all omsorgen. Han hade skaffat dem kläder och mat, han hade suttit med nål och tråd i båten och lagat och lappat. Han hade alls inte frågat efter om man hade skrattat åt honom fördenskull. Han ensam hade också lärt dem allt, vad de behövde veta. Han hade gjort ett par duktiga fiskare av dem och lärt dem att ära Gud och San Marco.

»Kom ihåg,» sade han till dem, »att Venedig aldrig skulle kunna hålla sig uppe av egen kraft! Se på det! Är det inte byggt på vågorna? Se på

de låga holmarna åt landsidan, där vattnet gungar upp och ner mellan sjögräset! Ni ville inte ens sätta ner foten där, och ändå är det på sådan mark, som hela staden vilar. Och vet ni inte, att nordanstormen har makt att kasta ner kyrkor och palatser i havet? Och vet ni inte, att vi ha fiender av så stor väldighet, att alla kristenhetens furstar inte kunna besegra dem? Därför skall ni alltid bedja till San Marco, ty han är den, som med stark hand griper om de kedjor, som hålla Venedig svävande över havsdjupen.»

Och på kvällarna, då månskenet, som föll över Venedig, var grönblått av havsdis och de sakta gledo uppför Canal grande, då gondolerna, som de mötte, voro fulla av sångare, då palatserna vitnade och det låg tusen ljusstrimmor över det mörknande vattnet, då påminde han dem alltid om att de skulle prisa San Marco för livet och lyckan.

Men han glömde honom inte heller om dagen. Då de kommo hem från en fisketur och flöto fram över lagunvattnet, som låg ljusblått och guldglänsande, då staden låg framför dem simmande på vågen, då de stora skeppen gledo ut och in i hamnen och dogepalatset lyste emot dem som ett stort, slutet smyckeskrin, i vilket alla världens skatter voro förvarade, då glömde han aldrig att förklara för dem, att allt detta var San Marcos gåvor och att det skulle alltsammans förgås, om en enda venetianare vore nog otacksam att inte mer dyrka och tillbedja honom.

Nu hände sig, att sönerna en gång drogo ut på storfiske på det öppna havet utanför Lido. De voro i sällskap med flera andra, hade en präktig slup och tänkte vara borta i flera dagar. Det var vackert väder, och de hade hopp om god fångst.

En tidig morgon lade de ut från Rialto, den stora ön, där själva staden ligger, och alltsom de gledo bort över lagunerna, sågo de alla de öar, som likt fästen skydda Venedig mot havet, uppdyka ur morgondimman. Där voro La Giudecca och San Giorgio till höger, och San Michele, Murano och San Lazzaro till vänster. Så följde ö efter ö i en vid krets ända ut till den långsträckta Lido, som låg mitt fram och liksom utgjorde låset på pärlbandet. Men bortom Lido fanns det vida, obegränsade havet.

Då de väl voro därute, stego några av fiskarna i en båt och rodde bort från slupen för att lägga ut garnen. Alltjämt var det gott väder, fast det var starkare vågsvall här än innanför öbandet. Det var självklart, att ingen hade en tanke på fara. De hade en god båt, och det var sjövant folk.

Om en stund märkte dock de, som voro kvar på slupen, att havet och himlen hastigt mörknade norrut. De förstodo, att nordanvinden var i annalkande, och de började ropa på kamraterna, men dessa voro redan för långt borta för att höra varningen.

Vinden nådde först fram till båten. Då fiskarna plötsligen sågo vågorna resa sig omkring dem, såsom hjordar, vilka under natten ha vilat på

en vid slätt, resa sig om morgonen, ställde sig en av dem upp och vinkade åt kamraterna, men i detsamma raglade han baklänges i havet. Strax efter kom en våg, som reste båten helt på ända, och man såg hur folket liksom skakades från tofterna och slungades i havet. Allt var borta inom ett ögonblick. Så kom båten till synes igen med uppvänd köl. Folket på slupen sökte nu bringa denna fram till olycksplatsen, men förmådde inte föra den upp mot vinden.

Det var en förfärlig storm, som kom farande över havet, och manskapet på slupen hade nog göra med att bärga sig själva. De kommo dock lyckligt hem och berättade om olyckan. Det var Ceccos två söner och tre andra, som hade omkommit.

Gud, ja, hur allt kan foga sig! Cecco hade samma morgon gått ned till Rialtobryggan för att se på fiskhandeln. Han gick fram mellan fiskborden och bröstade sig som en herreman, eftersom han inte behövde arbeta. Han till och med tog ett par gamla Lidofiskare med in på en osteria och bjöd dem på en bägare.

Han bredde ut sig, där han satt på bänken, och skröt både med sig själv och sönerna. Han kom i så gott lynne, att han tog fram zekinen, som han hade fått av dogen, därför att han hade räddat ett barn från att drunkna i Canal grande. Han var mycket kär i det stora guldmyntet, bar det alltid på sig och visade det, så snart han kunde få ett tillfälle.

Så kom en man in och började berätta om olyckan utan att ge akt på att Cecco satt där. Men han hade inte talat länge, innan fiskaren kastade sig över honom och grep honom i strupen. »Du vill inte säga, att de äro döda,» skrek han till honom, »inte mina söner, hör du, inte mina söner!»

Mannen slet sig lös från honom, men Cecco bar sig en lång stund åt, som om han hade mist förståndet.

De förbigående hörde honom ropa och jämra sig. De packade sig in på osterian, så många som kunde, och stodo i krets omkring honom som kring en gycklare.

Cecco låg på golvet och våndade sig. Han slog handen i den hårda stenen och sade gång på gång: »Det är San Marco, San Marco, San Marco!»

»Du är från dina sinnen av sorg, Cecco,» sade de till honom.

»Jag visste, att det skulle ske därute på havet,» sade Cecco, »utanför Lido och Malamocco, där visste jag, att det skulle ske. San Marco skulle ta dem där. Han bar agg till dem. Jag har fruktat det länge. Ja,» fortsatte han, utan att höra på vad man sade för att lugna honom, »de skrattade en gång åt honom, en gång, då vi lågo därutanför Lido. Han har inte glömt det. Han tål inte att bli skrattad åt.»

Cecco lät sina förvirrade blickar vandra runt till de omkringstående, som om han sökte hjälp. »Hör du, Beppo från Malamocco,» sade han och

räckte ut handen till en stor fiskare, »tror du inte, att det var San Marco?»

»Tänk bara inte på något dylikt, Cecco!»

»Du skall höra hur det var, Beppo. Ser du, vi lågo en gång, då mina gossar voro barn, därute på havet, och, för att inte tiden skulle bli oss för lång, berättade jag för dem hur San Marco kom till Venedig. San Marco, evangelisten, sade jag till dem, låg först begraven i en skön dom i Alexandria i Egypten. Men staden kom i de otrognas händer, och en gång befallde deras kalif, att man skulle bygga ett präktigt palats i Alexandria och taga pelare ur de kristnas kyrkor för att smycka det. Men just vid den tiden lågo två venetianska köpmän i Alexandrias hamn med tio vällastade skepp. Då dessa män kommo i den kyrka, där San Marco var begraven, och hörde talas om kalifens befallning, sade de till de bedrövade prästerna: 'Det dyrbara liket, som ni har i er kyrka, är i fara att bli vanhelgat av saracenerna. Giv det till oss! Vi skola ära det, ty San Marco var den förste, som predikade kristendomen på lagunöarna, och dogen skall belöna er'. Då gåvo prästerna sitt bifall, och på det att de kristna i Alexandria inte skulle motsätta sig saken, lade man liket efter en annan helig man i evangelistens kista. Men för att inte heller saracenerna skulle få veta, att liket bortfördes, lade man ned det på bottnen av en stor lår och täckte över det med skinka och rökt fläsk, som inte saracenerna kunna tåla. Så att då tullbetjänterna hade öppnat locket på låren, skyn-

dade de därifrån så fort som möjligt. Men de två köpmännen förde San Marco oskadd till Venedig. Du vet ju, att det är så berättelsen lyder, Beppo.»

»Javisst, Cecco.»

»Ja, men nu skall du höra,» och Cecco reste sig halvt upp och talade med dov röst i sin ängslan. »Ser du, detta är det förskräckliga. Då jag talade om, att den helige hade legat gömd under fläsket, började pojkarna storskratta. Jag tystade på dem, men de skrattade desto mer. Giacomo låg på magen i förstäven, och Pietro satt med benen hängande utöver båtkanten, och de skrattade så, att det hördes långt utåt havet.»

»Nå, men Cecco, två barn kunna väl få skratta.»

»Men förstår du då inte, att de ha dött där i dag? På samma ställe! Kan du eljest förstå varför de skulle dö just där?»

Nu började de alla tala och trösta. Det var hans sorg, som förvillade honom. San Marco var inte sådan. Han tog inte hämnd på två barn. Det var ju naturligt, att om en båt skulle råka ut för storm, så skulle det vara ute på öppna havet och inte i hamnen.

Inte hade hans söner levat i fiendskap med San Marco! Man hade hört dem ropa: »Evviva San Marco» lika ivrigt som envar annan. Och han hade beskyddat dem ända till i dag. Han hade aldrig visat vrede mot dem under de år, som hade gått.

»Men du, Cecco,» sade de, »du bringar olycka över oss med ditt tal om San Marco. Du, som

är en gammal och vis man, du borde veta bättre än att reta honom mot venetianarna. Vad äro vi utan honom?»

Cecco satt och såg på dem med sina förvirrade blickar. »Ni tror det då inte?» sade han.

»Ingen förnuftig människa kan tro något sådant.»

Det såg ut, som de skulle ha lyckats lugna honom.

»Jag vill försöka att inte tro det, jag heller,» sade han. Han reste sig och gick mot dörren. »Det vore för grymt, inte sant?» sade han. »De voro för vackra och för raska för att någon skulle hata dem. Jag vill inte tro det.»

Han gick hem, och i gränden utanför sin dörr mötte han en grannkvinna.

»De läsa själamässa i domen just nu,» sade hon till Cecco och ilade bort. Hon var rädd för honom, så som han såg ut.

Då tog Cecco båten och förde den genom småkanalerna ned till Riva degli Schiavoni. Där, varest utsikten var fri, såg han ut mot Lido och havet. Ah, det var en tung blåst, men alls ingen storm! Vattnet lyfte sig knappast till vågor. Och i sådant väder hade sönerna förgåtts! Det var inte till att förstå.

Han gjorde fast båten och gick över Piazzettan och torget in i San Marco. Där var mycket folk, och alla lågo på knä, bedjande i stor ångest. Ty det kändes ju vida förfärligare för venetianarna än för andra folk, då det hade skett en olycka på

sjön. De hade inte sin bärgning av vingårdar och sädesfält, utan en och var berodde av havet. Därför, så fort det reste sig mot någon av dem, fruktade de sig alla och skyndade till San Marco för att bedja honom om skydd.

Cecco föll inte på knä, utan förblev stående. Han påminde sig hur han hade kommit hit med sina små söner och lärt dem bedja till San Marco. »Det är han, som för oss över haven, som har öppnat för oss Byzans portar och skänkt oss väldet över öarna i öster,» hade han sagt till dem. »Och till tack härför ha venetianarna rest San Marco det skönaste tempel i världen, och aldrig kommer ett skepp hem från en utländsk hamn, utan att det för med sig en gåva till kyrkan.»

Så hade de alla tre glatt sig åt domens röda marmorväggar och det gyllene, mosaikfyllda taket. Och han hade talat med dem om att ingen olycka kunde drabba en stad, som hade rest en sådan borg åt sin skyddsherre.

Cecco kom i all hast ned på knä och började bedja pater noster på pater noster.

Det kom tillbaka, det kände han. Han ville visa bort det med böner. Han ville inte tro ont om San Marco.

Men det hade ju alls inte varit någon storm denna morgon. Och vad som var säkert, var, att om helgonet inte själv hade framkallat olyckan, så hade det inte gjort något för att bistå sönerna, utan hade låtit dem omkomma liksom på lek.

Så fort han överraskade sig med att tänka på

detta, tog han till med att bedja, men tanken ville inte släppa honom.

Och att tänka sig, att San Marco hade en skattkammare här i domen, som var fylld med sagolik härlighet, att tänka sig, att han själv hade bett till honom hela sitt liv och sällan hade rott förbi Piazzettan utan att gå in och åkalla honom!

Det var väl inte för intet, som sönerna hade måst förgås just därute. Ah, det var ett elände för venetianarna att inte ha något bättre att lita till! Tänk bara, ett helgon, som kunde ta hämnd på två barn, en skyddsherre, som inte kunde rädda för en kastvind!

Han hade rest sig, och han höjde på axlarna och slog ut med händerna, då han såg bort mot helgongraven i koret.

En kyrkotjänare gick omkring med ett stort förgyllt och drivet silverfat och insamlade gåvor till San Marco.

Han gick från man till man och kom också till Cecco.

Cecco steg tillbaka, som om det hade varit den lede frestaren, som hade räckt fram fatet. Begärde San Marco gåvor av honom? Tyckte han sig förtjäna gåvor av honom?

Med ens grep han efter den stora, gyllene zekinen, som han bar i bältet, och slängde den på fatet med sådan fart, att man hörde klangen genom hela kyrkan. De bedjande stördes och vände på huvudet. Och envar, som såg Ceccos ansikte,

greps av förfäran. Han såg ut, som om demonerna hade fått makt med honom.

Strax efter detta gick Cecco ut ur kyrkan, och i förstone syntes det honom vara en stor lättnad, att han hade fått hämnd på den helige. Han hade behandlat honom, som man gör med en ockrare, som ville kräva ut mer, än han har rätt till. »Tag då också detta!» säger man och ger honom det sista guldmyntet i huvudet, så att blodet forsar honom ned över ögonen. Men ockraren slår inte igen, utan bara lutar sig ned och tar upp zekinen. Så hade San Marco även gjort.

Han hade tagit emot Ceccos zekin efter att ha berövat honom hans söner. Han hade tagit emot en gåva, som hade givits med sådant hat. Skulle en hederlig man ha nöjt sig med något dylikt? Men San Marco var en stackare, lika feg som hämndgirig.

Men på Cecco skulle han inte hämnas. Han var nog glad och tacksam, att han hade fått zekinen. Han bara tog emot och låtsade, att den hade blivit given honom i all fromhet.

Då Cecco stod i San Marcos förhall, kommo två kyrkotjänare skyndande förbi. »Det stiger, det stiger alldeles fruktansvärt,» sade den ene.

»Vad?» frågade Cecco.

»Vattnet i kryptan. Det har stigit en fot på dessa sista minuterna.»

Då Cecco kom ut på kyrktrappan, märkte han en liten vattensamling på torget strax vid nedersta

steget. Det var havsvatten, som hade stänkt upp från Piazzettan.

Det förvånade honom, att havet hade stigit så högt, och han skyndade ned till stranden, där han hade sin båt. Där var allt, som då han gick därifrån, utom att vattnet hade höjt sig rätt betydligt. Det kom inrullande i breda dyningar genom de fem havsportarna, men vinden var lindrig. På rivan samlade sig redan gölar med havsvatten, och kanalerna stego, så att husens vattenportar måste stängas. Himlen var jämngrå alldeles som havet.

Det föll alls inte Cecco in, att det kunde bli ett allvarsamt oväder. Han ville inte tro på något sådant. San Marco hade låtit hans söner omkomma utan orsak; detta var visst ingen riktig storm. Det ville han just se om detta skulle bli till något. Och han satte sig bredvid båten och väntade.

Då började det jämna skytäcke, som höljde himlen, att sönderslitas, och upp jagade stora ovädersmoln, svarta som krigsskepp, ur vilka piskande regn och hagel störtade ned över staden.

Nu kom också något, alldeles likt ett nytt hav, rusande in från Lido. O signore, det var inte de svanhalsade vågor, som ni har sett därute, de, som krökande den genomskinliga nacken skynda mot land, och sedan de obarmhärtigt ha bortstötts, flyta ut igen med det vita skumhåret utspritt över havsytan. Det var mörka vågor, som jagade varandra i raseri, och över vilkas toppar bittert saltskum piskades till dimma.

Vinden var nu så stark, att måsarna inte kunde

fortsätta sitt lugna kringsvävande, utan kastades skrikande ur sina banor. Snart såg Cecco dem mödosamt arbeta sig ut mot havet för att inte gripas av stormen och vräkas mot husväggarna. De hundratals duvorna på Markusplatsen flögo upp, smällande med vingarna, så att det dånade likt en ny storm, och gömde sig i kyrktakets vrår och vinklar.

Men det var inte blott fåglarna, som skrämdes av ovädret. Ett par gondoler hade redan slitits lösa och slängdes mot stranden, så att de voro nära att bräckas. Och nu kommo alla gondoljärer nedrusande för att bärga båtarna in i båthusen eller föra dem undan i småkanalerna. Sjömännen på de skepp, som lågo i hamnen, arbetade vid ankartågen för att fastgöra skutorna, så att de inte skulle drivas upp på land. De togo in tvätten, som torkade på relingen, skruvade ned den långa luvan i pannan och sågo sig om efter allt lösgods, som borde föras under däck. Utför Canal grande kom en hel fiskarflotta framstormande. Alla de fiskare från Lido och Malamocco, som hade sålt sina varor vid Rialto, voro på flykt för att hinna hem, innan stormen skulle bli för väldig.

Cecco skrattade, då han såg fiskarna stå böjda över åran och arbeta, som om de flydde för döden. Sågo de inte, att detta endast var en vindstöt? De kunde ha stannat i god ro och låtit venetianskorna handla upp alla deras bläckfiskar och krabbor.

Han drog visst inte sin båt under skjul, fast

stormen nu var våldsam nog för att en vanlig man skulle ha räknat med den. Tvättbroarna lyftes av vågorna och kastades upp på land, medan tvättkvinnorna skrikande flydde hemöver. Signorer, som vandrade omkring med bredskyggiga hattar, fingo dem avryckta och kastade i kanalerna, varur det var en stor glädje för gatpojkarna att fiska upp dem. Segel rycktes av masterna och fladdrade dånande genom luften, barn blåste omkull, och tvättkläderna, som hängde på streck i de trånga gränderna, flögo upp och föllo ned långt bort, alldeles söndertrasade.

Cecco skrattade åt stormen, som ännu höll på att leka med alla slags lätta ting. En storm, som jagade bort fåglar och gjorde odygd i gränderna som en pojke! Nu drog han likvisst in båten under ett brovalv, ty detta var en blåst, om vilken ingen kunde veta vart den skulle vända sitt okynne.

Mot kvällen började Cecco tycka, att det skulle ha känts skönt att vara ute på havet. Det skulle ha gått präktigt undan därute för en så god bris. Men i land var det mer ohyggligt. Här brakade skorstenar, båthusens tak reste sig på ända och välvdes i land. Taktegel regnade ned i kanalerna. Vinden slog i dörrar och fönsterluckor samt rusade in under palatsernas öppna loggior och bröt lös det utsirade bågverket.

Cecco höll sig tapper ännu, men han gick inte hem och lade sig. Han kunde inte föra hem båten, och då var det bättre att stanna och vakta honom.

Men då någon gick förbi honom och sade, att det var ett fruktansvärt väder, ville han inte medge det. Han hade prövat annat väder i sin ungdom.

»En storm,» sade han för sig själv, »skulle detta kunna kallas en storm? Och man skulle kanske mena, att den vidtog i samma ögonblick, som jag kastade zekinen åt San Marco. Som om han skulle kunna befalla över en riktig storm!»

Då natten kom, gjorde vinden och havet anlopp, så att Venedig skalv i sina grundvalar. Dogen Gradenigo och herrarna i Höga rådet begåvo sig i mörka natten in i San Marco för att bedja för staden. Fackelbärare gingo före dem, och lågorna fladdrade ut med vinden, så att de lågo flata som vimplar. Blåsten slet i dogens tunga brokadskrud, så att två män måste hålla den.

Cecco tyckte, att det var det märkvärdigaste han hade sett. Dogen Gradenigo själv gick till domen för ett sådant obetydligt blåsande! Vad skulle då människorna ha tagit sig till, om det hade kommit en riktig storm?

Vågorna slogo oupphörligt mot den pålade stranden. Det var nu i nattmörkret, som om vithövdade odjur hoppade upp ur djupet och med klor och tänder klängde sig fast i stolparna för att söka riva lös dem från stranden. Cecco tyckte sig höra deras arga fräsande, då de tumlade tillbaka. Men det började gå rysningar genom honom, då han oupphörligen såg dem komma upp igen och slita i pålverket.

Stormen föreföll honom långt förfärligare nu

under natten. Han hörde rop genomfara luften, som inte voro vindens, stundom kommo svarta moln drivande likasom en hel rad av svarta galärer. Det var, som om de ryckte an till stormning.

Han hörde då tydligt hur det talade ur ett par söndertrasade skyar, som gledo fram över hans huvud.

»Nu är det snart ute med Venedig,» sade det ur den ena skyn, »snart komma våra bröder, demonerna, och vräka omkull staden.»

»Jag fruktar, att San Marco inte låter det ske,» sade det ur den andra.

»San Marco har blivit slagen i pannan av en venetianare, så att han ligger maktlös och inte kan hjälpa någon,» sade den första.

Orden kommo, burna av stormen, ned till den gamle Cecco, och från den stunden låg han på knä och bad San Marco om nåd och förlåtelse.

Ty det var sant, som demonerna hade sagt. Den sköna ödrottningen var nära sin undergång. En venetianare hade hädat San Marco, och därför var det nära, att Venedig skulle sköljas bort av havet. Och det skulle inte mer ha givits några månskensfärder på dess hav och kanaler, och inga barcaroler skulle ha ljudit från dess svarta gondoler. Havet skulle ha gått fram över de guldblonda signororna, över de stolta palatsen och den gyllene domen.

Om ingen skyddade dessa slamöar, voro de dömda att förgås. Innan San Marco hade kommit

till Venedig, hade det ofta hänt, att stora stycken av dem hade sköljts bort av vågorna.

I första daggryningen började San Marco-kyrkans klockor att ringa. Människorna krälade fram till kyrkan, medan kläderna nästan sletos dem av kroppen.

Prästerna hade beslutat att gå ut mot stormen och havet. De öppnade huvudportarna till domen, och i en lång procession strömmade de ut ur kyrkan. Korset bars först, så kommo ljusbärarna, sist förde man San Marcos banér och den heliga hostian. Men stormen blev inte kuvad: det var tvärtom, som om den inte hade kunnat få något bättre att leka med. Den kastade omkull korsbäraren, släckte vaxljusen och vräkte baldakinen, som hölls över hostian, upp på dogepalatsets tak. Det var med knapp nöd, som man räddade San Marcos banér med det vingade lejonet från att föras bort genom luften.

Cecco såg allt detta och smög sig högt klagande ned till båten. Hela dagen låg han vid stranden, ofta överstänkt av vågorna och nära att ryckas ned i havet. Hela dagen var han fördjupad i oupphörliga böner till Gud och San Marco. Nu kände han, att det var på hans böner, som hela stadens öde hängde.

Många voro inte ute den dagen, men några kommo dock veklagande framåt rivan. Alla talade om den omätliga skada stormen gjorde. Man kunde se hur husen störtade in borta på Murano, det

var, som stode hela den låga ön under vatten, men också här på Rialto hade ett par hus ramlat.

Stormen fortfor hela dagen med samma häftighet. Mot aftonen samlades en stor skara människor på Marcusplatsen och Piazzettan, ehuru dessa nästan voro under vatten. De vågade inte stanna inne i husen, som stodo och skälvde på sina grundvalar.

Och med jämmern från dessa, som fruktade olyckan, blandade sig skrien från dem, som redan hade drabbats av den. Bostäder stodo under vatten, barn hade dränkts i sina vaggor. Åldringar och sjuka hade följt de instörtande husen ned i vågorna.

Cecco låg alltjämt och bad till San Marco. Ah, en ringa fiskares förbrytelse kunde dock inte räknas så noga! Inte kunde den helige vara vanmäktig för hans skull. San Marco skulle låta demonerna ta honom och hans båt. Han var inte värd bättre. Men inte hela staden! Gud förbarme sig, inte hela staden!

»Sönerna mina,» sade Cecco till San Marco, »vad bryr jag mig om sönerna mina, när det gäller Venedig? Jag skulle ge en son för varje taktegel, som håller på att blåsa i kanalen, om jag kunde hålla fast det för det priset. O, San Marco, varje den minsta sten av Venedig är lika mycket värd som en blomstrande son.»

Stundom såg han förfärliga ting. Det var en stor galär, som hade ryckt sig lös från förtöjningarna och nu kom drivande på land. Den gick rätt emot den pålade stranden och stötte an med

vädurshuvudet, som den bar i framstammen, som om den skulle ha borrat sig in i ett fiendeskepp. Stöt på stöt gav den, och anloppet var så förfärligt, att skeppet genast började rämna. Vågorna spelade in i det, rämnorna vidgade sig, och det stolta fartyget slets i stycken. Men under hela tiden såg man kaptenen och ett par av besättningen, som inte hade velat överge fartyget, klänga sig fast vid däcket och möta döden utan att göra något försök att undkomma.

Så kom den andra natten, och Ceccos böner fortforo att klappa på himmelens port. »Låt endast mig lida!» sade han. »San Marco, det är mer, än en man kan uthärda, att så här draga andra i olycka. Men sänd ditt lejon och döda mig, jag skall inte vika undan. Vad du vill, att jag skall giva för staden, det vill jag gärna offra.»

Bäst han sade detta, såg han bort mot Piazzettan, och det syntes honom, som om han inte mer kunde se Marcuslejonet på den ena granitkolonnen. Hade San Marco tillåtit, att hans lejon blåstes till marken? Den gamle Cecco grät. Han var nära att misströsta om Venedig.

Såsom han låg där, såg han syner och hörde röster hela tiden. Demonerna talade och väsnades omkring honom. Han hörde dem hur de fräste som vilda djur, då de hoppade upp mot strandpålningen. Men han frågade inte stort efter dem. Det värsta var med Venedig.

Då hörde han över sig slag av starka vingar, och hjärtat sjönk i kroppen på honom, det var

visst San Marcos lejon, som kom flygande. Det rörde sig hit och dit i luften, han såg det och såg det inte. Så tyckte han, att det steg ned på Riva degli Schiavoni, där han låg, och smög omkring där. Det var så, att han ville springa i havet av skräck, men han satt kvar på sin plats. Det var väl honom lejonet sökte. Kunde bara Venedig bli räddat, så ville han gärna låta San Marco hämna sig på honom.

Så kom lejonet smygande utefter marken som en katt. Han såg hur det kröp ihop till språng. Han lade märke till hur det slog ned vingarna och drog ihop de stora karbunkelögonen till två smala, glimmande springor.

Den gamle Cecco tänkte nog på att krypa ned i båten och sätta sig i säkerhet under brovalvet, men han bemannade sig och satt kvar.

I det ögonblicket stod helt plötsligen en hög och vördnadsvärd man bredvid honom.

»God kväll, Cecco,» sade mannen, »tag din båt och för mig över till San Giorgio Maggiore!»

»Ja,» sade den gamle fiskaren, »genast, herre.»

Han var som väckt ur en dröm. Lejonet var borta, och mannen här var ju någon, som kände honom, fast inte Cecco kunde minnas var han hade mött honom förr. Den gamle var rätt glad att få sällskap. Den förfärliga tyngd och olycka, som hade vilat över honom, sedan han hade kommit i fiendskap med helgonet, voro med ens alldeles borta. Men vad det angick att fara över till San Giorgio, så trodde han inte ett ögon-

blick, att det skulle lyckas. »Vi kunna nog inte en gång få ut båten,» sade han till sig själv.

Men mannen bredvid honom föreföll honom sådan, att han ville göra allt tänkbart för att tjäna honom, och det lyckades honom också att dra fram båten. Han hjälpte främlingen att stiga i och fattade åran.

Cecco skrattade åt sig själv. »Vad tänker du på? Lägg då åtminstone inte ut!» sade han. »Har du någonsin sett sådana vågor? Men säg honom då, att det inte står i mänsklig makt!»

Men han tyckte sig inte kunna säga främlingen, att det var omöjligt. Denne satt så lugn i båten, som om han skulle fara till Lido en sommarkväll. Och Cecco började ro ut mot San Giorgio Maggiore.

Det var ohyggligt, gång på gång blevo de översköljda av vågorna. »Ah, ropa efter den karlen,» sade Cecco halvhögt till sig själv, »ropa efter den karlen, som ger sig ut i sådant väder! Det är ju annars en klok, gammal fiskare, ropa efter honom!»

Nu steg båten uppför branta höjder och åkte ned utför djupa dalar. Skum slängde ned på Cecco från vågorna, som ilade förbi honom liksom skenande hästar, men han arbetade sig dock allt närmare San Giorgio.

»För vem är det du gör allt detta, vågar båt och liv?» sade han. »Du vet ju inte ens om han kan betala dig. Han ser inte ut som en herreman. Han är inte bättre klädd än du själv.»

Men sådant sade han blott för att hålla sig

vid gott mod och inte behöva blygas för sin medgörlighet. Han kände sig tvungen att göra allt, vad mannen i båten önskade.

»Men inte till San Giorgio åtminstone, din galning!» sade han. »Där ligger vinden på än värre än vid Rialto.»

I alla fall lade han till där och höll fast båten, medan främlingen gick i land.

Han tyckte det hade varit klokast då att lämna båten och smyga sig bort, men han gjorde det inte. Han skulle förr ha lidit döden än svikit den främmande.

Han såg denne gå upp på ön och in i kyrkan San Giorgio. Snart därpå kom han tillbaka i sällskap med en järnklädd riddare.

»Ro oss nu ut till San Nicolo in Lido!» sade främlingen.

»Ah, javisst,» tänkte Cecco, »varför inte till Lido?» Då det hade varit dödsvånda att fara det stycket till San Giorgio, så varför skulle de inte göra färden ut till Lido?

Och Cecco blev förfärad för sig själv, därför att han åtlöd främlingen så in i döden, ty han styrde verkligen bort mot Lido.

Nu då de voro två i båten, hade han än tyngre arbete. Han visste alls inte hur han skulle stå ut. »Du hade dock många år än kvar att leva,» sade han förebrående till sig själv.

Men det besynnerliga var, att han ändå inte var sorgsen. Han sörjde varken över sönerna eller något annat. Och så var han stolt över

att han kunde arbeta sig fram. »Han vet att föra sin åra, den gamle Cecco,» sade han till sig själv.

De lade till vid Lido, och de båda främlingarna gingo i land. De gingo upp mot San Nicolo in Lido och kommo snart tillbaka med en gammal biskop, klädd i kåpa och stola, med kräckla i hand och mitra på huvudet.

»Ro nu ut på öppna havet!» sade den förste främlingen.

Det ryste i den gamle Cecco. Skulle han ro ut på havet, där sönerna hade förgåtts? Nu sade han inte mer ett skämtsamt ord till sig själv. Han tänkte inte heller så mycket på stormen som på den fasa det låg i att fara dit ut till sönernas grav.

När han nu rodde ditåt, kände han, att han gav mer än livet för den främmande.

De tre männen sutto tysta i båten, som om de voro väl på sin vakt. Cecco såg dem luta sig framåt och speja in i mörkret. De hade nu nått havsporten vid Lido, och det stora, stormvräkta havet låg framför dem.

Det liksom snyftade inne i Cecco. Han tänkte på att här, i dessa vågor, rullade de två liken omkring. Han stirrade ned i vattnet efter ett par välkända ansikten. Men det gick framåt i alla fall. Cecco lät inte kuva sig.

Då reste sig plötsligen de tre männen i båten, och Cecco sjönk på knä, ehuru han alltjämt höll fast i åran. Ett stort skepp kom styrande rätt på dem.

Det var dock svårt för Cecco att se om det

var ett skepp eller blott en drivande dimma. Seglen voro stora, som spända mot himlens fyra hörn, och skrovet var väldigt, men det var som byggt av lättare havsdis. Han tyckte sig se en besättning av demoner ombord och höra dess rop, men demonerna voro som ett hopat mörker, och ropen voro som stormens rytande.

I alla fall var det alltför förfärligt att se skeppet komma rätt över dem, och Cecco slöt ögonen.

Då måtte de tre i båten ha avvärjt stöten, ty båten blev inte överseglad. Då Cecco såg upp, var skeppet statt på flykt utåt havet, och höga klagoskrik genomträngde natten.

Han reste sig darrande för att ro vidare, fast han kände sig så trött, att han knappt kunde föra åran. Men då var det med ens slut på all fara. Stormen var avstannad, och vågorna lade sig snabbt till ro.

»För oss nu hem till Venedig!» sade främlingen till fiskaren.

Cecco förde båten till Lido, där biskopen steg ur, och till San Giorgio, där riddaren lämnade dem. Den förste mäktige främlingen följde honom ända till Rialto.

Då de hade stigit i land vid Riva degli Schiavoni, sade han till fiskaren:

»Så snart det dagas, skall du gå till dogen och säga honom vad du har sett i natt. Säg honom, att San Marco och San Giorgio och San Nicolo i natt hava kämpat med demonerna, som ville förstöra Venedig, och fördrivit dem.»

»Ja, herre,» sade fiskaren, »jag skall berätta allt. Men hur skall jag kunna tala så, att jag blir trodd av dogen?»

Då räckte San Marco honom en ring med en förunderligt strålande ädelsten.

»Visa denna för dogen,» sade han, »så förstår han, att du för bud från mig! Han känner min ring.»

Fiskaren tog ringen och kysste den vördnadsfullt.

»Än vidare skall du säga dogen,» sade den helige, »att jag ger denna ring som en underpant på att jag aldrig skall övergiva Venedig. Även då den siste dogen har flyttat bort ur Palazzo ducale, skall jag upprätthålla Venedig. Även om Venedig förlorar österns öar och herraväldet över havet och ingen doge mer drager ut på Bucentauren, så skall jag bevara staden skön och strålande. Alltid skall den vara rik och älskad, alltid besjungen och prisad, alltid ljuvlig för människor att leva i. Säg detta, Cecco, och dogen skall inte övergiva dig på dina gamla dagar.»

Så försvann aposteln, och kort efteråt steg solen upp över havsporten vid Torcello. Med de första härliga strålarna kastade den ett rosenskimmer över det vita Venedig och det mångskiftande havet. Röda strålade kyrkorna San Giorgio och San Marco och hela den palatsprydda stranden. Och i den vackra morgonen kommo strålande venetianskor ut på loggiorna och logo mot dagen.

Åter var Venedig den sköna gudinnan, som tronar över vågen i den rosigt glittrande snäckan. Skön, som aldrig förr, redde hon ut sitt guldhår och axlade purpurmanteln för att möta en av sina sällaste dagar. Ty ett rus av lycka uppfyllde henne, då fiskaren frambar ringen till dogen, och hon erfor hur helgonet nu och för all framtid höll sin skyddande hand över henne.

SANTA CATERINA
AV SIENA

DET ÄR i Santa Caterinas gamla hus i Siena en dag i slutet av april under den veckan, då hennes fest firas. Det är i det gamla huset vid färgarnas gata, i huset med den vackra loggian och med de många små kamrarna, som nu äro inredda till kapell och bönrum, och dit människorna komma med buketter av vita liljor, och där det doftar av rökelse och violer.

Och då man går där, tänker man: »Det är alldeles, som om den lilla Caterina skulle vara död helt nyligen, alldeles så, som om alla de, som gå ut och in i hennes hem i dag, skulle ha sett och känt henne.»

Men egentligen kan man inte tro, att hon är död, ty då skulle det vara mer sorg och gråt och inte bara en stilla saknad, såsom det nu är. Snarare är det, som om en älskad dotter hade blivit gift helt nyss och dragit bort från fädernehemmet.

Se nu bara på de närmaste husen! De gamla murarna äro klädda till fest. Och i hennes eget hem hänga blomstergirlander under portiken och

loggian, där ligga gröna löv på trappa och tröskel, och i rummen doftar det från stora blomsterbuketter.

Och alls inte kan man tro, att hon har varit död i femhundra år. Det är mycket mera likt, att hon har firat sitt bröllop och dragit bort till ett land, därifrån hon sent eller aldrig kan vända åter. Är det inte idel röda borddukar och röda täcken och röda sidenbanér, som kläda husen, äro inte de största och rödaste pappersrosor instuckna i den mörka järneksgirlanden, och schabraken över dörrar och fönster äro de inte röda med guldfransar? Kan något vara gladare?

Och märk nu hur inne i huset gamla kvinnor gå och betrakta hennes små tillhörigheter! Det är, som om de skulle ha sett henne bära just den slöjan och den tagelskjortan. De bese rummet, där hon bodde, och peka på liggplatsen och brevbuntarna. Och de berätta hur hon först inte alls kunde lära sig skriva, men så kom det över henne alldeles plötsligen, att hon kunde — alldeles utan lärdom. Och se bara vilken god och redig stil! — Så visa de på den lilla flaskan hon brukade bära vid bältet för att alltid ha en smula droppar till hands, om hon skulle möta en sjuk. Och de läsa en välsignelse över den gamla nattlampan, som hon bar i handen, då hon kom och såg till de sjuka under lidandets nätter. Det är alldeles, som ville de säga: »Gud, Gud, att hon nu är borta, den lilla Caterina Benincasa, att hon aldrig mer skall komma och se om oss gamla!»

Och de kyssa hennes porträtt och bryta blommor ur buketterna och gömma hos sig som minne.

Det ser just så ut, som om de kvarvarande i hemmet för längesedan hade berett sig på skilsmässan och försökt göra allt möjligt för att bevara minnet av den bortdragna riktigt levande. Se där på väggen, där är hon målad, där är hela hennes lilla historia, uppsamlad drag för drag! Där är hon, då hon klippte av sig det långa, vackra håret, för att ingen man skulle kunna älska henne, ty hon ville alls inte gifta sig. Oj, oj, vad smälek hon fick lida för den saken! Det är förfärligt att tänka på hur hennes mor pinade henne och behandlade henne som en tjänstepiga och lät henne sova på stengolvet i förstugan och inte ville ge henne mat, bara därför att hon envisades med det håret. Men vad skulle hon göra, hon, som ingen annan brudgum ville ha än Kristus, då de ständigt ville gifta bort henne? — Och där är hon, då hon låg på knä och bad och hennes far kom in i rummet, utan att hon visste det, samt såg en skön, vit duva sväva över hennes huvud, så länge bönen varade. Och där är hon om julnatten, då hon hade smugit sig bort till madonnans altare för att riktigt fröjda sig över Guds sons födelse. Och då den vackra madonnan böjde sig ner från tavlan och räckte henne barnet, för att hon skulle få hålla det på sina armar för ett ögonblick. Å, en sådant vällust det då var över henne!

Gud, ja, man behöver alls inte säga, att hon

är död, den lilla Caterina Benincasa. Man kan helt enkelt säga, att hon är dragen bort med sin brudgum.

Därhemma skall man aldrig glömma hennes fromma vägar och vanor. Där komma alla Sienas fattiga och klappa på porten, eftersom de veta, att detta är den lilla jungfruns bröllopsdag. Och där finnas stora högar av bröd färdiga för dem, som om hon ännu vore kvar i hemmet. De få korgar och fickor fulla. Hon skulle inte ha kunnat sända bort dem mer tungt lastade, om hon hade varit där själv.

Det är en sådan saknad efter den bortdragna, att man knappast förstår hur brudgummen hade hjärta att föra bort henne.

Inne i de små kapellen, som äro inrättade i varje vrå av huset, läsas mässor hela dagen, och man åkallar bruden och sjunger hymner till henne.

»Heliga Caterina,» säga de, »på denna din dödsdag, som är din himmelska bröllopsdag: Bed för oss!

»Heliga Caterina, du, som ingen annan kärlek hade än Kristus, du, som i livet var hans trolovade brud och i döden mottogs av honom i paradiset: Bed för oss!

»Heliga Caterina, du strålande himlabrud, du allra lycksaligaste jungfru, du, som Guds moder upphöjde till sonens sida, du, som på denna dag av änglar har burits till härlighetens rike: Bed för oss!»

Det är underligt hur man kommer till att älska henne, hur hemmet och tavlorna och de

gamlas och fattigas kärlek göra henne levande. Och man börjar grubbla över henne, hurudan hon verkligen var, om hon bara var ett helgon, bara en himlabrud, om det är sant detta, att hon var ur stånd att älska någon annan än Kristus. Och då kommer en gammal historia, som har värmt ens hjärta för längesedan, uppdykande ur minnet. Först är den alldeles obestämd och formlös, men medan man sitter kvar under loggian i det festsmyckade hemmet och ser de fattiga vandra bort med sina fyllda korgar och hör det dova mumlandet från kapellen, blir den allt tydligare och står med ens alldeles klar för tanken.

Nicola Tungo var en ung adelsman från Perugia, som ofta kom till Siena för kapplöpningarnas skull. Han märkte snart vilken usel styrelse Siena hade och sade ofta både på samkvämen hos de stora, och under det han satt och drack på värdshusen, att Siena borde resa sig mot signorian och skaffa sig andra styresmän.

Den dåvarande signorian hade inte varit vid makten mer än ett halvt år, den var inte mycket säker på sin ställning och tyckte inte om, att perugiern uppretade folket. För att få ett raskt slut på saken lät den fängsla honom, och efter ett kort förhör blev han dömd till döden. Han insattes i en fångcell i Palazzo publico, medan allt förbereddes till halshuggningen, som skulle försiggå nästa morgon på torget.

Det föll den unge mannen underligt före till

en början. I morgon skulle han således inte mer få bära den gröna sammetskappan och den sköna värjan, han skulle inte få gå ut på gatan i sin strutsfjädersbarett och dra till sig de unga jungfrurnas blickar. Och det stod för honom som en smärtsam tomhet, att han inte skulle få rida den nya hästen, som han köpte i går och bara hade prövat en enda gång.

Plötsligen kallade han på fångvaktaren och bad honom gå och säga herrarna i signorian, att han omöjligen kunde låta döda sig. Han hade inte tid. Han hade för mycket att göra. Livet kunde inte undvara honom. Hans far var gammal, och han var ju ende sonen, det var han, som skulle fortsätta ätten. Det var han, som skulle gifta bort systrarna, han, som skulle bygga det nya palatset, han, som skulle plantera den nya vingården.

Han var en ståtlig ung man, han visste inte vad sjukdom var, hade ingenting annat än liv i ådrorna. Håret var mörkt och kinderna voro rosiga. Han kunde inte begripa, att han skulle dö.

När han tänkte på att man tog honom bort från lek och dans och karneval och från kapplöpningen nästa söndag och från serenaden, som han ville giva den sköna Giulietta Lombardi, så blev han rasande ond och vredgades på rådsherrarna, såsom man vredgas på tjuvar och rövare. De skurkarna, de skurkarna, de ville taga ifrån honom livet!

Men ju mer tiden gick, ju vidare blev hans saknad. Han saknade luft och vatten och himmel

och jord. Han tänkte, att han ville vara en tiggare vid vägen, han ville vara sjuk, hungra och frysa, bara han fick leva.

Han önskade, att allt skulle dö med honom, att ingenting funnes kvar efter honom. Det hade varit en stor tröst.

Men att nästa dag och alla dagar folk skulle komma på torget och handla, att kvinnorna skulle hämta vatten vid brunnen och barn löpa på gatan och han inte se det, det kunde han inte uthärda. Han avundades inte bara dem, som kunde ståta och festa och voro lyckliga. Han avundades lika mycket den eländigaste krympling. Vad han ville, var endast och allenast livet.

Så kommo präster och munkar till honom.

Han blev nästan glad, ty nu hade han någon att vända sin vrede emot. Han lät dem först tala litet, det roade honom att höra vad de ville säga till en så förorättad man, men då de sade honom, att han skulle glädja sig åt att det tilläts honom att i sin blomstrande ungdom utträda ur livet och vinna himmelens salighet, for han upp och utgöt sin vrede över dem. Han hånade Gud och himmelens fröjder, han behövde dem inte. Han ville livet och jorden och flärden och lustan. Han ångrade var dag, som han inte hade vältrat sig i jordisk fröjd. Han ångrade varje gång han hade motstått en frestelse. Vad behövde Gud bekymra sig om honom? Han hade ingen längtan efter hans himmel.

Då prästerna fortsatte att tala, tog han en av

dem för bröstet och skulle ha dödat honom, om inte fångknekten hade kastat sig emellan. De läto nu binda honom och stoppade till hans mun och predikade för honom, men så snart han fick tala, rasade han som förut. De arbetade med honom i timmar, men de sågo, att intet hjälpte.

När de voro alldeles utan annan råd, var det en av dem, som föreslog, att man skulle sända efter den unga Caterina Benincasa, som hade visat sig ha stor makt att böja trotsiga sinnen.

Då perugiern hörde namnet, höll han upp mitt i ordströmmen. I sanning, det behagade honom. Det var något helt annat att få en ung och skön jungfru att göra med. »Skicka mig hit jungfrun!» sade han.

Han visste, att hon var en ung färgardotter, som färdades ensam ute i gränder och gator och predikade. Somliga höllo henne för vansinnig, andra berättade, att hon såg i syne. För honom var hon alltid ett bättre sällskap än dessa smutsiga munkar, som bragte honom från vettet.

Så gingo munkarna sin väg, och han blev lämnad ensam. Kort efter öppnades dörren på nytt, men om den efterskickade nu hade kommit in, måtte hon ha gått med mycket lätta steg, ty han hörde intet. Han låg på golvet, såsom han hade kastat sig i sin stora vrede, och han var för trött att resa sig eller göra en rörelse eller ens se upp. Han hade armarna hopsnörda med rep, som skuro djupt in i köttet.

Så kände han, att någon började lossa dessa rep, en varm hand snuddade vid hans arm, och han såg upp. Bredvid honom låg en liten varelse i vit dominikanerdräkt, med huvud och hals så invirade i vita slöjor, att det syntes jämnt så mycket av hennes ansikte som av en riddares, då han bär hjälm och har visiret uppslaget.

Hon såg alls inte så from ut, hon var nog lätt retad. Han hörde, att hon mumlade något om fångknektarna, som hade dragit till repen. Det var, som skulle hon inte vara kommen att sörja för annat än de knutarna. Hon var bara upptagen av att lossa dem utan att göra honom illa. Till sist måste hon bita i dem, och då gick det. Hon lindade upp repet med lätta rörelser, tog så den lilla flaskan hon bar vid bältet och dröp ett par droppar därur på det avgnagda skinnet.

Han låg och såg på henne hela tiden, men hon hade inte mött hans blick, tycktes bara tänka på det, som hon hade för händer. Det var, som om ingenting kunde vara så långt från hennes tanke, som att hon var där för att bereda honom till döden.

Han var nu så trött av sin upphetsning och på samma gång så lugnad av hennes närvaro, att han endast sade:

»Jag tror jag vill sova.»

»Det är stor skam, att de inte ha bragt dig någon halm,» sade hon.

Hon såg sig rådvill omkring ett ögonblick, sedan kom hon och satte sig på golvet bakom honom

och lade upp hans huvud i sitt knä. »Har du det bättre nu?» sade hon.

Aldrig i hela sitt liv hade han känt sig så lugn.

Men sova kunde han dock inte, utan låg och såg upp i hennes ansikte, som var gulvitt och genomskinligt. Sådana ögon hade han aldrig förr sett. De sågo ständigt långt, långt bort, blickade in i en annan värld, allt under det hon satt alldeles orörlig för att inte störa hans sömn. »Du sover inte, Nicola Tungo,» sade hon och såg orolig ut.

»Jag kan inte sova,» svarade han, »därför att jag ligger och undrar över vem du är.»

»Jag är dotter till Luca Benincasa, färgaren, och hans hustru, Lapa,» sade hon. »Vårt hus ligger i dalsänkan under dominikanerklostret.»

»Jag vet,» sade han, »och jag vet också, att du går och predikar på gatorna. Och att du har tagit nunnedräkt och avgett kyskhetslöfte, det vet jag. Men jag vet ändå inte vem du är.»

Hon vände bort huvudet något litet. Så sade hon viskande, liksom en, som bekänner sin första kärlek:

»Jag är Kristi brud.»

Han skrattade inte; i dess ställe kände han ett sting i hjärtat alldeles som av svartsjuka. »Ah Kristus!» sade han, som om hon hade kastat bort sig.

Hon hörde, att det låg förakt i tonen, men hon tog det, som om han menade, att hon hade varit förmäten.

»Jag förstår det inte själv,» sade hon, »men det är så.»

»Det är en inbillning eller en dröm,» sade han.

Hon vände ansiktet mot honom. Det lyste skärt av blodet, som hade stigit upp bakom den genomskinliga hyn. Han tyckte med ens, att hon var vacker som en blomma, och han fick henne kär. Hon rörde läpparna som för att tala, men det kom inte ett ljud över dem.

»Hur skall jag kunna tro det?» sade han envist.

»Är det dig inte nog, att jag är hos dig i fängelset?» frågade hon med höjd röst. »Är det glädje för en ungmö som jag att gå till dig och andra brottslingar i deras skumma fängelsehålor, som jag gör, och vara ett bespottelsens tecken? Behöver jag inte sova som andra, och dock måste jag stå upp varje natt och gå till hospitalens sjuka? Har jag inte fruktan som andra? Men jag måste gå till de högförnäma herrarna på deras slott och tala dem till rätta. Jag måste gå till de pestsmittade, jag måste se all last och all synd. När såg du annars en jungfru göra allt detta? Men jag måste.»

»Å, stackare!» sade han och strök sakta över hennes hand. »Stackare!»

»För jag är inte djärvare eller klokare eller starkare än någon annan,» sade hon. »Det är lika svårt för mig att göra sådant som för alla andra jungfrur. Du ser det ju. Är jag inte hitkommen för att tala med dig om din själ, men jag har alls inte vetat vad jag skulle säga dig.»

Det var märkligt hur ogärna han ville låta

övertyga sig. »Du kan ändå ta miste,» sade han. »Hur vet du, att du kan kalla dig Kristi brud?»

Hennes stämma började skälva, och det var, som skulle hon slita hjärtat ur sitt bröst, då hon svarade:

»Det började tidigt med mig, du, jag var inte mera än sex år. Då gick jag en afton med min bror på ängen nedom dominikanernas kyrka, och just då jag höjde mina ögon mot kyrkan, såg jag Kristus sitta på en tron, omgiven av all makt och härlighet. Han var klädd i lysande kläder som den helige fadern i Rom, hans huvud var omgivet av ett paradisiskt ljus, och omkring honom stodo Pietro, Paolo och Giovanni evangelista. Och medan jag betraktade honom, inträngde i mitt hjärta en sådan kärlek och helig vällust, att jag knappt kunde uthärda. Han lyfte handen och välsignade mig, och jag sjönk ned och var så borttagen av lycka, att min bror tog mig i armen och skakade mig. — Allt sedan dess, Nicola Tungo, har jag hållit Jesus kär som min brudgum.»

Han invände åter: »Du var ett barn då. Du hade somnat på ängen och drömt.»

»Drömt,» upprepade hon, »skulle jag ha drömt alla de gånger jag har sett honom? Skulle det vara en dröm, då han kom till mig i kyrkan i en tiggares skepnad och bad om en allmosa? Då var jag dock fullt vaken. Och skulle jag bara för en dröms skull ha kunnat gå igenom så mycket lidande, som jag fick möta som ung jungfru, därför att jag inte ville gifta mig?»

Nicola envisades ännu, därför att han alls inte kunde tåla, att hon gick och bar på en annan kärlek. »Men om du än älskar Kristus, jungfru, hur vet du, att han älskar dig?»

Hon log sitt gladaste leende och slog ihop händerna som ett barn. »Du skall få höra, du skall få höra,» sade hon. »Nu skall jag säga dig det allra viktigaste. Det var en natt i fastlagen. Det var sedan jag hade fått fred med föräldrarna och fått deras tillåtelse att avlägga kyskhetslöfte och kläda mig i nunnedräkt, fast jag alltjämt bodde i deras hem. Och det var natt, som jag har sagt dig, men det var den sista i karnevalen, så att alla gjorde natt till dag. Det var fest på alla gator, balkonger voro uthängda som burar på de stora palatsernas väggar, de voro klädda med sidendukar och fanor och alldeles fyllda med ädla damer. Jag såg all deras skönhet i skenet av de röda, rykande facklorna, som sutto i bronshållarna rad efter rad ända upp till takåsen. Men på de krokiga gatorna kommo de körande med vagnar och bärande med gyllene torn, och alla gudar och gudinnor och alla dygder och skönheter drogo fram i långa tåg. Men däremellan var ett lekande med masker och en lustighet, så att du aldrig, herre, har varit med om något gladare. Och jag flydde in i min kammare, men jag hörde dock skrattet från gatan, och aldrig har jag hört människor skratta så. Det var så ljuvt och klingande, att hela världen ville skratta med, och där sjöngos visor, som säkert voro onda, men de ljödo så oskyldiga och förde med sig sådan

glädje, att hjärtat skälvde. Så att mittunder bönen måste jag fråga mig varför jag inte var med därute, och det drog och lockade mig, som om jag hade varit bunden i släp efter en skenande häst. Men aldrig förr har jag så bett Kristus, att han skulle visa mig vad hans vilja var med mig. Och då upphörde allt larm med ens. Det blev en stor underbar stillhet omkring mig, och jag såg en grön äng, där Guds moder satt ibland blommor, och i hennes knä låg Jesusbarnet och lekte med liljor. Men jag skyndade fram med stor glädje och lade mig på knä för barnet och var med ens full av frid och ro, och då satte det heliga barnet en ring på mitt finger och sade till mig: 'Vet det, Caterina, att i dag firar jag med dig min trolovelsefest och binder dig vid mig med den starkaste tro'.»

»O, Caterina!»

Den unge perugiern hade vänt sig på golvet, så att han nu kunde borra ned ansiktet i hennes knä. Det var, som om han inte uthärdade att se hur hon strålade, medan hon talade, och huru ögonen blevo som klart skinande stjärnor. Det gick rysningar av smärta genom hans kropp.

Ty medan hon talade, hade en stor sorg uppkommit inom honom. Den lilla jungfrun, den lilla, vita jungfrun skulle han aldrig vinna. Hennes kärlek var en annans, kunde aldrig bli hans. Det var inte ens lönt att säga henne, att han höll henne kär. Men han led, hela hans varelse skälvde av kärlekskval. Hur skulle han kunna leva utan

henne? Då blev det nästan som en tröst för honom att tänka, att han var dömd till döden. Han skulle inte behöva leva för att sakna henne.

Så drog den lilla kvinnan bakom honom en djup suck och vände tillbaka från himmelens fröjder för att tänka på de stackars människorna. »Jag glömmer att tala med dig om din själ,» sade hon.

Då tänkte han: »Se den bördan kan jag dock lätta för henne.»

»Syster Caterina,» sade han, »jag vet inte vad himmelsk tröst, som är fallen över mig. I Guds namn! Jag vill förbereda mig till döden. Du kan låta kalla präster och munkar, och jag skall bikta för dem. Men en sak måste du lova mig, innan du går. Du skall komma till mig i morgon, då jag skall dö, och hålla mitt huvud mellan dina händer, såsom du gör nu.»

Då han sade detta, intogs hon av en sådan glädje, att hon började gråta. »Nicola Tungo, vad du är lycklig!» sade hon. »Du kommer före mig till paradiset.» Och hon började sakta smeka honom över håret.

Han sade åter: »Du kommer ju till mig i morgon på torget? Kanske jag annars blir rädd. Kanske jag inte kan dö med ståndaktighet. Men om du är där, skall jag endast erfara glädje, och all fruktan skall vika ifrån mig.»

»Jag ser dig inte mer som en arm människa,» sade hon, »utan som en himmelens invånare. Jag tycker, att du strålar av ljus och är omsvävad av rökelse. Det strömmar salighet över till mig

från dig, som så snart får möta den älskade brudgummen. Var viss om, att jag skall komma och se dig dö!»

Därpå förde hon honom till bikt och nattvard. Han gick igenom det som en sovande, all dödsfruktan och livssaknad voro borta från honom. Han längtade till morgonen, då han åter skulle få se henne, tänkte blott på henne och på den kärlek han hade fattat för henne. Det syntes honom nu en helt ringa sak att dö mot den smärtan, att hon aldrig skulle älska honom.

Den unga jungfrun sov inte mycket på den natten, och tidigt på morgonen var hon på avrättsplatsen för att invänta honom. Hon anropade oupphörligen Jesu moder, Maria, och den heliga Caterina av Egypten, jungfru och martyr, att de skulle rädda hans själ. Oupphörligen sade hon: »Jag vill, att han skall bli frälst, jag vill, jag vill.» Men hon var rädd, att hennes böner skulle bliva fruktlösa, ty hon erfor inte mer någon sådan hänförelse, som hade varit över henne förra aftonen, hon kände bara en oändlig medömkan med honom, som skulle dö. Det var bara smärta och sorg över henne.

Torget fylldes så småningom av människor. Knektar marscherade upp, bödlarna kommo, det var stoj och tal runtom, men hon märkte och hörde intet. Hon var, som om hon hade varit alldeles ensam.

Då han kom, var det på samma sätt med honom. Han hade inte en tanke på alla de andra,

utan såg blott henne. Men då han vid första blicken såg hur hennes ansikte var upplöst av sorg, strålade han upp och blev nästan glad.

Han ropade högt till henne: »I natt har du inte sovit, jungfru.»

»Nej,» sade hon, »jag har vakat i bön för dig, men nu är jag i förtvivlan, ty mina böner ha ingen kraft.»

Han lade sig ned vid stupstocken, och hon låg på knä därframför för att kunna hålla hans huvud mellan sina händer.

»Nu skall jag fara att möta din brudgum, Caterina.»

Hon snyftade allt djupare. »Jag kan så dåligt trösta dig,» sade hon.

Han såg på henne med ett underbart leende. »Dina tårar äro min bästa tröst.»

Bödeln stod bredvid dem med draget svärd, men hon vinkade honom tillbaka för att få tala ännu några ord med den dömde.

»Innan du var kommen,» sade hon, »lade jag mig ner på denna stupstock för att pröva om jag kunde uthärda det. Och då kände jag, att jag ännu bar fasa för döden, att jag inte älskar Jesus nog för att vilja dö i denna stund. Och jag vill inte heller, att du skall dö, och mina böner ha ingen kraft.»

Då hon hade sagt detta, tänkte han: »Om jag hade fått leva, skulle jag ändå ha vunnit henne.» Och han var glad, att han skulle dö, innan han

hade hunnit draga ned den strålande himlabruden till jorden.

Men då han hade lagt huvudet i hennes händer, kom till dem båda en stor tröst. »Nicola Tungo,» sade hon. »Jag ser himmelen öppna sig. Änglarna sväva ned för att mottaga din själ.»

Det drog ett förvånat leende över hans ansikte. Skulle det han hade gjort för hennes skull vara värt himmelen? Han lyfte sina ögon för att se vad hon såg. I detsamma föll bödelyxan.

Men hon såg änglarna sväva allt längre och längre ned, såg dem upplyfta hans själ, såg dem föra den till himmelen.

— — —

Det förefaller med ens så naturligt, att hon har levat alla dessa femhundra år. Hur skulle man kunna glömma den lilla, blida jungfrun, det stora, älskande hjärtat? Det måste åter och åter sjungas till hennes ära, såsom det sjunges inne i de små kapellen:

Pia mater et humilis,
Naturæ memor fragilis,
In hujus vitæ fluctibus
Nos rege tuis precibus.
Quem vidi, quem amavi,
In quem credidi, quem dilexi,
Ora pro nobis!
Ut digni efficiamur promessionibus Christi
Santa Caterina, ora pro nobis!

DE SJU DÖDS-SYNDERNA

DEN LEDE FRESTAREN ville driva spott och spe med en vis munk. Han klädde sig därför i en vid kappa och en stor, slokig hatt, så att ingen skulle känna honom, och begav sig till den gamle, där han satt i biktstolen i domkyrkan och väntade på sina biktbarn.

»Vördige fader,» sade den lede fienden, »jag är en åkerbrukare och en åkerbrukares son. Jag stiger upp med solen och glömmer aldrig att läsa min morgonbön, sedan arbetar jag hela dagen ute på fältet. Min föda är bröd och mjölk, och då jag vill göra mig glad med mina vänner, undfägnar jag dem med honung och frukt. Jag är mina gamla föräldrars enda stöd. Jag har ingen hustru, och jag längtar inte efter kvinnor. Jag går flitigt i kyrkan, och jag ger tionde av allt jag äger. Vördige fader, du har hört min bikt. Vill du nu ge mig avlösning?»

»Min son,» sade munken, »du är den frommaste man jag har känt. Jag vill gärna ge dig avlösning. Låt mig blott först berätta dig vad som

för kort tid sedan tilldrog sig här på orten! Det skall glädja dig, ty du skall få höra om många berömliga gärningar, och dock skall du kunna säga dig, att de, som ha utfört dem, voro arma syndare i jämförelse med dig.»

»Fader, du frestar till högmod,» sade frestaren.

»Bevare mig Gud för så stor synd!» svarade munken. »Då du har hört min berättelse, skall du tänka annorlunda.»

Och han förtalde: »Den stolte riddersmannen, som äger det stora bergslottet på andra sidan floden, beslöt en dag att gifta bort sin dotter med en rik och mäktig man, som hade henne mycket kär. Men det var jungfrun ganska mycket emot, ty hon hade redan lovat bort sin tro till en annan.

Så skrev jungfrun ett brev till sin hjärtans kär och berättade honom hur hon av sin fader tvingades att tillhöra en annan. »Därför bjuder jag dig många tusende farväl,» skrev hon till honom, »och ber dig, att du inte kommer dig själv till någon skada för min skull, ty jag är dig trogen i mitt hjärta.»

Men riddaren, hennes fader, tog brevet från budbäraren och förstörde det lönnligen.

Så kom jungfruns bröllopsdag, och hon hälsade den med många tårar. Men i kyrkan grät hon inte, utan sorgen satte sig fast i hennes anletsdrag och förstenade dem. Och alla människor i kyrkan gräto över henne.

Riddaren, hennes fader, såg också hur sorgen hade förstenat hennes ansikte. Då förfärades han

över sin gärning. Och då de kommo hem från kyrkan, kallade han sin dotter in i sin lönnkammare och sade: »Kära, jag har handlat orätt mot dig.» Och ehuru han var en stolt man, föll han på knä för henne och bekände, att han hade begått en neslig handling och tagit hennes brev. Ty han hade fruktat, att hennes älskade skulle ha kommit ridande med sina svenner och fört bort bruden med våld, om han hade vetat om bröllopet.

Hon sade till honom: »Det må vara din undskyllan, fader, att du inte vet vad nöd du har vållat.» Och hon gick ut på höganloftsbron.

Där kom brudgummen ut till henne. »Kära, varför står en sådan sorg tecknad på ditt ansikte?» sade han.

Då svarade bruden: »Därför att jag har en hjärtans kär, som jag har svurit att aldrig någonsin övergiva.»

Men han sade: »Var inte bedrövad för att du har blivit min hustru! Jag har så stor kärlek till dig, att jag tror ingen kunde göra dig lyckligare, än jag skall göra.»

»Så tänka alla, som älska,» sade hon endast.

»Säg blott vad jag skall göra för att driva bort sorgen ur ditt anlete,» sade han, »och jag skall visa dig, att jag talar sant.»

Då tog bruden mod till sig och tänkte: »Jag vill säga det, törhända att Gud beveker hans hjärta.» Och hon talade om för honom, att hon och hennes älskade hade svurit varandra den eden, att den, som blev sviken av den andre, skulle döda sig på

dennes bröllopsdag. »Så att i dag dödar sig min älskade,» sade bruden. Och hon sjönk samman i sin eländighet och låg tiggande vid brudgummens fötter. »Låt mig gå till honom, innan han hinner att göra det!»

Då var det en sådan makt i kvinnans sorg, att fastän hennes man tänkte: »Låter jag henne gå till den, som älskar henne, så ser jag henne aldrig mer», så besegrade han sig själv och sade: »Du må göra, som dig synes.»

Då stod hon upp och tackade honom under tårar. Därpå gick hon in i salen till bröllopsgästerna, som stodo vid sina platser utmed de dukade borden och ivrigt väntade på måltiden, ty de voro mycket hungriga efter den långa ritten och den långa mässan.

»Gode herrar och fruar,» sade bruden till dem, »jag måste säga er, att jag med min mans tillåtelse denna kväll går bort till min käraste. Ty han ämnar döda sig denna dag, därför att jag är honom otrogen. Nu vill jag gå och säga honom, att jag har blivit tvingad. Undren inte därpå, att jag går själv, ty i sådant ärende kan man inte finna brev eller bud, som är säkert nog. Men eder ber jag: äten, dricken och varen lustiga, medan jag är borta! Ty jag kommer åter, då jag har räddat min kärastes liv.»

Men alla bordsgästerna gräto, då hon förtalde om den sorg, som hotade henne, och svarade henne: »Ingalunda vilja vi äta och dricka, medan du har sådan sorg. Gå du, och då du kommer

åter, skola vi börja måltiden.» Och de gingo bort från borden.

Då bruden gick över borggården, var det stort larm borta vid stekarehuset. Ty en småsven hade skyndat till köksmästaren och ropat till honom, att måltiden inte skulle äga rum på flera timmar. Och köksmästaren hade bedrövats vid tanken på sina stekar och rätter, som nu skulle fördärvas. Ett lispund smör kastade han i elden, och en korg ägg krossade han mot stengolvet, därpå vräkte han omkull småsvennen över tröskeln och stod över honom med den stora kvasten lyftad till slag.

Men då bruden kom ut på borggården, bad hon honom släppa småsvennen, och han bevektes av hennes bön och höll genast upp att slå. Och han utropade: »Prisad vare Gud, som har gjort dig så huld! Jag vill inte ytterligare bedröva dig.» Varuppå han bevarade maten under många timmar utan att till någon säga ett vredens ord.

Sedan gick bruden ensam genom den stora skogen, ty hon ville komma till den älskade till fots och utan följe, såsom man kommer till Guds moders kapell, då man är i stor nöd.

Men i skogen bodde en fredlös man, som var en rövare. Där denne låg i sitt snår, såg han bruden gå på vägen. Hon hade ringar på fingrarna, guldkrona på huvudet, tungt silverskärp om livet och pärlor om halsen. Då sade denne rövare till sig själv: »Detta är endast en svag kvinna, hennes skatter vill jag taga. Därmed har jag rikedom nog, jag kan sedan draga till ett annat land, övergiva

detta usla livet i skogen och bli en ansedd och ärlig man.»

Men då bruden kom närmare och han såg hennes ansikte, blev han maktstulen. Ty Gud hade gjort henne mycket vän. Han tänkte: »Jag kan inte skada henne. Hon är en brud, och jag kan inte låta denna väna jungfrun komma plundrad till bröllopsgården.» Och han fruktade Gud, som hade gjort kvinnan sådan, och lät henne gå.

I samma skog bodde en gammal eremit, som plågade sin kropp med att vaka i sex dygn och sova endast det sjunde. Han hade stiftat sig en lag, att om han inte fick ro att sova under det sjunde dygnet, då måste han vaka sex andra dygn. Ty han menade, att Gud ville det så. Nu var hans sjunde dygn nästan gånget, utan att han hade fått sova, ty många sjuka och sorgsna hade sökt honom. Men då han hade visat dem alla från sig och ville lägga sig att sova, fick han se bruden komma gående genom den täta skogen. Och han tänkte för sig själv: »Hur skall denna vandrerskan komma över den strida älven, som har svällt i natt och rivit bort sin bro?» Varpå han övergav sin lägerstad och följde henne till älven och bar henne över den på sina axlar. Men då han kom åter till sin håla, var hans tid utlupen, och han måste vaka ännu sex dygn för denna främmande kvinnas skull. Men han ångrade sig inte, ty över henne var sådan ljuvhet, att alla, som fingo se henne, voro glada att försaka något för hennes skull.

Så kom bruden fram till den älskades gård. Men då hade hennes trolovade gått in i sin sal och stängt dörren med tunga lås. Och då hon klappade på dörren, ville han inte öppna. Ty han hade dragit svärdet och ämnade döda sig.

Jungfrun kunde varken ropa eller bedja, ty ångesten förtog henne rösten. Men hennes tårar föllo strida på stengolvet, och han hörde genom ekdörren hur hon snyftade. Och han kunde inte döda sig, medan han lyssnade till detta, utan han öppnade för henne.

Då stod hon inför honom med knäppta händer och sade honom hur hon hade blivit tvingad. Och då han såg, att han ännu ägde hennes kärlek, lovade han henne att inte döda sig. Då smög hon sig intill honom, och han kysste henne, och de kände på samma gång all glädje och all bedrövelse, som hjärtan kunna rymma.

Han sade till henne: »Du skall gå nu, ty du tillhör en annan.» Och hon svarade: »Hur kan jag?»

Men riddersmannen, som älskade henne, slet sig ur hennes armar och sade: »Jag vill inte förorätta honom, som lät dig gå till mig.» Varpå han lät sadla tvenne hästar och red hem med henne till hennes faders gård.» — —

Detta allt förtalde munken för den lede frestaren och visste ännu inte med vem han talade. Och därpå frågade han honom vilken av dessa, som han hade omtalat, syntes honom hava gjort det största offret. Ty munken var en vis man och

kände nogsamt, att ingen människa är så utan synd. som denne främmande sade sig vara. Och genom denna berättelse menade han sig få veta vilken av de sju dödssynderna som var hans skötesynd. Ty alltsom han svarade, att fadern eller brudgummen eller bordsgästerna eller köksmästaren eller rövaren eller eremiten eller älskaren hade offrat mest, skulle munken veta om högmodet eller avunden eller frosseriet eller vreden eller girigheten eller lättjan eller vällusten var den synd, som behärskade hans själ. Ty den fromme mannen visste, att den dygd han mest beundrade hos andra skulle han själv ha svårast att efterlikna.

Men den lede var så upptagen av sin egen lek, att han inte märkte munkens list. »I sanning,» sade han, »det blir inte lätt för mig att svara på din fråga. Det synes mig, som om brudgummen inte har offrat mindre än älskaren och att bordsgästerna inte ha gjort större offer än rövaren. De förtjäna alla det största ros.» Och han menade sig svara så, som munken önskade.

»För Guds barmhärtighets skull,» utropade då den fromme munken, som blev mycket förfärad, »säg dock, att du föredrar en gärning framför de andra, eller säg, att du håller ingen av stort värde!»

»Ingalunda, vördige fader,» svarade frestaren, »intet, som dessa män ha gjort, håller jag för lätt. Inte heller kan jag sätta den ene framför den andre.»

Men munken lade sina läppar ned mot hans öra och sade med flämtande röst: »Jag besvär dig, att du säger, att någon är den bäste!»

Men frestaren nekade och bad om avlösning.

»Då är du saker till alla de sju dödssynderna,» utbrast munken, »och du må vara djävulen själv och ingen människa!»

Som han hade sagt detta, störtade han ut ur biktstolen och flydde till altaret. Och där började han läsa besvärjelsen: »Vade retro, Satanas — —»

Men då den lede frestaren såg, att han hade förrått sig, lät han sin kappa breda ut sig som ett par vingar och for upp mellan kyrkans skumma valv som en stor, svart flädermus.

Det var inte heller nog därmed, att han hade förfelat sin onda avsikt, utan av Guds nåd hade det skett, att den hade vänts i välsignelse. Ty munkens berättelse blev sedan i långliga tider använd för att utforska det, som bor i människan. Om man väl nyttjar den, är den som ett nät i en fiskares hand. Liksom detta kastas i havet och uppfångar dess fiskar, så är den gjord att kastas ut i människohjärtat och draga synderna upp i ljuset, att de må bekämpas och kuvas.

KEJSARINNANS
KASSAKISTA

BISKOPEN hade låtit kalla inför sig pater Verneau. Det var fråga om en högst ledsam affär.

Pater Verneau hade varit utsänd att predika i fabriksdistriktet i trakten av Charleroi, men hade råkat mitt upp i en stor arbetsinställelse, då arbetarna hade varit skäligen vilda och tygellösa. Han berättade för biskopen, att han genast vid sin ankomst till den »svarta jorden» hade fått brev från en arbetarledare, med innehåll att det stod honom fritt att tala, men om han tillät sig att nämna Gud i sin predikan, rätt fram eller på krokvägar, så skulle det ställas till spektakel i kyrkan. »Och då jag kom upp på predikstolen och såg församlingen,» sade patern, »tvivlade jag inte, att de skulle utföra sin hotelse.»

Pater Verneau var en liten, hoptorkad munk. Biskopen såg ned på honom som på en varelse av lägre art. En sådan där orakad, litet snuskig munk med det obetydligaste ansikte måste tydligen vara feg. Han var till och med rädd för honom, biskopen.

»Det har också blivit anmält för mig,» sade biskopen, »att ni uppfyllde arbetarnas önskan. Men jag behöver väl inte påpeka...»

»Monseigneur,» avbröt pater Verneau i all

ödmjukhet. »Jag trodde, att kyrkan, om möjligt, ville undvika störande uppträden.»

»Men en kyrka, som inte törs nämna Guds namn . . .»

»Har monseigneur hört min predikan?»

Biskopen gick fram och tillbaka i rummet för att lugna sig.

»Ni kan den naturligtvis utantill? sade han.

»Naturligtvis, monseigneur.»

»Låt mig då höra den, som den framfördes, pater Verneau, ord för ord, alldeles som den framfördes!»

Biskopen satte sig i sin länstol. Pater Verneau förblev stående.

»Medborgare och medborgarinnor,» började han, ögonblickligen fallande in i sin föredragston.

Biskopen spratt till.

»De tycka om att benämnas så, monseigneur.»

»Gör ingenting, pater Verneau,» sade biskopen, »fortsätt!» Biskopen genomfors av en lätt rysning; dessa två ord hade på ett underbart sätt satt honom in i situationen. Han såg för sig denna församling av den »svarta jordens» barn, som pater Verneau hade talat till. Han såg många råa ansikten, mycket lumpor, mycken vild lustighet. Han såg det folket, för vilket ingenting har blivit gjort.

»Medborgare och medborgarinnor,» började pater Verneau på nytt, »det finns här i landet en kejsarinna vid namn Maria Teresia. Hon är en utmärkt regent. Hon är den visaste och förträffligaste regent, som har funnits i Belgien.

Andra regenter, medborgare, andra regenter få efterträdare vid sin död och förlora allt välde över sina folk. Inte så den stora kejsarinnan Maria Teresia. Kanske har hon förlorat tronen i Österrike och Ungarn, kanske ha Brabant och Limburg övergått till andra herrar, men inte hennes goda grevskap Västflandern. I Västflandern, där jag har bott dessa sista år, känner man ännu i dag inte till någon annan regent än Maria Teresia.

Vi veta, att kung Leopold bor i Brüssel, men han kommer oss inte vid. Det är Maria Teresia, som fortfar att regera därborta vid havet. Framförallt i fiskarbyarna. Ju längre ut mot havet man kommer, dess allsmäktigare regerar hon.

Inte den stora revolutionen och inte kejsardömet och inte holländarna ha haft makt nog att störta henne. Hur skulle de? De ha inte gjort något för havets barn, som kan förliknas vid hennes verksamhet.

Men vad har hon inte skänkt folket på dynerna? Det är ovärderligt, medborgare.

För omkring hundrafemtio år sedan, under hennes första regeringstid, gjorde hon en resa genom Belgien. Då kom hon till Brüssel och Brügge, hon kom till Lüttich och Löwen, och då hon äntligen hade sett nog av stora städer och bildprydda rådhus, kom hon även ut till kusten för att se havet och dynerna.

Det var ingen glad syn för henne. Hon såg havet större och mäktigare, än att en människa kan strida med det. Hon såg kusten hjälplös och oskyddad. Där voro dynerna, men havet hade

gått över dem förr och kunde göra så än. Där voro också några dammar, men de voro förfallna och hopsjunkna.

Där såg hon igensandade hamnar, där såg hon marschländer, så vattensjuka, att endast vass och starr ville växa där, där såg hon stormrivna fiskarhyddor, byggda nedom dynerna, liksom utkastade åt havet, och där såg hon fattiga gamla kyrkor, som hade flyttats undan havet långt bort bland flygsand och strandhavre i oåtkomliga ödemarker.

Den stora kejsarinnan satt en hel dag ute vid havet. Hon lät berätta för sig om översvämningar och om bortsköljda byar. Hon lät visa sig platsen, varest en hel landsträcka hade sjunkit i havet. Hon lät ro sig ditut, där det stod en gammal kyrka på sjöbottnen. Och hon lät räkna upp för sig de människor, som hade drunknat, och den boskap, som hade gått förlorad, då havet sist var innanför dynerna.

Under hela dagen tänkte kejsarinnan för sig själv: 'Hur skall jag hjälpa detta arma folket på dynerna? Jag kan ju inte förbjuda havet att höja och sänka sig. Jag kan inte förbjuda det att undergräva stranden. Inte heller kan jag binda vinden eller förneka den att stjälpa omkull fiskarnas båtar. Och alls inte kan jag föra fisken i deras garn eller förbyta strandhavren till närande vete. Det är ingen monark i världen, som är så stark, att han kan hjälpa detta fattiga folk från dess olycka.'

Nästa dag var en söndag, och kejsarinnan hörde mässan i Blankenberghe. Då var allt kustfolket ända från Dünkirchen till Sluis kommet dit för

att se henne. Men före mässan gick kejsarinnan omkring och talade med folket.

Den första hon råkade var hamnfogden i Nieuport. »Vad nytt hörs det från din stad?» sade kejsarinnan. — »Ingenting nytt,» sade hamnfogden, »annat än att Cornelis Aertsen fick sin båt kullvräkt i går natt av en kastvind och blev funnen i morse utanför vår kust, ridande på båtkölen.» — »Det var ju gott han frälsade livet,» sade kejsarinnan. — »Det kan ingen veta,» sade hamnfogden, »ty han var vansinnig, då man förde honom i land.» — »Var det av rädsla?» sade kejsarinnan. — »Ja,» sade hamnfogden, »det var därför, att vi i Nieuport inte ha något att lita till i nödens stund. Cornelis visste, att hans hustru och de små barnen skulle få svälta ihjäl, om han förgicks, och den tanken skrämde väl vettet från honom.» — »Det är således det, som ni behöver här ute på dynerna,» sade kejsarinnan, »något att lita på?» — »Det är det,» sade hamnfogden, »havet är osäkert, marken är osäker, fiske och förtjänst äro osäkra. Något att lita på, det är vad vi behöva.»

Kejsarinnan gick vidare, till dess hon kom till prästen i Heyst. »Vad nytt från Heyst?» sade hon till honom. — »Ingenting nytt,» svarade han, »annat än att Jacob van Ravesteyn har upphört med att dika ut marschlandet och gräva ut hamnen och resa fyren och med allt annat nyttigt arbete han hade för händer.» — »Hur kan det komma sig?» sade kejsarinnan. — »Han har fått ett arv,» sade prästen, »och nu synes det honom mindre, än han hade väntat.» — »Men då har han dock

något säkert,» sade kejsarinnan. — »Javisst,» sade prästen, »men då han har penningarna i sin hand, törs han inte våga några storverk, av fruktan att de inte skola förslå.» — »Alltså vore det något gränslöst stort, som behövdes för att hjälpa er i Heyst,» sade kejsarinnan. — »Så är det,» sade prästen, »där är oändligt mycket att göra och ingenting kan bli gjort, förrän man vet, att man har oändligt mycket att ta av.»

Kejsarinnan gick vidare, tills hon kom till lotsåldermannen i Middelkerke och kunde fråga honom om nyheter från hans stad. — »Ingenting nytt vet jag att omtala,» sade lotsåldermannen, »annat än att Jan van der Meer har kommit i strid med Luca Neerwinden.» — »Verkligen?» — »Ja, de ha funnit det där torskgrundet, som de båda ha sökt efter i hela sitt liv. De hade hört berättas om det från gammalt och jagat omkring på havet för att finna det och ha varit de bästa vänner hela tiden, men nu sedan de ha funnit det, ha de blivit ovänner.» — »Således hade det varit bättre, om de aldrig hade funnit det,» sade kejsarinnan. — »Ja,» sade lotsåldermannen, »förvisso hade det varit bättre.» — »Således det, som skulle hjälpa er i Middelkerke,» sade kejsarinnan, »det borde vara så väl dolt, att ingen kunde finna det.» — »Just så,» sade åldermannen, »väl dolt måste det vara, ty om någon funne det, bleve det bara fiendskap och strid om det, eller ock bleve det genast förbrukat, och då gjorde det ingen nytta mer.»

Kejsarinnan suckade och kände, att hon ingenting förmådde. Hon gick sedan i mässan, och

under hela tiden låg hon på knä och bad, att hon ändock skulle kunna hjälpa folket. Och, med er tillåtelse, medborgare, mot slutet av mässan fick hon klart för sig, att det var bättre att göra litet än intet. Då folket kom ut ur mässan, ställde hon sig på kyrktrappan för att tala till det.

Det skall ingen västflandrare någonsin glömma hur hon då såg ut. Skön var hon som en kejsarinna, och klädd var hon som en kejsarinna. Hon hade låtit giva sig krona och mantel och tagit spiran i hand. Hon hade högt uppsatt, vitpudrat hår, och en snodd med stora, äkta pärlor ringlade fram mellan hårbubblorna. Hon var klädd i rött, lysande siden, men hela klänningen var överdragen med flamländska spetsar. Hon hade röda, högklackade skor med stora juvelspännen över vristen. Det är sådan hon ser ut, då hon regerar Västflandern än i dag.

Nu talade hon till kustborna och sade dem sin vilja.

Hon sade dem hur hon hade grubblat på hjälpmedel. Hon sade, att de nog visste, att hon inte kunde tvinga havet till stillhet eller binda fast vinden, att hon inte kunde föra fiskstimmen in under kusten eller förvandla strandhavren till vete. Men vad hon, arma människa, kunde göra för dem, det skulle dock ske.

De lågo alla på knä, medan hon talade. Aldrig förr hade de känt ett så milt och moderligt hjärta slå för dem. Kejsarinnan talade så med dem om deras hårda liv, att de började gråta över hennes medlidsamhet.

Men nu, sade kejsarinnan, hade hon beslutat att lämna kvar hos dem sin kassakista med alla de skatter, som den innehöll. Det skulle vara hennes gåva till dem alla, som bodde ute på dynerna. Det var den enda hjälp hon kunde lämna, och hon bad dem förlåta, att den var så liten. Och hon hade tårar i ögonen, hon ock, då hon sade detta.

Hon frågade dem nu om de ville lova och svära att inte begagna skatten, förrän nöden ibland dem var så stor, att den inte kunde bli större. Och vidare om de ville svära, att de skulle låta den gå i arv till sina efterkommande, om de inte själva behövde den. Och till sist bad hon varje enskild man svära, att han inte skulle söka att bemäktiga sig skatten för egen del, utan först höra hela fiskarbefolkningen.

Om de ville svära! Det ville de alla. Och de välsignade kejsarinnan och gräto av tacksamhet. Och hon grät och sade dem, att hon visste, att de behövde ett aldrig sviktande stöd att lita till och oändliga skatter och onåbar lycka, men det kunde hon inte ge dem. Hon hade aldrig varit så maktlös som härute på dynerna.

Medborgare, utan att hon visste det, i kraft av den regentvishet, som var nedlagd hos denna stora kvinna, har hon dock lyckats nå mer, än hon hade åsyftat, och det är därför man kan säga, att hon än i dag regerar Västflandern.

Det måste göra er en glädje att höra all den välsignelse, som genom kejsarinnans gåva har

blivit spridd över Västflandern. Folket därute har något att lita på, som det så väl behöver, som vi alla så väl behöva. Hur stor nöden kan vara, så uppstår där ingen förtvivlan.

De ha sagt mig därute hur kejsarinnans kassakista ser ut. Som Sankta Ursulas skrin i Brügge, säga de, och ändå skönare. Den är en efterhärmning av domkyrkan i Wien, och den är av rent guld, men på sidofälten ser man kejsarinnans öden avbildade i klaraste alabaster. På de fyra små sidotornen lysa de fyra diamanter, som kejsarinnan hade ryckt ur den turkiske sultanens krona, och på gavlarna finnes hennes namnchiffer, inlagt med rubiner. Men då jag frågar dem, om de ha sett skrinet, säga de, att skeppsbrutna sjömän, som äro i livsfara, alltid se skrinet simma framför dem på vågen, till ett tecken att de inte skola vara i förtvivlan för hustru och barn, om de skulle komma att lämna dem.

Men dessa äro de enda, som ha sett skatten, annars har ingen kommit den så nära, att han har kunnat räkna den. Och ni vet, medborgare, att kejsarinnan inte sade till någon hur mycket den innehöll. Men om ni tvivlar på hur nyttig den har varit och är, så ber jag er fara ut till havet och se. Där har varit ett grävande och byggande alltsedan, och havet ligger nu kuvat under vågbrytare och damm och gör ingen skada, och det finnes gröna ängar på insidan om dynerna, och badställen och växande städer åt havssidan. Men för var fyr, som har blivit rest, och var hamn, som har blivit rensad, för vart skepp, som har börjat

byggas, och varje damm, som har blivit uppkastad, har man alltid tänkt: 'Om inte de egna pengarna räcka, då få vi hjälp av vår nådiga kejsarinna Maria Teresia.' Men det har bara varit som en sporre, de egna pengarna ha alltid räckt.

Ni vet också, att kejsarinnan inte sade var skatten befann sig. Var det inte välbetänkt, medborgare? Någon har den i förvar, men inte förr, än alla ha beslutat sig för att dela den, skall den, som förvarar skatten, framträda och omtala var den finnes. Därför vet man, att varken nu eller i framtiden skall den bli orättvist fördelad. Den är lika för alla. Var och en vet, att kejsarinnan tänker på honom lika mycket som på hans granne. Det kan inte bli tvister och avund bland folket därute som på andra ställen, då det bästa är gemensamt.»

Biskopen avbröt pater Verneau.

»Det är nog,» sade han. »Hur gjorde ni avslutningen?»

»Jag sade dem,» sade munken, »att det var en stor olycka, att den goda kejsarinnan inte också hade kommit till Charleroi. Jag beklagade dem, därför att de inte ägde hennes kassakista. Med de stora ting de hade föresatt sig att utföra, med det hav, som de hade att binda, och den flygsand, som de hade att styra, sade jag till dem, kunde säkert ingenting vara dem nödigare.»

»Nå?» frågade biskopen.

»Ett par kålrötter, ers högvördighet, och ett par visslingar, men då var jag redan nere från predikstolen. Eljest ingenting.»

»De hade förstått,» sade biskopen, »att ni talade med dem om Guds försyn.»

Munken bugade sig.

»De hade förstått, att ni ville visa dem, att denna makt, som de håna, därför att de inte se den, måste hålla sig undan. Att den skulle missbrukas i samma ögonblick, som den uppenbarade sig i förnimbar form. Jag lyckönskar er.»

Munken drog sig bugande mot dörren.

Biskopen kom efter honom, strålande av välvilja.

»Men kassakistan, de tro ännu på den därborta?...»

»Om de tro! Helt visst, monseigneur.»

»Och skatten, var det någonsin en skatt?»

»Med er tillåtelse, monseigneur, jag har svurit.»

»Nå, för mig...» sade biskopen.

»Det är prästen i Blankenberghe, som har den i förvar. Han har låtit mig se den. Det är en liten träkista med järnbeslag.»

»Nå?»

»Och på dess botten ligga tjugo blanka Maria-Teresia-thalrar.»

Biskopen smålog, men blev hastigt allvarsam.

»Kan man jämföra en sådan träkista och försynen?»

»Alla jämförelser äro orättfärdiga, monseigneur. Alla människotankar äro fåfängliga.»

Pater Verneau bugade sig ännu en gång och gled ut ur mottagningsrummet.

Innehåll.

SELMA LAGERLÖF

EN HERRGÅRDSSÄGEN

EN HERRGÅRDSSÄGEN

BERÄTTAD

AV

SELMA LAGERLÖF

SJUTTONDE UPPLAGAN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1921

FÖRSTA KAPITLET.

DET VAR EN SKÖN HÖSTDAG mot slutet av trettiotalet. På den tiden fanns i Uppsala ett högt, gult tvåvåningshus, som stod underligt ensamt på en liten äng, långt borta i en utkant av staden. Det var ett rätt ruskigt och otrevligt hus, men det förskönades av den massa vildvin, som växte där, och som på solsidan krälade så högt uppför den gula väggen, att det alldeles omramade de tre fönstren i övervåningen.

I ett rum innanför ett av dessa inramade fönster satt en student och drack sitt morgonkaffe. Han var en lång, vacker karl med ett fint utseende. Håret bar han högt uppstruket ur pannan, det krusade sig vackert, och en lugg ville beständigt välta ned mot ögonen. Han var klädd i en bekväm och ledig dräkt, men var rätt elegant.

Han hade det fint i sitt rum, där fanns en god soffa och stoppade stolar, stort skrivbord och präktiga bokhyllor, men nästan inga böcker.

Innan han hade hunnit dricka sitt kaffe, kom en student in till honom. Det var en av helt annat

slag, en liten, skulderbred karl, satt och stark, ful, med stort ansikte, tunt hår och grov hy.

»Du, Hede,» sade han, »jag är kommen för att tala ett allvarligt ord med dig.»

»Har du råkat ut för något tråkigt?»

»Ånej, inte jag,» sade den andre, »det är väl snarare dig det gäller.» Han satt tyst en stund och såg ned. »Det är tusan så obehagligt att säga det.»

»Låt det vara då!» föreslog Hede. Han hade blivit skrattlysten vid detta högtidliga allvar.

»Det är det jag inte kan nu längre,» sade gästen. »Jag borde ha talat för länge sedan, men det passar sig illa för mig, förstår du. Jag kan inte låta bli att tänka, att du sitter och säger till dig själv: Den där Gustav Ålin, som är son till en av mina torpare, tycker nu, att han har blivit sådan karl, att han vill mästra mig.»

»För all del, Ålin,» sade Hede, »tro inte att jag tänker något sådant! Min farfar var ju en bondson.»

»Ja, men det kommer ingen ihåg numera,» sade Ålin. Han satt tung och trög framför Hede och återtog för varje ögonblick alltmer av sitt bondsätt, som om detta kunde hjälpa honom ur förlägenheten.

»Se, när jag tänker på vilken skillnad det är på din släkt och min, så tycker jag, att jag skall tiga, men när jag kommer ihåg, att det var din far, som på sin tid hjälpte mig, så att jag fick studera, så tycker jag, att jag skall tala.»

Hede såg på honom med ett vackert uttryck

i ögonen. »Tala nu, så att du kommer ifrån de här bekymren!» sade han.

»Det är så,» sade Alin, »att jag hör dem tala om att du ingenting gör. De säga, att du knappast har öppnat en bok på de fyra terminerna, som du har legat här vid akademien. Du lär inte göra annat än spela fiol hela dagen, och det kan jag inte hålla för troligt, ty du ville aldrig göra annat förr i världen heller, då du gick i Falu skola, fast du då var tvungen att arbeta.»

Hede satte sig litet stelt till rätta i stolen. Alin blev allt olyckligare, men han fortfor med seg beslutsamhet:

»Du tänker väl, att den, som äger en sådan gård som Munkhyttan, bör kunna få göra vad han vill, arbeta, om han vill, låta bli, om han vill. Tar han en examen, är det bra. Tar han inte en examen, är det nästan lika bra, för du vill i alla fall inte bli något annat än brukspatron, du vill bo på Munkhyttan hela ditt liv. Det förstår jag väl, att det är så du tänker.»

Hede teg, och Alin tyckte sig se honom omgiven av en likadan mur av förnämhet, som alltid i Alins ögon omgav hans far, bergsrådet, och hans mor, bergsrådinnan.

»Men det är nog så, att Munkhyttan inte är samma ställe nu som förr, då järngruvan var givande,» återtog han försiktigt. »Det var nog det bergsrådet visste, och det var därför han bestämde före sin död, att du skulle studera. Bergsrådinnan

vet det också, stackare, och hela socknen vet det. Den enda, som inte vet något, är du, Hede.»

»Menar du,» sade Hede litet retligt, »att jag inte vet, att järngruvan inte mer kan bearbetas?»

»Ånej,» sade Ålin, »det vet du väl, men ser du, vad du inte vet, är, att det är alldeles slut med Munkhyttan. Tänk efter själv, så inser du nog, att man inte kan leva bara på jordbruk hemma i Västerdalarna! Ja, jag vet inte varför bergsrådinnan har hållit det hemligt för dig. Men hon sitter ju i orubbat bo, så hon behöver inte fråga dig till råds om något. Hur som helst, så veta de därhemma, att hon har smått om det. Hon far omkring och lånar pengar, säger man. Hon har väl inte velat störa dig med sina bekymmer, utan hon har tänkt, att hon skulle kunna hålla allt gående, tills du har tagit din examen. Hon vill inte sälja egendomen, förrän du är färdig och har ett nytt hem.»

Hede reste sig upp och gick ett slag över rummet. Så stannade han framför Ålin. »Men, karl, du sitter ju här och vill inbilla mig dumheter. Vi äro ju rika.»

»Jag vet nog, att ni räknas för storfolk därhemma än så länge,» sade Ålin. »Men du begriper väl, att ingenting kan räcka, då man bara ger ut och aldrig något kommer in. Det var en annan sak, då ni hade gruvan.»

Hede satte sig igen. »Min mor borde ju ha låtit mig veta detta,» sade han. »Jag är dig tacksam, Ålin, men du har låtit skrämma dig av några skvallerhistorier.»

»Ja, jag kunde just tro, att du ingenting visste,» sade Ålin envist. »Hemma på Munkhyttan går bergsrådinnan och sparar och sliter för att få pengar att sända dig här i Uppsala och för att kunna ha det glatt och muntert under mellanterminerna, då du är hemma. Och under tiden ligger du här och gör ingenting, därför att du inte vet av, att det är fara på färde. Jag kunde inte gå längre och se på hur ni bedrogo varandra. Hennes nåd trodde, att du läste, och du trodde, att hon var rik. Jag kunde väl inte låta dig förstöra din framtid utan att säga något.»

Hede satt tyst en stund och eftersinnade. Därpå steg han upp och räckte Ålin handen med ett sorgset leende. »Du förstår väl, att jag inser, att du talar sanning, fastän jag inte vill tro dig. Tack!»

Ålin skakade hans hand, strålande av förnöjelse. »Du begriper nog, Hede, att ingenting är förlorat, bara du arbetar. Med ditt huvud kan du vara färdig med graden på en sju, åtta terminer.»

Hede rätade upp sig. »Var du lugn, Ålin!» sade han. »Jag skall bli flitig nu.»

Ålin reste sig och gick mot dörren, men helt tveksamt. Innan han hade nått tröskeln, vände han. »Jag hade ett annat ärende också,» sade han. Han blev åter oändligt förlägen. »Jag ville be dig, att du lånar mig fiolen, tills du kommer dig i gång med studierna.»

»Låna dig fiolen?»

»Ja, svepa in den i silkeduken och läsa in den i fodralet och låta mig bära bort den, annars blir

det ingen läsning av för dig. Jag skulle inte vara utom dörren, förrän du började spela. Du är så van vid det nu, du kunde inte stå emot, om du hade den här. Sådant där kan man inte övervinna, om man inte får hjälp. Det blir en övermäktigt.»

Hede stod motvillig. »Det är ju galenskaper,» sade han.

»Ånej du, det är inga galenskaper. Du vet ju, att du har fått det i arv av bergsrådet, det ligger dig i blodet att spela. Och allt sedan du blev din egen herre här i Uppsala, har du inte gjort annat. Du bor ju så här långt ute i stadskanten bara för att inte störa någon med ditt spel. Du kan inte hjälpa dig själv i den här saken. Låt mig ta fiolen!»

»Ja, förr,» sade Hede, »hade jag inte kunnat låta bli att spela. Men nu gäller det Munkhyttan. Jag tycker mer om mitt hem än min fiol.»

Men Ålin stod där lika envis och bad om fiolen.

»Vad tjänar det till?» sade Hede. »Vill jag spela, så behöver jag inte gå många steg för att låna mig en annan fiol.»

»Det vet jag,» svarade Ålin, »men jag tror inte det är så farligt med en annan fiol. Det är den här gamla italienska fiolen, som är värsta faran för dig. Och dessutom tänker jag föreslå, att du låter stänga dig inne under de första dagarna. Bara tills du kommer dig i gång.»

Han bad och bad, men Hede stred emot. Han

ville inte underkasta sig något så löjligt som arrest på sitt rum. Ålin blev blossande röd.

»Jag skall ha fiolen med mig,» sade han, »eljest har allt detta tjänat till ingenting.» Han talade hetsigt och ivrigt. »Jag hade inte velat säga något om det, men jag vet, att det gäller än mer än Munkhyttan för dig. Jag såg en flicka här på promotionsbalen förra våren, som man sade skulle vara förlovad med dig. Nå, jag brukar inte dansa, men jag hade min glädje av att se på henne hur hon flög fram i dansen och hur hon strålade och lyste som ett ängsblomster. Och då jag hörde, att hon var förlovad med dig, gjorde det mig ont om henne.»

»Gjorde det?»

»Åja, jag visste ju, att det inte skulle bli något av dig, om du fortsatte så, som du har börjat. Och så svor jag på att det barnet inte skulle behöva sitta hela sitt liv och vänta på den, som aldrig kom. Hon skulle inte bli sittande och torka bort under väntan på dig. Jag vill inte möta henne om några år med tillspetsade drag och djupa rynkor omkring munnen...»

Han avbröt sig. Hedes blick hade vilat besynnerligt forskande på honom.

Men Gunnar Hede hade redan förstått, att Ålin tyckte om hans fästmö. Det rörde honom djupt, att denne ville rädda honom under dessa förhållanden, och under inflytande av denna känsla gav han vika och lämnade honom fiollådan.

Då Ålin var gången, läste Hede en hel timme som en förtvivlad, men så kastade han boken.

Det lönade sig just att läsa! Han skulle vara färdig om en tre, fyra år, och vem kunde svara för att inte egendomen såldes under tiden?

Han kände nästan med förskräckelse hur han älskade det gamla stället. Det var riktig förtrollning. Varje rum, varje träd stod framför honom. Ingenting av detta kunde han undvara, om han skulle känna sig lycklig.

Och han skulle sitta stilla vid boken, medan det höll på att gå ifrån honom!

Han blev alltmer orolig, kände blodet bulta vid tinningarna som i feber. Han blev då alldeles förtvivlad över att inte kunna gripa till fiolen och spela sig lugn.

»Gud,» sade han, »den där Ålin slutar med att göra mig tokig. Att först ge mig denna underrättelse och så beröva mig fiolen!»

»En människa som jag måste känna en stråke under fingrarna i sorg som i glädje. Jag måste göra något, jag måste skaffa pengar, men jag har inte en tanke i huvudet. Jag kan inte tänka utan fiolen.»

Hede rasade över att sitta instängd, hänvisad till böckerna. Det var vansinne att sätta sig till att taga en långsam examen, då han behövde pengar, pengar, pengar.

Han tålde inte medvetandet att vara instängd. Han var så vred på Ålin, som hade hittat på denna

dårskap, att han blev rädd för att han skulle komma att slå honom, då han återvände.

Ja, visst skulle han ha spelat, om han hade haft fiolen, men det var just vad han behövde göra. Hans blod sjöd ju så av oro, att han nära nog var vansinnig.

Just då Hede längtade som mest efter sin fiol, kom en kringvandrande spelman och började spela nere på gårdsplanen. Det var en gammal blind gubbe, han spelade falskt och uttryckslöst, men Hede blev så gripen av att just då höra en fiol, att han lyssnade med tårade ögon och knäppta händer.

Och i nästa ögonblick kastade han upp fönstret och klättrade ned till marken med hjälp av vildvinet. Han gjorde sig inga samvetskval över att han lämnade arbetet. Han tyckte, att fiolen var kommen till gården endast för att trösta honom i hans olycka.

Hede hade visst aldrig bett så ödmjukt om något, som han nu bad den gamle blinde om att få låna hans fiol. Han stod hela tiden med mössan i hand, fastän karlen var stenblind.

Gubben tycktes inte förstå vad han önskade. Han vände sig till flickan, som ledde honom. Hede bugade sig för den fattiga tösen och upprepade sin begäran. Hon såg på honom, som den gör, vilken måste ha ögon för två. Blickarna kommo så fasta ur de stora, grå ögonen, att Hede tyckte sig känna hur de träffade: nu voro de vid halslinningen och sågo efter, att han hade nystärkt

kräs, nu sågo de, att rocken var borstad, nu, att stövlarna voro blankade.

Hede hade aldrig undergått en sådan granskning. Han såg tydligt, att de där ögonen skulle underkänna honom.

Men det blev inte så. Flickan hade ett besynnerligt sätt att le. Hon hade ett så allvarligt ansikte, att man fick det intrycket, då hon smålog, att det var första och enda gången hon hade råkat se glad ut. Och nu kom ett av dessa sällsynta leenden glidande över hennes läppar.

Hon tog fiolen från gubben och räckte den till Hede.

»Nu skall det vara valsen ur Friskytten,» sade hon.

Det tycktes Hede egendomligt, att han skulle nödgas spela en vals just då, men det gjorde honom egentligen detsamma vad han spelade, bara han fick en stråke i sin hand.

Det var ingenting annat han behövde. Fiolen började genast trösta honom. Den talade till honom med svaga, skrällande toner. »Jag är endast en fattigmansfiol,» sade den, »men sådan jag är, är jag till tröst och hjälp för en stackars blind. Jag är ljuset och färgen och klarheten i hans liv. Det är jag, som skall trösta honom över fattigdom och ålderdom och blindhet.»

Hede kände hur den förfärliga nedslagenhet, som hade pressat ned hans förhoppningar, började vika bort från honom. »Du är ung och stark,» sade fiolen till honom. »Du kan kämpa och strida. Du

kan hålla fast det, som vill undfly dig. Varför är du modlös och bedrövad?»

Hede hade spelat med sänkta ögon, nu kastade han tillbaka huvudet och såg på dem, som omgåvo honom. Det var en liten skara av barn och löst folk från gatan, som hade kommit in på gården för att höra musiken.

Fast de voro väl inte komna endast och allenast för musikens skull. Den blinde och hans flicka voro inte de enda i truppen.

Mittemot Hede stod en figur i trikå och paljetter och nakna armar, som han höll korsade över bröstet. Han såg gammal och sliten ut, men Hede kunde inte låta bli att tänka, att det var en baddare att ha hög bröstkorg och långa mustascher. Och där var hans hustru, liten och fet och inte heller så särdeles ung, men strålande lycklig över sina paljetter och gungande gaskjolar.

Under musikens första takter stodo de stilla och räknade. Så fingo de ett hult småleende över läpparna, togo varandra i hand och dansade fram på ett litet lapptäcke.

Och Hede märkte, att under alla de ekvilibristiska konststycken, som de nu utförde, stod hustrun nästan stilla, medan mannen ensam arbetade. Han hoppade över henne och hjulade runt om henne och slog volt över henne. Hustrun gjorde nästan ingenting annat än kastade slängkyssar åt publiken.

Men egentligen tänkte inte Hede mycket på dem. Hans stråke hade börjat flyga över strängarna.

Den sade honom, att det ligger lycka i att strida och erövra. Den ville nästan prisa honom lycklig över att allt stode på spel för honom. Hede stod där och spelade mod och hopp för sig själv och tänkte inte på de gamla lindansarna.

Men plötsligen märkte han, att de blevo oroliga. De upphörde att småle, de kastade inga slängkyssar åt publiken. Akrobaten hoppade galet, och hustrun började gunga fram och åter i valstakt.

Hede spelade på allt ivrigare. Han övergav Friskytten och stormade fram med en gammal strömkarlslåt, en sådan, som brukade göra alla människor galna, då den spelades på ett gille.

De gamla lindansarna förlorade alldeles fattningen, de voro ingenting annat än flämtande förundran. Och det kom ett ögonblick, då de inte mer förmådde stå emot. De togo ett språng framåt, rätt i armarna på varandra, och så började de dansa vals mittpå lapptäcket.

Så de dansade, så de dansade! De togo små, trippande steg och snurrade runt i små, täta varv, de kommo knappast utanför täcket. Och deras ansikten strålade av förnöjelse och hänryckning. Det var ungdomslust och kärleksyrsel över de gamla människorna.

Hela folkhopen jublade vid att se dem dansa. Den lilla allvarliga blindförerskan fick ett stort leende över ansiktet, men Hede blev i hög grad upprörd.

Se där, vad hans fiol kunde åstadkomma, alldeles rycka folk bort från sig själva! Det var en

stormakt han hade att råda över. I vilket ögonblick som helst kunde han taga sitt rike i besittning.

Bara ett par års studier i utlandet för någon stor mästare. Så skulle han draga världen runt och spela in pengar, ära, ryktbarhet.

Hede tyckte, att de där akrobaterna voro ditkomna för att säga honom detta. Detta var hans väg, den, som låg ljus och öppen för honom.

Han sade till sig själv: jag vill, jag vill bli musiker, jag måste bli det. Det är något annat än att läsa. Jag kan förtrolla människor med min fiol, jag kan bli rik..

Hede höll upp att spela. Konstberidarna kommo genast fram och komplimenterade honom.

Karlen nämnde, att hans namn var Blomgren. Det var hans medborgerliga namn, han hade andra, då han uppträdde. Han och hans hustru voro gammalt cirkusfolk. Fru Blomgren var före detta miss Viola, och hon hade flugit fram över hästryggen. Och än i dag, fastän de hade lämnat cirkus, voro de konstnärsfolk, eldigt konstnärsfolk. Det hade han ju redan kunnat se. Det var fördenskull de inte hade kunnat motstå hans fiol.

Hede följde med akrobaterna under ett par timmar. Han kunde inte skilja sig från fiolen, och han tyckte om de gamla konstnärernas hänförelse för yrket. Själv gick han och prövade sig. »Jag vill se om det är konstnärsgry i mig, jag vill se om jag kan framkalla hänförelse, jag vill se om

jag kan få barn och dagdrivare att följa mig från gård till gård.»

Då de vandrade mellan gårdarna, kastade herr Blomgren över sig en gammal, sliten kapprock, och fru Blomgren höljde sig i en brun, rundskuren kappa, och så utstyrda gingo de bredvid Hede och pratade.

Herr Blomgren ville inte tala om all den ära han och fru Blomgren hade skördat under den tid de hade tillhört en riktig cirkus. Men direktören hade avskedat fru Blomgren, under förevändning att hon hade blivit för korpulent. Herr Blomgren hade inte blivit avskedad, han hade begärt sitt avsked. Ingen hade väl kunnat tro om herr Blomgren, att han skulle tjäna kvar hos en direktör, som hade avskedat hans hustru.

Fru Blomgren älskade konsten, och för hennes skull hade herr Blomgren bestämt sig att bli en fri konstnär, så att hon skulle få fortsätta att uppträda. Om vintern, då det blev för kallt att ge föreställningar på gatan, spelade de i tält. Då hade man en mycket rik repertoar. Man gav pantomimer, man trollade och jonglerade.

Cirkus hade förkastat dem, sade herr Blomgren, men inte konsten. De tjänade alltjämt konsten, den var värd, att man var den trogen in i döden. Alltid, alltid konstnärer! Det var herr Blomgrens mening, och det var likaledes fru Blomgrens.

Hede gick tyst och hörde på. Tankarna foro oroliga från förslag till förslag. Ibland kan man möta tilldragelser, som stå fram som symboler, som

tecken, vilka man måste tyda. Det var någon mening i detta, som nu hände honom. Kunde han förstå det riktigt, så skulle han få ledning till att fatta ett klokt beslut.

Herr Blomgren bad herr studenten, att han skulle fästa liten uppmärksamhet vid den lilla blindförerskan. Hade han sett sådana ögon? Trodde han inte, att sådana ögon måste betyda något? Kunde man ha de ögonen utan att vara ämnad till något stort?

Hede vände sig om och såg på det lilla bleka barnet. Jo, hon hade ögon som stjärnor i ett sorgset och en smula avtärt ansikte.

»Vår Herre vet alltid vad han gör,» sade fru Blomgren, »och jag tror till och med, att han har någon mening därmed, att han låter en sådan konstnär som herr Blomgren uppträda på gatan. Men vad tänkte han på, då han gav den flickan de ögonen och det leendet?»

»Jag skall säga er något,» sade herr Blomgren. »Hon har inte de minsta anlag för konst. Och med de ögonen!»

Hede började misstänka, att de inte talade för honom, utan endast höllo en föreläsning för flickan. Hon kom tätt efter dem och kunde höra varje ord.

»Hon är inte mer än tretton år och alldeles inte för gammal att lära något, men omöjligt, omöjligt, totalt utan anlag. Lär henne sy, herr student, om ni inte vill förspilla er tid, lär henne inte stå på huvudet!»

»Det där leendet hon har gör människor all-

deles galna i henne,» sade herr Blomgren. »Bara för det leendets skull har flickan ständiga anbud från familjer, som vilja adoptera henne. Hon kunde växa upp i ett förmöget hus nu, om hon ville överge sin morfar. Men vartill behöver hon ett leende, som gör människor galna, då hon aldrig vill visa sig varken på en hästrygg eller i en trapez?»

»Vi känna andra konstnärer,» sade fru Blomgren, »som ta upp barn från gatan för att uppfostra dem till yrket, då de själva inte mer kunna uppträda. Det är mer än en, som har lyckats skapa en stjärna, och som tilltvingar henne ofantliga honorar. Men herr Blomgren och jag ha aldrig tänkt på honoraret, vi ha bara tänkt på att få se Ingrid flyga fram genom ett tunnband, medan hela cirkus skälvde av applåder. Det skulle ha varit att börja livet på nytt.»

»Varför behålla vi hennes morfar?» sade herr Blomgren. »Är han en konstnär, som anstår oss? Vi, vi kunde ju få med oss en före detta medlem av ett hovkapell. Men vi älska flickan, vi kunna inte undvara henne, vi behålla gubben för hennes skull.»

»Är det inte grymt av henne, att hon inte vill tillåta oss att göra en konstnär av henne?» sade de.

Hede såg sig om. Den lilla blindförerskan gick där med ett tåligt lidande inpräglat på sitt ansikte. Han såg på henne, att hon visste, att den, som inte kunde dansa på lina, var en obegåvad och föraktlig varelse.

Just då tågade de in på en ny gård, men innan de började sin föreställning, satte Hede sig på en upp- och nedvänd skottkärra och började predika.

Och nu försvarade han den stackars blindförerskan. Han förebrådde herr och fru Blomgren, att de ville lämna ut henne till den stora, grymma publiken, som skulle älska henne och applådera henne till en tid, men sedan hon hade blivit gammal och utsliten, lämna henne att traska omkring på gatan i höstregn och köld. Nej, den var konstnär nog, som gjorde en människa lycklig. Hon Ingrid, skulle bara ha ögon och leende för en, skulle spara dem för en enda, och denne ende skulle inte övergiva henne, utan skänka henne ett skyddat hem, så länge han levde.

Tårarna stego Hede upp i ögonen, medan han sade detta. Han talade mer för sig själv än för de andra. Han kände det med ens fasansfullt att bli driven ut i världen, att bli skild från det stilla hemlivet.

Så såg han hur de stora stjärnögonen började stråla på flickungen. Det var, som hade hon förstått varje ord. Det var, som om hon åter vågade leva.

Men herr Blomgren och hans hustru hade blivit mycket allvarliga. De tryckte Hedes hand och lovade honom, att de aldrig mer skulle söka tvinga flickan in på konstnärsbanan. Hon skulle få gå den bana hon önskade. Han hade rört dem. De voro konstnärsfolk, eldigt konstnärsfolk, de för-

stodo vad han menade, då han talade om trohet och kärlek.

Hede skildes från dem efter detta och gick hem till sig. Han sökte inte mer att leta fram någon hemlig mening ur sitt äventyr. När allt kom omkring, hade det inte varit någon annan mening med alltsammans, än att han skulle frälsa det där stackars sorgsna barnet från att gräma sig till döds över sin oduglighet.

ANDRA KAPITLET.

GUNNAR HEDES GÅRD Munkhyttan låg i en fattig skogssocken långt borta i Västerdalarna. En stor, ödslig socken var det, karg och hård natur, vart man såg: steniga skogsbackar och småsjöar upptogo det mesta av trakten. Människorna skulle inte ha kunnat livnära sig där, om de inte hade haft rätt att draga ut över hela landet och idka gårdfarihandel. Men så var också hela den fattiga nejden uppfylld av gamla sägner om fattiga bonddrängar och bondflickor, som hade dragit ut med en säck kramvaror på ryggen och kommit hem åkande i guldkaret med vagnslådorna fyllda av pengar.

En av de allra yppersta av sägnerna var den om Hedes farfar. Han hade varit son till en fattig spelman och vuxit upp vid fiolen, och vid sjutton års ålder hade han gått ut med kramsäcken. Men varhelst han hade dragit fram, hade han haft fiolen till hjälp vid köpmansskapet, hade ömsevis spelat folk samman till dans och sålt till dem silkedukar, kammar och nålar. All köpenskap hade gått under skämt och spel, och så väl hade den gått, att han

till sist hade kunnat köpa Munkhyttan med gruva och hytta av den utfattiga brukspatronen, som då ägde stället.

Så hade han blivit en herreman, och brukspatronens vackra dotter hade gift sig med honom.

Sedan hade gamla herrskapet, som de alltjämt kallades, inte tänkt på annat än att försköna och pryda sin gård. Det var de, som hade flyttat manbyggnaden ut på den vackra ön, som låg nära stranden av den lilla sjön, runtom vilken deras åkrar och gruvfält utbredde sig. Övervåningen hade kommit till på deras tid, ty de tyckte om att ha utrymme att kunna ta emot mycket folk, och likaså den stora yttertrappan med de två uppgångarna. Hela den granskogsklädda ön hade de planterat med lövträd, de hade brutit upp smala, slingrande gångar genom stenmarken och byggt små utsiktspaviljonger, som hängde ned över sjön som stora fågelnästen. De vackra franska rosorna, som kantade terrassen, de holländska möblerna, den italienska fiolen, allt detta hade de skaffat till gården, likaså hade det varit de, som hade låtit resa muren, som skyddade fruktträdgården från nordanvinden, och hade anlagt vinkasten.

Gamla herrskapet hade varit glatt och vänligt gammaldags folk. Frun hade väl velat vara en smula förnäm, men alls inte gamla herrn. Under all ståt, vari han levde, ville han alltid komma ihåg vad han hade varit, och på kontoret, där han skötte sina affärer, och dit alla människor kommo,

hängde kramsäcken och den rödmålade hemgjorda fiolen rätt över gubbens pulpet.

Även då han var död, hängde säcken och fiolen kvar på samma plats. Och varje gång de sågo dem, fylldes gubbens son och sonson av tacksamhet. Det var de där fattiga verktygen, som hade skapat Munkhyttan, och Munkhyttan var det bästa i världen.

Hur det nu kunde komma sig, och det var väl mest därför, att det tycktes följa med stället, att där levdes ett gott och vänligt och sorgfritt liv, så hängde Hedes fast vid gården med större kärlek, än som var lyckligt för dem. Och särskilt Gunnar Hede var så fästad vid egendomen, att man sade om honom, att det var orätt säga, att han ägde en gård. Det var tvärtom så, att det var ett gammalt ställe i Västerdalarna, som ägde Gunnar Hede.

Om han inte hade gjort sig till slav av ett stort, gammalt blåsut till manbyggnad och av några tunnland åker och skog och av några förvuxna äppleträd, hade han väl fortsatt sina studier eller än bättre givit sig ut att studera musik, vilket nog tycktes ha varit hans rätta kallelse här i världen. Men då han hade kommit hem från Uppsala och tagit reda på ställningen och verkligen funnit, att gården måste säljas, om han inte rätt snart kunde förtjäna en hel mängd pengar, så kastade han alla andra planer över bord och beslöt att gå ut som gårdfarihandlande, som hans farfar hade gjort.

Hedes mor och fästmö besvuro honom att

hellre sälja gården än på detta sätt offra sig för den, men han var obeveklig. Han klädde sig i bonddräkt och köpte varor och började genomströva landet som handelsman. Han trodde, att han med bara ett par års handel skulle förtjäna nog för att betala skulderna och rädda gården.

Och för så vitt det rörde gården, hade han framgång med sitt företag. Men över sig själv drog han ned en förfärlig olycka.

Då han hade gått med kramsäcken i omkring ett år, föll det honom in, att han skulle försöka förtjäna en stor penningsumma på en gång. Han drog då långt norrut i landet och köpte en stor skara getter, visst ett par hundra. Och alla dessa ville han och en kamrat till honom driva ned till en stor marknad i Värmland, ty där kostade getter dubbelt så mycket som uppe i norr. Fick han sälja alla sina getter, skulle han således göra en utmärkt affär.

Det var ännu endast november, och marken hade varit bar, då Hede och hans kamrat drogo åstad med sin getskara. Allting gick bra för dem första dagen, men på den andra, då de kommo in på den stora tiomila skogen, började det snöa. Det blev ett stort snöfall med stark storm och yrväder. Det blev snart så, att djuren fingo svårt för att bana sig väg genom snön. Getter äro nog både modiga och härdiga djur, och de kämpade sig fram ganska länge, men det blev ett par dagars och nätters yrväder med en förfärlig köld.

Hede gjorde allt, vad han kunde, för att rädda

djuren. Men sedan snöfallet började, hade han varken kunnat skaffa dem foder eller vatten. Och då de hade trampat sig fram en dag genom hög snö, blev skinnet avslitet på deras ben. De pinades av det och ville inte gå längre. Den första geten, som kastade sig ned på vägkanten och inte ville resa sig mer och följa flocken, lyfte han upp på axlarna för att bära den med sig. Men då så en andra och en tredje även lade sig, kunde han inte bära dem alla. Då var det blott att se åt annat håll och gå vidare.

Ni vet kanske vad tiomila skogen vill säga. Inte en gård, inte en koja på mil och mil, bara skog. Högvuxen tallskog med trädhård bark och högtsittande grenar, inte ungskog med mjuk bark och mjuka kvistar, som djuren kunna äta. Om inte snön hade kommit, skulle de ha gått över skogen på ett par dagar, nu kunde de alls inte komma över den. Alla getterna stannade där, och människorna höllo på att förgås där, de med.

De råkade inte en människa på hela tiden. Ingen gav dem hjälp.

Hede försökte vräka undan snön, så att getterna skulle kunna äta mossan, men snön föll alltjämt, alltjämt, och mossan var fastfrusen vid marken. Och hur skulle han ha kunnat skaffa foder på det sättet åt tvåhundra djur?

Han bar det modigt, ända tills getterna började jämra sig. De hade varit en munter och uppsluppen och rätt bråkig skara den första dagen. Han hade haft styvt arbete med att se till, att alla

följde med i flocken, och att de inte stångade ihjäl varandra. Men så tycktes de förstå, att de inte kunde rädda sig, och då bytte de om natur och blevo alldeles modlösa. De började alla bräka och klaga, inte svagt och tunt, som getter bruka, utan mycket starkt, högre och högre, alltsom nöden blev större. Och när han hörde bräkandet, började han tro, att han skulle bli vansinnig.

Det var vilda, övergivna skogen, alls ingen hjälp att få. Det ena djuret efter det andra sjönk ned utmed vägen. Snön yrde fram omkring dem och täckte över dem. Då Hede såg tillbaka på denna rad av drivor vid vägkanten, som alla gömde en djurkropp, och ur vilken man kunde se horn och klövar sticka fram, började det att svindla för hans hjärna.

Han rusade på dessa, som läto yra in sig till drivor, svängde sin vidja över dem och slog dem. Det var ju enda sättet att rädda dem, men de rörde sig inte. Han tog dem vid hornen och släpade dem framåt. De läto sig släpas, men togo inte ett steg för att gå själva. Då han släppte taget i hornen, slickade de hans händer liksom för att bedja honom hjälpa dem. Så snart han kom nära dem, slickade de hans händer.

Allt detta verkade så förfärligt på Hede, att han kände, att han höll på att bli tokig.

Det är dock inte sagt, att det hade gått så illa med honom, om han inte, då allt var slut däruppe i skogen, hade rest för att besöka en, som han höll mycket kär. Det var inte hans mor, utan hans fästmö.

Han inbillade sig, att han nu genast måste fara och säga henne, att han hade förlorat så mycket pengar, att han inte kunde gifta sig på många år. Men helt säkert reste han till henne, endast därför att han ville höra henne säga, att hon älskade honom lika högt, trots hans olycka. Han trodde, att hon skulle kunna driva bort minnet av tiomilaskogen.

Hon hade kanske också förmått detta, men hon ville inte. Hon hade varit missnöjd allaredan därmed, att han gick omkring med kramsäcken och såg ut som en bonde. Hon tyckte, att det fördenskull var svårt att tycka om honom som förut. Nu, då hon fick höra, att han skulle fortsätta med detta i många år ännu, sade hon, att hon inte längre kunde vänta på honom. Och då förlorade Hede nära nog sitt förstånd.

Han blev dock inte riktigt vansinnig. Han hade så mycket förstånd kvar, att han kunde driva sin handel. Han gjorde till och med bättre affärer än andra, ty det roade folk att gäckas med honom, han var alltid välkommen i bondstugorna. Människorna voro mycket retsamma emot honom, men det var på sätt och vis gott för honom, eftersom han så gärna ville bli rik.

Och om några få år hade han förtjänat nog för att kunna betala alla skulder och leva sorgfri på sin gård. Men han förstod inte detta, utan gick fånig och förryckt från gård till gård och hade inte mer en tanke på att han var en herreman.

TREDJE KAPITLET.

RÅGLANDA hette en socken långt borta i östra Värmland, helt nära Dalagränsen, där det fanns en stor prostgård, men endast en liten, fattig komministergård. Men så fattiga de voro, hade de varit så barmhärtiga i den lilla prästgården, att de hade tagit sig ett fosterbarn. Det var en flicka, Ingrid hette hon, och hon hade kommit till gården, då hon var tretton år.

Komministern hade fått se henne på en marknad, då hon hade suttit och gråtit utanför ett lindansartält. Så hade han stannat och frågat henne varför hon grät. Och han hade fått veta, att hennes blinda morfar var död, och att hon inte mer hade någon, som stod henne nära. Nu följde hon med ett par lindansare, och de voro goda mot henne, men hon grät därför, att hon var så dum, att hon aldrig kunde lära sig att dansa på lina och hjälpa till att förtjäna pengar.

Och det hade varit något ljuvt sorgset hos barnet, som hade rört och intagit prästen. Ovillkorligen hade han sagt till sig själv, att han inte kunde

låta en sådan liten varelse förfaras bland dessa kringdrivande landstrykare. Han gick in i lindansartältet, där han träffade herr och fru Blomgren, och erbjöd sig att taga upp barnet i sitt hem. De gamla konstberidarna hade börjat gråta och sagt, att fastän flickan var alldeles oduglig för konsten, hade de gärna velat behålla henne. Men de trodde, att hon skulle bli lyckligare i ett riktigt hem hos människor, som hela året bodde på samma plats, och därför skulle de lämna henne till herr komministern, om han endast ville lova dem, att hon skulle få vara som ett av hans egna barn.

Detta hade han lovat, och sedan dess hade flickan levat i prästgården. Hon var ett stillsamt och blitt barn, rik på ljuv kärleksfullhet och öm omvårdnad för alla omkring henne. Under första tiden blev hon mycket älskad av fosterföräldrarna, men då hon blev äldre, utvecklade sig hos henne ett starkt begär att hänge sig åt drömmar och fantasier. Synernas och inbillningarnas rike öppnade sig för henne med stark lockelse, och mittpå dagen kunde hon låta arbetet falla och sjunka ned i en dröm. Men prästfrun, som var en rask och hård arbetsmänniska, tyckte inte om detta. Hon klagade över att flickan var lat och trög och pinade henne med stränghet, så att hon blev helt förskrämd och olycklig.

Då hon var nitton år fyllda, föll hon i en svår sjukdom. Man visste inte riktigt vad det kunde vara, ty detta tilldrog sig långt tillbaka i tiden, då det inte fanns någon läkare i Råglanda. Men

det såg illa ut för flickan. Man märkte snart, att hon var så sjuk, att hon måste dö.

Hon för sin del gjorde inte annat än bad Vår Herre, att hon skulle slippa leva. Hon ville så gärna dö, sade hon.

Då var det alldeles, som om Vår Herre ville pröva, om hon menade allvar. En natt kände hon, att hon blev stel och kall i hela sin kropp, och det föll en tung dvala över henne. »Detta måtte visst vara döden,» sade hon till sig själv. Men det underliga var, att hon inte alldeles förlorade medvetandet. Hon visste om, att hon låg som död, visste om, att de svepte henne och lade henne ned i kistan. Men hon kände ingen fruktan eller ångest för att hon skulle bli begraven, fastän hon levde. Hon hade blott den enda tanken, att hon var lycklig, som fick dö och lämna det hårda livet.

Vad hon kände oro för, var, att de skulle upptäcka, att hon inte var annat än skendöd och låta bli att begrava henne. Livet måtte ha varit ganska bittert för henne, eftersom hon var alldeles utan dödsfruktan.

Men det var alls ingen, som upptäckte, att hon levde. Hon blev både körd till kyrkan, utburen till kyrkogården och nedsatt i graven.

Graven blev dock inte igenfylld över henne, ty, såsom bruket är i Råglanda, hade hon blivit begravd på söndagsmorgonen före högmässan. Likföljet gick in i kyrkan efter jordfästningen och lät kistan stå i den öppna graven. Men så snart guds-

tjänsten var över, ämnade man komma och hjälpa dödgrävaren med att kasta ned mullen.

Flickan visste allt, som skedde, men kände ingen förskräckelse. Hon hade inte kunnat göra en rörelse för att visa, att hon levde, om hon hade velat än så gärna, men hon skulle ha hållit sig stilla, även om hon hade kunnat röra sig. Hon var alltjämt bara glad åt att hon var så gott som död.

Man kunde väl inte heller riktigt säga, att hon levde. Hon hade varken sans eller sitt vanliga medvetande. Det var endast den delen av själen, som drömmer drömmar om nätterna, som levde inom henne.

Hon kunde inte en gång tänka så långt, att hon förstod hur förfärligt det skulle vara för henne, om hon vaknade, sedan graven hade blivit fylld. Hon hade inte mer sitt förstånd i sitt våld än en drömmande.

»Jag undrar,» tänkte hon, »om det kunde finnas någonting i hela vida världen, som skulle kunna förmå mig att vilja leva.»

Så snart hon hade tänkt detta, tyckte hon, att kistlocket och svetteduken, som lågo över hennes ansikte, blevo genomskinliga, och hon såg framför sig pengar och vackra kläder och sköna trädgårdar med ljuvliga frukter.

»Nej, ingenting av allt detta bryr jag mig om,» sade hon, och hon slöt ögonen för alla härligheterna.

Då hon såg upp igen, voro de borta, men i

deras ställe såg hon alldeles klart och tydligt, att en liten Herrans ängel satt på gravkanten.

»God dag, du lilla Guds ängel!» sade hon till honom.

»God dag, Ingrid!» sade ängeln. »Medan du ligger här och ingenting har att göra, skall jag tala med dig om gamla tider.»

Ingrid hörde tydligt varje ord ängeln talade, men hans röst liknade inte något hon hade hört förut. Den var mest lik ett strängaspel, vars toner voro ord. Den liknade inte sång, utan musik av fiol eller harpa.

»Ingrid,» sade ängeln, »kommer du ihåg, att medan din morfar ännu levde, träffade du en gång en ung student, som gick med dig från gård till gård och spelade på din morfars fiol en hel dag?»

Den skendödas ansikte upplystes av ett leende. »Tror du, att jag har glömt detta?» sade hon. »Alltsedan den tiden har det inte gått en dag, utan att jag har tänkt på honom.»

»Och inte en natt, utan att du har drömt om honom?»

»Nej, inte en natt, utan att jag har drömt om honom.»

»Och du vill dö, fastän du så väl kommer ihåg honom,» sade ängeln, »då kan du ju inte mer få se honom.»

Då han sade detta, tyckte sig den skendöda förnimma all kärlekens ljuvhet, men inte ens detta kunde locka henne.

»Nej, nej,» sade hon, »jag är rädd för att leva, jag vill hellre dö.»

Då vinkade ängeln med handen, och Ingrid såg framför sig en stor, öde sandöken. Den var trädlös och ofruktbar, torr och het och sträckte ut sig i det oändliga. På sanden låg här och där något, som vid första påseendet liknade förspridda klippor, men då hon såg bättre efter, var det djur, ofantliga levande vidunder med mäktiga klor och stora, tandfyllda gap, som lågo på sanden och lurade på rov. Och mellan dessa förfärliga djur kom studenten vandrande, han gick där sorglös, utan att ana, att gestalterna omkring honom voro levande.

»Men varna honom, varna honom,» sade Ingrid till ängeln, fylld av en outsäglig ångest, »säg honom, att de leva, att han skall akta sig!»

»Mig är det inte tillåtet att tala till honom,» sade ängeln med sin klingande röst, »du måste själv varna honom.»

Den skendöda kände med förfäran hur hon låg förlamad och inte kunde ila bort att rädda studenten. Hon gjorde det ena fruktlösa bemödandet efter det andra för att kunna resa sig, men dödens vanmakt band henne. Men så äntligen, äntligen! Hon kände hur hennes hjärta började klappa, blodet trängde fram genom ådrorna, dödsstelheten smalt bort ur kroppen. Hon reste sig och skyndade bort mot honom — — — —

FJÄRDE KAPITLET.

INGENTING är så säkert och visst, som att solen älskar de öppna platserna utanför de små lantkyrkorna. Är det inte någon, som har lagt märke till att man aldrig träffar på så mycket solsken som under högmässan utanför en liten vitstruken kyrka? Ingenstädes knyta strålarna ett så tätt nät av ljus, ingenstädes håller sig luften i en sådan vördnadsfull stillhet. Solen står där riktigt och håller vakt över att folk inte skall stanna ute på kyrkvallen och prata. Den vill, att alla skola vackert sitta inne i kyrkan och höra predikan, därför låter den en sådan rikedom av strålar falla ned utanför kyrkväggen.

Törhända kan man inte vara alldeles viss om att solen gör vakttjänst utanför de små kyrkorna alla söndagar, men så mycket är säkert, att samma förmiddag, som den skendöda hade blivit satt i graven på kyrkogården i Råglanda, spred den en alldeles glödande värme på den lilla platsen framför kyrkan. Till och med kiselstenarna sågo ut, som om de kunde taga eld, där de lågo och

gnistrade i hjulspåren. Det nedtrampade, kortvuxna gräset knorrade ihop sig, så att det blev som torr mossa, under det att de gula maskrosorna, som prydde gräsmattan, bredde ut sig och svällde på sina långa stänglar, så att de blevo stora som astrar.

Det kom en dalkarl, en sådan där, som gick omkring och sålde knivar och saxar, vandrande nere på vägen. Han var klädd i lång, vit fårskinnspäls, och på ryggen bar han en stor, svart lädersäck. I den utrustningen hade han gått flera timmar utan att känna någon värme, men då han lämnade landsvägen och kom upp på kyrkplatsen, dröjde det inte en minut, förrän han måste stanna och taga av hatten för att kunna torka svetten ur pannan.

När karlen stod så där med bart huvud, såg han både vacker och klok ut. Han hade hög, vit panna, djup förståndsrynka mellan ögonbrynen, välformad mun med tunna läppar. Han bar håret benat mittöver hjässan, det var rundklippt i nacken, hängde ned över öronen, krusade sig litet i topparna. Han var lång och starkt byggd, inte grov, på allt sätt välbildad. Men det var det felet med honom, att hans blick var ostadig, ögonstenarna irrade beständigt långt in i ögonvrån liksom för att gömma sig. Kring munnen funnos drag, som tycktes förryckta eller förvridna, något fånigt och slappt, som inte passade, som inte riktigt hörde till ansiktet.

Riktigt klok kunde han inte heller vara, efter-

som han gick och släpade på den tunga säcken en söndag. Hade han varit vid fullt förstånd, hade han vetat, att det var onödigt, eftersom han ändå ingenting kunde få sälja. Av allt annat dalfolk, som färdades genom bygden, var det ingen, som krökte ryggen under säcken på söndagen, utan då gingo de i Guds hus fria och raka såsom andra människor.

Denna stackare hade väl alls inte vetat om, att det var helg, förrän han stannade ute i solskenet på kyrkplanen och fick höra psalmsång ur kyrkan. Men han var så pass klok, att han då genast förstod, att han inte kunde driva handel den dagen. Och så kom där ett förfärligt arbete för hans hjärna, som skulle fundera ut var han skulle tillbringa fridagen.

En lång stund stod han bara och stirrade framför sig. Då allt gick som vanligt, hade han inte svårt för att reda sig. Han var inte värre däran, än att han kunde gå ur gård i gård hela veckan igenom och sköta sin handel. Men han kunde aldrig vänja sig vid söndagen. Den kom alltid över honom såsom ett stort, oförutsett bekymmer.

Ögonen stodo rent stilla på honom, och pannmusklerna svällde.

Det första, som föreslogs inne i hjärnan, var nog, att han skulle gå in i kyrkan och höra på sången. Men det förslaget antogs inte. Han ville gärna höra sång, men han vågade inte gå in i kyrkan. Han var inte rädd för folket, men i somliga kyrkor

funnos så besynnerliga och farliga tavlor, som föreställde varelser, som han helst inte ville tänka på.

Äntligen arbetade han sig fram till den tanken, att eftersom detta var en kyrka, så måtte här väl finnas en kyrkogård. Och då han hade en kyrkogård att komma till, var han räddad. Man skulle inte ha kunnat bjuda honom något bättre, vad det så än hade varit. Såg han en kyrkogård från vägen under sina vandringar, gick han upp till den och satt där en stund, om det än var mitt i arbetsveckan.

Då han nu skulle gå ut till kyrkogården, uppstod helt plötsligt en ny svårighet. Begravningsplatsen i Råglanda ligger nämligen inte alldeles bredvid kyrkan, som står på en stenbacke, utan på en äng litet bortom sockenstugan. Och han kunde inte komma fram till kyrkogårdsporten utan att gå fram på en väg, utmed vilken de kyrkobesökandes hästar stodo bundna.

Alla hästarna stodo med huvudet djupt nere i höbuntar och havrepåsar och tuggade så, att fodret knastrade under deras tänder. Det var inte tal om att de kunde göra karlen något ont, men han hade sin egen tanke om vådan av att gå förbi en sådan lång rad djur.

Två, tre gånger försökte han gå, men modet brast honom, så att han måste vända. Han var inte rädd för att hästarna skulle bita eller sparka. Det var alldeles nog, att de voro så nära, att de kunde se honom. Det var alldeles nog, att de kunde

skramla med sina grimmor och skrapa i marken med hovarna.

Äntligen kom ett ögonblick, då alla hästarna sågo ned och riktigt tycktes äta i kapp. Då började han vandringen mellan dem. Han höll igen pälsen, så att den inte skulle fladdra ut och förråda honom, och han gick på tå, så vackert han kunde. Om en häst höjde ögonlocket och såg på honom, stannade han genast och neg. Han ville gärna vara hövlig i denna stora fara, men djuren måtte väl vara rimliga och förstå, att han inte kunde buga sig, då han bar en säck järn på ryggen. Det återstod honom ingenting annat än att niga.

Han suckade mycket tungt, ty det var en svår och besvärlig sak här i livet att såsom han vara rädd för alla fyrfota djur. Egentligen var han inte rädd för andra djur än getter, och för hästar och hundar och kattor skulle han inte alls ha varit rädd, om han endast hade kunnat bli säker på att de inte voro några slags omskapade getter. Men han blev aldrig säker på den saken. Så att det var egentligen lika galet för honom, som om han hade varit rädd för alla slags fyrfotingar.

Det var inte lönt för honom att tänka på hur stark han var, och att dessa små bondhästar brukade vara alldeles ofarliga. Sådant kan inte den tänka på, som har fått in fruktan i själen. Det är en svår sak, fruktan, och det är tungt för den, som hon har blivit bofast hos.

Det var märkvärdigt, att han dock kom förbi hela hästraden. Det sista vägstycket tog han i

två långa språng, och då han kom in på kyrkogården, drog han igen järngrinden efter sig och ställde sig att knyta näven åt hästarna.

»Usla, eländiga, förbannade getabockar!»

Han gjorde så med alla djur, kunde inte låta bli att kalla dem alla för getabockar. Och detta var mycket dumt, ty det hade förskaffat honom själv ett namn, som han inte ville ha. Av alla han träffade blev han kallad Getabocken. Men han ville inte bli tilltalad på det sättet. Han ville, att man skulle kalla honom med hans rätta namn, men det namnet tycktes inte vara känt av någon människa i den här trakten.

Han stod en stund vid grinden och njöt av att vara undkommen hästarna, men snart vandrade han djupare inåt kyrkogården. För varje kors och varje sten stannade han och neg. Men nu var det inte av fruktan, nu var det endast av välbehag vid att se dessa kära gamla bekanta. Hans utseende blev med ens milt och behagligt. Just samma kors och stenar, som han hade råkat så ofta förr! Vad de voro sig lika! Hur väl han kände igen dem! Han måste säga goddag till dem.

Vad kyrkogården behagade honom! Inget djur brukade beta där, och ingen människa brukade skämta där. Där var bäst, då där var alldeles ensamt såsom nu, men också då där funnos människor, brukade de inte störa honom. Han kände visserligen många vackra ängar och hagar, som skulle ha behagat honom ännu bättre, men där fick han aldrig vara i fred. De kunde på intet sätt

jämföras med kyrkogården. Och kyrkogården var bättre än själva skogen, ty i skogen var ödsligheten så stor, att han blev rädd för den. Här var det stilla som i skogsdjupet, men han var inte utan sällskap, här funnos sovande människor under varje sten och varje tuva. Just så mycket sällskap, som han behövde för att inte känna ensamhet och vantrevnad.

Han styrde genast färden fram mot den nyöppnade graven. Han gick dit, dels därför att där stodo några skuggande träd, dels också därför att han tyckte om sällskap. Han trodde väl, att det kunde vara möjligt, att denne döde, som hade blivit så nyss nedbäddad, vore ett bättre skydd mot ensamheten än de längesedan hänsovna.

Han nära nog böjde knä med ryggen åt den stora sandhögen på gravkanten. Han lyckades skjuta upp säcken, så att den stod stadigt på högen, och lossade de grova läderremmar, som höllo den fast. Det var en stor dag, en fridag, han kastade till och med av sig pälsen. Med stort välbehag satte han sig på gräset så nära graven, att de långa benen med de knäbundna strumporna och de grova snörskorna hängde ned över gravkanten.

Han måste sitta stilla en rätt lång stund och hålla ögonen på kistan. Då man hade en sådan fruktan som han inom sig, kunde man aldrig vara nog försiktig. Men kistan rörde sig verkligen alls inte, det var omöjligt att misstänka, att den gömde något försåt.

Inte förr var han viss om sin sak, än han stack

ned handen i sidfacket på säcken och tog fram fiol och stråke. På samma gång nickade han åt den döde nere i graven. Eftersom han var så stilla, skulle han få höra något vackert.

Det var något mycket rart, detta, det var inte många, som fingo höra honom spela. Ingen fick höra honom på de gårdar, där man brukade hetsa hundarna på honom och kallade honom Getabocken. Men det kunde hända, att man fick höra honom i en stuga, där man talade lågt och rörde sig stillsamt och inte frågade honom om han ville köpa getskinn. På ett sådant ställe brukade han ta fram fiolen och låta höra sig. Och det var en stor utmärkelse, den största han kunde bevisa någon.

Där han satt och spelade på gravkanten, lät det alls inte illa. Han spelade inte en falsk ton, och han spelade så sakta och milt, att det knappast kunde ha hörts till nästa grav.

Se, det förnämliga i saken var, att det alls inte var dalkarlen, som kunde spela, utan det var hans fiol, som kom ihåg ett par små melodier. De kommo fram ur den, så snart han förde stråken över den. Det skulle kanske inte ha betytt mycket för en annan, men för honom, som inte själv kom ihåg en enda melodi, var det den allra kostbaraste gåva att äga en sådan fiol, som spelade av sig själv.

Medan han spelade, satt han och sken och log, liksom den, som hör ett barn pladdra och prata. Det var fiolen, som talade och talade, han bara lyssnade. Det var dock för märkvärdigt, att

dessa vackra saker hördes, så snart han förde stråken över strängarna. Det skötte fiolen om, den visste hur det skulle vara, och dalkarlen, han satt bara och lyssnade.

Det växte visor ur den där fiolen, som det växer gräs ur jorden. Ingen kunde förstå hur det tillgick. Vår Herre hade lagat till det så.

Det var dalkarlens mening att sitta stilla så där hela dagen och låta de kära tonerna växa upp ur fiolen som små vita och brokiga blomster. Han skulle spela en hel äng full med blomster, spela full en hel lång dal, en hel stor slätt.

Men hon, som låg skendöd nere i kistan, hade väl hört fiolspelet, och på henne hade det övat en underlig verkan. Tonerna hade kommit henne att drömma, och av det hon hade sett i drömmen hade hon blivit så upprörd, att hennes hjärta hade börjat klappa, hennes blod hade börjat strömma, och hon hade vaknat.

Nu är att märka, att allt, vad hon hade upplevat, medan hon hade legat skendöd, de tankar hon då hade haft och även den sista drömmen, allt detta var borta och glömt i samma stund, som hon vaknade till sitt vanliga medvetande. Hon visste inte ens, att hon låg i sin kista, utan hon trodde, att hon alltjämt låg sjuk hemma i sin säng. Hon tyckte bara, att det var underligt, att hon ännu levde. Nyss, innan hon somnade, var hon ju mitt inne i det flämtande dödsarbetet. Det borde ju ha varit ute med henne för länge sedan. Hon hade tagit farväl av fosterföräldrarna, av syskonen och av tjänste-

folket. Prosten själv hade varit hos dem och gett henne nattvarden, ty hennes fosterfar hade tyckt det vara för tungt att göra detta. För flera dagar sedan hade hon vänt sina tankar från allt jordiskt. Det var märkvärdigt, att hon inte var död.

Det förvånade henne, att det var så mörkt i rummet, där hon låg. Ljuset hade ju brunnit alla nätter förut, medan hon hade varit sjuk. Och så hade man låtit täcket glida av henne. Hon låg där och blev så kall som en is.

Hon reste sig något litet för att draga över sig täcket. Då slog hon pannan mot kistlocket och sjönk ned i kistan igen med ett litet utrop av smärta.

Hon hade stött sig tämligen hårt och återföll genast i dvala. Hon låg lika orörlig som nyss, och det var, som hade livet flytt bort på nytt. Dalkarlen, som hade hört både stöten och utropet, hade ögonblickligen lagt bort fiolen och börjat lyssna. Men det hördes ingenting vidare, ingenting alls.

Han satte sig till att spionera på kistan lika uppmärksamt, som då han först hade kommit. Han satt och nickade, som ville han säga ja till det han själv tänkte, nämligen att intet här på jorden är tillförlitligt. Här hade han haft en den mest tysta och förträffliga kamrat, men var han inte nu bedragen också på denne?

Han satt och såg på kistan, som hade han velat se rätt igenom den. Slutligen, då den fortfor att vara alldeles stilla, tog han åter upp fiolen och började spela.

Men nu ville inte fiolen. Han måtte gnida den hur milt och smeksamt som helst, så framväxte det inte mer några melodier. Det var så sorgligt, att han var färdig att gråta. Han hade ämnat sitta stilla och höra på sin fiol hela dagen, och nu ville den inte mer.

Han förstod nog orsaken. Fiolen var orolig och rädd för det, som hade rört sig nere i kistan. Den hade glömt alla sina visor och tänkte endast på vad det kunde ha varit, som hade bultat på kistlocket. Det är ju så: man glömmer allting, då man är rädd.

Han förstod, att han måste lugna fiolen, om han skulle kunna få höra något vidare.

Han hade haft det så gott, bättre än på åratal. Om det verkligen var något i kistan, som var farligt, var det då inte bäst att släppa ut det? Så skulle fiolen bli nöjd, och de vackra blommorna skulle på nytt växa upp ur den.

Han öppnade beslutsamt sin stora säck och började söka mellan knivar, sågar och yxhammare, till dess han fann en skruvmejsel. Ögonblicket därefter var han nere i graven och låg där på alla fyra och skruvade locket av kistan.

Han plockade ur skruv efter skruv, till dess han äntligen kunde resa upp locket mot gravväggen. Med detsamma gled också svetteduken från den skendödas ansikte.

Så snart den friska luften nådde henne, slog Ingrid upp ögonen. Och nu var det ju ljus omkring henne. Hon måtte ha blivit flyttad. Nu

låg hon i ett gult rum, som hade grönt tak och en stor ljuskrona i taket.

Rummet var trångt och sängen i minsta laget. Varför kändes det, som voro hennes armar och ben fängslade? Var det, för att hon skulle hålla sig stilla i den lilla, lilla sängen?

Det var märkvärdigt, att de hade lagt en psalmbok under hennes haka. Det brukade man ju inte annat än med lik.

Mellan fingrarna hade hon en liten blombukett. Hennes fostermor hade klippt ett par kvistar ur sin blommyrten och lagt mellan hennes händer. Ingrid förvånade sig. Vad hade det gått åt hennes fostermor?

Hon såg, att man hade givit henne en huvudkudde med breda spetsar och ett batistlakan, som låg i fina veck. Hon var mycket nöjd, hon tyckte om att ha det fint. Men hon skulle än hellre ha velat ha ett varmt täcke på sig. Det kunde ju inte vara bra för en sjuk att ligga utan täcke.

Ingrid var färdig att sätta händerna till ögonen och gråta. Hon frös så bitterligen.

I detsamma kände hon något hårt och svalt mot sin kind. Hon började småle: det var den gamla, röda trähästen, den trebenta Camilla, som låg bredvid henne på huvudkudden. Lillbror, som aldrig kunde sova någon natt utan att ha den bredvid sig i bädden, hade nu lagt den till henne. Det var kärligt gjort av Lillbror. Ingrid fick än större lust att gråta, då hon tänkte på att Lillbror hade velat trösta henne med trähästen.

Men hon hann aldrig att börja gråta. Sanningen gick på en gång upp för henne. Lillbror hade gett henne trähästen, och mor hade gett henne sina vita myrtenblommor, och psalmboken låg under hennes haka, därför att de hade trott, att hon var död.

Ingrid fattade med båda händerna i kistkanten och satte sig upp. Den lilla smala sängen var en kista, och det lilla gula rummet var en grav. Det var alltsammans mycket svårt att förstå. Hon kunde alls inte begripa, att detta angick henne, att det var hon, som hade blivit svept och nedsatt i graven. Det var nog så, att hon låg hemma i sin säng och såg eller drömde det där andra. Det skulle väl snart visa sig, att det inte var full verklighet och att allt var på det vanliga sättet.

Med ens fann hon förklaringen på det hela. »Jag har så ofta besynnerliga drömmar,» tänkte hon. »Detta är bara något jag ser i syne.» Och hon drog en riktigt förnöjd suck. Hon lade sig till och med tillbaka i kistan. Hon var så alldeles viss om att den var hennes egen gamla säng. Den var verkligen inte så särdeles bred, den heller.

Under hela tiden stod dalkarlen nere i graven, just vid Ingrids fötter. Han stod endast ett par alnar från henne, men hon hade inte sett honom. Det kom sig säkerligen inte därav, att han, så snart den döda i kistan hade slagit upp ögonen och börjat röra sig, sökte krypa ihop i ett hörn och göra sig osynlig. Hon hade troligtvis kunnat se honom, fastän han höll kistlocket framför sig som en skärm,

om det inte ända tills nu hade legat likasom en vit dimma över hennes ögon, så att hon blott hade sett det allra närmaste fullt tydligt. Ingrid hade ju inte ens kunnat se, att hon hade sandväggar omkring sig. Hon hade tagit solen för en stor ljuskrona och lindlövsvalvet för ett tak.

Den stackars dalkarlen stod och väntade, att det där, som rörde sig i kistan, skulle hinna att avlägsna sig. Det föll honom inte in annat, än att det skulle gå självmant. Det hade ju bankat, därför att det ville komma ut. Han stod en lång stund med huvudet bakom kistlocket, i väntan att det skulle gå. Han tittade fram, då det tycktes honom, att det borde vara borta. Men det hade inte rört sig, det låg kvar på sin hyvelspånsbädd.

Han var inte nöjd med detta, han ville ha ett snart slut på saken. Hans fiol hade inte på länge talat så vackert som i dag, han längtade efter att åter sitta hos honom i ro.

Ingrid, som nästan hade slumrat in, hörde sig plötsligen tilltalas på sjungande dalmål.

»Det kan vara på tiden, att du stiger upp nu, tycker jag.»

Så snart han hade sagt detta, stack han undan huvudet. Han darrade så över sitt tilltag, att han var nära att tappa hela locket.

Men den vita dimman, som hade legat över Ingrids ögon, vek helt och hållet, då hon hörde en människa tala. Hon såg en karl stå inklämd i ett hörn vid gravändan och hålla ett kistlock framför sig.

Ögonblickligen insåg hon, att hon inte kunde få lägga sig ned och tro, att detta var en drömsyn. Här var visserligen en verklighet, som hon måste reda upp för sig. Det tycktes ovillkorligen vara så, att kistan var en kista och graven en grav och att själva Ingrid för ett par minuter sedan inte hade varit något annat än ett svept och begravet lik.

För första gången blev hon verkligt förfärad för det, som hade hänt henne. Ack, besinna det: hon kunde ha varit riktigt död i denna stund! Hon kunde ha varit ett fult, ruttnande lik. Hon hade blivit nedsatt i graven, för att man skulle vräka över henne sand och jord, hon hade inte varit mera värd än vilken som helst jordtorva; hon hade varit alldeles förkastad. Maskarna hade gärna fått äta henne. Det skulle ingen ha brytt sig om.

Ingrid behövde oändligt väl att ha en människa bredvid sig i denna stora fasa. Hon hade känt igen Getabocken nyss, då han hade stuckit fram huvudet. Det var en gammal bekant på prästgården, hon var alls inte rädd för honom. Nu ville hon ha honom fram till sig. Hon brydde sig alls inte om, att han bara var en dåre. Det var i alla fall en människa, som levde. Hon ville, att han skulle komma henne så nära, att hon kunde känna, att hon hörde hemma bland de levande och inte bland de döda.

»Å, kom för Guds skull hit till mig!» sade hon med gråten i halsen. Hon satte sig upp i kistan och sträckte armarna mot honom.

Men dalkarlen hade alltjämt sin tanke för sig. Då hon så gärna ville locka fram honom, beslöt han att sätta villkor för henne.

»Jag skall komma, om du vill gå din väg,» sade han.

Ingrid försökte genast lyda honom och stiga upp ur kistan, men hon låg så omsvept med lakan, att hon hade svårt för att resa sig.

»Du får komma och hjälpa mig,» sade hon. Det var halvt tvungen sak, och halvt var det därför, att hon var så rädd för att hon inte riktigt hade undkommit döden. Hon måste komma nära någon, som levde.

Han kom verkligen, trängande sig mellan kistan och gravväggen. Han lutade sig över henne, lyfte upp henne ur graven och satte ned henne i gröngräset bredvid gravöppningen.

Ingrid kunde inte hjälpa, att hon slog båda armarna om hans hals, lade huvudet mot hans axel och snyftade. Hon kunde aldrig sedan förstå hur hon hade kunnat göra detta, och att hon inte hade varit rädd för honom. Det var dels av glädje över att han var en människa, en levande människa, och så var det av tacksamhet över att han hade räddat henne.

Gud, vad skulle det ha blivit av henne, om inte denne hade varit! Det var han, som hade lyft av kistlocket, och som hade återfört henne till livet. Hon visste ju inte hur något hade gått till, men han hade helt visst varit den, som hade öppnat kistan. Vad skulle det ha blivit av henne, om han

inte hade gjort detta? Hon skulle ha vaknat, instängd i den svarta kistan. Hon skulle ha bultat, ropat. Vem skulle ha hört henne, där hon låg sex fot under jorden? Ingrid vågade inte tänka på detta, hon bara gick upp i tacksamhet över att vara räddad. Hon måste ha någon att tacka. Hon måste luta sitt huvud mot en människas axel och gråta av tacksamhet.

Det var väl det märkvärdigaste av allt, som hade hänt denna dag, att dalkarlen inte stötte bort henne. Men han hade inte något klart begrepp om att hon var en död, och han visste, att det inte var lönt att göra en död emot. Men så snart det var möjligt, gjorde han sig fri från henne och dök ned i graven. Han lade locket till rätta på kistan, satte i skruvarna och gjorde det stadigt fast alldeles som förut. På detta sätt skulle väl kistan bli alldeles stilla och fiolen få åter sitt lugn och sina melodier.

Under tiden satt Ingrid i gräset och sökte tänka sig för. Hon såg bortåt kyrkan och fick syn på hästar och åkdon på kyrkbacken. Hon började då förstå sammanhanget. Det var söndag, man hade begravt henne på morgonen, och nu satt man i kyrkan.

Ingrid greps av en stor förskräckelse. Gudstjänsten kunde snart vara slut, och folket skulle komma och få se henne. Och hon hade ju rakt ingenting på sig utom ett lakan. Hon var ju nära nog blott och bar. Bevare oss väl, om så många människor skulle komma och se henne sådan! Det

skulle de aldrig glömma. Det skulle hon få blygas för i hela sitt liv.

Hon undrade var hon skulle få kläder. Hon tänkte ett ögonblick på att kasta över sig dalkarlens päls, men det föreföll henne, som skulle hon inte bli mer lik vanliga människor fördenskull.

Hon vände sig raskt till den galne, som ännu arbetade med kistlocket.

»Hör du,» sade hon till honom, »du måste låta mig krypa in i din säck.»

Hon var i samma stund framme vid den stora lädersäcken, som inrymde varor för ett helt salustånd, och började riva upp den.

»Å, kära, kom upp och hjälp mig!»

Hon behövde inte bedja förgäves. Då dalkarlen såg, att hon rörde vid hans påse, kom han genast upp ur graven.

»Rör du vid säcken, du?» sade han hotande.

Ingrid tänkte inte på att han talade med hård röst, hon räknade honom alltjämt som sin bästa vän. »Å, kära, kära du,» sade hon, »hjälp mig, så att inte människorna komma och få se mig! Töm ur de här varorna någonstans och låt mig sätta mig i säcken och bär mig hem! Å, gör det, gör det! Jag är från prästgården, och den ligger bara ett litet stycke härifrån. Du vet nog var den ligger.»

Karlen stod och såg på henne med alldeles slö blick. Hon kunde inte veta om han hade förstått ett ord av vad hon sade.

Hon upprepade det, men han gjorde inte min av att lyda henne.

Hon började åter riva upp saker ur säcken. Då stampade han i marken åt henne och ryckte till sig säcken.

Gud, hur skulle Ingrid kunna få honom lydig?

Bredvid henne på gräset låg en fiol och en stråke. Hon tog upp dem, hon visste rakt inte varför. Hon hade väl varit så mycket med fiolspelare, att hon inte kunde tåla att se ett instrument ligga på marken.

Så snart hon rörde vid fiolen, släppte han säcken och kom och ryckte fiolen från henne.

Han tycktes bli alldeles galen över att hon rörde fiolen. Han såg stygg ut.

Vad i all världen skulle hon hitta på, så att hon kom bort, innan kyrkfolket hann ut ur kyrkan?

Hon började lova honom märkvärdiga ting, såsom man lovar barn, då man vill ha dem snälla.

»Jag skall säga till far, att han köper ett helt dussin liar av dig. Jag skall stänga in alla hundar, då du kommer till prästgården. Jag skall be mor, att hon ger dig ett gott mål mat.»

Det syntes intet tecken till att han ville ge med sig.

Hon kom att tänka på fiolen och sade i förtvivlan:

»Om du bär mig till prästgården, skall jag spela för dig.»

Se dock! Det for ett leende över hans ansikte. Det var visst vad han ville ha.

»Jag skall spela fiol för dig hela eftermiddagen, jag skall spela, så länge du vill.»

»Vill du lära fiolen nya låtar?» frågade han.

»Det vill jag visst, det.»

Ingrid blev i samma stund både förvånad och nedslagen. Han tog ett kraftigt tag i säcken och ryckte den till sig. Han släpade bort den över gravarna, och deras penninggräs och åbrodd trycktes ned under den, som om den hade varit en åkervält.

Han förde den fram till en hög av torrt löv och ris och gamla blombuketter, som låg invid kyrkogårdsmuren. Där plockade han fram allt, som fanns i ränseln, och gömde det mycket väl under riset.

När den var tom, kom han tillbaka till Ingrid.

»Nu kan du stiga i,» sade han.

Ingrid steg i säcken och kröp ihop på dess träbotten. Karlen spände till alla remmar lika noga, som om han hade haft sina vanliga varor att föra, krökte sig åter, så att han nästan böjde knä, satte armarna i hängslena, spände ett par remmar i kors över bröstet och reste på sig. Då han hade gått ett par steg, började han skratta. Han bar en säck på sin rygg, som var så lätt, att han hade kunnat dansa med den.

*

Det var inte mer än en fjärdingsväg från kyrkan till prästgården. Det var en väg, som dalkarlen kunde gå på tjugu minuter. Ingrid önskade

endast, att han skulle gå den så raskt, att hon hunne hem före kyrkfolket och begravningsgästerna. Hon kunde rakt inte fördraga, att så mycket folk skulle få se henne. Det vore bäst, om hon komme fram, medan endast hennes fostermor och pigorna voro vid gården.

Ingrid hade tagit med sig ur kistan den lilla buketten med blommor från hennes fostermors myrten. Den var hon så glad åt, att hon gång på gång kysste den. Den kom henne att tänka mildare tankar om fostermodern än någonsin förr. Men naturligtvis skulle hon tänka milda tankar om henne i alla fall. Den, som kommer direkt ur graven, tänker milda och ljusa tankar om allt, som lever och rör sig på jordytan.

Nu förstod hon innerligt väl, att prästfrun måste älska de andra barnen, som voro hennes egna, mycket högre, än hon kunde älska fosterdottern. Och då det var så fattigt i prästgården, att de inte hade råd att hålla barnpiga, så tycktes det henne nu helt naturligt, att hon måste passa upp på småsyskonen. Men om syskonen inte voro snälla mot henne, berodde det endast därpå, att de voro vana vid att hon var deras piga. Det var inte lätt för dem att komma ihåg, att hon hade blivit upptagen i prästgården för att vara deras syster.

Och till sist berodde det alltsammans på fattigdomen. Om far någon gång finge ett annat gäll, så att han bleve prost eller kyrkoherde, så skulle nog alltsammans bli bra. Då skulle hon åter få tillbaka den första tiden, då alla hade älskat henne.

Å, visst skulle alltsammans en gång bli som förr! Ingrid kysste sina blommor. Mor hade kanske inte velat vara hård. Det var bara fattigdomen, som hade gjort henne så underligt elak.

Men nu var det för övrigt så, att det inte mer gjorde henne något, hurudana de komme att bli mot henne. Ingenting kunde numera bedröva henne, ty nu ville hon alltid vara glad över att leva. Och blev det svårt någon gång mer, så skulle hon bara tänka på mors myrten och Lillbrors Camilla.

Det kunde vara glädje nog att veta, att hon bars levande framåt vägen. I morse hade ingen trott, att hon än en gång skulle färdas i de här krökarna och backarna. Och doftande klöver och små fåglar, som sjöngo, och sköna, lummiga träd, allt detta hade varit för de levande att glädja sig åt. Det hade alls inte varit för henne.

Men, som sagt, det var inte lång tid hon hade att tänka, ty om tjugu minuter var dalkarlen framme vid prästgården.

Där voro endast prästfrun och pigorna hemma, just som Ingrid hade önskat. Prästfrun hade hela förmiddagen hållit på att rusta för begravningsmiddagen. Nu väntade hon, att de främmande skulle komma, och nu var också allting så gott som färdigt. Hon hade just varit inne i sängkammaren och pyntat sig i sin svarta klänning.

Hon såg bortåt kyrkvägen, men där syntes ännu inga åkande. Då passade hon på att gå ut i köket än en gång och smaka på rätterna.

Hon var ganska nöjd, ty allt hade lyckats väl, och det kan man inte låta bli att tycka om, även om man har sorg. I köket fanns endast en piga, och det var en, som hade kommit från prästfruns eget hem, så att hon tyckte, att hon kunde tala förtroligt med henne.

»Jag menar, du Lisa,» sade hon, »att vem som helst kunde vara belåten med ett sådant gravöl.»

»Jag ville, att hon kunde skåda ner till jorden och se hur ni ståtar för henne,» sade Lisa. »Det skulle glädja henne.»

»Å,» sade prästfrun, »åt mig bleve hon nog aldrig glad.»

»Hon är död nu,» sade pigan, »det skall inte vara jag, som säger något om den, som knappast är kommen ner i jorden.»

»Jag har ofta fått höra hårda ord av min man för hennes skull,» sade fostermodern.

Det var så, att prästfrun behövde tala med någon om den döda. Hon hade haft litet samvetskval för hennes skull, och det var därför hon hade rustat till med en stor begravning. Hon tyckte, att samvetskvalen gärna kunde ha vikit för allt det besvärs skull, som hon haft för begravningen, men det hade de på intet sätt gjort. Och hennes man gick också och hade samvetskval och sade, att de inte hade låtit flickan vara som ett av deras egna barn, som de dock hade lovat, då de adopterade henne. Och han sade, att det hade varit bättre, att de aldrig hade tagit henne, då de inte hade kunnat undgå att låta henne märka, att de höllo mera av

de egna barnen. Och nu behövde fostermodern tala med någon om flickan för att få veta om folk menade, att hon varit elak mot henne.

Hon såg hur Lisa började mycket häftigt röra om i en gryta, som om hon hade svårt för att behärska sin harm. Det var en klok tös, som väl förstod hur hon skulle ställa sig in hos matmodern.

»Man kan tycka,» började Lisa, »att då man har en mor, som alltid vakar över en och ser till, att man skall vara hel och ren, så kunde man vilja lyda henne och vara henne till nöjes. Och då en får vara i ett gott prästhus och bli uppfostrad till bättre folk, så skulle en söka göra nytta för sig och inte bara gå och fåna och drömma. Jag kan undra nu hur det skulle ha gått, om inte ni hade kommit och tagit er av detta fattiga barnet. Hon hade väl strukit omkring med lindansarna då och fått dö på gatan som ett skarn.»

Det kom en dalkarl gående över gården, en, som bar säcken på ryggen, fastän det var söndag. Han kom helt stilla in genom den öppna köksdörren och neg, då han kom in, fastän det inte var någon, som hälsade tillbaka. Både matmodern och pigan sågo honom, men då de märkte vem det var, brydde de sig inte om att avbryta samtalet.

Prästfrun var mån om att fortsätta. Hon märkte, att hon skulle få höra just vad hon behövde för att lisa samvetet.

»Det är kanske så gott, att hon är borta,» sade hon.

»Det skall jag säga frun,» sade pigan ivrigt, »att det tror jag pastorn också tycker, eller åtminstone skall han tycka det snart nog. Det blir fred i huset nu, skall frun få se, och det kommer att glädja honom.»

»Åja,» sade fostermodern, »jag var ju tvungen att hålla emot, jag. Det skulle alltid kostas på henne med kläder, så att det var rent galet. Han var så mån om att hon skulle få lika mycket som de andra, att ibland fick hon till och med mer. Och det gick åt mycket till henne, som var vuxen.»

»Nu låter väl frun Greta få hennes nettelduksklänning?»

»Ja, antingen får Greta den, eller också tar jag den själv.»

»Inte lämnar hon mycket efter sig, stackare.»

»Ingen begär, att hon skall lämna arv efter sig,» sade fostermodern. »Man skulle ha varit nöjd, om man hade haft ett gott ord att minnas efter henne.»

Det var endast sådant tal, som man för, då man har samvetskval och vill försvara sig mot dem. Det var alls intet sådant, som fostermodern verkligen menade.

Dalkarlen bar sig åt på samma sätt, som då han kom för att sälja. En stund stod han och såg sig om i köket, sköt så med allra största sävlighet säcken upp på ett bord och lossade hängslen och remmar. Därpå såg han sig om än en gång, så att han inte skulle bli överfallen av katt eller hund, rätade på ryggen och började öppna de två läder-

locken, som voro fästade med otaliga spännen och knutar.

»Han skall inte bry sig om att ta upp säcken i dag,» sade Lisa. »Det är söndag, och då vet han väl att vi inte handla?»

Men hon frågade inte stort efter, att galningen fortfor att binda upp remmarna. Hon vände sig till prästfrun. Detta var ett gott tillfälle för henne att komma i gunst.

»Jag vet inte en gång om hon var bra mot barnen? Jag hörde ofta, att det var gråt och jämmer inne i barnkammaren.»

»Sådan hon var mot deras mor, sådan var hon mot dem,» sade prästfrun, »men nu gråta de över att hon är död, förstås.»

»De veta inte sitt eget bästa,» sade pigan, »men frun kan vara viss, att om en månad gråter ingen mer för hennes skull.»

I detsamma vände sig båda två från spisen och sågo bort mot bordet, där dalkarlen stod och öppnade den stora säcken. De hade hört något ovant, något likt en suck eller en snyftning. Karlen slog just upp innerlocket, och ur säcken höjde sig den nyss begravda fosterdottern, just sådan, som då de hade lagt ned henne i kistan.

Men hon var inte alldeles lik sig heller. Hon var långt mera död nu, så att säga, än då de lade ned henne. Då hade hon ännu haft nästan samma färg som i livet, nu var hon gastgrå i ansiktet, blåsvart om läpparna, och ögonen voro hemskt insjunkna.

Hon sade ingenting, men stor förtvivlan stod att läsa i hennes ansikte, och myrtenbuketten, som hon hade fått av fostermodern, sträckte hon mot henne i förebrående vädjan.

Det var inte en syn, som människor kunde uthärda. Fostermodern svimmade med ens, pigan stod stilla ett ögonblick, såg på dottern och på modern, därpå satte hon händerna för ögonen och sprang in i kökskammaren, som hon väl stängde.

»Nej,» sade hon, »det är inte till mig, hon har ärende, det behöver jag inte vara med om.»

Men Ingrid vände sig till dalkarlen.

»Stäng till om mig och bär mig härifrån! Hör du! Hör du! Bär mig härifrån! Bär mig dit, där du tog mig!»

Det bar så till, att dalkarlen kom att se ut. Det körde en lång rad av vagnar och kärror uppåt alléen och in på gården. Jaså, jaså, då ville han inte stanna här. Det där tyckte han alls inte om.

Ingrid kröp ihop på bottnen av säcken, frågade inte mer efter något, utan bara snyftade. Klaffar och lock blevo stängda om henne, och hon blev åter upplyftad på ryggen och bortburen. De, som kommo till gravölet, skrattade gott åt Getabocken, som skyndade bort och neg och neg för varje häst, som han mötte.

FEMTE KAPITLET.

MOR ANNA STINA var en gammal kvinna, som bodde långt inne i skogen. Hon brukade komma som hjälp till prästgården, kom ned utför backarna liksom självkallad, då det skulle bakas eller tvättas. Det var en snäll och klok gammal en, och de voro goda vänner, hon och Ingrid. Så snart flickan kunde tänka en tanke, beslöt hon att söka hjälp hos henne.

»Hör,» sade hon till dalkarlen, »då du kommer upp till landsvägen, skall du vika av inåt skogen. Gå så framåt, tills du kommer till ett led! Där skall du ta av till vänster. Så går du återigen framåt, tills du kommer till den stora sandgropen. Därifrån kan du se en stuga, och dit skall du bära mig, och där skall jag spela för dig.»

Den skar henne i öronen, den korta och kärva ton hon tog, då hon befallde honom. Hon måste ju tala så för att bli lydd, det gick inte an på annat sätt. Men hon var just den rätta till att befalla över en annan människa, hon, som inte en gång hade rätt att leva!

Hon kunde aldrig känna sig ha rätt att leva efter detta. Det var häri det förskräckliga låg i det, som hade hänt henne. Där hade hon gått i prästgården i sex år och inte kunnat göra sig så pass omtyckt, att de önskade henne kvar i livet. Och den, som ingen älskar, har inte rätt att leva.

Hon skulle inte kunna säga hur hon visste, att det förhöll sig så, men det var väl självklart. Hon visste det därpå, att alltsedan hon hade hört, att de inte tyckte om henne, hade det kommit en järnhand, som fattade om hjärtat och tryckte ihop det för att tvinga det att stanna. Ja, det var rent av själva livet, som hade stängts för henne. Och i samma ögonblick, som hon hade kommit tillbaka från döden och känt livslusten brinna högt och dristigt inom sig, hade just det, som ger en lov att vara till, blivit ryckt bort ifrån henne.

Det var värre än en dödsdom. Det var mycket grymmare än en vanlig dödsdom. Hon visste vad det var likt. Det var så, som då man fällde träd, inte på det vanliga sättet, då man bara högg av stammen, utan då man högg av dem rötterna och lät dem stå kvar i jorden för att självdö. Där står trädet och förstår inte varför det inte mer får näring och saft. Det kämpar och strävar för att leva, men bladen bli allt mindre, det skjuter inga nya skott, barken skrumpnar bort. Och det måste dö, därför att det har blivit skilt från livskällan. Så är det, det måste dö.

Äntligen satte dalkarlen ned säcken på sten-

hällen utanför en liten stuga, som stod mitt i den vilda skogen.

Stugdörren var stängd, men så snart Ingrid hade kommit upp ur säcken, letade hon fram nyckeln under dörrbrädet, öppnade och steg in.

Ingrid kände noga stugan och allt, som fanns där. Det var inte första gången hon hade kommit dit för att få tröst. Det var inte första gången hon hade kommit upp till gamla Anna Stina och berättat, att hon inte kunde stå ut därhemma, att fostermodern var så hård mot henne, att hon inte ville vända åter till prästgården.

Men varje gång hon hade kommit, hade gumman talat förstånd med henne och lugnat henne. Hon hade kokat henne ett förfärligt kaffe, där det inte hade funnits en enda böna, utan bara ärter och cikoria, men som ändå hade satt mod i henne. Och till sist hade hon fått henne att skratta åt alltsammans och livat upp henne så, att hon hade dansat vals utför skogsbackarna under hemvägen.

Om också mor Anna Stina hade varit hemma och kokat sitt förfärliga kaffe, hade det väl inte hjälpt Ingrid den här gången. Men gumman var nere i prästgården på Ingrids begravning, ty prästfrun hade inte glömt att bjuda någon av dem, som dottern hade tyckt om. Det hade väl också kommit sig av hennes samvetskval.

Men inne i gamla Annas stuga var allting sig likt. Och då Ingrid såg soffan med trälocket och det blankskurade bordet och katten och kaffe-

kokarn, då kände hon sig visserligen inte alls tröstad eller uppmuntrad, men hon förstod, att hon befann sig på en plats, där hon kunde ge fritt lopp åt sin sorg.

Det var en lisa, att här behövde hon inte tänka på annat än att gråta och jämra sig.

Hon gick genast fram till soffan, kastade sig ned på trälocket och låg där och grät, hon visste inte hur länge.

Dalkarlen satt utanför på stenhällen, han ville inte gärna gå in i stugan för kattens skull. Han väntade, att Ingrid skulle komma dit ut och spela för honom. Han hade tagit fram fiolen för längesedan. Då hon dröjde att komma, började han själv att spela.

Han spelade milt och svagt, som han brukade. Det var med knapp nöd fiolspelet hördes in till flickan.

Ingrid kände den ena rysningen efter den andra ila genom kroppen. Det var så hon känt det, då hon hade blivit sjuk. Hon tänkte, att hon skulle bli sjuk på nytt. Det vore väl också det bästa, om febern nu ville ta henne och döda henne riktigt.

Då fiolspelet hördes in till henne, satte hon sig upp och såg sig omkring med förvildade ögon. Vem spelade? Var det hennes student? Hade han äntligen kommit nu?

Hon förstod dock genast, att det måste vara dalkarlen, och hon lade sig ned igen med en suck.

Hon kunde alls inte följa med vad som spelades. Men så snart hon slöt ögonen, tog fiolen

röst av studenten. Hon hörde också vad han sade; han talade till hennes fostermor och försvarade Ingrid. Han talade lika vackert, som han hade talat till herr och fru Blomgren. Ingrid behövde så mycken kärlek, sade han. Det var detta hon hade saknat. Det var därför hon inte alltid hade skött sina sysslor, utan hade låtit drömmarna förströ sig. Men ingen kunde begripa hur hon skulle kunna sträva och slita för den, som älskade henne. För den skulle hon bära sorg och sjukdom och förakt och fattigdom. För den skulle hon bli stark som en jätte och tålig som en slav.

Ingrid hörde tydligt hur han talade, och det föll lugn över henne. Javisst var det sant. Om bara fostermodern hade älskat henne, skulle hon fått se vad Ingrid hade dugt till. Men då hon inte hade tyckt om henne, så hade Ingrid varit slagen med vanmakt. Ja, visst var det sant.

Feberrysningarna märkte hon inte vidare. Hon låg bara och hörde på hur studenten talade.

Hon sov väl ibland, ty hon tyckte sig gång på gång ligga i graven, och då var det alltid studenten, som kom och lyfte upp henne ur kistan. Hon låg och tvistade med honom om detta. »Nu, då jag drömmer, är det du, som kommer,» sade hon.

»Det är alltid jag, som kommer och hjälper dig, Ingrid,» sade han. »Det vet du väl. Jag lyfter dig ur graven, jag bär dig på mina axlar, jag spelar dig till ro. Det är alltid jag.»

Det, som gång på gång störde henne och väckte henne, var, att hon skulle upp och spela

för dalkarlen. Hon reste sig flera gånger för att göra det, men hon orkade inte.

Så snart hon sjönk ned på soffan, drömde hon. Hon satt hopkrupen i säcken, och studenten bar henne genom skogen. Det var alltid han.

»Men det var inte du,» sade hon till honom.

»Visst var det jag,» sade han och smålog åt hennes motsägelser. »Du har ju gått och tänkt på mig var dag i alla dessa år, då kan du väl förstå, att jag inte kunde låta bli att hjälpa dig i en så stor fara.»

Det fann hon ju vara alldeles självklart, och så började hon inse, att han hade rätt och att det var han.

Men det var en så oändlig sällhet i detta, att hon vaknade på nytt. Då låg kärleken och skälvde i hela hennes varelse. Den kunde inte ha varit mer verklig, om hon hade sett och talat med den allra käraste.

»Varför kommer han aldrig i verkligheten?» sade hon halvhögt. »Varför kommer han bara i mina drömmar?»

Hon vågade inte röra sig. Då skulle kärlekskänslan flyga sin kos. Det var, som om en skygg fågel hade satt sig på hennes skuldra, och hon var rädd att skrämma den.

Om hon rörde sig, då skulle fågeln flyga och sorgen få makt med henne.

Då hon äntligen vaknade riktigt, var det svag skymning inne i stugan. Hon måtte alltså ha sovit

hela eftermiddagen och kvällen. Vid den här tiden skymde det inte förrän efter klockan tio.

Det var också slut med fiolspelet, dalkarlen hade väl gått sin väg.

Mor Anna Stina var inte kommen än. Hon ämnade visst stanna borta hela natten.

Det gjorde inte flickan något, hon hade inte lust för något annat än att lägga sig ned och sova igen. Hon var rädd för all den sorg och förtvivlan, som föll över henne, så fort hon vaknade.

Men så fick hon en ny sak att fundera på. Vem hade stängt dörren, vem hade brett över henne mor Anna Stinas stora schal, och vem hade lagt ett stycke hårt bröd bredvid henne på soffan?

Hade han gjort allt detta för henne, han Getabocken?

Ett ögonblick tyckte hon sig se dröm och liv stå bredvid varandra och tävla om att trösta henne. Och drömmen stod solig och leende och öste ut över henne kärlekens lycksalighet för att uppmuntra henne. Men också det fattiga, sträva, hårda livet kom med en liten skärv av vänlighet för att visa, att det inte menade så illa med henne, som det nyss hade sett ut.

SJÄTTE KAPITLET.

INGRID OCH MOR ANNA STINA kommo gående genom mörka skogen. De hade vandrat i fyra dagar och sovit tre nätter i fäbodar. Ingrid var trött och förbi, ansiktet var genomskinligt blekt, ögonen voro insjunkna och glänste av feber. Gumman Anna Stina kastade då och då i smyg en orolig blick på henne och bad Gud, att han skulle hålla uppe flickans krafter, så att hon inte måtte sjunka ned och dö på en mosstuva. Stundom kunde inte gumman låta bli att se sig tillbaka med en skygg blick. Hon hade en otrygg förnimmelse av att gamle far Död kom smygande efter dem genom skogen för att taga igen henne, som både med gudsord och mullkastning hade blivit förmäld med honom.

Gumman Anna Stina var liten och bred med ett stort, fyrkantigt ansikte, som såg så klokt ut, att det blev vackert av det. Hon var inte vidskeplig, hon bodde ensam mitt i skogen utan att frukta varken troll eller rå, men där hon gick bredvid Ingrid, kände hon, så visst som hade någon

sagt henne det, att hon gick bredvid en, som inte hörde denna världen till. Det hade hon fått för sig, då hon hade funnit henne i sin stuga på måndagsmorgonen.

Hon hade inte kommit hem på söndagskvällen, ty nere i prästgården hade prästfrun blivit farligt sjuk, och mor Anna Stina, som hade god hand med sjuka, hade stannat för att vaka över henne. Hela natten hade hon hört prästfrun yra om att Ingrid hade visat sig, men det hade gumman inte trott på.

Och då hon äntligen hade kommit hem och fått se flickan, ville gumman genast gå tillbaka ned till prästgården och tala om för dem, att det inte hade varit ett spöke de hade sett, men då hon hade talat därom, hade Ingrid blivit sådan, att hon inte hade vågat. Livet hade nästan fladdrat bort från henne som lågan från ett ljus, som håller på att slockna i starkt drag. Hon kunde ha dött lika lätt som en burfågel. Döden gick på rov efter flickan, det var bara att akta henne och fara varsamt fram, om hon skulle bli vid liv.

Gumman visste, som sagt, knappast riktigt om Ingrid inte bara var en gengångare, så litet liv tycktes hon äga. Hon lade alldeles åsido att tala förstånd med henne, det var bara att lyda henne i detta, att hon inte ville, att någon skulle få veta, att hon levde. Och så försökte gumman ställa så klokt hon kunde. Hon hade en syster, som tjänade som hushållerska på ett stort ställe i Dalarne, och hon beslöt att gå med Ingrid till henne och förmå

syster Stava att ge flickan en plats på herrgården. Ingrid fick nöja sig med att bli en ringa tjänsteflicka. Det var ingen annan råd.

De voro nu på väg till den där herrgården. Mor Anna Stina kände trakten så väl, att de alls inte hade behövt gå landsvägen, utan endast trampat ödsliga skogsstigar. Men så hade de även farit illa med sig. Deras skor voro snedgångna och slitna, deras klänningskjolar smutsiga och kantstötta. En liten ilsken grankvist hade gjort en lång rispa i Ingrids tröjärm.

På aftonen den fjärde dagen kommo de ut på en skogsbacke, varifrån de kunde se ned i en djup dal. Nere i daldjupet låg en sjö, och nära sjöstranden befann sig en hög ö, på vilken en vit herrgård reste sig. Då mor Anna Stina såg herrgården, sade hon, att den hette Munkhyttan, och att det var där hennes syster tjänade.

Däruppe i skogsbacken sökte de göra sig fina. De knöto om huvuddukarna, torkade skorna med mossa och tvättade sig i en skogsbäck. Och mor Anna Stina sökte lägga ett veck på Ingrids tröjärm, så att inte rispan skulle synas.

Gumman suckade, då hon såg på Ingrid, och blev rent hopplös. Det var inte bara det, att hon såg besynnerlig ut i de kläder hon hade fått låna av gumman, och som alls inte ville passa henne. Men syster Stava skulle väl aldrig vilja ta henne i sin tjänst, så svag som hon såg ut. Det var som att städja en vindfläkt. Flickan kunde inte göra mer nytta än en sjuk fjäril.

Så snart de voro färdiga, gingo de vidare utför berget ned mot sjön. Det var bara korta sträckan väg. Så kommo de in på herrgårdsområdet.

Jo, det var en herregård!

Där lågo stora, vanskötta åkrar, vilka skogen höll på att växa ned i och fylla med träd. Där var bron, som förde över till ön, så skral, att de trodde, att den knappast skulle hålla, tills de hade gått över den. Där var alléen, som från bron ledde upp till boningshuset, gräsbevuxen som en vall, och där låg ett nedblåst träd kvar tvärsöver vägen.

Det var vackert tillräckligt uppe på ön, så vackert, att där väl hade kunnat ligga ett slott. Men i trädgården fanns inte en planterad blomma, och i den stora parken kvävde träden ut varandra, och svarta snokar slingrade fram på de gröna, dyiga vägarna.

Mor Anna Stina blev orolig, då hon märkte förfallet, och gick och mumlade för sig själv: »Hur kommer detta sig? Är syster Stava död? Låter hon det se ut på detta sätt? Annat var det för tretti år sen, då jag sist var här. Vad i Herrans namn går åt Stava?» Hon kunde inte tänka sig, att det kunde råda sådan oordning på ett ställe, där Stava fanns.

Ingrid kom sakta och motvilligt efter henne. I samma stund hon satte foten på bron, hade hon märkt, att de inte bara voro två, som gingo där, utan tre.

Det var någon, som hade kommit emot henne där och sedan vänt om och följt med henne.

Ingrid hörde inga steg, men den där, som följde dem, skymtade fram alldeles bredvid henne. Hon kunde se, att där var någon.

Hon blev förfärligt skrämd, ämnade bedja mor Anna Stina vända, ämnade säga, att här var allting så förtrollat, att hon inte vågade gå vidare. Men innan hon hann säga något, kom den där främmande alldeles intill henne, och hon kände igen honom.

Han hade skymtat fram helt otydligt förut, nu blev han så synbar, att hon kunde se, att det var han, han studenten.

Då var det inte mer spökaktigt och hemskt för henne, att han gick där. Det var bara härligt och högtidligt, att han kom och mötte henne. Det var, som hade han varit den, som hade fört hit henne och nu hade velat visa henne detta genom att komma och hälsa på henne.

Han gick med henne över bron, genom alléen och ända upp till boningshuset.

Hon kunde inte låta bli att oupphörligen vända huvudet åt vänster sida. Där var det hon såg hans ansikte skymta fram, alldeles bredvid hennes kind. Hon såg knappt ett ansikte heller, bara ett outsägligt vackert leende, som kom smeksamt nära henne. Men vände hon huvudet helt mot det för att se det riktigt, så fanns det där inte. Nej, det var ingenting, som kunde låta se sig så där tydligt. Men så snart hon såg rakt fram igen, skymtade det fram, alldeles bredvid henne.

Han, som följde henne, talade inte. Han gjorde

ingenting annat än log, men det var nog för henne. Det var väl alldeles nog för att visa henne, att det fanns en i världen, som höll fast vid henne med öm kärlek.

Hon kände hans närvaro som något så verkligt, att den alldeles övertygade henne om att han beskyddade henne och vakade över henne. Och för detta ljuva medvetande vek all den förtvivlan, som hennes fostermors hårda ord hade väckt hos henne.

Ingrid kände sig återgiven åt livet på nytt. Hon hade rätt att leva, eftersom någon älskade henne.

Och sålunda kom det sig, att hon kom in i köket på Munkhyttan med en skär rodnad på kinden och med en strålande glans i blicken. Helt spröd och vek och genomskinlig, men så vacker som en nyutslagen ros.

Hon gick alltjämt i en dröm och visste inte mycket om var hon befann sig, men det, som förvånade henne så mycket, att det höll på att väcka henne, var, att borta vid spiseln stod en ny mor Anna Stina. Stod där liten och bred med stort, fyrkantigt ansikte just som den andra. Men varför var hon så fin i vit mössa, knuten med band under hakan, och i svart bombasängklänning? Ingrid var så svindlande oklar i huvudet, att en lång stund gick, innan hon förstod, att detta måste vara jungfru Stava.

Hon kände mor Anna Stinas oroliga blickar riktade på sig och försökte rycka upp sig till att

hälsa. Men hon kunde inte fästa någon vikt vid annat, än att han hade kommit till henne.

Innanför köket fanns ett litet, litet rum med blårutiga överdrag. Dit fördes de in, och jungfru Stava gav dem mat och kaffe.

Mor Anna Stina började genast tala om deras ärende. Hon talade mycket länge, sade, att hon visste, att hennes syster hade sådant anseende hos hennes nåd bergsrådinnan, att hon hade sig anförtrott att välja tjänare på gården. Jungfru Stava svarade intet, men Ingrid fick en blick, som sade så mycket, som att hon inte skulle ha fått ett sådant förtroende, om hon hade valt tjänstefolk, som hade liknat henne.

Mor Anna Stina berömde Ingrid och sade, att hon var en bra flicka. Hon hade hittills haft tjänst i en prästgård, men nu, sedan hon hade blivit vuxen, hade hon fått lust att lära något riktigt, och då hade mor Anna Stina velat föra henne till en, som kunde lära henne mera än någon hon visste.

Jungfru Stava svarade inte heller något på detta. Men hennes blickar dolde inte, att hon nu undrade över att den, som hade haft plats i en prästgård, inte hade egna kläder, utan måste låna gumman Anna Stinas.

Gumman började tala om hur hon hade det, hur hon satt ensam i skogen, övergiven av alla sina egna. Och så hade denna tösungen kommit springande uppför backarna mången kväll och mången tidig morgon för att titta till henne. Därför hade hon nu tänkt och hoppats, att hon en

gång skulle kunna ställa så för henne, att hon fick det bra.

Jungfru Stava sade nu, att det var synd, att de hade gått så långt för att få plats. Om flickan vore bra, så kunde hon väl få tjäna på en herrgård i deras hemtrakt.

Nu förstod mor Anna Stina, att hennes sak stod illa, och tog därför i med höga ord. »Här har du suttit i stor bekvämlighet och välmåga, du Stava, i all din tid, och jag har kämpat mig fram i stor fattigdom. Men aldrig har jag bett dig om något förrän i dag. Och nu vill du låta mig gå bort från dig som en tiggarkäring, som man ger ett mål mat och ingenting mer!»

Jungfru Stava smålog litet, så sade hon: »Syster Anna Stina, du talar inte sanning med mig. Jag är också från Råglanda, och jag skulle just vilja veta i vilken bondstuga i den socknen det växer sådana ögon och ett sådant ansikte.»

Och hon pekade på Ingrid och fortsatte: »Det förstår jag, Anna Stina, att du kan vilja hjälpa den, som ser så ut, men det förstår jag inte, att du tror, att din syster Stava har blivit så svag till förståndet, att du kan komma och ljuga för henne.»

Mor Anna Stina blev så skrämd vid detta, att hon ingenting kunde säga, men Ingrid beslöt att förtro sig åt gumman och började genast med sin låga, vackra röst berätta sin historia.

Och knappast hade Ingrid med ett par ord berättat om hur han hade legat i graven och hur dalkarlen kom och räddade henne, förrän gamla jung-

fru Stava rodnade till och hastigt böjde sig framåt för att dölja detta. Det hade endast varat ett ögonblick, men det måtte dock ha betytt något gott, ty hon såg vänlig ut alltsedan.

Snart började hon också fråga mycket omständliga frågor om alltsammans, framför allt ville hon ha reda på dåren, om Ingrid inte hade varit rädd för honom. »Ånej, han var inte farlig alls. Inte var han tokig,» sade Ingrid, »han kunde både köpa och sälja. Han var endast förskrämd.»

Ingrid tyckte det var hårdast att behöva berätta vad hon hade hört fostermodern säga. Men hon talade om det alldeles uppriktigt, fast hon hade gråten i halsen.

Jungfru Stava gick då fram till henne, sköt tillbaka hennes huvudduk och såg henne in i ögonen. Så klappade hon henne litet på kinden. »Hoppa över det där, om mamsell vill!» sade hon. »Det behöver jag inte veta.»

»Ja, nu får min syster och mamsell Ingrid ursäkta,» sade hon därpå, »men jag måste bära in kaffe till hennes nåd. Jag kommer snart tillbaka och hör fortsättningen.»

Då hon kom åter, sade hon, att hon hade berättat för bergsrådinnan om den unga flickan, som hade legat i graven. Och nu ville hennes fru se henne.

De blevo förda uppför trappan till övervåningen och in i hennes nåd bergsrådinnans lilla salong.

Mor Anna Stina stannade nere vid dörren i det fina rummet, men Ingrid kände sig inte blyg.

Hon gick genast fram till den gamla frun och fattade hennes hand. Hon hade kunnat vara blyg för andra, som hade sett långt mindre förnäma ut, men hon var inte blyg här i huset. Hon bara kände en oändlig lycka över att vara kommen hit.

»Och detta är lilla vännen, som har varit begraven,» sade bergsrådinnan och nickade vänligt till henne. »Vill nu lilla vännen vara snäll och berätta mig sin historia? Jag sitter här så ensam och hör ingenting, skall hon veta.»

Och Ingrid började på nytt att berätta. Men hon hade inte hunnit långt, innan hon blev avbruten. Hennes nåd gjorde alldeles som jungfru Stava. Hon steg upp, sköt tillbaka huvudduken och såg henne in i ögonen. »Ja, ja,» sade hennes nåd, talande för sig själv. »Jag kan förstå detta. Jag kan förstå, att han lydde de ögonen.»

För första gången i sitt liv blev nu Ingrid berömd för sitt mod. Bergsrådinnan tyckte, att hon hade varit mycket modig, som hade vågat anförtro sig åt en dåre.

Hon hade nog varit rädd, sade hon, men hon hade varit ändå mera rädd för att människor skulle få se henne, sådan som hon då såg ut. Och han var inte farlig, han var nästan klok, och han var så snäll.

Hennes nåd ville veta vad han hette, men det visste inte Ingrid. Hon hade intet annat namn hört än Getabocken.

Flera gånger frågade bergsrådinnan hur han brukade bära sig åt, då han kom för att sälja.

Och hade hon inte skrattat åt honom, och tyckte hon inte, att han såg förfärlig ut, han Getabocken? Det lät märkvärdigt att höra hennes nåd säga ordet Getabocken. Hon sade det med oändlig bitterhet, och dock sade hon det gång på gång.

Nej, det tyckte inte Ingrid. Och hon skrattade inte åt olyckliga.

Bergsrådinnan såg mera mild ut, än orden föllo sig. »Lilla vännen måtte verkligen förstå sig på dårar,» sade hon. »Det är en stor gåva. De flesta äro rädda för sådana stackars människor.»

Hon hade hört Ingrid till slut och satt och grubblade. »Då nu lilla vännen inte har något annat hem,» sade hon, »så bjuder jag henne att stanna kvar hos mig. Jag sitter här ensam, gammal gumma, och hon skall vara mitt sällskap, och jag skall sörja för att hon får allt hon behöver. Är lilla vännen nöjd med detta?»

»Det kan komma en tid,» fortfor hennes nåd, »då vi måste underrätta lilla vännens föräldrar om att hon lever, men till en början skall allt få vara, som det är, så att lilla vännen hinner lugna sig. Och lilla vännen skall kalla mig tant, men vad skall jag kalla lilla vännen?»

»Ingrid, Ingrid Berg.»

»Ingrid,» sade hennes nåd eftersinnande. »Jag skulle hellre vilja kalla dig något annat. Så snart du kom in här med dina stjärnögon, tänkte jag, att du borde heta Mignon.»

Då flickan nu förstod, att hon här skulle finna ett verkligt hem, blev det en ny bekräftelse för

henne, att hon på något övernaturligt sätt hade blivit hitförd. Och hon viskade ett tack till sin osynlige beskyddare, innan hon gick för att tacka bergsrådinnan, jungfru Stava, mor Anna Stina.

Ingrid låg i himmelssäng, gungade på bolsterbädd, som var halvannan aln hög, hade tumsbred hålsöm på lakanet och sidentäcke, utsytt med svenska kronor och franska liljor. Sängen var bred, så att hon kunde ligga hur hon behagade, både längsefter och tvärsöver, och så hög, att hon gick upp till den på två trappsteg. Högt uppe vid taket satt en amorin och fällde ned brokiga sparlakan över henne, och nere på sängstolparna sutto andra amoriner och lyfte upp dem i festoner.

I samma rum, där sängen stod, fanns en gammal utsvängd byrå, inlagd med citronträ, och ur den fick Ingrid plocka fram så mycket vitt, doftande linne, som hon behagade. Där fanns även ett skåp med många vackra och färgrika siden- och muslinsklänningar, som bara hängde och undrade vilken av dem hon skulle behaga ta på sig.

Då hon vaknade om morgonen, stod bredvid henne en kaffebricka, som lyste av silver och gammalt ostindiskt porslin. Och varje morgon borrade hon sina små vita tänder djupt in i fint, vitt vetebröd och härlig mandelbakelse. Varje

dag klädde hon sig i en lätt muslinsklänning med bakknuten fischy. Hennes hår blev högt uppsatt i nacken, men runtom pannan hade hon en krans av tunna korkskruvslockar.

På väggen mellan fönstren hade hon en spegel med smalt glas och bred ram, där hon kunde se på sig själv och nicka åt bilden och fråga: »Är det du, är det verkligen du? Hur har du kommit hit?»

Om dagarna, då Ingrid hade lämnat rummet med himmelssängen, brukade hon sitta i den fina salongen och sy tambursöm eller måla på siden, och då hon tröttnade på detta, knäppte hon på gitarr och sjöng små visor samt språkade med bergsrådinnan, som lärde henne tala franska och gjorde sig ett nöje av att uppfostra henne till en fin dam.

Men ett förtrollat slott var det hon hade kommit till. Det hade hon svårt för att komma ifrån. Hon hade tyckt så från första stund, och det kom alltid tillbaka till henne.

Ingen människa kom dit, och ingen for därifrån. I det stora huset höllos endast ett par rum vid makt. I de andra kom ingen. Ingen gick ut i trädgården, ingen skötte den. På gården funnos bara en dräng och en gammal gubbe, som högg ved. Och jungfru Stava hade endast två pigor, som hjälpte henne i köket och ladugården.

Men det var alltid fin mat på bordet, och hennes nåd och Ingrid blevo alltid uppassade och klädda som fina och förnäma damer.

Var det nu intet annat, som frodades på den

gamla gården, nog var den en plats med god jordmån för drömmar. Och blevo inga andra växter vårdade där, så nog var Ingrid den, som skötte om sina drömrosor. De växte omkring henne, så snart hon hade en ensam stund. Då tyckte hon, att röda drömrosor bildade en tronhimmel över henne.

Runtom ön, där träden lutade ned mot vattnet och sände långa grenar utåt vassen, och där buskar och höga träd frodades, fanns en stig, där Ingrid brukade gå. Det var underligt för henne att se träden fullristade med bokstäver, att se gamla bänkar och viloplatser och ett par fallfärdiga paviljonger, så murkna, att hon inte vågade beträda dem.

Tänk, att det här hade funnits människor, att här hade funnits liv och svärmeri och kärlek, att här inte alltid hade varit ett förtrollat slott!

Härnere var förtrollningen allra starkast. Här kom det där ansiktet med leendet till henne. Här kunde hon gå och tacka honom, studenten, därför att han hade låtit henne komma hit, där hon var så lycklig, där de älskade henne och kommo henne att glömma hur hårda andra hade varit mot henne.

Om det inte hade varit han, som hade styrt om det så, hade det varit omöjligt, att hon hade fått stanna här, alldeles omöjligt.

Hon visste väl, att det måste vara han. Hon hade aldrig förr haft sådana vilda tankar, hon hade alltid tänkt på honom, men aldrig hade hon känt, att han var henne nära, att han hade tagit vård om henne.

Det enda hon undrade över var när han själv skulle komma, ty komma skulle han nog. Det var ingen möjlighet, att han inte skulle komma hit. I de här alléerna hade han glömt kvar en del av sin själ.

*

Sommaren gick och hösten med. Det led hän mot jul.

»Mamsell Ingrid!» sade jungfru Stava en dag med en viss hemlighetsfullhet. »Jag tycker, att mamsell måste veta, att unga herrn, som äger den här gården, kommer hem till jul. Åtminstone brukar han det,» tillade hon suckande.

»Och hennes nåd, som aldrig har nämnt, att hon har en son!» sade Ingrid.

Men hon kände just ingen förvåning. Hon skulle snarare ha velat svara, att hon hade vetat detta hela tiden.

»Ingen har nämnt något om honom för mamsell Ingrid,» sade jungfru Stava, »för hennes nåd har förbjudit oss att tala om honom.»

Och så ville inte jungfru Stava säga något vidare.

Ingrid ville inte heller fråga mer. Hon var skygg nu för att få veta något riktigt säkert. Hon hade spänt upp sina förhoppningar så högt, att hon var rädd själv, att de skulle brista. Sanningen kunde vara rar att få veta, men den kunde ock vara bitter och föröda alla de sköna drömmarna.

Men efter detta var han omkring henne natt och dag. Det var knappt tid för henne att tala

med någon annan. Hon måste ständigt vara med honom.

En dag märkte hon, att de hade skottat snön ur alléen. Hon blev nästan rädd. Skulle han komma nu?

Dagen därpå satt hennes nåd framme vid fönstret allt från morgonen och såg nedåt vägen. Ingrid satte sig längre inåt rummet. Hon vågade inte sitta vid fönstret för oros skull.

»Vet Ingrid vem jag väntar i dag?» frågade bergsrådinnan plötsligt.

Flickan nickade, hon vågade inte lita på rösten och tala.

»Har jungfru Stava sagt dig, att min son är besynnerlig?»

Ingrid skakade på hufvudet.

»Han är mycket besynnerlig — — han — — Jag kan inte tala om det, jag kan inte. Du får se själv.»

Det lät hjärtslitande. Ingrid blev också hemskt uppskakad. Vad var det här på gården, som gjorde allt så besynnerligt? Var det något förfärligt, som hon inte visste? Voro sonen och bergsrådinnan ovänner? Vad var det, vad var det?

Ena stunden stormande glad, ena stunden i en hel frossa av tvivel! Hon fick dra fram hela raden av syner för att åter känna, att det måste vara han, som kom.

Hon kunde ju alls inte säga varför hon så säkert trodde, att han just skulle vara sonen här i huset. Han kunde väl ock vara en annan, för

allt hon visste. Å Gud, vad det var svårt, att hon aldrig hade hört hans namn!

Det blev en lång dag. De sutto i en enda tyst väntan till aftonen.

Då kom drängen körande med ett lass julved, och hästen stod kvar på gården, då veden togs av lasset.

»Ingrid,» sade hennes nåd, häftigt befallande, »spring ner och säg till Anders, att han kör bort med hästen! Genast, genast!»

Flickan sprang utför trappan och kom ner på verandan. Men kommen dit, glömde hon att ropa på drängen. Just bakom lasset såg hon en lång karl i vit päls med en stor säck på ryggen. Hon behövde inte se hur han stannade och neg och neg för att känna igen honom.

»Men, men...» hon förde handen till pannan och andades djupt. Hur skulle hon någonsin kunna reda ut detta? Var det för den där karlens skull hennes nåd hade skickat ner henne? Och drängen, varför förde han undan hästen med sådan brådska? Och varför tog han av mössan och hälsade? Vad hade de att göra med dåren här på gården?

Så kom sanningen över Ingrid, kom slående och förödande, så att hon hade kunnat skrika. Det var inte den älskade, som hade vakat över henne. Den där dåren var det. Hon hade fått stanna där, därför att hon hade talat väl om honom. För att hans mor hade velat fullborda en god gärning, som han hade börjat!

Den där Getabocken, han var unga herrn.

Men till henne skulle ingen komma, ingen hade fört henne, ingen hade väntat henne. Det var drömmar, hugskott, synvilla.

Å, vad detta var bittert! Om hon bara aldrig hade väntat honom!

Men på natten, då Ingrid låg i himmelssäng under brokiga sparlakan, drömde hon gång på gång, att hon såg studenten komma hem. »Det var inte du, som kom,» sade hon då. »Visst var det jag,» svarade han henne. Och i drömmen trodde hon honom.

SJUNDE KAPITLET.

DET VAR EN DAG i veckan efter jul. Ingrid satt vid fönstret i lilla salongen och sydde tambursöm. Hennes nåd satt i soffan och stickade, såsom hon nu gjorde alla dagar. Det var alldeles tyst i rummet.

Den unga Hede hade varit hemma i en vecka. Under hela tiden hade Ingrid inte råkat honom. Han levde som en bonde även i sitt hem, sov i drängstugan och åt i köket. Han kom aldrig in till sin mor.

Ingrid visste, att både bergsrådinnan och jungfru Stava väntade av henne, att hon skulle göra något för Hede, att hon åtminstone skulle söka förmå honom att stanna hemma. Och hon grämde sig över att det hade blivit henne omöjligt att göra vad de önskade. Hon var förtvivlad över sig själv och över den maktlöshet, som hade sjunkit över henne, sedan hennes förhoppningar hade fallit.

Denna dag hade jungfru Stava just kommit in och berättat, att Hede packade sin ränsel för att gå. Han stannade inte ens så länge, som han

brukade vid sina julbesök, denna gång, sade hon med en förebrående blick på Ingrid.

Ingrid förstod allt, vad de hade väntat av henne, men hon förmådde intet. Hon arbetade vidare utan att säga något.

Jungfru Stava gick, och tystnaden sjönk åter över rummet. Ingrid glömde alldeles, att hon inte var ensam, och plötsligen föll ett slags dvala över henne, varunder alla hennes sorgsna tankar ordnade sig till en fantasibild.

Hon tänkte sig, att hon höll på att vandra igenom hela det stora boningshuset. Hon gick genom en massa salar och rum, hon såg dem för sig med grå lärftsöverdrag på möblerna, tyllklädda tavlor och ljuskronor och på golven ett tjockt lager av damm, som virvlade upp, då hon gick. Men till sist kom hon in i ett rum, där hon aldrig förr hade varit, det var ett ganska litet rum, där väggarna och taket voro svarta. Men då hon såg bättre efter, var inte rummet svartmålat, inte heller överdraget med svart tyg, utan det var så mörkt därför, att över tak och vägg hängde flädermus vid flädermus, hela rummet var inte annat än ett stort läderlappsbo. En ruta var ute i ett fönster, så att man kunde förstå hur djuren hade kunnat komma in i en sådan otrolig mängd, att de klädde hela rummet. De hängde där i orörlig vintersömn, intet enda rörde på sig, då hon trädde in.

Men hon själv greps av sådan fasa vid denna syn, att hon började rysa och darra. Det var förfärligt med denna massa av djur, som hon så

tydligen såg hänga där. Alla hade de svarta vingarna svepta om sig som kappor, alla hade slagit in en enda lång klo i väggen och hängde på denna, sovande den mest orörliga sömn.

Hon såg det så tydligt, att hon undrade om jungfru Stava visste om, att ett helt rum hade blivit inkräktat av flädermössen.

I tankarna gick hon nu till jungfru Stava och frågade henne om hon hade varit inne i detta rum och sett alla djuren.

»Visst har jag sett dem,» sade jungfru Stava. »Det är deras rum. Det vet väl mamsell Ingrid, att det inte finns en gammal herrgård här i landet, där det inte lämnas ett rum till flädermössen.»

»Aldrig har jag hört slikt förr,» sade Ingrid.

»Då mamsell har varit med så länge i världen som jag, så får hon se, att jag talar sanning,» sade jungfru Stava.

»Jag kan inte förstå, att man kan tåla sig med något dylikt,» sade Ingrid.

»Vi få lov,» sade jungfru Stava. »De där läderlapparna äro fru Sorgs fåglar, och hon har befallt oss att ta emot dem här.»

Ingrid såg, att jungfru Stava inte ville tala mer om saken, och hon satte sig åter till sin söm, men hon kunde inte låta bli att fundera över vem fru Sorg kunde vara, som hade ett sådant välde här, att hon kunde tvinga jungfru Stava att öppna ett rum för flädermössen.

Rätt som hon tänkte så, fick hon se en svart

kursläde, dragen av svarta hästar, komma uppkörande till verandan.

Hon såg jungfru Stava komma ut och niga djupt. Ur släden steg en gammal dam, som bar lång, svart sammetskappa med många lag av kragar över axlarna. Hon var krokryggig och hade svårt för att gå. Hon kunde knappast lyfta fötterna så mycket, att hon kunde komma uppför trappan.

»Ingrid,» sade nu bergsrådinnan och såg upp från stickningen. »Jag tyckte mig höra, att fru Sorg kom. Det måtte ha varit hennes klocka, som pinglade. Har du märkt, att hon aldrig har dombjällror på sina hästar, bara en liten, liten klocka? Men man hör den, man hör den! Gå nu ner i förstugan, Ingrid, och bed fru Sorg vara välkommen!»

Då Ingrid kom ner i förstugan, stod fru Sorg och talade med jungfru Stava ute på verandan. De lade inte märke till henne.

Ingrid såg med förvåning, att den krokryggiga gamla damen hade något gömt under alla sina kragar, som liknade svart krusflor. Det var mycket väl instoppat och undangömt. Ingrid fick se noga efter, innan hon upptäckte, att det var ett par stora läderlappsvingar, som hon på detta sätt försökte dölja. Flickan blev än mer nyfiken på fru Sorg än förut och försökte att få se hennes ansikte, men hon stod och såg ut över gården, så att detta var omöjligt. Det såg Ingrid dock, då hon sträckte upp handen mot jungfrun, att hon hade ett finger mycket längre än de andra, och att ytterst på detta fanns en stor, krokig klo.

»Allting är sig likt här på gården?» sade hon.

»Ja, nådiga fru Sorg,» sade jungfru Stava.

»Ni har inte planterat några blommor eller satt om några träd? Ni har inte lagat bron eller skyfflat bort ogräset ur alléen?»

»Nej, nådig fru.»

»Det är alldeles, som det skall vara,» sade den nådiga frun. »Ni har väl inte vågat er på att försöka finna reda på malmådern eller att hugga undan skogen, då den vill växa ner i åkern?»

»Nej, nådig fru.»

»Och inte rensat upp brunnarna?»

»Nej, inte rensat upp brunnarna.»

»Här är ett gott ställe,» sade fru Sorg, »här trivs jag bra. Om några år skall här vara så, att mina fåglar kunna få bo i hela huset. Ni är mycket snäll mot mina fåglar, jungfru.»

Jungfrun neg ödmjukt vid berömmet.

»Hur står det annars till här på gården?» sade fru Sorg. »Hur har ni firat jul?»

»Vi ha firat jul på vårt vanliga sätt,» sade jungfru Stava. »Hennes nåd sitter stilla inne och stickar dag ut och dag in, tänker bara på sonen och vet inte av, att det är helg. Julafton ha vi låtit gå som en annan dag. Inga gåvor och inga ljus.»

»Ingen gran, ingen julmat?»

»Ingen kyrkfärd heller, nådig fru, inte en gång ljus i fönstren på julmorgonen.»

»Varför skulle fru bergsrådinnan fira Guds son, då Gud inte vill bota hennes?» sade fru Sorg.

»Nej, varför skulle hon?»

»Ni har honom hemma nu igen, tänker jag. Kanske han är bättre nu?»

»Nej, han är inte bättre. Han är lika förskrämd.»

»Är han alltjämt som en bonde, går han inte in i rummen?»

»Vi få honom inte in i rummen, han är rädd för hennes nåd, som nådig frun vet.»

»Han äter i köket och sover i drängstugan?»

»Han gör så, ja.»

»Och ni vet alls inte, hur ni ska få honom bra?»

»Ingenting veta vi, ingenting förstå vi.»

Fru Sorg teg ett ögonblick. Då hon åter talade, hade hon en skarp och hård ton i rösten.

»Det där kan alltsammans vara mycket bra, jungfru Stava, men jag är ändå inte riktigt nöjd med er.»

I detsamma vände hon sig om och såg Ingrid skarpt i ansiktet.

Ingrid ryggade tillbaka. Fru Sorg hade ett litet, rynkigt ansikte, hopklämt nedtill, så att underkäken nästan inte märktes. Hon hade tänder, som liknade taggarna på en såg, och mycket hår på överläppen. Ögonbrynen bestodo av en enda tofs. Hyn var alldeles brun.

Ingrid undrade om inte jungfru Stava såg vad hon såg. Fru Sorg var inte en människa. Hon var bara ett djur.

Fru Sorg öppnade läpparna, så att tänderna glimmade fram, då hon såg Ingrid.

»Då hon kom, den här,» sade hon till jungfru Stava, »så trodde ni, att hon var en utsänd.

Ni såg på hennes ögon, att hon var en utsänd, som skulle rädda honom. Hon hade hand med dårar. Nå, hur har det gått?»

»Det har inte gått något alls. Hon har ingenting gjort.»

»Det var jag, som drog försorg om den saken,» sade fru Sorg. »Det var min förtjänst, att ni inte talade om för henne varför hon fick stanna här. Hade hon vetat detta, hade hon inte gjort sig så rosenröda förhoppningar om att få råka den hon älskade. Hade hon inte gjort sig förhoppningar, hade hon inte känt en så förfärlig missräkning. Om inte missräkningen hade lamslagit henne, hade hon kanske kunnat göra något för den galne. Men nu har hon inte sett åt honom. Hon hatar honom, därför att han inte är den han skulle vara. Det är mitt verk, jungfru Stava, mitt verk.»

»Nådig frun förstår sin sak,» sade jungfru Stava.

Fru Sorg tog upp spetsnäsduken och torkade sina rödkantade ögon. Det tycktes vara en gest av förnöjelse.

»Jungfrun behöver inte göra sig till,» sade hon. »Hon tycker dock inte om, att jag har tagit det där rummet åt mina fåglar. Hon tycker inte om, att jag snart får hela huset. Det vet jag. Hon och hennes fru tänkte bedraga mig. Men nu är det förbi.»

»Ja,» sade jungfru Stava, »nådig frun kan vara lugn. Det är förbi. Unga herrn går i dag. Han har packat sin ränsel, och då går han säkert. Allt,

vad hennes nåd och jag ha gått och drömt om hela hösten, är förbi. Ingenting har blivit gjort. Vi trodde, att hon åtminstone skulle kunna locka honom att stanna hemma, men trots alla välgärningar vi ha gjort henne, har hon ingenting gjort för oss.»

»Ja, hon har varit dålig, jag vet det,» sade fru Sorg. »Men i alla händelser bör hon bort nu. Det är om detta, som jag vill tala med hennes nåd.»

Fru Sorg började släpa sig uppför trappan till övervåningen på sina stapplande ben. För varje trappsteg lyfte hon vingarna något litet som för att få hjälp av dem. Hon hade helt säkert mycket hellre velat flyga.

Ingrid följde efter henne. Hon var på ett besynnerligt sätt dragen och tjusad. Inte om det hade varit den skönaste kvinna i världen skulle hon ha känt en sådan lust att följa henne.

Då Ingrid kom in i lilla salongen, satt fru Sorg bredvid bergsrådinnan i soffan och viskade förtroligt med henne, såsom vore de kära, gamla vänner.

»Du kan väl förstå, att du inte bör behålla henne kvar hos dig,» sade fru Sorg inställsamt. »Du, som inte kan tåla, att det växer en blomma i din trädgård, kan väl inte stå ut med att ha en ung flicka gående omkring i ditt hus. Det följer alltid något litet glädje och munterhet med en sådan, men det kan ju inte passa dig.»

»Nej, jag sitter just och tänker på detta.»

»Skaffa henne plats som sällskapsdam på något annat ställe, men behåll henne inte här!»

Hon reste sig för att taga farväl. »Det var endast detta jag ville säga dig,» sade hon. »Hur mår du eljest?»

»Knivar och saxar gående inne i hjärtat hela dagen,» svarade bergsrådinnan. »Jag lever bara med honom, så länge han är hemma. Det är värre än vanligt, vida värre denna gången. Jag står inte ut längre.»

Ingrid hoppade till, det var bergsrådinnans klocka, som ringde. Hon hade suttit och fantiserat så livligt, att hon blev förvånad, att hennes nåd var ensam, och att inte den svarta kursläden stod framför dörren.

Hennes nåd hade ringt för att kalla jungfru Stava, men denna kom inte. Hon bad Ingrid gå ned i hennes rum för att kalla henne.

Ingrid gick, men det lilla blårutiga rummet var tomt. Flickan ämnade då fråga i köket var jungfrun fanns, men innan hon öppnade dörren, hörde hon Hede tala. Hon blev stående, kunde inte förmå sig att råka honom.

Men hon sökte dock kämpa med sig själv. Han rådde inte för, att han inte hade varit den hon hade väntat. Hon skulle söka göra något för honom. Hon borde förmå honom att bli kvar hemma. Förr hade hon inte haft sådan ovilja för honom. Han var ju inte så förfärlig.

Hon böjde sig ned och såg genom nyckelhålet.

Hede satt vid bordet och åt. Det var på samma sätt här som annorstädes. Pigorna glammade med honom för att få höra hans besynnerliga tal.

De frågade honom vem han nu skulle gifta sig med.

Hede smålog; han var mycket nöjd med att bli tillfrågad om sådant. »Hon heter Gravlilja, vet du väl,» sade han.

Nej, pigan hade inte vetat, att hon hade ett så fint namn.

»Nå, men var är hon hemma då?»

»Inte har hon hem, och inte har hon gård,» sade Hede. »Hon är hemma i min säck.»

Pigan sade, att det var ett rart hem, och frågade efter hennes föräldrar.

»Inte har hon far, och inte har hon mor,» sade Hede. »Hon är så fin som ett blomster, hon har vuxit upp i en trädgård.»

Så mycket talade han med tämlig klarhet, men så försökte han beskriva hur fager hans fästmö var, och då ville det inte mer reda sig för honom. Han talade en mängd ord, men de voro besynnerligt blandade om varandra. Man kunde inte följa hans tankegång, men honom själv gjorde detta talande stort nöje. Han satt och sken och log.

Ingrid skyndade bort. Hon stod inte ut. Hon kunde ingenting göra för honom. Han var henne vedervärdig.

Hon var inte längre än i trappan, förrän hon kände samvetskval på nytt. Här hade hon njutit så mycket gott, men hon ville ingenting ge igen.

För att få makt med motviljan sökte hon i tanken förvandla Hede till en herreman. Hur såg

han ut förr i fina kläder, med bakåtstruket hår? Hon blundade ett ögonblick och tänkte efter. Nej, det var omöjligt! Hon kunde inte se honom som någon annan än den han var.

I samma ögonblick hade hon konturerna av ett älskat ansikte nära sig. Det svävade fram på vänster sida, underbart tydligt.

Denna gång log **inte** ansiktet. Läpparna skälvde i smärta, och ett förfärligt lidande var inristat i skarpa linjer vid munvinklarna.

Ingrid stod stilla mitt i trappan och såg på det. Det var där, fladdrande och lätt, inte mer till att fatta och gripa än en solfläck, som faller från ett slipat glas i en ljuskrona, men lika synbart, lika verkligt. Hon tänkte på den inbillningssyn hon nyss hade haft, men detta var intet sådant. Detta var verklighet.

Då hon hade sett på ansiktet en stund, började det röra läpparna, det talade, men hon hörde inte ett ljud. Då försökte hon se vad det sade, försökte läsa orden från läpparna, som döva göra, och det lyckades henne.

»Låt mig inte gå!» sade läpparna. »Låt mig inte gå!»

Och den ångest, varmed detta sades! Om någon hade legat för hennes fötter och bett henne om livet, hade det inte kunnat gripa henne djupare. Hon blev så upprörd, att hon darrade. Det var det mest hjärtslitande hon hade förnummit i hela sitt liv. Aldrig hade hon trott, att någon kunde bedja med en sådan ohygglig ångest.

Gång på gång bådo läpparna: »Låt mig inte gå!» Och för varje gång blev ångesten starkare och starkare.

Ingrid förstod ingenting, stod endast stilla, gripen av ett obeskrivligt medlidande.

Hon tyckte, att det måtte gälla mer än livet för den, som bad så, måtte gälla själva själens räddning.

Läpparna rörde sig inte mer, de stodo halvöppna i slapp förtvivlan.

Då de togo detta uttryck av slöhet, gav hon till ett utrop, tumlade ett par steg nedåt trappan. Hon kände igen dårens ansikte, just sådant hon nyss hade sett det. »Nej, nej, nej!» sade hon. »Det kan inte vara så, det får inte, det kan inte. Det är inte möjligt, att det är han.»

I samma stund var ansiktet borta.

Hon satt kanske en hel timme i den kalla trappan och grät i hopplös förtvivlan. Men till sist kom dock hopp till henne, ljust upplyftande hopp. Hon vågade åter lyfta upp sitt huvud.

Allt, som hade hänt, tydde på att hon skulle komma att rädda honom. Hon var ditförd fördenskull. Hon skulle få den stora, stora lyckan att rädda honom.

Inne i lilla salongen talade hennes nåd med jungfru Stava. Det lät rörande ömkligt, då hon bad jungfrun, att hon skulle övertala sonen att stanna ännu ett par dagar.

Jungfru Stava gjorde sig hård och sträv. »Be honom kan man nog,» sade hon, »men hennes

nåd vet, att ingen får honom att stanna längre, än han vill.»

»Vi ha ju pengar nog. Han behövde inte alls gå. Kan inte jungfru Gustava säga honom —?»

I detsamma kom Ingrid in. Dörren öppnade sig ljudlöst för henne. Hon gled genom rummet med lätt, svävande gång. Ögonen glänste, som om de såge bort mot något härligt, avlägset.

Då hennes nåd såg henne, drog hon ihop ögonbrynen något litet. En lust att vara grym i sin tur, att göra smärta i sin tur grep henne.

»Ingrid,» sade hon, »kom hit! Jag måste tala med dig om din framtid.»

Flickan hade hämtat sin gitarr och stod på väg att lämna rummet. Hon vände sig mot bergsrådinnan.

»Om min framtid...» sade hon och strök sig över pannan. »Det är ju redan bestämt om min framtid,» fortfor hon med ett litet martyrleende. Och hon gick ut ur rummet utan vidare.

Bergsrådinnan och jungfru Stava sågo förvånade på varandra. De började rådpläga om vart flickan skulle sändas.

Men då jungfru Stava kom ned i sitt rum, satt Ingrid där och sjöng små visor och knäppte på gitarr. Och Hede satt mittemot henne och hörde på med solsken över hela ansiktet.

ÅTTONDE KAPITLET.

ALLTSEDAN INGRID hade känt igen Gunnar Hede i den galne, hade hon inte tanke på annat än att bota honom. Men det var ett tungt arbete, och alls ingen aning hade hon om hur hon skulle bära sig åt.

Till en början tänkte hon blott på att förmå honom att stanna hemma. Och detta vann hon lätt nog. Bara för att få höra henne spela fiol eller gitarr en liten stund varje dag satt han nu tåligt från morgon till kväll och väntade på henne i jungfru Stavas rum.

Hon tyckte, att det skulle ha varit något stort, om hon hade kunnat förmå honom att gå in i de andra rummen. Men det vågade han på intet sätt. Hon försökte att hålla sig instängd, sade, att han ingenting mer skulle få höra, om han inte komme in. Då hon hade hållit sig inne i två dagar, började han packa ränseln för att gå sin väg, och då måste hon ge vika.

Han hade stor förkärlek för henne och satte henne tydligen framför alla andra, men han kunde inte offra henne något av sin fruktan.

Hon bad honom lägga av pälsen och gå i en vanlig rock. Det gick han genast in på, men nästa dag bar han den ånyo. Då gömde hon den för honom. Så kom han i drängens päls, och då fick han hellre bära sin egen.

Han var alltjämt lika rädd och mycket noga därmed, att ingen kom honom för nära. Inte en gång Ingrid fick sitta alldeles bredvid honom.

En dag sade hon till honom, att nu måste han lova henne något. Han skulle låta bli att niga för katten. Hon bad honom inte om något så svårt, som att han inte skulle niga för häst och hund, men han kunde väl inte vara rädd för en liten katt.

»Jo,» sade han, »katten var en getabock.» — »Den kan ju inte vara varken bock eller get,» sade hon. »Den har ju inga horn.» Detta blev han glad åt. Det var, som om han nu äntligen hade funnit något, varpå han kunde skilja getter från andra djur.

Nästa dag fick han se jungfru Stavas katt. »Den getabocken har inga horn,» sade han och skrattade helt stolt. Han gick förbi den och satte sig i en soffa för att höra på Ingrids spel. Men om en liten stund blev han orolig, och han steg upp, gick fram till katten och neg.

Ingrid blev rent förtvivlad. Hon tog honom i armen och ruskade honom. Han sprang tvärt på dörren och visade sig inte förrän nästa dag.

»Barn, barn, »sade hennes nåd, »du gör som jag, försöker som jag. Du kommer att skrämma

honom, så att han inte mer törs se dig. Det är bättre att låta honom vara i fred. Vi äro nöjda, att det är, som det är, bara han stannar hemma.»

Det var intet annat att göra än att sitta och vrida sina händer i sorg över att den fina, älskvärda människan skulle vara bortgömd i den där galningen.

Ingrid skulle bara ha velat veta om hon inte hade blivit hitförd för annat än för att sitta och spela sin morfars melodier för honom. Skulle de hålla på så hela livet? Skulle det aldrig bli annorlunda?

Hon brukade också berätta sagor för honom. Och mitt i en av sagorna kunde hans ansikte klarna, och han kunde säga henne något förunderligt fint och vackert. En klok skulle aldrig ha kunnat hitta på något liknande. Men mer behövdes det inte heller, för att modet skulle stiga hos henne, och så voro de på nytt uppe i dessa oändliga försök.

*

Det var sent en eftermiddag, och månen höll på att gå upp. På marken låg vit snö, på sjön grå, blänkande is. Träden stodo svartbruna, och himlen var brinnande röd efter solnedgången.

Ingrid ämnade sig ned till sjön för att gå på skridskor. Hon gick fram på en smal gångstig, som var upptrampad genom snön. Gunnar Hede kom efter henne. Det var något visst kuvat i hans hållning, som kom en att tänka på en hund, som följer efter husbonden.

Ingrid såg trött ut. Det var ingen glans i ögonen, och hyn var gråblek.

Där hon gick, började hon undra om dagen, som försvann, var nöjd med sig själv. Om det var i jubel han tände den stora, brinnande röda solnedgången borta i väster.

Hon visste med sig, hon, att inte över den här dagen och inte över någon annan heller hade hon kunnat tända glädjebål. Under hela den månad, som hade gått, sedan hon kände igen Gunnar Hede, hade hon ingenting vunnit.

Och nu i dag kom hon i stor ångest. Det var, som skulle hon komma att förspilla kärleken på allt detta. Hon började glömma studenten för att bara tänka på sjuklingen. Allt lätt och vackert och lekande försvann från kärleken. Det var bara tungt, tungt allvar.

Hon blev alldeles förtvivlad, medan hon vandrade mot sjön. Hon kände, att hon inte förstod vad som borde göras, kände, att hon måste uppge alltsammans. Gud, Gud, att ha honom där gående efter sig, stark och frisk att se på och ändå så hjälplöst sjuk och obotlig!

De voro nere vid sjön, och hon satte på sig skridskorna. Hon ville förmå honom också att gå och band skridskor på honom, men han föll omkull, så snart han kom ned på isen. Han kröp i land och satte sig på en sten, och hon gick ifrån honom.

Mitt framför stenen, där Gunnar Hede satt, låg en liten holme, som var beväxt med avlövad

björk och asp, och bakom den strålande kvällshimlen, som alltjämt var lika brinnande röd. Och de fina, lätta trädkronorna höjde sig upp i detta röda med en sådan skönhet, att det var omöjligt att inte lägga märke därtill.

Det brukar vara så, att det, varpå man känner igen ett ställe, är något enskilt drag, ty även det man känner bäst vet man inte riktigt noga hur det ser ut från alla håll och kanter. Och särskilt Munkhyttan kände man igen på den där lilla holmen. Hade man inte sett gården på många år, skulle man ändå ha känt igen den på den där holmen, som nu låg och sträckte upp sina mörka trädkronor mot solnedgången.

Hede satt alldeles stilla och såg på ön och på de lätta trädgrenarna och på den grå isen, som bredde ut sig åt alla sidor.

Det var den allra mest välbekanta syn för honom. Det fanns ingenting på hela gården, som han kände så väl. Ty, som sagt, det var alltid den där ön, som drog blickarna till sig. Och snart satt han och såg på ön utan att tänka på det, såsom man gör med det man väl känner. Han satt länge och stirrade, ingenting störde honom, ingen människa, ingen vind, ingenting främmande. Ingrid såg han inte, hon hade ilat långt utåt isen.

Det kom en sådan vila och ro över Gunnar Hede, som man endast kan känna bland det hemvanda. Från den lilla holmen strömmade trygghet och lugn över till honom. Den sövde till stillhet den eviga oro, som pinade honom.

Hede trodde sig alltid gå bland fiender och tänkte alltid på att taga vara på sig själv. På många år hade han inte känt den ro, som tillät honom att glömma bort sig själv, men nu kom den till honom.

Medan Gunnar Hede satt så och tänkte på just ingenting, kom han att företaga en helt mekanisk rörelse, såsom man gör, då man är i vanda förhållanden. Då han satt där med isen framför sig och skridskorna på, steg han upp och började åka utåt sjön. Och han tänkte lika litet på att han gjorde detta, som man tänker på hur man hanterar gaffel och sked, då man äter.

Han gled åstad utåt isytan, det var det bästa tänkbara skridskoföre. Han var långt ute från land, innan han märkte vad han hade gjort.

»En förträfflig is,» tänkte han då, »jag undrar varför jag inte har gått här förut i dag.

»Jag gick här desto mera i går,» tröstade han sig. »Här får inte försummas en dag, så länge jag har ferier.»

Det måtte ha varit, därför att Gunnar Hede hade kommit att företaga sig något, som han hade brukat göra, innan han blev sjuk, som något av hans forna jag hade vaknat hos honom. Tankar och föreställningar, som hörde ihop med hans gamla liv, började tränga sig upp till medvetandet. Men på samma gång sjönko alla sådana tankar, som hängde samman med hans sjukdom, ned i glömska.

Såsom han brukade, då han gick på skridskor, gjorde han en lång sväng utåt sjön för att kunna se förbi en vass udde. Han gjorde det omed-

vetet, men då han hade kommit förbi udden, visste han, att han svängde dit ut för att se om det var ljus i hans mors fönster.

»Nu tycker hon, att det är på tiden, att jag kommer in, men hon får vänta en stund. Isen är för god.»

Men det var mest obestämda känslor av glädje över rörelsen och den vackra aftonen, som vaknade inom honom. Just en sådan månskenskväll skulle man gå på skridskor. Han tyckte om denna milda övergång till natt. Ljuset dröjde ännu, men lugnet var där redan. Allt det bästa hos natt och dag!

Det fanns en till skridskogångare ute på isen. Det var en ung flicka. Han visste inte om han kände henne, men han styrde fram emot henne för att se efter. Nej, det var ingen bekant, men han kunde inte låta bli att säga några ord om vilken utmärkt is det var, då han gick förbi henne.

Den främmande var väl en stadstös, hon var visst inte van att bli tilltalad så där utan vidare. Hon hade sett alldeles förskrämd ut, då han sade ett par ord till henne. Ja, han var också märkvärdigt utstyrd. Han hade ju full bondkostym.

Nå, han skulle inte skrämma bort henne. Han kastade om och for utåt sjön. Isen var stor nog för dem båda.

Men Ingrid hade nära nog hållit på att skrika av förvåning. Där hade han kommit gående, grant och elegant, armarna korslagda över bröstet, hatt-

brättet uppviket och håret tillbakakastat, så att det inte hängde framom öronen.

Han hade talat med en bildad mans röst, nästan utan att bryta på dalmål.

Hon gav sig inte lång tid att undra. Det bar av mot land med henne.

Hon kom flämtande in i köket. Visste inte hur hon skulle säga det kort och tydligt nog.

»Jungfru Stava, unga herrn är kommen hem!»

Köket var tomt, både jungfrun och pigorna voro ute. Icke heller i jungfruns rum fanns det en människa. Ingrid rusade genom hela huset, kom in i rum, som aldrig någon brukade beträda. Hela tiden ropade hon: »Jungfru Stava, jungfru Stava! Unga herrn är kommen hem!»

Hon var alldeles vild, stod ännu och ropade uppe på övervåningens förstuga med två pigor, jungfru Stava och bergsrådinnan själv omkring sig. Hon sade om detsamma gång på gång, alldeles för uppskakad för att kunna tiga.

Ingen av dem misstog sig på vad hon menade. Alla fyra stodo där lika vilda som hon, dragen ryckande, händerna skälvande.

Ingrid vände sig från den ena till den andra i förtvivlan. Hon skulle ju ge förklaringar och befallningar, men vad hade hon ämnat ge befallning om? Ack, att besinningen skulle svika henne! Hon såg vilt frågande på bergsrådinnan. Vad var det, vad ville jag?

Den gamla frun gav några befallningar med låg, darrande röst. Hon nästan viskade, hon. »Ljus

och en brasa till unga herrns rum! Unga herrns kläder skola läggas fram!»

Det var inte tid och tillfälle för jungfru Stava att yvas. Men det var dock en viss högdragenhet i rösten, då hon svarade: »Det är alltid eldat på unga herrns rum. Unga herrns kläder ligga alltid och vänta på honom.»

»Ingrid skall gå upp på sitt rum,» sade hennes nåd.

Den unga flickan gjorde alldeles tvärtemot. Hon gick in i salongen, stod där vid fönstret, snyftade och darrade, men visste inte om, att hon inte var tyst och stilla.

Hon strök otåligt bort tårarna ur ögonen för att kunna se nedåt snöslätten, som utbredde sig framför huset. Bara hon inte grät, kunde intet undgå henne i detta skarpa månsken. Så kom han. »Där, där!» skrek hon till hennes nåd. »Han går raskt, han springer! Kom bara hit och se!»

Bergsrådinnan satt stilla framför brasan. Hon rörde sig inte. Hon ansträngde sig att höra, såsom den andra att se.

Hon bad Ingrid vara tyst, så att hon skulle få höra hur han gick. Ja, ja, hon skulle vara tyst. Hennes nåd skulle få höra hur han gick. Hon grep hårt om fönsterkarmen, som om detta skulle kunna hjälpa henne. »Du skall vara tyst,» viskade hon, »så att hennes nåd kan höra hur han går.»

Hennes nåd satt framåtlutad, lyssnade av all sin själ. Hörde hon redan hans steg ute på gårdsplanen? Nu väntade hon nog, att han skulle ta

av åt köket. Ingrid såg, att hennes nåd inte vågade tro annat, än att han skulle gå köksvägen. Hörde hon nu, att det var stora trappan som knarrade? Hörde hon, att det var dörren till stora förstugan, som slogs upp? Hörde hon med vilken fart det bar av uppför trappan till övervåningen? Två, tre steg i taget! Hade hans mor nu hört det? Detta var inga släpande bondsteg, såsom då han gick ut.

Det var nästan en skrämsel att höra honom komma upp mot salongsdörrn. De hade visst skrikit båda, om han hade kommit in.

Men han vek av, gick över förstugan bort mot sina rum.

Bergsrådinnan sjönk tillbaka i stolen, och ögonen slöto sig. Ingrid tänkte, att hennes nåd skulle ha velat dö just då.

Utan att öppna ögonen sträckte hon ut handen. Ingrid smög sig fram och tog den, och hon drog henne intill sig. »Mignon, Mignon,» sade hon, »det var ändå det rätta namnet.»

»Nej,» fortfor hon. »Vi få inte gråta nu. Vi få inte tala om detta nu. Tag dig en pall och sitt här vid brasan! Vi skola lugna oss, min lilla vän. Vi skola tala om något annat. Vi måste vara alldeles lugna, då han kommer.»

Hede kom in om en halvtimme. Då stod te på bordet, och det brann ljus i kronan. Han var verkligen omklädd, såg ut som en herreman. Ingrid och bergsrådinnan tryckte varandras händer mycket hårt.

De hade suttit och övat sig i att se honom komma. Det var omöjligt att tänka ut vad han skulle säga eller göra, sade hennes nåd. Han var alltid oberäknelig. Men de två skulle i alla händelser vara lugna.

Ingrid hade också verkligen blivit lugn. En stor, stor känsla av sällhet hade gripit henne, och detta stillade hennes oro. Hon blev som en, den där färdas upp mot himmelens salighet. Hon vilade sorglös i famnen på änglar, som buro henne uppåt, uppåt.

Men hos Hede märktes ingen förvirring. »Jag kommer bara in,» sade han, »för att säga, att jag har fått en så svår huvudvärk, att jag måste gå och lägga mig genast. Jag kände den redan nere på isen.»

Bergsrådinnan svarade inte något på detta. Det var så enkelt, men hon hade inte kunnat ana det. Hon behövde åtminstone en sekund för att kunna sätta sig in i att han ingenting visste om sin sjukdom, att han levde någonstädes i det förgångna.

»Men kanske kunde jag ändå först få en kopp te?» sade han och såg litet förvånad ut över tystnaden.

Bergsrådinnan kom fram till tebrickan. Han såg på henne. »Har mamma gråtit, mamma är så tyst?»

»Vi ha suttit och talat om en ledsam historia, jag och min unga vän här,» sade hennes nåd och visade på Ingrid.

»Ack, förlåt!» sade han. »Jag såg inte, att här var främmande.»

Den unga flickan kom fram i ljusskenet, så vacker, som den måtte vara, som vet, att himmelens portar i nästa ögonblick skola öppna sig för henne.

Han hälsade litet stelt. Han visste tydligen inte vem han hade framför sig. Bergsrådinnan presenterade.

Han såg flyktigt på Ingrid.

»Jag såg mamsell Berg nyss nere på isen,» sade han.

Han visste ingenting om henne, hade aldrig förr talat med henne.

NIONDE KAPITLET.

NU KOM DÄR en liten lycklig tid. Det var visst inte så, att Gunnar Hede var frisk, men hans närmaste voro nog lyckliga att kunna inbilla sig, att han stod på väg att bli det. Hans minne var till en stor del borta, han hade ingen reda på långa tider av sitt liv, han kunde inte spela fiol, hans kunskaper voro nästan försvunna, och hans tankekraft var även mycket svag, så att han inte gärna ville varken läsa eller skriva. Men han var dock mycket bättre: han var inte förskrämd, han tyckte om sin mor, han hade återtagit herremans skick och herremans vanor. Man kunde förstå, att bergsrådinnan och hela hennes hus skulle vara i hänförelse.

Det var ett strålande humör på Hede: han var glädje och jubel hela dagen, grubblade aldrig, gled förbi allt, som han inte kunde begripa, talade aldrig om något, som fordrade tankeansträngning, men talade muntert och livligt.

Han roade sig mest med kroppsrörelse. Han tog Ingrid med sig ut på kälkbacksåkning och

skridskoturer, han sade inte mycket till henne, men hon hade roligt av att få följa med. Han var vänlig mot Ingrid, som mot alla, men inte det ringaste kär i henne.

Han grubblade mycket ofta på fästmön, varför hon inte skrev och dylikt. Men det bekymret gled också av honom om en liten stund. Han slog genast ifrån sig alla bedrövliga tankar.

Ingrid tänkte, att bra kunde han väl inte bli på detta sätt. Han måste en gång tvingas till att tänka, till att se in i sig själv, som han nu inte vågade. Men hon tordes inte tvinga honom därtill, varken hon eller någon annan. Om han kunde komma till att tycka litet om henne, tänkte hon, att hon skulle våga det.

Hon tyckte, att de nu för det första allesammans kunde behöva litet lycka.

*

Det hände just vid den tiden, att det dog ett litet barn i Råglanda prästgård, där Ingrid hade blivit uppfostrad. Och så skulle dödgrävaren göra i ordning en grav åt det.

Karlen grävde graven helt nära platsen, där han förra sommaren hade kastat upp grav för Ingrid. Och då han hade kommit några fot ned i jorden, råkade han blotta ett hörn av hennes kista.

Dödgrävaren kunde inte låta bli att småle litet för sig själv. Det var inte utan, att han hade hört, att den döda, som låg i den där kistan, skulle ha

gått igen. Hon skulle ha hunnit med redan på begravningsdagen att skruva lös kistlocket, stiga upp ur graven och visa sig i prästgården. Nå, prästfrun var inte så väl tåld just, sockenborna hade tyckt om att ha något sådant att berätta om henne.

Dödgrävaren tänkte, att om bara folk visste hur väl förvarade de döda lågo här nere i jorden och hur väl kistlocken...

Han måste avbryta mitt i tankegången. På det hörnet, som han just hade fått fram, låg locket litet snett, och en skruv var inte tillskruvad.

Han sade ingenting, tänkte ingenting heller, men för en stund höll han upp med grävningen och visslade igenom hela Värmlands regementes revelj, ty han hade varit soldat.

Så tänkte han då, att det var bäst att gå igenom den här saken ordentligt. Det gick inte an för en dödgrävare att ha några tankar om de döda, som kunde komma igen och bli mäktiga i mörka höstnätter. I all hast grävde han undan mer jord. Så började han hamra på kistan med skoveln.

Kistan svarade alldeles tydligt, att den var tom, tom, tom.

En halvtimme senare stod dödgrävaren i prästgården. Där blev ett gissande och ett undrande. Så mycket kunde alla förstå, som att flickan hade varit i dalkarlens säck. Men vart hon sedan hade tagit vägen?

Mor Anna Stina stod vid bakugnen i prästgården och skötte brödgräddningen, ty det skulle ju bakas nu till det nya gravölet. En lång stund

stod hon och hörde på allt detta talande, utan att säga ett ord. Hon bara skötte om, att bakelsen inte skulle bli bränd, tog plåtarna ut och in i vart ögonblick och var livsfarlig att komma nära för den långa ugnsspadens skull. Men rätt som det var, lade hon av sig köksförklädet, torkade svett och sot nödtorfteligen ur ansiktet och var inne hos pastorn, nästan innan hon själv visste hur det hade gått till.

Det var just inte underligt efter allt detta, att en dag i mars en liten, röd prästgårdssläde, bemålad med gröna tulpaner, och en liten, röd prästgårdshäst stannade utanför trappan till Munkhyttan.

Hon måste nu naturligtvis följa med hem till mor, hon Ingrid. Pastorn hade kommit för att hämta henne. Han sade inte mycket om att de voro glada, att hon levde, och sådant. Men man kunde se på honom, att han var storligen förnöjd. Han hade aldrig kunnat förlåta sig, att de inte hade varit goda nog mot fosterdottern, och nu strålade han av lycka över att få börja om med henne och göra det bra den här gången.

Det sades intet ord om det, varför hon hade rymt bort. Sådant var ju ingenting att gräva fram och pina sig med så där långt efteråt. Men Ingrid förstod, att prästfrun hade haft en svår tid och hade varit plågad av samvetskval, samt att de ville ha henne åter för att få vara goda mot henne. Hon förstod, att hon nästan var tvungen att resa till prästgården för att visa, att hon inte bar agg mot fosterföräldrarna.

Alla tyckte, att det var naturligt, att hon följde med hem på en vecka eller två. Och varför skulle hon inte? Hon kunde inte skylla på att hon behövdes, där hon var. Nog kunde hon stanna borta ett par veckor, utan att det skedde Gunnar Hede någon skada. Det var tungt för henne, men det var nog bäst, att hon reste, då alla tycktes önska det.

Det kan nog hända, att hon hade velat, att de skulle ha bett henne stanna. Hon satte sig i släden med den känslan, att bergsrådinnan eller jungfru Stava skulle komma att lyfta henne ur den och bära henne in igen. Det var rent omöjligt att fatta, att hon åkte nedåt alléen, att hon for in i skogen, och att Munkhyttan försvann bakom henne.

Men om det nu var så, att de av ren godhet inte hade velat hålla henne kvar? De kunde törhända tro, att ungdom och livslust ville bort från ensamheten på Munkhyttan. De kunde tro, att hon hade tröttnat vid att vara dårvakterska. Hon lyfte handen och ville fatta i tömmen för att vända hästen. Det föll henne in nu, då hon var en mil från gården, att det var fördenskull de hade låtit henne fara. Hon skulle ha velat vända om och fråga dem.

Det var som att gå och leta sig fram i villande skog att gå mellan all denna stora stumheten, som omgav henne. Inte gav någon människa henne svar eller råd. Lika mycket svar fick hon av tall och gran och ekorre och berguv som av människor.

*

Det kunde just vara detsamma hur hon hade det hemma i prästgården. Hon hade det mycket bra, trodde hon, men det gjorde, som sagt, detsamma. Hade hon fått vara i slott och förtrollande lustgård, hade det ock varit ett. Det finns ingen bädd så mjuk, att den ger hugnad åt den, som längtar.

I början bad hon varje dag så ödmjukt hon förmådde, att de skulle låta henne resa tillbaka, sedan hon hade haft denna stora glädjen att än en gång få se mor och syskonen. Men då var det rent ohjälpligt med väglaget. Hon fick ge sig till tåls, tills tjälen hade gått ur jorden. Det stod väl inte för livet, att hon kom tillbaka till det där stället.

Det var svårt för Ingrid att förstå varför det retade folk, då hon sade, att hon ville fara tillbaka dit bort till Hedes. Det var så med far och mor och med alla andra i socknen också. Man fick nog inte längta till något ställe i världen, då man var i Råglanda.

Hon fann snart, att det var bäst, att hon alls inte talade om sin resa. Det kom så oändligt med hinder fram, så snart hon nämnde den. Det var inte nog för dem, att vägen ännu var lika usel. De satte upp gärdesgård och mur och vallgrav omkring henne. Hon skulle sticka täcken, väva väv och plantera i drivbänk. Och inte kunde hon vilja fara från den stora födelsedagsfirningen i prostgården! Inte kunde hon resa, förrän Karin Landberg hade firat bröllop!

Det var intet annat, som återstod för henne,

än att lyfta upp händerna mot vårhimlen och bedja den skynda på med sitt arbete. Bara bedja om solsken och värme, bara tigga den hulda solen, att hon ville lägga sig vinn om den långa gränsskogen, sända in små, stickande strålar mellan granarna och smälta snön under dem. Kära, kära, gjorde just detsamma om någon snö bleve smält i dalen, bara det bleve bart på bergen, bara skogsstigarna blevo gångbara, bara fäbodflickorna flyttade in i hyddorna sina, bara myrarna bleve upptorkade, bara den vägen bleve gångbar, som var hälften så kort som landsvägen.

Ingrid visste vem det var, som inte skulle vänta på skjuts eller tigga skjutspengar, bara skogsvägen bleve gångbar. Hon visste vem som då skulle draga bort från prästgården en ljus natt, visste vem som skulle göra detta utan att begära lov av en enda människa.

Hon trodde, att hon hade väntat våren förr. Det var ju något, som tillhörde alla människor, att vänta på våren. Men nu visste Ingrid, att hon aldrig förr hade längtat efter den. Ånej, ånej, hon ville inte kalla det där andra för längtan!

Förr hade hon väntat på gröna löv och sippor och trastsång och gökrop. Men detta var barnslighet och ingenting annat. Den längtade inte efter våren, som bara tänkte på det, som var vackert. Man skulle ta upp och kyssa den första jordtorvan, som stack fram ur snön. Man skulle plocka det första skrumpna nässelbladet, bara för att få bränna in i skinnet, att nu var det vår.

Alla människor voro innerligt hulda mot henne. Men fast hon ingenting sade, satt den tron kvar i dem, att hon alltid tänkte på att få resa. »Jag kan inte förstå varför du vill tillbaka till det där stället och vakta den galne,» sade Karin Landberg en dag. Det var, som om hon hade kunnat läsa Ingrids tankar. »Asch, hon har slagit det ur hågen nu!» sade prästfrun, innan flickan hann svara.

Då Karin var gången, sade prästfrun: »Folk undrar på det där, att du vill resa från oss.» Ingrid teg, hon. »Man säger, att då Hede blev bättre, var han törhända sådan, att du blev kär i honom.» — »Ånej, inte sedan han blev bättre,» sade Ingrid, och hon blev skrattlysten. — »Ja, hur som helst, kan han inte vara något att gifta sig med,» sade fostermodern. »Far och jag ha talat om det, och vi mena, att det är bättre för dig, att du stannar hos oss.» — »Det är då snällt av er, att ni vill ha mig kvar,» sade Ingrid. Och hon var nog rörd över att de nu ville vara så goda mot henne.

De trodde henne inte, hur undergiven hon blev. Hon kunde inte veta vad det var för en stjärna, där de läste hennes längtan. Nu hade ju fostermodern sagt henne, att hon inte fick fara dit igen. Men prästfrun kunde inte låta sig nöja med detta.

»De kunde ju skriva efter dig, om de behövde dig därborta,» sade hon.

Återigen blev Ingrid skrattlysten. Det vore väl det underligaste av allt, om det komme brev ifrån ett trollslott. Hon undrade om fostermodern

trodde, att bergakungen skrev efter den bergtagna, då hon glömde sig kvar hos sin moder.

Men om fostermodern hade vetat hur många bud hon fick! Det skulle nog ha gjort henne huvudyr.

Det kom bud i drömmar om natten, och det kom bud i syner om dagen. Han lät Ingrid veta, att han behövde henne. Han var så sjuk, så sjuk.

Hon visste, att han höll på att bli tokig på nytt, och att hon måste komma till honom. Om någon hade sagt henne det, skulle hon genast ha svarat, att hon redan visste det.

De stora stjärnögonen blickade allt längre och längre bort. Det var väl inte lätt att tro, att hon skulle bli lugnt och vackert sittande hemma för den, som jämt såg den blicken.

Det är väl inte heller så svårt att se på en människa, om hon trivs eller längtar. Det behövs bara, att man ser en liten glimt av lycka i ögonen, då hon kommer in från arbetet, eller då hon sätter sig ned vid brasan. Men i Ingrids ögon sågs ingen glimt av lycka, utom då hon såg bergbäcken, som kom neddansande ur skogen, överfull av vatten. Det var ju den, som banade väg för henne.

Det föll sig en gång så, att Ingrid satt ensam med Karin Landberg, och då började hon berätta henne om sitt liv borta på Munkhyttan. Karin hade blivit helt förskräckt. Hur hade Ingrid kunnat stå ut med något sådant?

Hon skulle, som sagt, gifta sig, Karin Landberg. Och hon var nu på den punkten, att hon inte kunde tala om något annat än sin fästman.

Ingenting visste hon, som han inte hade lärt henne, ingenting kunde hon företa sig, om hon inte fick fråga honom.

Det föll henne in, att Olov hade sagt ett ord i den här frågan, som hon kunde använda för att avskräcka Ingrid, ifall det skulle vara så, att hon hade börjat tycka om den galne. Och så började hon berätta för henne hur tokig den där Hede verkligen hade varit. Ty Olov hade talat om, att då han hade varit på marknaden förra hösten, hade ett par herrar sagt, att Getabocken visst inte vore tokig. Han bara låtsade vara det för att locka till sig kunder. Men Olov hade påstått, att han var tokig. För att bevisa det hade han gått bort till kreaturstorget och köpt en liten usel get. Och visst var han tokig. Olov hade bara behövt ställa geten framför honom på disken, där han hade haft sina knivar utlagda, för att han skulle löpa ifrån både säck och varor. Och alla hade skrattat så förfärligt vid att se hur rädd han blev. Och inte var det möjligt, att Ingrid kunde bry sig om en, som hade varit så tokig.

Det var törhända oförsiktigt av Karin Landberg, att hon inte såg upp till Ingrids ansikte, medan hon berättade denna historia. Om hon hade sett hur ögonbrynen drogo ihop sig på henne, hade hon kanske blivit varnad.

»Och du vill gifta dig med den, som har gjort något sådant!» sade Ingrid. »Jag tror det vore bättre att gifta sig med själva Getabocken.»

Och detta var sagt av Ingrid i så full och

tydlig mening, och det var så besynnerligt, att Ingrid, som var så mild, ville säga något så hårt, att det riktigt skar sig in i hjärtat hos Karin. Hon var orolig sedan i flera dagar, att inte Olov skulle vara den hon ville, att han skulle vara. Det förbittrade alldeles Karins liv, ända tills hon tog sig för att berätta Olov hela saken, och då var han nog huld att trösta och lugna henne.

Det är inte ett lätt göra att vänta in våren i Värmland. Man kan ha det soligt och varmt på kvällen och ändå finna marken vit av snö nästa morgon. Krusbärsbuskar och gräsmattor bli nog gröna, men björkskogen står kal och liksom envisas att inte vilja slå ut.

Vid pingst var det vår i dalen, men inte hade det hulpit något med Ingrids böner. Inte en enda fäbodjänta var utflyttad till skogen, inte ett kärr var uttorkat, ingen möjlighet var det att komma fram på skogsvägen.

Pingstdagen var Ingrid i kyrkan och fostermodern också. Det var en så stor helgdag, att de fingo åka i vagn. Ingrid hade tyckt mycket om förr i världen att komma inkörande i fullt språng på kyrkplanen, medan de, som stodo utmed stengärdesgården och vid vägkanten, togo av hatten och hälsade, och de, som stodo mitt i vägen, kastade sig undan med ett par långa språng, såsom vore de alldeles överväldigade. Men nuförtiden gladde hon sig åt ingenting. »Längtan tar bort doften hos rosen och glansen hos fullmånen,» säger ordspråket.

Men Ingrid tyckte om det hon fick höra i kyrkan. Det var gott att höra, att lärjungarna blevo tröstade i sin längtan genom ett glädjens under. Hon tyckte om detta, att Jesus tänkte på att trösta dem, som voro så rent förbi av att längta efter honom.

Medan Ingrid och alla andra sutto i kyrkan, kom en lång dalkarl gående på vägen. Han gick i päls och hade den tunga kramsäcken på ryggen, såsom en, den där inte kan skilja på vinter och sommar, på vardag och helg. Han gick inte in i kyrkan, utan smög med stort bekymmer förbi hästarna, som voro bundna vid vägskranket, in på kyrkogården.

Där satte han sig på en grav och tänkte på alla de döda, som ännu sovo, och på en död, som hade vaknat till liv. Han satt kvar där ännu, då folket gick ut ur kyrkan.

Karin Landbergs Olov var en av de första, som kommo ut, och då han råkade kasta en blick bortåt kyrkogården, fick han syn på dalkarlen. Det kan vara svårt att säga om det var nyfikenhet eller något annat, som drev honom, men han gick bort för att tala med den där karlen. Han ville se om det var möjligt, att han, som skulle vara botad, hade blivit vansinnig på nytt.

Och det var nog möjligt. Han berättade genast för den unga fästmannen, att han satt där för att vänta på en, som hette Gravlilja. Hon skulle komma och spela för honom. Hon kunde spela så, att solen dansade och stjärnorna gingo i ring.

Då sade Karin Landbergs Olov till dalkarlen, att den han väntade stod borta på kyrkplanen. Bara han reste sig upp, kunde han se henne, där hon stod. Hon skulle nog bli glad att få råka honom.

Prästfrun och Ingrid skulle just sätta sig upp i vagnen, då en lång dalkarl skyndade mot dem. Han kom med god fart, trots alla hästar, som han måste niga för, och han vinkade ivrigt med handen åt den unga flickan.

Och så snart Ingrid fick se honom, blev hon stående helt stilla. Hon skulle inte ha kunnat säga om hon blev mest glad över att se honom, eller förtvivlad över att han hade blivit tokig på nytt. Hon bara glömde allt annat i världen.

Och ögonen började stråla på henne. I den stunden såg hon säkert ingenting av den fattiga, eländiga människan. Hon kände väl bara närvaron av den fina själen, som hon hade längtat sig sjuk efter.

Det stod fullt av kyrkfolk runtom, och de måste alla se på henne. Ingen kunde taga sina blickar ifrån hennes ansikte. Hon rörde sig inte för att gå emot honom, hon stod bara stilla och väntade honom. Men de, som sågo hur hon strålade av lycka, ville nästan tro, att det var någon stor och härlig människa, som kom emot henne, och inte en dåre.

De sade sedan, att det nästan hade sett ut, som om det hade funnits ett samband mellan hans och hennes själ, ett hemligt samband, som hade legat så djupt under medvetandet, att inte människoförstånd kunde nå fram till det.

Men då Hede var endast ett par steg från Ingrid, grep hennes fostermor om henne med ett raskt tag, lyfte upp henne och satte henne i vagnen. Hon ville inte ha något möte mellan de där två här på kyrkplanen i så mycket folks åsyn. Och så snart de voro uppe i vagnen, satte drängen hästarna i fyrsprång.

Det ljöd ett par gräsliga, vilda rop efter dem. Prästfrun satt och tackade Gud, att hon hade fått flickan upp i vagnen.

Det hade inte lidit långt fram på eftermiddagen, förrän en bonde kom till prästgården för att tala med prästen. Han kom för att tala om den tokiga dalkarlen. Han hade blivit alldeles galen nu, de hade måst binda honom. Vad rådde nu pastorn? Vad skulle de göra av honom?

Pastorn hade intet annat råd, än att de skulle föra honom hem. Han berättade bonden vem han var och var han bodde.

Senare på kvällen talade han om allt detta för Ingrid. Det var säkrast att låta henne veta sanningen, så att hon skulle låta förståndet råda.

Men då natten kom, insåg hon, att hon inte hade tid att längre vänta på våren. Hon gav sig av, fattig tös, för att gå landsvägen till Munkhyttan. Hon skulle väl komma fram på den ock, fastän hon visste, att den var dubbelt så lång som skogsstigen.

TIONDE KAPITLET.

DET VAR ANNANDAG PINGST på eftermiddagen. Ingrid kom gående framåt landsvägen. Det var en ljus trakt: små, låga berg och små holmar av björkskog mellan åkrarna och stundom mitt i dem. Det var blommor på rönn och hägg, ljusa, kådiga blad på asparna, landsvägsdikena voro fulla av klart, sorlande vatten, som kom de nytvättade stenarna på bottnen att glittra och glänsa.

Ingrid gick och sörjde över honom, som hade blivit tokig på nytt, undrade om hon skulle kunna göra något för honom, undrade om det skulle gagna något, att hon på detta sätt hade gett sig av hemifrån.

Hon var hungrig och trött, skorna började redan gå sönder. Hon tänkte, att hon gjorde bäst att vända. Hon skulle nog aldrig komma fram.

Hon blev allt mer och mer bedrövad, ju längre hon vandrade. Hon kunde inte låta bli att tänka, att det inte lönade stort, att hon kom nu, sedan han hade blivit fullt tokig. Det var väl alldeles för sent, rent hopplöst att kunna göra något numera.

Men så snart hon tänkte på att vända, såg hon Hedes ansikte tätt bredvid sin kind, såsom hon hade sett det ofta förr. Då fick hon nytt hopp, trodde, att han kallade på henne, fick en stark visshet och förtröstan om att hon nog skulle kunna bota honom.

Just då Ingrid höjde upp huvudet och såg en smula mindre bedrövad ut, kom hon i möte med ett besynnerligt sällskap.

Där kom en liten häst, som drog en liten kärra, och på kärran satt en tjock madam och bredvid den gick en mager, sliten karl med långa mustascher.

Härute på landsbygden, där ingen förstod sig på konstnärskap, lade alltid herr och fru Blomgren an på att se ut som enkelt, borgerligt folk. Den lilla kärra, som de körde omkring med, var väl överhöljd. Ingen kunde ana, att den inte innehöll annat än fyrverkeripjäser och trolleriapparater och dockteatermarionetter.

Ingen kunde veta, att den tjocka gumman, som satt högt uppe på lasset och såg ut som en välbärgad borgarmadam, var för detta miss Viola, som en gång hade flugit genom luften, eller att karlen, som gick, och som var så lik en avskedad soldat, var densamme herr Blomgren, som stundom brukade bryta vandringens enformighet med att slå volt över hästen och buktala med trastar och siskor, som sjöngo i träden vid vägen, så att de blevo rent galna.

Hästen var en liten, liten en, som hade brukat draga en karusell, och därför aldrig ville gå, om

han inte hörde musik. Fru Blomgren satt därför oftast uppe på kärran och spelade munklavér, men så snart de mötte någon, stoppade hon det i fickan, så att man inte skulle förstå, att de voro sådant där konstnärsfolk, som ingen på landsbygden har någon respekt för. På det sättet kommo de inte särdeles raskt fram, men de hade inte heller någon brådska.

Den blinde fiolspelaren måste vandra en liten bit efter de andra för att inte förråda, att han hörde till sällskapet. Denne blinde hade en liten hund till förare; det var honom förbjudet att låta leda sig av ett barn. Det skulle ständigt ha påmint herr och fru Blomgren om en liten flicka, som hette Ingrid. Det skulle ha varit alltför smärtsamt.

Och nu voro alla dessa ute på landet för vårens skull. Ty hur god förtjänst de än hade kunnat ha inne i städerna, så måste herr och fru Blomgren ut på landet vid denna tiden på året. Det var konstnärsfolk, herr och fru Blomgren.

De kände inte igen Ingrid, och hon gick först förbi dem utan att hälsa, ty hon hade bråttom och var rädd att bli uppehållen. Men hon tänkte strax, att detta var fult och hjärtlöst och vände tillbaka.

Om Ingrid hade kunnat bli glad då, skulle hon väl ha blivit det vid att se de gamla människornas glädje över mötet. Och det blev ett långt samtal på den förfärligaste rotvälska. Den lilla hästen vände

huvudet gång på gång för att se efter om karusellen hade gått sönder.

Märkvärdigt nog var det Ingrid, som talade mest. De gamla sågo ju genast, att hon hade gått och gråtit, och de blevo så bekymrade däröver, att hon blev tvungen att berätta dem alla sina öden och äventyr.

Men det var lisa för Ingrid att få berätta, ty de gamla hade sitt eget sätt att taga allting. De klappade händer, då hon berättade hur hon hade kommit upp ur graven, och då hon talade om hur hon hade skrämt prästfrun.

De smekte henne och berömde henne, därför att hon hade gått bort från prästgården. Ingenting, som var tungt och bekymmersamt, fanns till för dem, utan allting var lätt och förhoppningsfullt.

De hade just inga mått för att mäta verkligheten, därför voro de så oåtkomliga för dess strävhet. De jämförde allt de hörde med dockteaterpjäser och pantomimer. Litet sorg och elände satte man ju också in i pantomimen, men det var endast för att höja effekten. Och naturligtvis skulle allting sluta bra. Allting slutade bra i pantomimerna.

Det var något smittosamt i så mycken hoppfullhet. Ingrid visste, att de inte alls förstodo hur stor hennes olycka var, men det var dock uppmuntrande att höra dem.

Men Ingrid fick också verklig hjälp av dem. De talade om, att de hade ätit middag på Torsåkers gästgivargård för en stund sedan, och just då de hade stigit upp från bordet, hade några bönder kom-

mit körande till gästgivargården med en dåre. Fru Blomgren tålde inte se dårar och hade därför genast velat resa sin väg, och herr Blomgren hade lytt henne. Men tänk, om detta skulle vara Ingrids dåre! Och inte förr hade de sagt detta, än Ingrid sade, att det nog vore troligt, och ville lämna dem.

Men herr Blomgren frågade då sin fru på sitt högtidliga sätt om de inte vore ute endast och allenast för vårens skull, och om det inte gjorde dem detsamma vart de foro, och gamla fru Blomgren frågade lika patetiskt tillbaka om han hade trott, att hon skulle överge deras älskade Ingrid, innan hon hade nått sin lyckas hamn.

Så blev karusellhästen vänd, och det blev besvärligare att samtala, därför att munklaveret måste börja spela. Så snart fru Blomgren ville säga något, måste hon lämna instrumentet till herr Blomgren, och då herr Blomgren ville tala, lämnade han det åter till sin fru. Och den lilla hästen stannade för varje gång klaveret gick från mun till mun.

Hela tiden hade de bara tröstande saker att säga Ingrid. De togo fram alla sagor, som de hade sett uppföras på dockteatern. De tröstade henne med Törnrosa, de tröstade henne med Askungen. De tröstade henne med alla sagor i världen.

Herr och fru Blomgren betraktade Ingrid, då de nu sågo, att hennes ögon började tindra upp något litet. »Konstnärsögon!» sade de och nickade förnöjda till varandra. »Vad var det vi sade? Konstnärsögon!»

På något outrannsakligt sätt hade de funnit

ut, att Ingrid hade kommit att bli en av deras, en av konstnärsfolket. De tyckte, att hon spelade med i ett drama. Det var en triumf för deras gamla dagar.

De färdades framåt så raskt de kunde. Det gamla paret var endast oroligt, att Ingrids dåre inte skulle vara kvar på gästgivargården.

Men han var kvar där, och än värre var det, att ingen visste hur man skulle få honom därifrån.

De båda Råglandabönderna, som hade kommit med honom, hade fört in honom i ett av gästrummen och stängt in honom där, medan de väntade på häst. Då de lämnade honom, hade han varit säkert bakbunden, men hur han så burit sig åt, hade han lyckats vrida lös händerna ur repet, och då man hade kommit för att hämta honom, hade han stått fri och ledig och i fullt raseri gripit en stol som tillhygge för att slå till. Man hade endast haft att skynda ut och bomma igen dörren om honom. Nu gingo bönderna och väntade på att gästgivarn och hans drängar skulle komma hem, så att de skulle bli manstarka nog för att binda honom på nytt.

Det hopp, som de gamla vännerna hade väckt hos Ingrid, blev dock inte utsläckt. Hon förstod, att Hede var sämre än någonsin, men hon hoppades ändå. Det var inte deras sagor, det var deras stora kärleksfullhet, som hade kommit henne att stråla upp.

Hon bad, att hon skulle bli insläppt till Hede.

Hon sade, att hon kände honom och att han inte skulle göra henne något. Men bönderna svarade, att de inte voro galna, de också. Han därinne skulle slå ihjäl vem som helst, som komme in till honom och inte kunde försvara sig.

Ingrid satt en lång stund tyst och eftersinnade. Hon tänkte på hur underbart det var, att hon just i dag skulle råka herr och fru Blomgren. Det måtte väl vara någon mening med detta. De skulle inte ha kommit i hennes väg, om det inte varit någon mening med det.

Och Ingrid började tänka över hur Hede hade blivit bra förra gången. Kunde hon inte även nu få honom att göra något, som skulle påminna honom om något gammalt, som skulle föra honom bort från galmanstankarna? Hon grubblade och grubblade.

•

Herr och fru Blomgren sutto på en bänk utanför gästgivargården och sågo mer olyckliga ut, än någon hade trott vara möjligt. De voro nästan färdiga att gråta.

Då kom hon fram till dem, hon, Ingridsbarnet, och log mot dem så, som endast hon kunde det, och smekte deras gamla rynkiga kinder och bad dem, att de skulle göra henne den stora glädjen att få åse en föreställning, sådan hon fick vara med om varje dag förr i världen. Det skulle vara en så stor tröst för henne.

Nå, de sade nej först, ty de voro just inte i

sitt glada konstnärslynne, men då hon hade kostat på dem ännu ett par leenden, kunde de inte stå emot henne. Och de gingo ut till lasset och packade upp sina trikådräkter.

Då de voro färdiga, och då den blinde hade blivit tillkallad, valde Ingrid plats för föreställningen. Hon ville inte, att de skulle visa sig på gårdsplanen, utan förde dem in i gästgivargårdens trädgård. Ty det fanns en trädgård vid gästgivargården. Det mesta var nog nakna kryddsängar, där ännu ingenting hade kommit upp, men här och där stod ett blommande äppelträd. Och Ingrid sade, att hon vill se dem uppträda just under ett av de blommande äppelträden.

Ett par drängar och pigor kommo springande, då de hörde fiolen, så att de fingo en smula publik. Men det bar dock emot för herr och fru Blomgren att uppträda. Ingrid begärde för mycket av dem. De voro alldeles för bedrövade.

Och en olycka var det, att Ingrid hade fört dem över till trädgårdssidan. Det var ditåt gästrumsfönstret vette, och det hade hon väl inte tänkt på. Fru Blomgren var nära att springa sin väg, då hon hörde ett fönster häftigt öppnas i ett av gästrummen. Tänk, om dåren skulle ha hört musiken, och tänk, om han skulle hoppa ut genom fönstret och komma ned till dem!

Men fru Blomgren lugnade sig, då hon såg vem som stod i fönstret. Det var en ung man med angenämt yttre. Han var i skjortärmarna, men alldeles ordentligt klädd för övrigt. Blicken var

lugn, läpparna smålogo, och med handen strök han håret upp ur pannan.

Herr Blomgren arbetade och var så inne i föreställningen, att han ingenting märkte. Fru Blomgren, som inte hade annat att göra än att kasta slängkyssar, kunde ge akt på allting.

Var det inte märkvärdigt hur detta Ingridsbarnet med ens hade strålat upp? Ögonen lyste på henne som aldrig förr, och ansiktet hade blivit så vitt, att det riktigt sken. Och all den där strålglansen vände sig mot honom däruppe i fönstret.

Han besinnade sig inte länge, han steg upp på fönsterbrädet och hoppade ned till dem. Och han kom fram till den blinde och bad att få låna hans fiol.

Och Ingrid tog genast fiolen från den blinde och räckte den till den främmande. »Nu skall det vara valsen ur Friskytten,» sade hon.

Så började den främmande spela, och Ingrid smålog, men på samma gång såg hon så övernaturligt ut, att fru Blomgren trodde, att flickan skulle upplösa sig till en solstråle och flyga bort från dem.

Men då fru Blomgren hörde den främmande spela, kände hon igen honom. »Jaså,» sade hon för sig själv, »jaså. Det är ändå han. Jaså, det var därför hon ville se oss gamla människor uppträda.»

•

Gunnar Hede, som hade gått inne på sitt rum och varit så ond, att han hade haft lust att slå ihjäl någon, hade sålunda fått höra en blind spela utanför sitt fönster. Och detta hade återfört honom till en scen ur hans förflutna liv.

Han började undra var hans egen fiol kunde vara, och han kom ihåg, att Ålin hade burit bort den, och nu återstod intet annat för honom än att söka få låna den blindes för att kunna spela sig till ro. Han var så hemskt upprörd.

Och så snart han hade fått den blindes fiol i sin hand, började han spela. Det föll honom inte in, att han inte skulle kunna spela. Han hade inte en aning om att han under flera år endast hade kunnat utföra ett par små fattiga melodier.

Han var alldeles fången i att han var i Uppsala utanför huset med vildvinet. Och han väntade sig att konstberidarna skulle börja dansa, såsom de hade gjort förra gången.

Hede sökte spela med större liv för att tvinga dem härtill, men hans fingrar voro stela och ovilliga, stråken ville inte riktigt lyda honom. Han ansträngde sig så, att svettdropparna framträdde på hans panna. Slutligen kom han dock in på den rätta låten, den, som de hade dansat efter förra gången. Han spelade den så lockande, så förledande, att det riktigt kunde smälta hjärtat.

Men de gamla akrobaterna började inte dansa. Det var längesedan de råkade Hede i Uppsala. De kommo inte ihåg hur de hade blivit tjusade den

gången. De hade inte en aning om vad han väntade sig av dem.

Hede vände ögonen mot Ingrid för att få en förklaring, varför inte konstberidarna dansade. I samma stund han såg hennes ögon, så överjordiskt strålande, som de voro då, blev han så förvånad, att han upphörde att spela.

Han stod där ett ögonblick och såg sig om i kretsen. Det var underliga, oroliga blickar, som de alla fäste på honom.

Det var omöjligt att spela, då människorna stirrade på detta sätt. Han gick helt enkelt ifrån dem. Han såg en flock blommande äppelträd långt nere i trädgården. Dit gick han.

Han såg nog, att ingenting gick ihop med den föreställningen han nyss hade haft, att Ålin hade stängt in honom, och att han var i Uppsala. Trädgården var för stor, och huset var inte klätt med rött vinlöv. Nej, detta kunde inte vara Uppsala.

Men han brydde sig inte mycket om var han var. Han tyckte, att han inte hade spelat på århundraden, och nu hade han fått fatt på en fiol. Nu skulle han spela.

Han lade fiolen upp till kinden och började. Men återigen hindrades han av fingrarnas stela rörelser. Han kunde endast utföra de allra enklaste saker.

»Här blir verkligen att börja om från början,» sade han. Och han smålog och började spela en liten menuett. Det var det första han lärt sig. Far hade spelat före, och han hade spelat efter,

tagit ut efter gehör. Han såg med ens hela scenen för sig. Och han hörde orden: »Lilla prinsen skulle dansa, men han bröt sin lilla fot.»

Han försökte sedan med flera små danser. De där hade han spelat som skolpojke. Han hade blivit anmodad att komma till flickpensionen och spela vid elevernas dansövningar. Han såg de små flickorna hoppa och svänga runt och hörde danslärarinnan trampa takten.

Han började nu bli djärvare. Han spelade första stämman i en fiolkvartett av Mozart. Då han hade lärt in den, hade han varit gymnasist i Falun. Det hade varit så, att några gamla herrar hade övat in kvartetten för en konsert. Men första fiolen hade blivit sjuk, och han hade fått övertaga stämman, så ung han var. Han hade inte varit litet stolt då.

Gunnar Hede tänkte egentligen inte på annat än att komma till rätta med sina fingrar, då han spelade dessa barnsliga övningar. Men snart märkte han, att det skedde något underbart med honom.

Han hade en tydlig förnimmelse av att inne i hans hjärna befann sig ett stort mörker, som skymde bort hans forntid. Så snart han sökte påminna sig en sak, var det som att försöka leta reda på något inne i ett mörkt rum. Men då han spelade, vek en del mörker bort. Utan att han hade tänkt på det, hade mörkret vikit så, att han nu kunde komma ihåg barndomsår och skoltid.

Nu beslöt han att låta fiolen leda sig, kanske den skulle kunna driva bort allt mörkret.

Och det blev så: för varje stycke han spelade vek det skymmande mörkret en smula. Fiolen förde honom fram genom år efter år, väckte honom till minne av studier, av vänner, av nöjen. Mörkret stod tätt framför honom, men då han gick emot det, väpnad med fiolen, vek det steg för steg. Ibland såg han sig tillbaka, liksom för att se om det slöt sig bakom honom. Men bakom honom var klar dag.

Fiolen kom in på en rad duetter, som skulle spelas av klavér och fiol. Han spelade blott ett par takter av vardera. Men mörkret vek ett stort stycke: han kom ihåg fästmön, förlovningstiden.

Han skulle ha velat dröja vid detta, men det var ännu mycket mörker kvar att spela bort. Han hade inte tid.

Han kom in på en psalmmelodi. Han hade hört den en gång, då han hade varit bedrövad. Han kom ihåg, att han hade suttit i en lantkyrka, då han hade hört den, men varför hade han varit bedrövad? Därför att han gick som fattig handlande genom bygden med varor. Det var ett hårt liv. Det var tungt att minnas.

Stråken for fram som en virvelvind över strängarna, och åter rämnade ett stort stycke mörker. Nu såg han storskogen, de nedsnöade djuren, de märkvärdiga figurer, som drivorna bildade över dem. Han mindes resan till fästmön, kom ihåg hur hon hade brutit förlovningen. Alltsammans detta klarnade på en gång för honom.

Han kände just inte sorg eller glädje vid något

han kom ihåg. Det viktiga var, att han mindes. Bara detta var ett oändligt välbehag.

Efter detta stannade stråken liksom av sig själv. Den ville inte föra honom vidare. Och dock var där annat, mycket annat han måste minnas. Ännu stod mörkret som en fast mur framför honom.

Han tvingade stråken att gå vidare. Och den spelade två små obetydliga melodier, de allra tarvligaste han någonsin hade hört. Hur hade hans stråke lärt något dylikt?

Mörkret vek inte en smula för dessa melodier. De lärde honom egentligen ingenting. Men ur dem växte upp en ångest, sådan han aldrig förr visste sig ha erfarit. En vanvettig, förfärlig skräck, själens, de fallna andarnas orimliga fasa.

Han upphörde att spela, han stod inte ut. Vad var det i dessa melodier, vad var det?

Mörkret vek inte alls för dem, och det ohyggliga var, att han tyckte, att så snart han inte gick emot mörkret med fiolen och drev det framför sig, så kom det svepande emot honom och ville omsluta honom.

Han hade stått och spelat med halvslutna ögon, nu lyfte han ögonlocken och såg ut i verklighetens värld. Då fick han syn på Ingrid, som hade stått där och hört på honom hela tiden.

Så frågade han henne, inte i hopp om svar, bara för att kunna hålla tillbaka mörkret ett ögonblick.

»När spelade jag det här sist?»

Men Ingrid stod där skälvande. Hon stod med sitt beslut fattat. Hur det än gick, skulle

han nu få veta sanningen. Hur det än gick, skulle hon säga honom den.

Och rädd var hon, men modig i alla fall och oändligt beslutsam. Han skulle inte undgå henne nu. Han skulle inte få glida bort ifrån henne.

Men trots allt detta mod, så vågade hon inte säga Hede rent ut, att detta var de melodier han hade brukat spela, medan han var tokig, utan hon kringgick frågan.

»Du brukade spela detta hemma på Munkhyttan i vinter,» sade hon.

Det var många hemligheter omkring Hede. Varför sade den flickan du till honom? Hon var inte av folket, hon bar håret på herrskapsmanér, högt uppsatt och krusat i små lockar. Klänningen var hemvävd, men hon bar en fin spetsfischy om halsen. Hyn var vit, och händerna voro små. Det fina ansiktet med de stora, drömmande ögonen tycktes inte kunna tillhöra en bondflicka. Hedes minne kunde på intet sätt säga honom något om henne. Varför sade hon då du till honom? Hur visste hon, att han hade spelat detta i sitt hem?

»Vad heter du?» sade han. »Vem är du?»

»Jag är Ingrid, som du såg i Uppsala för många år sedan och tröstade, därför att hon inte kunde lära sig att dansa på lina.»

Detta gick tillbaka till det förflutna, som redan hade ljusnat för Hede. Han kom väl ihåg henne.

»Vad du har blivit stor och vacker, Ingrid!» sade han. »Och vad du har blivit fin! Vad du har för en präktig brosch!» Han hade suttit och

sett på hennes brosch länge nu. Han tyckte sig känna igen den, den var så lik en brosch av emalj och pärlor, som hade tillhört hans mor.

Flickan svarade också genast: »Jag har fått broschen av din mor. Du har nog sett den förr.»

Nu lade Gunnar Hede fiolen ifrån sig och kom fram till Ingrid. Han frågade med stor häftighet:

»Hur är det möjligt? Hur kan du bära hennes brosch? Varför vet jag inte om, att du känner min mor?»

Ingrid blev förskräckt, grå i ansiktet av förfäran. Hon visste redan vad nästa fråga skulle bliva.

»Jag vet ingenting, Ingrid. Jag vet inte varför jag är här. Jag vet inte varför du är här. Varför vet jag det inte?»

»Ånej, fråga mig inte!» Hon drog sig undan och höll upp händerna liksom till skydd.

»Vill du inte säga det?»

»Fråga inte, fråga inte!»

Han tog henne hårt om handleden för att tvinga fram sanningen. »Säg det bara! Jag är ju vid mina sinnens fulla bruk. Varför är det saker, som jag inte minns?»

Hon märkte något vilt och hotande inne i hans ögon. Han visste nu redan vad hon skulle komma att säga honom. Men hon kände, att det var en omöjlig sak att säga en människa, att hon hade varit tokig. Det var vida svårare, än hon hade trott. Omöjligt var det, omöjligt.

»Säg det!» upprepade han. Men hon hörde

på rösten, att han inte ville höra det. Han skulle kunna slå ihjäl henne, om hon sade det.

Då anropade hon all sin kärlek och såg Gunnar Hede rätt in i ögonen och sade:

»Du har inte varit rätt klok.»

»Inte på länge kanske?»

»Jag vet inte riktigt. Inte på tre, fyra år...»

»Varit splitter galen, du?»

»Nej då, nej då! Du har köpt och sålt och stått på marknader.»

»Hur var jag galen då?»

»Du var rädd.»

»För vem var jag rädd?»

»För djur...»

»För getter kanske?»

»Ja, mest för getter.»

Hede hade stått och hållit hårt om hennes handled hela tiden. Nu slängde han handen ifrån sig, riktigt slängde den. Han vände sig ifrån Ingrid, rasande vred, som hade hon lömskt berättat honom ett illvilligt förtal.

Men den känslan vek för annat, som upprörde honom än djupare. Så klart, som hade det varit målat, såg han för sina ögon en lång dalkarl, böjd under en ofantlig säck. Han ämnar sig in i en bondstuga, men en liten ömklig hund kommer ut mot honom. Han stannar, niger och niger och vågar inte gå in, förrän en karl skrattande kommer ut ur stugan och kör undan hunden.

Då han såg detta, kom den förfärliga ångesten åter till honom.

Under denna ångest försvann synen, men nu kommo röster. Man skriker och ropar runtom honom. Man skrattar, skymforden ljuda tätt och högt. Det är gälla barnröster, som skrika allra mest grymt och förfärande. Det är ett ord, ett namn, som kommer igen, som skrikes, ropas, viskas, väses i öronen på honom: »Getabocken! Getabocken!»

Och allt detta gällde honom, Gunnar Hede! Detta hade han levat i. — Han kände vid full sans den samma onämnbara skräck han hade burit på som vansinnig. Men nu var det inte skräck för något utomstående, nu var han rädd för sig själv.

»Detta är jag. Detta har varit jag,» sade han och vred händerna. I nästa ögonblick låg han på knä framför en liten bänk, lutade sig över den och grät, grät.

»Och detta har varit jag!» Han jämrade sig mellan snyftningarna. »Detta har varit jag!»

Kunde han ha mod att bära den tanken? En beledd, utskrattad dåre! »Å, låt mig bli tokig igen!» sade han och slog hårt i bänken. »En människa kan inte stå ut.»

Han höll andan ett ögonblick. Mörkret kom emot honom som en anropad frälsare. Det kom svepande emot honom, som en dimma kommer. Han fick ett småleende över läpparna. Han kunde känna hur hans drag blevo slappa, hur han återfick galmansblicken.

Men detta var bättre. Det andra var inte till att bära och uthärda. Utpekad, utskrattad, hånad, galen! Nej, bättre att bli det på nytt och inte veta

det. Vad skulle han tillbaka i livet? Alla måste avsky honom.

Mörkret svepte om honom med de första, lätta, drivande slöjspetsarna.

Ingrid stod där, såg och hörde all hans ångest och visste inte annat, än att allt snart skulle vara förlorat på nytt. Hon såg så väl, att galenskapen höll på att ta igen honom.

Och hon var alldeles förskrämd, allt mod var borta. Men innan han blev tokig på nytt och på nytt så rädd, att ingen fick komma honom nära, ville hon åtminstone ta farväl av honom och av all sin lycka.

Hede kände hur Ingrid kom och lade sig på knä bredvid honom, lade armen om hans hals, kinden mot hans kind och kysste honom.

Hon höll sig inte för god att komma nära honom, dåren, höll sig inte för god att kyssa honom!

Det hördes ett svagt väsande inne i mörkret. De fladdrande dunstflikarna veko undan och tycktes då vara ormhuvuden, som hade varit riktade mot honom, och som väste av vrede över att de inte hade fått bita honom.

»Inte ta det så illa!» sade Ingrid. »Inte ta det så illa! Ingen tänker på det där andra, bara du blir frisk.»

»Jag vill bli tokig på nytt,» sade han. »Jag kan inte bära detta. Jag kan inte gå och tänka på hurudan jag har varit.»

»Det kan du visst,» sade Ingrid.

»Ingen kan glömma det,» klagade han. »Jag var så förfärlig. Ingen kan tycka om mig.»

»Jag tycker om dig,» sade hon.

Han såg upp tvivlande. »Du kysste mig för att jag inte skulle bli tokig igen. Du har medlidande med mig.»

»Jag kan nog kyssa dig än en gång, jag,» sade hon.

»Ja, du säger så nu, därför att jag behöver höra det.»

»Behöver du höra, att någon tycker om dig?»

»Om jag behöver? Gud, om jag behöver? — Å, barn då!» sade han och ryckte sig lös från henne, »hur skall jag kunna stå ut, då jag vet, att varenda människa skall tänka, så snart hon ser mig: Den där har varit galen. Den där gick och neg för hundar och kattor.»

Det kom ett nytt anfall över honom. Han låg och grät med ansiktet i händerna.

»Det är bättre att bli tokig igen. Jag hör dem ropa åt mig, och jag ser mig själv. Och det är ångest, ångest, ångest...»

Men då brast tålamodet hos Ingrid.

»Ja, det är rätt,» ropade hon, »bli tokig på nytt, du! Det är just karlaktigt att bli tokig för att slippa litet ångest.»

Hon satt och bet i läpparna, kämpande med gråten, och då hon inte kunde få fram orden fort nog, tog hon honom i armen och skakade honom.

Hon var förbittrad, utom sig av vrede, därför

att han ville undfly henne på nytt, därför att han inte stred och kämpade.

»Vad bryr du dig om mig, vad bryr du dig om din mor? Bli tokig du, då får du det lugnt!»

Hon skakade honom ännu en gång.

»För att slippa ångest,» säger du. »Men det är ingen ångest för den, som har väntat på dig i hela sitt liv, att du aldrig kommer! Om du hade hjärta för någon annan än dig själv, kunde du väl stå en strid med ditt onda och bli frisk. Men du har inte hjärta för någon.»

»Du kan komma så vackert och rörande, du, i syner och drömmar och bedja om hjälp, men i verkligheten vill du ingen hjälp ha. Du bara inbillar dig, att ditt lidande är det tyngsta på jorden. Men det finns väl andra, som ha haft det värre än du.»

Hede blickade upp äntligen och såg henne fullt och djupt in i ansiktet. Inte var hon vacker då just. Tårarna strömmade, och det ryckte kring munnen av att hon kämpade fram orden mellan snyftningarna.

Men det var vackert för honom att se henne så vild. Det kom ett besynnerligt lugn över honom och en stor, ödmjuk tacksamhet. Här var det något stort och härligt, som hade kommit till honom just i hans förfall. Måtte vara stor kärlek detta, stor kärlek.

Han satt och klagade över sin uselhet, och så stod kärleken där och klappade på dörren. Det var inte bara så, att han skulle bli tåld, om han komme

åter till livet. Inte bara så, att folk skulle nätt och jämnt kunna låta bli att skratta åt honom.

Här var verkligen en, som älskade honom, som längtade efter honom. Hon talade mycket hårt till honom, men han hörde kärleken skälva i varje ord. Han tyckte, att hon bjöd honom troner och kungariken.

Hon sade honom, att medan han hade varit tokig, hade han frälst hennes liv. Han hade väckt henne från döden, fört henne, skyddat henne. Men det var inte nog för henne. Hon ville äga honom själv.

Då hon kysste honom, hade han känt, att en ljuvlig balsam lades på hans sjuka själ, men han hade ännu inte vågat tro, att det var kärlek, som drev henne. Men på hennes vrede och hennes tårar kunde han inte tvivla. Han var älskad, han, stackars förfärliga människa, han, stackars vidunder.

Och inför den stora, ödmjuka sällhet, som detta väckte hos Hede, vek det sista mörkret. Det for undan som en tung, rasslande gardin, och han såg tydligt framför sig det förskräckelsens rike han hade genomvandrat. Men därinne mötte han också Ingrid, där lyfte han upp henne ur graven, där spelade han för henne i skogskojan, där arbetade hon med honom för att bota honom.

Men inte blott minnet av henne kom åter. På samma gång vaknade de känslor hon förut hade ingivit honom. Han genomströmmades av kärlek. Han erfor samma glödande åtrå, som han hade känt

på kyrkplanen i Råglanda, då hon hade blivit bortryckt från honom.

I förskräckelsens rike, i den stora öknen, hade det dock vuxit en blomma, som hade tröstat honom med doft och med fägring. Och nu kände han hur kärleken hade blivit beståndande. Den vilda ökenväxten hade låtit föra sig in i livets lustgård och slog rot och växte och frodades. Och då han kände detta, visste han, att han var räddad, att mörkret hade funnit sin överman.

Ingrid hade tystnat. Hon var trött som efter ett tungt arbete, men hon var också lugn, som skulle hon ha utfört det på bästa sätt. Hon visste, att hon hade segern i händerna.

Hede bröt äntligen tystnaden.

»Jag lovar dig, att jag skall härda ut,» sade han.

»Tack!» sade hon.

Det blev inte mer talat just då.

Hede tyckte sig inte kunna säga henne hur han älskade henne. Det kunde inte sägas med ord, bara visas var dag och var stund genom hela det långa livet.